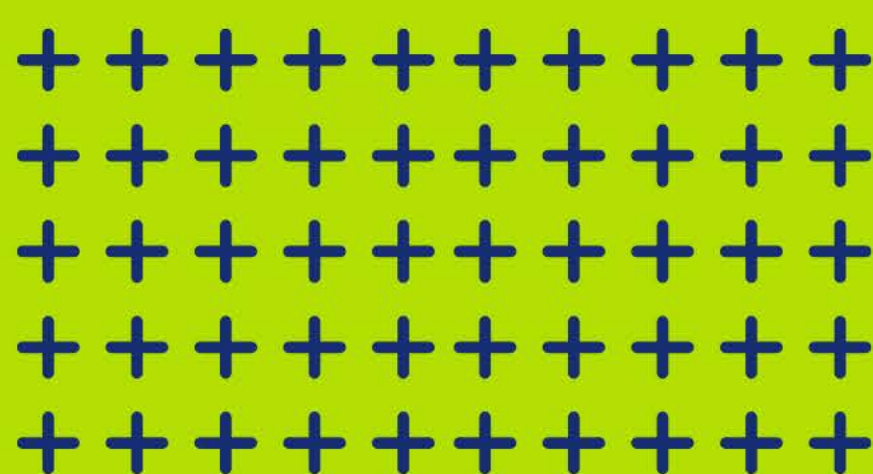

คณะบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

JOURNAL OF **B**USINESS AND SOCIETY INNOVATION

วารสารนวัตกรรมทางธุรกิจและสังคม

ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 มกราคม - เมษายน 2568
Vol. 2 (4), January - April 2025

ISSN 3027-8228 (Online)

BUSINESS SCHOOL

RAJAMANGALA OF UNIVERSITY TECHNOLOGY KRUNGTHEP

ปีที่ 2 ฉบับที่ 4 มกราคม - เมษายน 2568

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ที่มีความเป็นต้นฉบับ (Originality) ซึ่งได้จากการวิจัย หรือการทบทวนวรรณกรรม อันเป็นประโยชน์ทั้งในการพัฒนาองค์ความรู้ และนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมทั้งทางธุรกิจและสังคม

2. เพื่อส่งเสริมให้นักวิชาการทั้งภายในและภายนอกมีแหล่งเผยแพร่ผลงานวิชาการที่มีคุณภาพ

3. เพื่อเป็นแหล่งในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเชิงวิชาการกับคณาจารย์ภายนอก

4. เพื่อการประชาสัมพันธ์ผลงานของคณาจารย์ภายในมหาวิทยาลัย

นโยบายและขอบเขตการตีพิมพ์

วารสารมีการรับตีพิมพ์ในด้านต่างๆ ได้แก่ สาขาวิชาบริหารธุรกิจ การสื่อสารภาษาอังกฤษ เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจระหว่างประเทศ รัฐศาสตร์ กฎหมาย การจัดการ การบริหารทรัพยากรบุคคล การเงิน การบัญชี โลจิสติกส์ เทคโนโลยีสารสนเทศ สาขาวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ธุรกิจการบิน ธุรกิจสหสัมพันธ์ การท่องเที่ยวการโรงแรม และสาขาวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

กระบวนการพิจารณาบทความ

บทความทุกเรื่องที่ตีพิมพ์ได้จะต้องผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิอย่างน้อยจำนวน 3 ท่าน จากต่างสถาบันตามเกณฑ์ที่กำหนดในลักษณะปกปิดข้อมูลทั้งสองฝ่าย (Double-blind peer review)

กำหนดออก : วารสารตีพิมพ์ 3 ฉบับต่อปี ดังนี้

ฉบับที่ 1 (มกราคม - เมษายน)

ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม - สิงหาคม)

ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม)

เจ้าของวารสาร

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงษ์ จันทน์โบล

รองบรรณาธิการ

ดร.นิติรัฐ มาลีวัตร

ออกแบบปก

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อธิยุต ทัดตมณัส

เว็บไซต์วารสาร

<https://so14.tci-thaijo.org/index.php/J-BSI/index>

บทความทุกเรื่องได้รับการตรวจสอบทางวิชาการจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชาที่มีประสบการณ์
บทความหรือข้อความที่เขียนลงในวารสารเป็นความคิดเห็นของผู้แต่ง ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับคณะบริหารธุรกิจ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพแต่อย่างไร

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร.พิชัย จันทน์มณี

อธิการบดี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติพงษ์ โสภณธรรมภาณ

คณบดีคณะบริหารธุรกิจ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

กองบรรณาธิการภายในมหาวิทยาลัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูริวัตร คัมภีร์ภาพพัฒน์

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติพงษ์ โสภณธรรมภาณ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรเมินทร์ โฆษิตกุลพร

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัฒนา เตชะลาสัย

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ดร.สมศักดิ์ บุตรสาคร

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ดร.คุณากร ไวยวุฒิ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ดร.จินตนา พลศรี

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ดร.ภัทริยา ศรีสุข

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ดร.เพ็ญจันทร์ แสงอาวุธ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ดร.ปริญญา สีม่วง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ดร.กฤษณา กิมเล่งจิ๋ว

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ดร.อิทธิพันธ์ วรรณสุริยะ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ดร.ณภัทร ดีมาก

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

กองบรรณาธิการภายนอกมหาวิทยาลัย

รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี สังข์ทอง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

รองศาสตราจารย์ ดร.ศรัณย์ รัตนสิทธิ์

มหาวิทยาลัยสวนดุสิต

รองศาสตราจารย์ ดร.ธนวัต ลิ้มบัพพาณิชย์กุล

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัฒน์ พิสุทธิเกษม

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติมา ไชยะกุล

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศวรัตน์ แสงวิภาค

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิตติยา ทศนะบรรจง

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พร้อมพร ภูวดิน

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิญญู ปรอยกระโทก
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรัชญ์ บุญแซม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉัตรรัตน์ โหตระไวศยะ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ ศักดิ์ศิริฤทัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวิทย์ เลิศไทยตระกูล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รพี อุชชิน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทิ สุทธิการณนัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพันธ์ เขจรนันท์
ดร.พิพัทธเวศ วันนารี
ดร.จุมพฏ บริราช
ดร.อภิรดา นามแสง
ดร.วรารณณ์ เต็มแก้ว
ดร.วิทยา อรุณศิริเพชร
ดร.ศิรินธร เอื้อยศิริเมธี
ดร.สุรศักดิ์ จำรัสการ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาบทความ

รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชษฐ์ สิทธิโชคสกุลชัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศวรณณ์ แสงวิภาค
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรัชญ์ บุญแซม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธันย์ ชัยทร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทิ สุทธิการณนัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศรุต เลาะวิถี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อดิศักดิ์ นุชมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นัศรุลลอห์ หมดตะพงค์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพัทธ์ เลิศศรีชัยนันท์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรณิภา อนุรักษากรกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวิทย์ เลิศไทยตระกูล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ เกตุภักดีกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรมินทร์ ไชยิตกุลพร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ชูพรรค แผงไธสง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริรัตน์ พ่วงแสงสุข
ดร.สันติพงศ์ จิโรจน์กุลกิจ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยรังสิต
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
มหาวิทยาลัยทักษิณ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
สถาบันการบิณพลเรือน
สถาบันการบิณพลเรือน
มหาวิทยาลัยสยาม
วิทยาลัยนครราชสีมา
นักวิชาการอิสระ

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
มหาวิทยาลัยเกริก
มหาวิทยาลัยรังสิต
มหาวิทยาลัยฟาฏอนี
สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยศรีปทุม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

ดร.ชิตพงษ์ อัยสานนท์	มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
ดร.นพพล สุวรรณทรัพย์	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
ดร.ธัญญรัตน์ คำเพระ	สถาบันการบินพลเรือน
ดร.ณัฐกรานต์ ไชยหาวงศ์	สถาบันการบินพลเรือน
ดร.อภิรดา นามแสง	สถาบันการบินพลเรือน
ดร.ศรินธร เอื้อยศิริเมธี	วิทยาลัยนครราชสีมา
อาจารย์ชลิตดา วาริพินทุรักษ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
อาจารย์วาทัญญู ชูภักตร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

บรรณาธิการ

วารสารนวัตกรรมทางธุรกิจและสังคม (Journal of Business and Society Innovation) เป็นของ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานในรูปแบบสื่อ อิเล็กทรอนิกส์ (E-Journal) ของนักศึกษา อาจารย์ ตลอดจนนักวิจัยทั่วไปในการเผยแพร่ความรู้ ความคิด และการพัฒนาต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษา ค้นคว้า วิจัย ตลอดจนแง่มุมต่าง ๆ ของวิทยาการอันหลากหลายซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการศึกษา ซึ่งครั้งนี้เป็นการเผยแพร่ ฉบับที่ 4 ปีที่ 2 ประจำเดือนมกราคม-เมษายน พ.ศ. 2568 ประกอบด้วยบทความวิชาการจำนวน 4 เรื่อง และบทความวิจัยจำนวน 4 เรื่อง รวมเป็น 8 เรื่อง ซึ่งได้ผ่านการตรวจพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) จากต่างสถาบันอย่างน้อยจำนวน 3 ท่าน โดยกำหนดการเผยแพร่ของวารสารฯ จะออกจำนวน 3 ครั้งต่อ 1 ปี จึงขอเชิญชวน นักศึกษา อาจารย์ และนักวิจัย ร่วมเสนอผลงาน หวังเป็นอย่างยิ่งว่าทุกบทความจะเป็นประโยชน์ แก่ผู้ที่สนใจและพัฒนางานวิจัยให้ก้าวหน้าต่อไป

กระผมในฐานะบรรณาธิการขอขอบคุณท่านคณบดี และผู้บริหารคณะทุกท่านที่ช่วยกันผลักดันวารสารตั้งแต่ฉบับแรกจนถึงฉบับนี้ให้เกิดขึ้นมา เพื่อเป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ผลงานวิชาการให้กับทุกท่านที่สนใจ และหวังเป็นอย่างยิ่งที่สร้างประโยชน์แก่ทุกท่าน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงษ์ จันทโหลบล
บรรณาธิการ

สารบัญ

บทความวิชาการ

- Critique of HROD Theory: A Thai Perspective on Theories X and Y 1
by Douglas McGregor
Virabhorn Keawkao Ruksith Sitthitool and Rujipas Prachathai
- ปัจจัยเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานของ 8
อุตสาหกรรมเคมีคอนดักเตอร์ในประเทศไทย
สรายุธ รัศมี
- แนวทางการลงทุนในกองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน ให้ได้สิทธิประโยชน์ 30
ด้านภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา : กรณีศึกษา Thai ESG Fund
นภัทร จันทจรุภัทร จิณณ์นิชา รอบคอบ และ อัครวิรัช รอบคอบ
- การวางแผนครอบครัวในอิสลาม 47
ทงศักดิ์ หมดทั้ง มุฮัมมัด เหลี่ยมกุล วลีฐ มุเส็มสะเดา และ ซาฟีอี อาดำ

บทความวิจัย

- การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการคลังพัสดุเพื่อความยั่งยืน 57
กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง
วิชาดา เอักระโทก และ ชลิตา ตริยวนิช
- ความคาดหวังและความเป็นจริงในการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษา 71
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
แหวววิเชียร ม่วงคง
- การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานอย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม 80
อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ
ชิตพงษ์ อัยสานนท์ และ ชุลิรัตน์ เกิดศรี
- ผลกระทบของการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 97
ต่อความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของกำลังแรงงานไทย
กฤษณะ เลิศเกษตรวิทยา นริศรา เจริญพันธุ์ และ เทอดศักดิ์ ชมโตะสุวรรณ

Critique of HROD Theory: A Thai Perspective on Theories X and Y by Douglas McGregor

Virabhorn Keawkao¹ Ruksith Sitthitool² and Rujipas Prachathai^{3*}

Received: September 18, 2024

Revised: January 8, 2025

Accepted: January 9, 2025

Abstract

This article critiques Douglas McGregor's Theory X and Theory Y within the context of Thai human resource and organizational development. It begins by outlining McGregor's theories, which categorize managerial assumptions about employee motivation and behavior. Theory X views employees as inherently lazy and needing control, while Theory Y sees them as self-motivated and capable of self-direction. The analysis highlights the application of these theories in various Thai organizations, demonstrating their relevance despite cultural and economic differences. The document also discusses the limitations of applying a binary model to employee motivation, emphasizing the need for a nuanced understanding of individual motivations and the influence of context. Additionally, it references the concept of Relative Virtue and cultural hierarchies in Thailand, suggesting that effective management must consider these factors. Ultimately, the critique reaffirms the significance of McGregor's theories while advocating for a more flexible application that accommodates diverse workforce needs.

Keywords: HROD Theory, Theories X and Y, Critique Theory

Introduction and Development of Theory

What kind of manager would you like to be? Douglas McGregor (1906 - 1964), was an American professor at the MIT Sloan School of Management and president of Antioch College. He introduced two theories called Theory X and Theory Y. They describe the different organization management styles. These two theories were published in the book named "The human side of the enterprise" in 1960. Theory X and theory Y are assumptions of management about processes controlling and motivating organizational human resources. These two theories can also determine an organization's belief, character, and quality of its succession through generation via management (Cutcher-Gershenfeld & McGregor, 2006). The theory building started from McGregor questioning what motivates people to work. Then he found that people's beliefs shape their behavior. Therefore, what an organization provides to motivate its human resource is the result from the perspectives and beliefs of its manager (McGregor, 1960a)

In 1960, most organizations saw their human resource as a mechanism, so Theory X and Y of McGregor initially looked like the futuristic idea (Kelly, 2000). In more detail, Theory X is a description to represent the beliefs of a manager who assumes that humans are lazy, have low responsibility, and are limited in creativity and innovation therefore, efforts stimulate the economy and security of human and material incentives should be used While the assumptions of the Theory Y see human work

^{1,3}Faculty of Business Administration, Modern Business Management Program, Rajamangala University of Technology Krungthep

²Graduate School of Human Resource Development, Human and Organization Development Innovation Program, National Institute of Development Administration

*Corresponding author. E-mail: rujipas.pr@mail.rmutk.ac.th

naturally like game. People are interested in their work, properly motivated, the feeling of inner satisfaction is the best reward for the self-control and more effective methods of control by others (Hersey, Blanchard, & Johnson, 2007), so theory Y manager assume organization as more humanistic. McGregor was fond of pointing out, the Theory X manager will always act mostly in command and control for his human resources, whereas, the Theory Y manager will manage in terms of the requirements of the task, being more likely to delegate work as the situation may require (Yaeger, 2011). One of the interesting purposes of creating these theories is that McGregor convinced the organizations in that time to focus on future inventions with respect to the human side of enterprise rather than minor changes in already obsolete conceptions of organization human effort (McGregor, 1960b).

Lynham (2000) wrote “Theory- building research can help the HRD profession address the call for HRD theory, offer a means for stepping up to the perennial problems in HRD practice”. Therefore, the HRD Theory should easy to apply for HRD practice and explain the organization phenomena. Even Though Theory X and Theory Y are classical and popular in scholar works for more than 60 years, several ideas are needed to be critiqued, i.e., the usefulness of theory in explaining and practicing organization development phenomena. Thus, the definition about theory- building research of Lynham leads us to the following question statements.

1. Are McGregor’s Theories (Theory X and Theory Y) easily applied in Human Resource and Organization Development?

To answer the above question, it is important to understand the root of theoretical ideas and how did McGregor develop such theories to apply in the workplace. McGregor was born in Detroit, Michigan on September 6 in 1906. He volunteered in homeless shelters when he was young. He worked for his family business, the McGregor Institute while he went to high school. The McGregor Institute was known as the Mission for Homeless Men, served the Detroit homeless population with spiritual and career services. He got a B.E. (Mechanical) from Rangoon Institute of Technology, a B. A. (Business Administration) from Wayne State University in 1932, then earned an M.A. (Master of Arts) and Ph.D. in psychology from Harvard University in 1933 and 1935 respectively. After that, he teaches at Harvard University and moved to MIT, where he was one of the first professors in the Sloan School of Management. He also served as president of Antioch College Ohio where now known as Antioch University Midwest, from 1948 to 1954. In 1954, McGregor returned to teach at MIT, where he taught until his death in 1964 at the age of 58 years old. He has been known as a theoretician, moral philosopher and behaviorist. From these backgrounds, Douglas McGregor should be Theory Y manager (Yaeger, 2011).

Since he had grown and worked with homeless people, he deeply understood the need of them and he therefore developed his own theories based on his perspective and living environment. Homeless people do not need only foods, shelter, cloth, and health treatment, they also consider mental health, safety and secure job (Daiki, 2007). McGregor believed that even though they are homeless, they also need many things to fulfill their needs. In 1960, most of organizations saw people

as a machine and hence they believe that people wanted only physical needs. Whereas, Theory Y explain that people also need motivation, i.e., physiological needs, to support their health.

McGregor's ideas were strongly influenced by Abraham Maslow and his work on motivation. Indeed, he used the hierarchy of needs in his 1957 paper to help explain the short-comings of Theory X as an appropriate management style. From McGregor's standpoint, Theory X and Theory Y represent only assumptions of manager but Maslow's pyramid which represents five stages of needs which can be used for applying in organization management and organization development (Cutcher-Gershenfeld & McGregor, 2006). Hattangadi (2015) studied that Theory X and Theory Y as it relates to Maslow's hierarchy of needs in how human behavior and motivation are main priorities in the workplace to maximize output. The effective output is not the result from providing physical benefit for worker but it come from philosophy, policies, and management practices. The core of McGregor's Theory Y is the ideology that encourages reasonable laws that lead people towards achievement of goals rather than being propelled or forced into following the direction of an administration (Ibrahim & Al Omari, 2020). Theory Y - a human approach is based on the principle that people want and are willing to work. The men have an obligation towards their goals and develop their abilities manifest toward those goals (Karamolla, 2019). As McGregor (1960a) classified managers' attitudes or belief systems into Theory X very different attitudes towards workforce motivation. Managers with Theory X mindsets tend to have a negative, pessimistic view of subordinates and display more coercive, autocratic leadership styles using external means of controls, such as threats and. Managers with Theory Y frame of mind looks at the human being as working for the organization and attaches value to the person (McGregor, 1960a; McGregor & Cutcher-Gershenfeld, 2006).

Therefore, Theory X and Y mostly have been applied with research related to job satisfaction, motivation, and leadership styles. We can't apply McGregor's X and Y theories to adjust in HRD alone, most of the research related to motivation will use Maslow's Hierarchy of desires. Some research will apply them with Herzberg's Motivation/Hygiene (two issue) concept, and McClelland's need for assessment theory to explain, make understand and predict the HRD phenomenon as well.

2. Are Theory X and Y compatible and do they really fit with Thai context?

There are many research papers in Human Resource Management and Human Resource Development used of McGregor's Theory X and Theory Y as theoretical base in Thailand. For example, Nathanicha (2009) used McGregor's Theory X and Theory Y to find the Factors Affecting the Efficiency of Talent Management in State Enterprise Organizations case study in "the Sports Authority of Thailand". One of the results shows that "Getting selected to attend short training or official study abroad more frequently than other officials" was the Rewarding and Motivating Talent. To motivate Talent employees, the Sports Authority of Thailand has to apply McGregor's Theory Y to a strategy to motivate them.

The logistics company named Sankyu Thai Group which was a joint venture of Thai and Japan. Phithakkul (2007) had conducted research on Motivation Affecting Performance Behavior of employees

in Sankyu Thai Group. The motivation factors based on theoretical of McGregor's Theory X and Theory Y related to the performance behaviors in positive direction, except the attempting to work until retirement. According to the results, employees of company had diligence in work, responsibility for work, thinking skills and work characteristics who likes to do a new thing. But the executive did not manage them with McGregor's Theory Y, so most of them did want to attempt to work until retirement.

The research on “Worker motivation on selected construction sites in Bangkok, Thailand” by Ogunlana & Chang in 1998. The result shows that the needs of Thai construction workers (mainly higher pay, better accommodation, good welfare and safety) was in Physiological needs of Maslow hierarchy. This is in line with the initial assumption of workers in Thailand, a developing economy, will tend to concentrate on lower order needs and motivators related to those needs. Therefore, it would be appropriate to give emphasis to lower order needs/motivators when trying to improve the performance of the workers. Since, the workers in construction sites are in lower order needs of Maslow, McGregor's Theory X would be a well strategy that can applied to motivate them as well.

In a study to explore the preferences of employees in the pharmaceutical industry of Thailand regarding the leadership style they want to work under the supervision of Sitthiwarongchai et al, (2020). They found that the preference of all employees was a transactional leadership style as compared to the transformational or laissez-faire leadership style. There should be contingent rewards for the employees as these rewards like pay for performance are highly significant in improving their performance. Similarly, to McGregor's Theory X in which people are more interested in compensations and rewards in their job.

3. Can a human character be identified with only one assumption?

Nowadays diversity management is a popular topic. Ivancevich and Gilbert (2000) state that Diversity management is a broad sense in organizations to attract, retain, and promote a heterogeneous mix of productive, motivated, and committed personnel, including people of color, white, females, and physically challenged individuals. However, McGregor's Theory X and Theory Y assumptions cannot explain the phenomenon of diversity and attitude toward one person. As McGregor's Theory X and Theory Y were built in the beginning period of the industrial revolution. Workers worked with one task. For example, in assembly line, each worker would be required to perform the same work content (Ivancevich & Gilbert, 2000).

According to McGregor's Theory X and Theory Y, the attitude of managers toward their subordinates might base on the judgment or consideration of how they handled that one task. Nowadays, technology helps people do their job. The jobs of production workers are being disrupted with the rise of industrial robots and other automated machinery in accounting, sales, logistics, trading, and some managerial occupations are seeing some of the tasks they used to perform being replaced by specialized software and artificial intelligence (Acemoglu & Restrepo, 2018).

Replaced by technology, people must do more than one task to keep self-value and distribute more outcomes. Therefore, to motivate one employee, the manager should use McGregor's Theory X

and Theory Y depending on the task. For example, the manager implements McGregor's Theory Y to an officer who is very successful in marketing strategy. He accepts responsibility and liability and is eagerly seeking admission. Same officer, once he has to do a sale, even if it's quite similar duty, he might feel responsibility elusive and limited in creativity and innovation toward that job because he doesn't like it. In this case, the manager has to use McGregor's Theory X to motivate.

Although this effect is limited to the amount of McGregor released at the time of his life, he still is important. His classic study on the topic and motivated work, reflecting his main concern in the mid and late 1960s, when the one-dimensional organizations were at their peak. Public criticism of the theory of X and Y is that they are very exclusive (Daneshfard & Rad, 2020).

In addition, good managers should realize the differentiation scale of readiness of their subordinates. In this part Hersey-Blanchard Situational Leadership Theory (SLT) is another example of theory in which can prove that there are more than two types of workers. The leader should learn to understand the readiness of the subordinator and adjust the leader's action to fit with the 4 types of subordinator's readiness. Moreover, when they tested the theory, they found that Graeff (1983) "subordinates can sometimes become less committed even though they have the necessary skills". Therefore, it is so complicated for managers to assume organization in the one picture.

Conclusion

Sixty years ago, Douglas McGregor, an influential figure in management theory, and outlines the development of his theories, which were introduced in his book "The Human Side of Enterprise" in 1960. These theories present contrasting views on human motivation and management styles: Theory X assumes that employees are inherently lazy and require strict supervision, while Theory Y posits that employees are self-motivated and thrive under a supportive management style. The study emphasizes McGregor's belief that management assumptions shape organizational behavior and success. Theory X managers typically use command and control, while Theory Y managers focus more on delegation and empowerment. McGregor's theories were revolutionary for their time, encouraging organizations to prioritize human elements in management practices. The critique then addresses the applicability of these theories in Human Resource Development (HRD), questioning whether they can be easily integrated into modern HR practices. It highlights McGregor's background, including his experiences with homeless individuals, which informed his understanding of human needs beyond mere physical sustenance—an idea that resonates with Maslow's hierarchy of needs.

The study examines various research studies conducted in Thailand that utilize McGregor's theories, showing differing results based on economic conditions and workforce demographics. For instance, employees in state enterprises may respond better to Theory Y, while workers in lower-paying jobs, such as in construction, may align more closely with Theory X motivations. Additionally, the cultural context of Thailand, noting that traditional values and the concept of Relative Virtue play significant roles in management practices. The critique asserts that managers must adapt their approach

based on the specific needs and economic conditions of their workforce, rather than applying McGregor's theories uniformly. McGregor's Theory X and Theory Y cannot be generalized according to cultures and contexts. Thus, William Ouchi (Associated Professor of organizational behavior in the Graduate School of Business and (by courtesy) in the Department of Sociology, Stanford University) proposed Theory Z in 1980. Ouchi and Price (1993) stated that "The ideal Type Z organization combines a basic cultural commitment to individual values' with a highly collective nonindividual pattern of interaction. It simultaneously satisfies old norms of independence and present needs for affiliation. Employment is effective (although not officially) for a lifetime; and turnover is low. Decision making is consensual, and there is often a self-conscious attempt to preserve the consensual model."

In conclusion, while McGregor's theories remain relevant and have influenced modern management concepts such as transactional and transformational leadership, the critique emphasizes the need for adaptability across different cultural and economic contexts. However, we suggest that managers should be aware of the limitations of McGregor's framework and consider a broader range of motivational theories to effectively manage diverse workforces.

References

- Acemoglu, D., & Restrepo, P. (2018). The race between man and machine: Implications of technology for growth, factor shares, and employment. *American Economic Review*, 108(6), 1488–1542.
- Daiski, I. (2007). Perspectives of homeless people on their health and health needs priorities. *Journal of Advanced Nursing*, 58(3), 273–281.
- Daneshfard, K., & Rad, S. S. (2020). Philosophical analysis of Theory X and Y. *Journal of Management and Accounting Studies*, 8(2), 44–48.
- Graeff, C. L. (1983). The situational leadership theory: A critical view. *Academy of Management Review*, 8(2), 285–291.
- Hattangadi, V. (2015). Theory X & Theory Y. *International Journal of Recent Research Aspects*, 2(4), 20–21.
- Hersey, P., Blanchard, K. H., & Johnson, D. E. (2007). *Management of organizational behavior: Leading human resources* (9th ed.). Prentice Hall.
- Ibrahim, R., & Al Omari, G. (2020). The effect of talent management on innovation: Evidence from Jordanian Banks. *Management Science Letters*, 10(6), 1295–1306.
- Ivancevich, J. M., & Gilbert, J. A. (2000). Diversity management: Time for a new approach. *Public Personnel Management*, 29(1), 75–92.
- Karamolla, M. (2019). Human motivation in organizational settings: Reinterpreting Theory Y. *Journal of Organizational Behavior Studies*, 15(2), 112–125.
- Kelly, E. P. (2000). Douglas McGregor, revisited: Managing the human side of the enterprise. *Academy of Management Executive*, 14(3), 143–145.

- Lynham, S. A. (2000). Theory building in the human resource development profession. *Human Resource Development Quarterly*, 11(2), 159–178.
- McGregor, D. (1960a). Theory X and theory Y. *Organization Theory*, 358(374), 5-16.
- McGregor, D. (1960b). *The human side of enterprise*. McGraw-Hill.
- McGregor, D., & Cutcher-Gershenfeld, J. (2006). *The human side of enterprise: Annotated edition*. McGraw Hill Professional.
- Ogunlana, S. O., & Chang, W. P. (1998). Worker motivation on selected construction sites in Bangkok, Thailand. *Engineering, Construction and Architectural Management*, 5(1), 68–81.
- Ouchi, W. G., & Price, R. L. (1993). Hierarchies, clans, and theory Z: A new perspective on organization development. *Organizational Dynamics*, 21(4), 62–71.
- Phithakkul, Y. S. (2007). *Motivation affecting employee's operations behavior Sang Kiu Thai Group Limited* [Master's thesis, Srinakharinwirot University].
- Sitthiwarongchai, C., Wichayanuparp, W., Chantakit, P., & Charoenboon, P. (2020). Impact of organization's leadership style on motivation of its employees. *Systematic Reviews in Pharmacy*, 11(3), 48–56.
- Yaeger, T. F. (Ed.). (2011). Honoring Douglas McGregor and the 50th anniversary of The Human Side of Enterprise. *Journal of Management History*, 17(2), 144–237.

ปัจจัยเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานของ อุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ในประเทศไทย Geopolitical Risks and Their Impact on Thailand's Semiconductor Supply Chain

สรายุธ รัศมี^{1*}

Sarayoot Ratsamee^{1*}

Received: November 25, 2024

Revised: December 14, 2024

Accepted: December 16, 2024

บทคัดย่อ

อุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมสำคัญที่ขับเคลื่อนการพัฒนาเทคโนโลยีระดับโลกและเศรษฐกิจของหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย ซึ่งมีบทบาทในฐานะผู้ผลิตรายย่อยในห่วงโซ่อุปทาน อย่างไรก็ตาม ปัจจัยเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เพิ่มขึ้นในปัจจุบันกำลังส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและการเติบโตของอุตสาหกรรมนี้อย่างมีนัยสำคัญ ปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน ซึ่งกระทบต่อการค้าและการลงทุนในเทคโนโลยีขั้นสูง ความตึงเครียดนี้ยังนำไปสู่มาตรการควบคุมการส่งออกและการคว่ำบาตรสินค้า ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาในการจัดหาเซมิคอนดักเตอร์ในภูมิภาคเอเชีย การศึกษานี้ใช้การวิเคราะห์เอกสารและข้อมูลเชิงคุณภาพจากรายงานระดับนานาชาติ รวมถึงข้อมูลจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อประเมินผลกระทบของปัจจัยเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์ต่ออุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ความขัดแย้งระหว่างประเทศมหาอำนาจส่งผลกระทบต่อการค้าและการลงทุนในเทคโนโลยีขั้นสูง ในขณะเดียวกัน การพึ่งพาประเทศผู้ผลิตเซมิคอนดักเตอร์รายใหญ่อย่างไต้หวันและเกาหลีใต้ เพิ่มความเสี่ยงต่อการหยุดชะงักในห่วงโซ่อุปทาน สำหรับประเทศไทยยังต้องเผชิญความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงแนวโน้มการลงทุนระดับโลก โดยบริษัทต่างชาติเริ่มกระจายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่น เช่น เวียดนามหรืออินเดีย รวมถึงข้อกำหนดระหว่างประเทศ เช่น ข้อกำหนดด้านสิ่งแวดล้อมและข้อจำกัดด้านการส่งออก ที่อาจเพิ่มอุปสรรคต่อการพัฒนาอุตสาหกรรม การศึกษานี้เสนอแนวทางการพัฒนานโยบายเชิงรุก เช่น การลดการพึ่งพาวัตถุดิบจากแหล่งที่ไม่มั่นคง การส่งเสริมการลงทุนในเทคโนโลยีที่มีความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ และการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา (R&D) เพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพของห่วงโซ่อุปทาน นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงเฉพาะที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทย เช่น การโจมตีทางไซเบอร์ในห่วงโซ่อุปทาน และการแข่งขันระดับภูมิภาคที่เพิ่มมากขึ้น สามารถนำไปต่อยอดในการพัฒนากลยุทธ์ห่วงโซ่อุปทานที่มีความยืดหยุ่น และการสร้างระบบป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในระยะยาว เพื่อรับมือกับปัจจัยเสี่ยงเหล่านี้ ประเทศไทยจำเป็นต้องพัฒนานโยบายที่สอดคล้องกับสถานการณ์โลกและกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการปรับตัว แม้จะมีความเสี่ยงในหลายมิติ แต่ด้วยการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ ประเทศสามารถเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: ปัจจัยเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์ ห่วงโซ่อุปทาน อุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ ประเทศไทย

Abstract

The semiconductor industry is one of the key industries driving global technological development and the economies of many countries, including Thailand, which plays a role as a minor producer in the supply chain. However, rising geopolitical risks are currently impacting the stability and growth of this industry significantly. Key factors include the conflict between the United States and China, which affects trade and investment in advanced technologies. This tension has also led to export controls and sanctions that could disrupt semiconductor supply in the Asia-Pacific region. This study utilizes document analysis and qualitative data from international reports and relevant organizations to assess the impact of geopolitical risks on Thailand's semiconductor industry. The findings reveal that conflicts

¹คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

¹Faculty of Education, Khon Kaen University

*Corresponding author. E-mail: Sarayoot.r@kkumail.com

between major powers affect trade and investment in advanced technologies. Simultaneously, reliance on major semiconductor-producing countries such as Taiwan and South Korea increases the risk of supply chain disruptions. Thailand also faces risks from shifting global investment trends, as foreign companies begin to relocate their production bases to other countries, such as Vietnam or India. Additionally, international regulations, such as environmental requirements and export restrictions, may pose further obstacles to industrial development. This study proposes proactive policy approaches, such as reducing dependency on unstable raw material sources, promoting investment in strategically significant technologies, and supporting research and development (R&D) to enhance the stability of the supply chain. Furthermore, the findings provide new insights into specific risks affecting Thailand, such as cyberattacks on the supply chain and increasing regional competition. These findings can be leveraged to develop resilient supply chain strategies and build cybersecurity systems to enhance Thailand's competitiveness in the long term. To address these risks, Thailand must develop policies aligned with global trends and design strategies that enable adaptability. Despite risks emerging across multiple dimensions, with effective management, the country can turn challenges into opportunities for sustainably advancing the semiconductor industry.

Keywords: The geopolitical risk factors, Supply Chain, Semiconductor Industry, Thailand

บทนำ (Introduction)

ในปัจจุบันเศรษฐกิจโลกได้รับการพัฒนาและเติบโตภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่ทำให้ประเทศต่าง ๆ เชื่อมโยงกันมากขึ้นทั้งในด้านการค้า การลงทุน การเคลื่อนย้ายแรงงาน และการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีที่รวดเร็ว การเติบโตของการเชื่อมโยงเหล่านี้ทำให้เศรษฐกิจของแต่ละประเทศไม่เพียงแต่เป็นของตัวเอง แต่ยังขึ้นอยู่กับกิจกรรมของประเทศอื่น ๆ ด้วย (เพ็ญประภา ภัทรานุกรม, 2562) ตัวอย่างเช่น การนำเข้าและส่งออกสินค้าและบริการ การลงทุนระหว่างประเทศ หรือการขยายธุรกิจในตลาดต่างประเทศผ่านบริษัทข้ามชาติ (Multinational Corporations) รวมถึงการเปิดเสรีการค้า ซึ่งส่งผลให้ทุน แรงงาน และทรัพยากรสามารถเคลื่อนย้ายได้อย่างอิสระข้ามพรมแดน หลังจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 เศรษฐกิจโลกได้เริ่มฟื้นตัวในหลายพื้นที่ โดยจากรายงานของ (International Monetary Fund, 2024) เศรษฐกิจโลกจะเติบโตที่ประมาณร้อยละ 3.0 ในปี 2024 หลังจากที่เคยเติบโตร้อยละ 3.5 ในปี 2023 การฟื้นตัวนี้ส่วนใหญ่จะมาจากการเติบโตในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา และประเทศเศรษฐกิจขนาดใหญ่ เช่น จีน และอินเดีย นอกจากนี้ ยังมีการคาดการณ์ว่าอัตราเงินเฟ้อทั่วโลกจะมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 5.9 ในสิ้นปี 2024 และร้อยละ 4.5 ในปี 2025 สำหรับเศรษฐกิจไทยในปี 2023 พบว่า มีอัตราการเติบโตที่เพิ่มขึ้นจากการขยายตัวของภาคการบริโภคภายในประเทศและภาคการท่องเที่ยว รวมถึงการฟื้นตัวของภาคการส่งออกซึ่งมีส่วนช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ประเทศไทยยังคงเผชิญกับปัญหาหนี้ครัวเรือนที่สูง และการเปลี่ยนแปลงของอากาศที่ส่งผลกระทบต่อผลผลิตภาคการเกษตร ซึ่งอาจจำกัดความสามารถในการบริโภคของภาคครัวเรือน ทำให้การขยายตัวในภาคบริโภคอาจไม่เต็มที่ในช่วงท้ายของปี 2023 ในด้านของอัตราเงินเฟ้อของไทย แม้ว่าจะปรับตัวสูงขึ้นในช่วงหลายเดือนที่ผ่านมา แต่ยังคงอยู่ในระดับที่ต่ำตามข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย โดยคาดว่าเงินเฟ้อจะยังอยู่ในกรอบเป้าหมายของธนาคารแห่งประเทศไทยในปลายปี 2024 โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อพิจารณาจากปีที่แล้วที่ต่ำ ซึ่งทำให้เงินเฟ้ออาจอยู่ในช่วงติดลบในช่วงเริ่มต้นของปี 2024

จากข้อมูลข้างต้น ทำให้เห็นว่า ภาพรวมของเศรษฐกิจโลกและประเทศไทยกำลังฟื้นตัวอย่างต่อเนื่อง แม้จะเผชิญกับความไม่แน่นอนจากหลายปัจจัย เช่น ความตึงเครียดทางการเมืองระหว่างประเทศ สถานการณ์ระหว่างประเทศที่ตึงเครียดและยืดเยื้อ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและการตัดสินใจดำเนินธุรกิจและการลงทุนของภาคเอกชน ตลอดจนนโยบายทางการค้าต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อเศรษฐกิจระหว่างประเทศโดยตรง ทำให้เศรษฐกิจโลกอาจยังคงมีความเสถียรภาพจนสิ้นปี 2023 แต่หลังจากเริ่มต้นปี 2025 โลกอาจจะต้องเตรียมรับมือกับสถานการณ์ขึ้นวิกฤตจากการดำเนินนโยบายระหว่างประเทศของประเทศมหาอำนาจ (superpower) คือ สหรัฐอเมริกาและจีน ซึ่งเป็นคู่พิพาทสำคัญที่ทำให้สงครามการค้า

(Trade War) กันมาตั้งแต่ปี 2017 ในสมัยประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ (สมัยที่ 1) อย่างไรก็ตาม หลังจากทรัมป์แพ้การเลือกตั้งในปี 2020 สถานการณ์ความตึงเครียดได้คลี่คลายลงในระดับหนึ่ง จนกระทั่งเกิดสงครามรัสเซีย-ยูเครน ปัญหาความไม่สงบในภูมิภาคตะวันออกกลาง และปัญหาผู้อพยพในสหรัฐอเมริกา ส่งผลให้ความนิยมของพรรคเดโมแครตลดต่ำลงอย่างต่อเนื่อง จนกระทั่งเมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน 2024 ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ ชนะการเลือกตั้งในสมัยที่ 2 (วาระดำรงตำแหน่ง 25 มกราคม 2025 – 25 มกราคม 2029) ซึ่งถือเป็นสัญญาณสำคัญที่เตือนให้โลกได้รู้ว่า “ความขัดแย้งระลอกใหม่ กำลังกลับมา” เนื่องจากในระหว่างการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ทรัมป์ได้ให้คำมั่นเกี่ยวกับนโยบายต่าง ๆ โดยเน้นหลักการ “ไม่แทรกแซงและการกีดกันทางการค้า” หรือ “America First” (แปลว่า อเมริกาต้องมาก่อน) โดยมุ่งเน้นไปที่การยุติสงครามที่สหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนอยู่ในปัจจุบัน อาทิ ยูเครน และอิสราเอล รวมถึงการขยายไปสู่ประเด็นเชิงกลยุทธ์เกี่ยวกับอนาคตของนาโต (NATO) ซึ่งเป็นพันธมิตรทางทหารระหว่างกลุ่มประเทศข้ามมหาสมุทรแอตแลนติกแบบ all-for-one และ one-for-all (แปลว่า ทุกคนเพื่อหนึ่งเดียว หนึ่งเดียวเพื่อทุกคน) แต่สถานการณ์ที่ตึงเครียดที่สุด คือ แนวทางนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาต่อจีน ซึ่งถือเป็นนโยบายที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์มากที่สุด และมีผลกระทบมากที่สุดต่อความมั่นคงและการค้าโลก กล่าวได้ว่า สหรัฐอเมริกากับจีน เป็นคู่แข่งเชิงกลยุทธ์ (Strategic Competitors) ทางเศรษฐกิจ การเมือง และการทหารในเวทีระหว่างประเทศ ซึ่งมุ่งเน้นไปที่การกระตุ้นให้เกิดการเก็บภาษีศุลกากรจากสินค้าและบริการจากประเทศจีน โดยเฉพาะสินค้าประเภทเทคโนโลยี

อุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ (Semiconductor) ถือเป็นพื้นฐานสำคัญของเทคโนโลยีในยุคปัจจุบัน และเป็นองค์ประกอบหลักในหลายๆ อุตสาหกรรม เช่น ชิปประมวลผลในคอมพิวเตอร์ สมาร์ทโฟน รถยนต์ไฟฟ้า ระบบหุ่นยนต์อัตโนมัติ และอุปกรณ์เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต (Internet of Things - IoT) ซึ่งทำให้เซมิคอนดักเตอร์มีบทบาทสำคัญในการผลักดันการเติบโตทางเศรษฐกิจในหลายประเทศ โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรมเทคโนโลยี ซึ่งมีอัตราการเติบโตสูงและเพิ่มความต้องการอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การพัฒนาและขยายตลาดเซมิคอนดักเตอร์ในหลายประเทศยังถูกผลักดันโดยความต้องการที่สูงในตลาดต่าง ๆ (ปาริชาติ จิรวัชร, 2565) เช่น การใช้เซมิคอนดักเตอร์ในอุตสาหกรรมยานยนต์ที่ต้องการชิปสำหรับรถยนต์ไฟฟ้า (Electric Vehicles, EVs) ซึ่งมีการใช้เทคโนโลยีเซมิคอนดักเตอร์ในระบบการขับเคลื่อน การควบคุมอัตโนมัติ และระบบความปลอดภัยต่าง ๆ เช่น เซ็นเซอร์สำหรับการขับขี่อัตโนมัติ นอกจากนี้ยังมีการใช้เซมิคอนดักเตอร์ในระบบ 5G และโครงข่ายโทรคมนาคมที่กำลังขยายตัว รวมถึงอุปกรณ์สมาร์ทที่เชื่อมต่อกันผ่าน IoT ซึ่งเพิ่มความต้องการในการผลิตชิปและส่วนประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง การเติบโตของตลาดเซมิคอนดักเตอร์ในช่วงปี 2020-2030 มีโอกาสเติบโตสูง คาดว่ามูลค่าตลาดจะเติบโตขึ้นมากกว่าร้อยละ 100 ซึ่งเป็นผลจากการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น การขยายการใช้ระบบ 5Gการผลิตรถยนต์ไฟฟ้า (EV) การใช้งานในอุตสาหกรรมการแพทย์ เช่น การใช้เซมิคอนดักเตอร์ในอุปกรณ์การแพทย์และเครื่องมือการตรวจวินิจฉัย รวมถึงการพัฒนาในอุตสาหกรรมหุ่นยนต์อัตโนมัติและปัญญาประดิษฐ์ (AI) ที่ต้องการการประมวลผลที่เร็วและแม่นยำมากขึ้น ซึ่งจะผลักดันให้เกิดความต้องการเซมิคอนดักเตอร์ในระดับที่สูงขึ้น

จากข้อมูลของสำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (2565) ประเทศไทยถือเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานเซมิคอนดักเตอร์โลก โดยการค้าเซมิคอนดักเตอร์ของไทยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ กลุ่มแผงวงจรไฟฟ้า (Integrated Circuits - IC) และกลุ่มอุปกรณ์กึ่งตัวนำทรานซิสเตอร์และไดโอด (O-S-D) ซึ่งอุปทานเซมิคอนดักเตอร์ของไทยมีการปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างเช่น การนำเข้ากลุ่ม IC ที่เพิ่มขึ้นจาก 6.7 แสนล้านบาทในปี 2022 เป็น 6.8 แสนล้านบาทในปี 2023 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 2 เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา ซึ่งสะท้อนถึงการเติบโตของความต้องการในอุตสาหกรรมเทคโนโลยีของไทยที่เพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะในด้านการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์และการขยายตัวของตลาดยานยนต์ไฟฟ้า (EV) ที่มีความต้องการเซมิคอนดักเตอร์เพิ่มขึ้นอย่างมาก

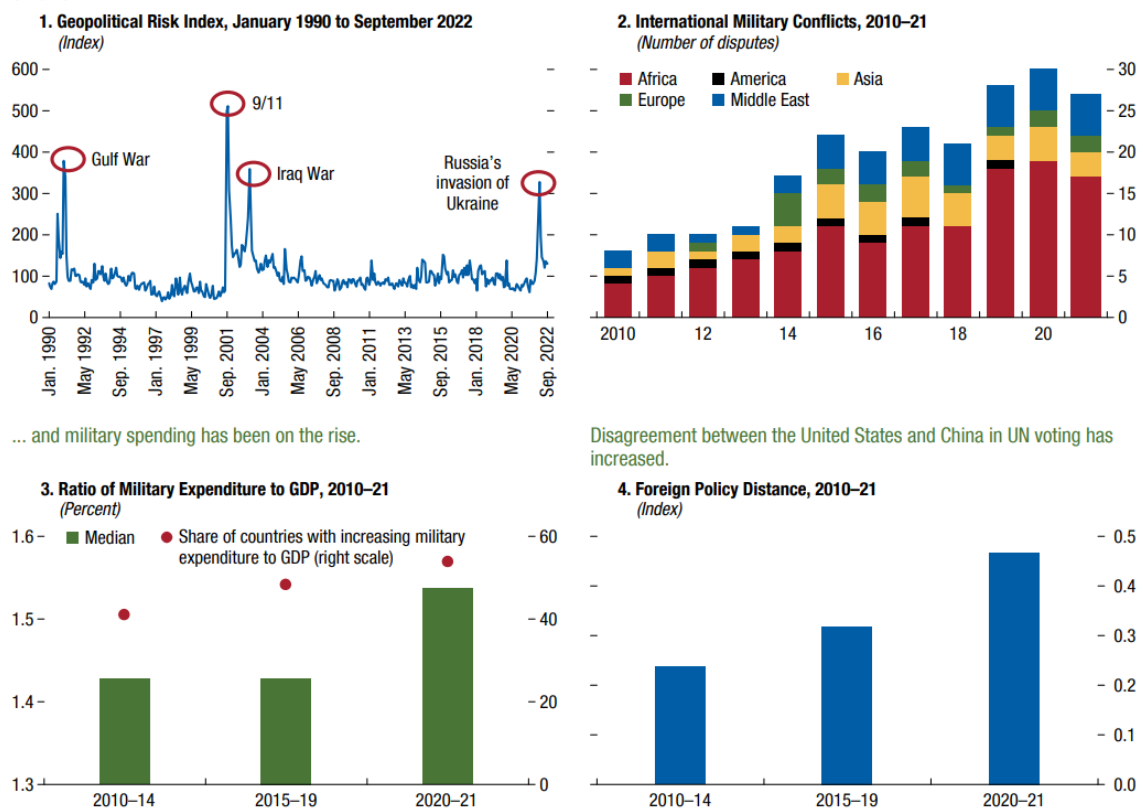
การศึกษาเชิงลึกเกี่ยวกับผลกระทบจากปัจจัยภายนอกที่มีต่ออุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ เช่น การเปลี่ยนแปลงนโยบายทางการค้า การตึงเครียดทางการเมืองระหว่างประเทศ หรือการเปลี่ยนแปลงในห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain) ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการผลิตและการค้าในอุตสาหกรรมนี้ การศึกษาผลกระทบเหล่านี้จะช่วยให้เข้าใจความ

ท้าทายและโอกาสที่อุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์จะเผชิญในอนาคตได้ดียิ่งขึ้น อีกทั้งยังมีช่องว่างในการศึกษาการขยายตัวของอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ในตลาดประเทศไทย โดยที่มีการนำเข้าเซมิคอนดักเตอร์เพิ่มขึ้น แต่ยังขาดการวิจัยที่เจาะลึกถึงโอกาสและความท้าทายในประเทศ ซึ่งจะช่วยให้รัฐบาลและภาคเอกชนวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรมในระยะยาวได้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังมีช่องว่างในการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมในอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ ซึ่งมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว เช่น การผลิตชิปที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น การพัฒนาในเทคโนโลยี 5G หรือ ยานยนต์ไฟฟ้า (EV) โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา ที่ยังขาดการศึกษาถึงวิธีการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ในอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ (จิรภา บุญพาสุข, 2566) ดังนั้น การศึกษาในเรื่องผลกระทบจากนโยบายและการลงทุนของภาครัฐก็เป็นสิ่งที่ยังขาดการศึกษามาก โดยเฉพาะการประเมินประสิทธิผลของนโยบายต่าง ๆ เช่น United States CHIPS Act ในการส่งเสริมการผลิตเซมิคอนดักเตอร์ภายในประเทศ การเติมเต็มช่องว่างในการวิจัยเหล่านี้จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์และการพัฒนาเศรษฐกิจในมิติต่าง ๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการวางแผนและตัดสินใจในการพัฒนาอุตสาหกรรมและการค้าระหว่างประเทศ

ผลกระทบจากความเสี่ยงทางภูมิศาสตร์: ความท้าทายและโอกาสของประเทศไทยในห่วงโซ่อุปทานเซมิคอนดักเตอร์

ความเสี่ยงทางภูมิศาสตร์ (Geopolitical Risks) เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดทิศทางของเศรษฐกิจในปัจจุบัน ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากความเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์เป็นได้ทั้งทางบวกหรือลบ ในอีกด้านหนึ่งความเสี่ยงอาจนำมาซึ่งความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจและการเมือง และอาจนำไปสู่ความรุนแรงและความขัดแย้งที่สร้างความสูญเสียอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในทางกลับกันความเสี่ยงดังกล่าวสามารถกระตุ้นการพัฒนาวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์สมัยใหม่ที่พลิกโฉมโลกได้ ความเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์เป็นสิ่งที่คาดเดาได้ยาก เนื่องจากขึ้นอยู่กับว่าผู้คนจะมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อความเสี่ยงนั้นอย่างไร แต่สิ่งที่ทำให้เรารู้ได้อย่างหนึ่งคือ เศรษฐกิจโลกเชื่อมโยงกันอย่างลึกซึ้งกับเหตุการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงหรือมีอิทธิพลที่สามารถกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปยังภูมิภาคอื่น ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น ความเสี่ยงทางเศรษฐกิจจึงเป็นข้อพิจารณาที่สำคัญในทางภูมิรัฐศาสตร์ ที่ส่งผลกระทบต่อสถานะที่ทำให้เกิดความผันผวนและการหยุดชะงักทางเศรษฐกิจในภาคส่วนต่าง ๆ

ความกังวลเกี่ยวกับการกระจายตัวของเศรษฐกิจและการเงินทั่วโลกทวีความรุนแรงขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ท่ามกลางความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เพิ่มขึ้น การทูตที่ถดถอย ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน และการรุกรานของยูเครนของรัสเซีย นำมาซึ่งวิกฤตครั้งใหม่ในด้านอาหารและพลังงาน ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาที่ทุกฝ่ายพยายามแก้ไข สะท้อนให้เห็นอุบัติการณ์ที่เพิ่มขึ้นของภัยคุกคามทางภูมิรัฐศาสตร์และความขัดแย้ง การใช้จ่ายทางทหารที่เพิ่มขึ้นตลอด 1-2 ปีที่ผ่านมา หากเทียบกับสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมทางเศรษฐกิจ ตระหนักให้เห็นถึงความอ่อนไหวประเด็นนโยบายต่างประเทศที่ซับซ้อน และความไม่ลงรอยกันที่เพิ่มขึ้นในพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของประเทศมหาอำนาจเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศ (รูปที่ 1) ความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ดังกล่าว ทำให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับการกระจายตัวของภูมิเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการพลิกผันตามนโยบายของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจและการเงินของโลก (Aiyar et al., 2023) ซึ่งอาจส่งผลให้ค่าใช้จ่ายสูงในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ

รูปที่ 1 แสดงภาพเปรียบเทียบความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์โลกที่เพิ่มขึ้น
(ซ้ายบน) ความเสี่ยงด้านภูมิรัฐศาสตร์ยังคงเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่การรุกรานยูเครนของรัสเซีย
(ขวาบน) ข้อพิพาททางทหารระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นเกือบสามเท่าในทศวรรษที่ผ่านมา
(ซ้ายล่าง) แสดงค่าใช้จ่ายทางการทหารที่เพิ่มสูงขึ้น
(ขวาล่าง) ความไม่ลงรอยกันระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนในการลงคะแนนเสียงของสหประชาชาติที่มากขึ้น
ที่มา : Dario and Iacoviello (2022)

ความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อาจส่งผลในทางลบต่อเสถียรภาพทางการเงิน การเงิน และการลงทุนระดับมหภาค ข้อจำกัดทางการเงินหรือความไม่แน่นอนซึ่งเกิดจากความตึงเครียดด้านภูมิรัฐศาสตร์ อาจทำให้เกิดความปั่นป่วนทั่วโลกอย่างรุนแรง เนื่องจากนักลงทุนต่างชาติได้เคลื่อนย้ายการลงทุนและวงเงินสินเชื่อใหม่ไปยังประเทศห่างไกลมากกว่า ซึ่งมีผลเกี่ยวเนื่องกับเสถียรภาพทางการเงิน นอกเหนือจากผลกระทบในระยะสั้นเหล่านี้แล้ว การกระจายตัวทางการเงินที่เพิ่มขึ้นอาจทำให้ประเทศต่าง ๆ มีความเสี่ยงต่อผลกระทบจากภายในประเทศและภายนอก โดยพบว่า มีการลดความสัมพันธ์เพื่อกระจายความเสี่ยง ซึ่งจะเป็นการเพิ่มโอกาสที่ระบบวิกฤตการเงินในระยะยาวเช่นกัน ผลกระทบทางการเงินจากความตึงเครียดทางภูมิรัฐศาสตร์ที่เพิ่มขึ้นอาจแตกต่างกันในแต่ละประเทศ แต่ทุกประเทศมีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบมากขึ้น หากความตึงเครียดทวีความรุนแรงกว่าเดิม นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ทางภูมิรัฐศาสตร์ดูเหมือนจะมีความสำคัญต่อการจัดสรรเงินทุนข้ามพรมแดน ระบบการชำระเงินระหว่างประเทศ และราคาสินทรัพย์ สิ่งนี้อาจก่อให้เกิดความเสี่ยงต่อเสถียรภาพทางการเงินโดยการเพิ่มต้นทุนทางการเงินของธนาคาร การลดความสามารถในการทำกำไร และลดการให้สินเชื่อแก่ภาคเอกชน การกระจายตัวทางการเงินที่มากขึ้นอาจทำให้การไหลเวียนของเงินทุนและความผันผวนของการเงินภาพรวมรุนแรงขึ้น โดยการจำกัดการกระจายความเสี่ยงระหว่างประเทศ ผู้กำหนดนโยบายระหว่างประเทศจำเป็นต้องตระหนักถึงความเสี่ยงด้านเสถียรภาพทางการเงินที่อาจเกิดขึ้นซึ่งเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์ ประเมินและวัดปริมาณการส่งผ่านแรงกระตุ้นทางภูมิรัฐศาสตร์ไปยัง

สถาบันการเงิน ทำให้สถาบันการเงินอาจจำเป็นต้องสำรองเงินทุนและสภาพคล่องให้เพียงพอต่อความเสี่ยงด้านภูมิรัฐศาสตร์ที่เพิ่มขึ้น เห็นได้ว่า เครือข่ายความปลอดภัยทางการเงินทั่วโลกยังจำเป็นต้องเสริมด้วยเงินสำรองระหว่างประเทศที่ถือโดยประเทศต่าง ๆ ในระดับที่เพียงพอ รวมถึงการเตรียมการแลกเปลี่ยนสภาพคล่องของธนาคารกลาง และวงเงินสินเชื่อจากสถาบันการเงินระหว่างประเทศด้วย

จากปัญหาความเสี่ยงทางภูมิศาสตร์ข้างต้น อุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ในประเทศไทยกำลังเผชิญกับผลกระทบที่มีนัยสำคัญจากปัจจัยเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมนี้ โดยเฉพาะในด้านการจัดหาวัตถุดิบและการลงทุนจากประเทศมหาอำนาจ รวมถึงการแข่งขันในระดับภูมิภาคที่เพิ่มสูงขึ้น ได้แก่

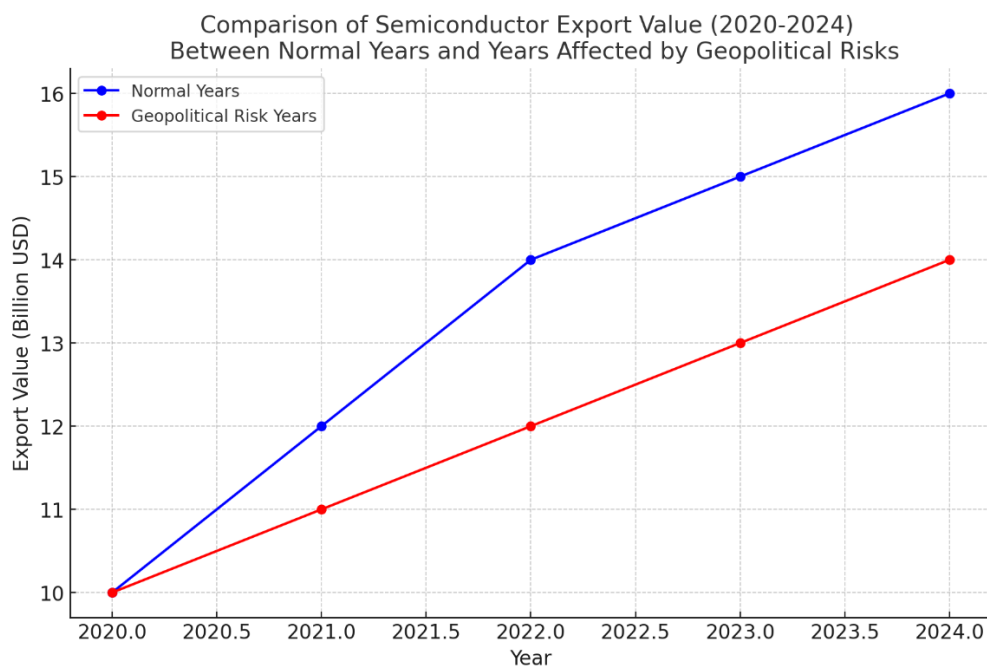
1. การหยุดชะงักของการจัดหาวัตถุดิบ การผลิตเซมิคอนดักเตอร์ต้องการวัตถุดิบที่สำคัญหลายประเภท เช่น ซิลิกอน พอลิซิลิคอน ทองคำ และวัสดุทางโลหะอื่น ๆ ซึ่งส่วนใหญ่มีแหล่งผลิตจากประเทศที่ประสบปัญหาความมั่นคงทางการเมือง เช่น รัสเซียและประเทศในแอฟริกา (Tse et al., 2024) การเกิดความตึงเครียดทางการเมืองหรือข้อจำกัดทางการค้าจากประเทศเหล่านี้ อาจทำให้การจัดหาวัตถุดิบเหล่านี้หยุดชะงักหรือมีราคาสูงขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อการผลิตเซมิคอนดักเตอร์ในประเทศไทย การขาดแคลนวัตถุดิบจะทำให้กระบวนการผลิตของผู้ผลิตในประเทศไทยต้องหยุดชะงักหรือชะลอตัวลง การพึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบจากแหล่งต่าง ๆ ที่ไม่มั่นคงยังสร้างความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสต็อกและความสามารถในการตอบสนองต่อตลาดที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตหรือการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายจากประเทศต้นทางที่อาจส่งผลกระทบต่อราคาและปริมาณการจัดส่ง วัตถุดิบที่ใช้ในกระบวนการผลิตเซมิคอนดักเตอร์อย่างซิลิกอนซึ่งส่วนใหญ่มีแหล่งผลิตจากประเทศจีนและสหรัฐอเมริกา หากเกิดปัญหาความตึงเครียดระหว่างประเทศเหล่านี้ จะทำให้การผลิตและการส่งมอบสินค้าไม่สามารถทำได้ตามเวลาที่กำหนด อาจส่งผลให้ผู้ผลิตในประเทศไทยต้องเผชิญกับการขาดแคลนหรือราคาที่สูงขึ้น (Mohammad et al., 2022)

2. การเปลี่ยนแปลงการลงทุนจากประเทศมหาอำนาจ ความตึงเครียดระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนได้กลายเป็นปัจจัยเสี่ยงที่มีผลกระทบต่ออุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ในประเทศไทยอย่างชัดเจน โดยการแข่งขันทางการค้าระหว่างสองประเทศมหาอำนาจนี้ได้สร้างความไม่แน่นอนต่อการลงทุนในอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูง ทั้งในด้านการผลิตและการวิจัยและพัฒนา การออกมาตรการควบคุมการส่งออกจากสหรัฐอเมริกาและจีน ทำให้บริษัทเซมิคอนดักเตอร์ในทั้งสองประเทศต้องเผชิญกับข้อจำกัดในการเข้าถึงเทคโนโลยีหรือวัสดุสำคัญ เช่น อุปกรณ์ในการผลิตชิปเซมิคอนดักเตอร์หรือเครื่องมือที่มีเทคโนโลยีสูง ซึ่งบางครั้งประเทศไทยอาจต้องพึ่งพาผู้นำเข้าอุปกรณ์เหล่านี้จากประเทศมหาอำนาจเหล่านี้ (Cinar, 2023) ในช่วงที่ความขัดแย้งเพิ่มขึ้น บริษัทต่างชาติที่เคยลงทุนในประเทศไทยอาจจะพิจารณาย้ายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่น ๆ ที่ไม่มีความเสี่ยงสูงจากการคว่ำบาตรหรือมาตรการควบคุมจากประเทศมหาอำนาจ การเปลี่ยนแปลงนี้อาจทำให้ประเทศไทยสูญเสียการลงทุนจากบริษัทที่มีชื่อเสียงและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ในขณะที่ความไม่มั่นคงในห่วงโซ่อุปทานจากการกระทบกระทั่งทางการค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีนอาจทำให้ไทยเสี่ยงต่อการขาดแคลนเทคโนโลยีที่จำเป็นในการผลิตเซมิคอนดักเตอร์ (Tse et al., 2024)

3. การแข่งขันในระดับภูมิภาค ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เห็นการเติบโตอย่างรวดเร็วของอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ โดยเฉพาะในประเทศเวียดนามและอินเดีย ที่มีการลงทุนเพิ่มขึ้นในภาคอุตสาหกรรมเทคโนโลยีทั้งจากภาครัฐและเอกชน การสนับสนุนจากรัฐบาลในทั้งสองประเทศนี้ได้ดึงดูดการลงทุนจากบริษัทต่างชาติ โดยเฉพาะในส่วนของห่วงโซ่อุปทานเซมิคอนดักเตอร์ที่มีการพัฒนาความสามารถในการผลิตและการควบคุมต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ (Houselink, 2023) ประเทศไทยเองมีอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ที่เติบโตและมีศักยภาพในการผลิต แต่ยังคงเผชิญกับอุปสรรคในการแข่งขันกับประเทศเหล่านี้ เนื่องจากปัจจัยด้านต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น รวมถึงข้อจำกัดในด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัย การขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และปัญหาทางกฎหมายที่อาจจำกัดการพัฒนาในระยะยาว (Wang et al., 2024) ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยยังต้องพัฒนาในด้านการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา (R&D) เพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ และลดการพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศ การขาดการ

สนับสนุนการวิจัยจากภาครัฐอาจทำให้ประเทศไทยไม่สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคที่กำลังพัฒนาในลักษณะเดียวกัน

4. ปัจจัยเสี่ยงใหม่ที่มีนัยสำคัญ ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีก้าวหน้า การโจมตีทางไซเบอร์กลายเป็นภัยคุกคามที่เพิ่มขึ้นต่ออุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ การโจมตีระบบข้อมูลในห่วงโซ่อุปทานของเซมิคอนดักเตอร์อาจทำให้ข้อมูลสำคัญสูญหาย หรือระบบการผลิตได้รับความเสียหายจากการแทรกแซงของบุคคลภายนอก ส่งผลต่อการขาดความเชื่อมั่นจากผู้ลงทุนและการขาดความปลอดภัยในห่วงโซ่อุปทานที่ใช้ข้อมูลอย่างลับๆ การป้องกันภัยคุกคามเหล่านี้จึงกลายเป็นภารกิจที่สำคัญเพื่อความมั่นคงของอุตสาหกรรม (Cinar, 2023) ประเทศไทยต้องพัฒนานโยบายที่เหมาะสมในการป้องกันการโจมตีทางไซเบอร์ เพื่อให้สามารถปกป้องข้อมูลสำคัญและเทคโนโลยีในอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในอุตสาหกรรมนี้และรักษาความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระดับสากล การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านไซเบอร์ที่แข็งแกร่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความยั่งยืนให้กับอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ในระยะยาว

รูปที่ 2 กราฟแสดงการเปรียบเทียบมูลค่าการส่งออกเซมิคอนดักเตอร์ระหว่างปีที่ไม่มีเผชิญกับปัจจัยเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์ (สีน้ำเงิน) และปีที่เผชิญกับปัจจัยเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์ (สีแดง) ระหว่างปี 2020-2024
วิเคราะห์จากข้อมูลขององค์การการค้าโลก (WTO)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาห่วงโซ่อุปทานเซมิคอนดักเตอร์ที่ยืดหยุ่นในบริบทของประเทศกำลังพัฒนา

การพัฒนาห่วงโซ่อุปทานเซมิคอนดักเตอร์ที่ยืดหยุ่นในประเทศกำลังพัฒนาเช่นประเทศไทย ต้องการการปรับตัวและนวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อรับมือกับปัจจัยเสี่ยงที่มีความซับซ้อน และสร้างความมั่นคงให้กับอุตสาหกรรมในระยะยาว โดยเฉพาะในบริบทของการพึ่งพาแหล่งวัตถุดิบจากประเทศที่มีความไม่มั่นคงและการเปลี่ยนแปลงในระดับภูมิรัฐศาสตร์ การพัฒนาแนวทางใหม่ ๆ เพื่อสร้างความยืดหยุ่นในห่วงโซ่อุปทานจะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและการเติบโตของอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ในประเทศกำลังพัฒนาได้ ประกอบด้วย

1. การสร้างแหล่งวัตถุดิบในประเทศ (Local Sourcing) หนึ่งในยุทธศาสตร์สำคัญในการลดความเสี่ยงจากการพึ่งพาวัตถุดิบจากแหล่งที่ไม่มั่นคงคือการสร้างแหล่งวัตถุดิบในประเทศเอง (local sourcing) การพัฒนาแหล่งวัตถุดิบในประเทศจะช่วยลดความเสี่ยงจากการหยุดชะงักของการจัดหาวัตถุดิบจากภายนอก เช่น การผลิตซิลิกอนในประเทศ

หรือการลงทุนในการชุดและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่ใช้ในการผลิตเซมิคอนดักเตอร์ การสร้างระบบนิเวศที่สามารถสนับสนุนการผลิตวัสดุพื้นฐานจะเป็นการเสริมสร้างความมั่นคงในห่วงโซ่อุปทาน และลดความเสี่ยงจากการกระทบกระทั่งทางการค้าระหว่างประเทศต่าง ๆ (McDougall & Davis, 2024) การพัฒนาแหล่งวัตถุดิบในประเทศสามารถทำได้โดยการลงทุนในเทคโนโลยีการชุดและการผลิตวัสดุสำคัญที่ใช้ในอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ เช่น ซิลิกอน และทองคำ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาเทคโนโลยีและบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการผลิตวัสดุเหล่านี้ เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว การสร้างพันธมิตรกับภาครัฐและภาคเอกชนจะช่วยสนับสนุนการพัฒนาแหล่งวัตถุดิบในประเทศ

2. การพัฒนาเทคโนโลยีรีไซเคิลหรือวัสดุทดแทน ในประเทศกำลังพัฒนาเช่นประเทศไทย การพัฒนาเทคโนโลยีรีไซเคิลหรือวัสดุทดแทนเป็นอีกหนึ่งวิธีที่จะช่วยลดการพึ่งพาวัตถุดิบจากภายนอกและลดปัญหาขาดแคลนทรัพยากรในอนาคต การพัฒนาเทคโนโลยีการรีไซเคิลวัสดุจากเซมิคอนดักเตอร์เก่าหรือการใช้วัสดุทดแทนที่สามารถลดต้นทุนในการผลิต เช่น การใช้วัสดุที่มีคุณสมบัติคล้ายซิลิกอน หรือวัสดุที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ (recyclable materials) จะช่วยให้ห่วงโซ่อุปทานมีความยืดหยุ่นมากขึ้น และสามารถตอบสนองได้ดีในช่วงวิกฤตหรือเมื่อเกิดปัญหาความขาดแคลน การลงทุนในเทคโนโลยีการรีไซเคิลไม่เพียงแต่ช่วยลดการพึ่งพาวัตถุดิบจากภายนอก แต่ยังช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการชุดและการผลิตวัสดุใหม่ การพัฒนาและการปรับใช้เทคโนโลยีเหล่านี้สามารถเสริมสร้างภาพลักษณ์ของอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ในประเทศไทยให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและยั่งยืนได้ (Chen, 2023)

3. การนำแนวคิด “Resilient Supply Chain” ไปใช้ในระดับประเทศ โดยแนวคิด Resilient Supply Chain หรือห่วงโซ่อุปทานที่ยืดหยุ่น เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยลดผลกระทบจากปัจจัยเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์และเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด เช่น การเปลี่ยนแปลงในตลาดโลก ความตึงเครียดทางการค้า และการหยุดชะงักของการจัดหาวัตถุดิบ ในการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานเซมิคอนดักเตอร์ที่ยืดหยุ่น ประเทศไทยต้องเน้นที่การพัฒนาความสามารถในการปรับตัว โดยการออกแบบกระบวนการผลิตและการจัดการที่สามารถตอบสนองได้อย่างรวดเร็วเมื่อเกิดวิกฤต การนำแนวคิดนี้ไปใช้ในประเทศไทยสามารถทำได้โดยการเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาระบบการจัดการที่ยืดหยุ่นและมีประสิทธิภาพ การสร้างระบบติดตามและตรวจสอบที่สามารถคาดการณ์ความเสี่ยงและตอบสนองได้ทันทีเมื่อเกิดปัญหา เช่น การสร้างเครือข่ายข้อมูลที่สามารถประเมินความเสี่ยงและให้คำแนะนำในการปรับกลยุทธ์การผลิตและการขนส่ง

4. ยุทธศาสตร์เฉพาะที่เหมาะสมกับประเทศกำลังพัฒนา ในประเทศกำลังพัฒนาเช่นประเทศไทย ยุทธศาสตร์การพัฒนาห่วงโซ่อุปทานเซมิคอนดักเตอร์ที่ยืดหยุ่นต้องแตกต่างจากประเทศที่พัฒนาแล้ว เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนามีข้อจำกัดในด้านเทคโนโลยี ทรัพยากรบุคคล และโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการสร้างห่วงโซ่อุปทานที่มีความยืดหยุ่นสูง สำหรับประเทศไทย การเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันสามารถทำได้โดยการลงทุนในเทคโนโลยีที่สามารถช่วยลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เช่น การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตที่มีความสามารถในการใช้วัสดุทดแทนและการรีไซเคิลที่มีประสิทธิภาพ การพัฒนาทรัพยากรบุคคลในด้านเทคโนโลยีขั้นสูงและการสร้างศูนย์วิจัยและพัฒนา (R&D) ในประเทศจะช่วยให้ไทยสามารถพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ในระยะยาว (McDougall & Davis, 2024) ในทางปฏิบัติประเทศไทยต้องใช้การวิเคราะห์ข้อมูลและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อประเมินความเสี่ยงและตอบสนองต่อความท้าทายที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดวิกฤตซึ่งสามารถช่วยสร้างความมั่นคงให้กับห่วงโซ่อุปทานและเสริมสร้างการเติบโตของอุตสาหกรรมในระดับประเทศได้

การประเมินบทบาทของไทยในห่วงโซ่อุปทานเซมิคอนดักเตอร์ระดับโลก

ปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลมีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็ว เครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์สื่อสาร คอมพิวเตอร์ รถยนต์ ตลอดจนเครื่องจักรและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ถูกพัฒนาให้ทันสมัยและเป็นที่ต้องการมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง เซมิคอนดักเตอร์จึงเป็นส่วนประกอบสำคัญในสินค้าเทคโนโลยี และถือได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญของ

เศรษฐกิจการค้ายุคใหม่ ส่งผลให้อุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์เป็นตัวขับเคลื่อนหลักทางเทคโนโลยีสำหรับห่วงโซ่มูลค่าอิเล็กทรอนิกส์ทั้งหมด ที่สามารถส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมอื่นได้ เช่น การหยุดชะงักของสายการผลิตรถยนต์ในหลายประเทศทั่วโลกจากปัญหาขาดแคลนเซมิคอนดักเตอร์ รัฐบาลประเทศต่าง ๆ จึงได้ออกกฎหมายหรือนโยบายสนับสนุนการลงทุนในอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ เพื่อสร้างความมั่นคงในสายการผลิต ลดการพึ่งพาต่างชาติและรักษาความเป็นผู้นำทางเทคโนโลยี (สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2566) นอกจากนี้ สงครามการค้าระหว่างประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศจีนส่งผลกระทบอย่างมากต่อห่วงโซ่อุปทานเซมิคอนดักเตอร์ทั่วโลก ซึ่งทางสหรัฐอเมริกาพยายามเร่งหาแนวทางกระจายความเสี่ยง กระจายการลงทุน รวมถึงการสร้างเสถียรภาพให้กับห่วงโซ่อุปทาน สถานการณ์ดังกล่าวสร้างโอกาสให้กับประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงประเทศไทย ในการดึงดูดการลงทุนด้านการผลิตและพัฒนาเซมิคอนดักเตอร์ เพื่อพัฒนาสู่การเป็นฐานการผลิตเซมิคอนดักเตอร์ที่สำคัญของอาเซียน โดยประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้เล่นสำคัญในอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ระดับโลก โดยมีบทบาทในฐานะผู้ผลิตรายย่อยในห่วงโซ่อุปทานเซมิคอนดักเตอร์ ซึ่งเชื่อมโยงกับการผลิตชิ้นส่วนและส่วนประกอบที่จำเป็นในกระบวนการผลิตเซมิคอนดักเตอร์ เช่น การผลิตและประกอบชิป การตรวจสอบคุณภาพ และการจัดการโลจิสติกส์ การศึกษาบทบาทของประเทศไทยในห่วงโซ่อุปทานนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อประเมินจุดแข็งและจุดอ่อนของไทย และเสนอแนวทางในการพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลก สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

1. บทบาทของไทยในฐานะผู้ผลิตรายย่อย ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในห่วงโซ่อุปทานเซมิคอนดักเตอร์ในภูมิภาคเอเชีย โดยทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการผลิตชิ้นส่วนและการประกอบที่สำคัญของอุตสาหกรรมนี้ เนื่องจากการลงทุนจากบริษัทเทคโนโลยีชั้นนำระดับโลกที่เข้ามาตั้งโรงงานผลิตในไทย ซึ่งช่วยให้ประเทศไทยมีความเชี่ยวชาญในด้านการผลิตชิ้นส่วนเซมิคอนดักเตอร์และมีความสามารถในการตอบสนองความต้องการของตลาดโลก อย่างไรก็ตาม บทบาทของไทยในห่วงโซ่อุปทานเซมิคอนดักเตอร์ยังคงเป็นการผลิตชิ้นส่วนที่ไม่ซับซ้อนหรือในระดับล่างของห่วงโซ่อุปทาน เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาค เช่น ไต้หวันและเกาหลีใต้ ซึ่งมีบทบาทที่สำคัญในการออกแบบและผลิตชิปเซมิคอนดักเตอร์ที่มีเทคโนโลยีสูง ประเทศไทยยังคงมีช่องว่างในการพัฒนาความสามารถด้านเทคโนโลยีขั้นสูงและการวิจัยและพัฒนา (R&D) ในการผลิตชิ้นส่วนที่ซับซ้อนขึ้น

2. การเปรียบเทียบกับประเทศอื่นในภูมิภาค เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศในภูมิภาคเอเชีย ไทยยังคงเป็นผู้ผลิตรายย่อยในห่วงโซ่อุปทานเซมิคอนดักเตอร์ โดยไต้หวันและเกาหลีใต้มีบทบาทสำคัญมากกว่าในด้านการออกแบบและผลิตชิปเซมิคอนดักเตอร์ขั้นสูง ขณะที่ประเทศอย่างจีนและเวียดนามมีการลงทุนในด้านการผลิตเซมิคอนดักเตอร์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งทำให้เกิดการแข่งขันในอุตสาหกรรมนี้สูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเวียดนามมีการลงทุนในอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ที่เติบโตเร็วขึ้นและมีการพัฒนาโรงงานผลิตชิ้นส่วนระดับกลางถึงสูงอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยจำเป็นต้องสร้างความเชี่ยวชาญเฉพาะทางในกระบวนการผลิตที่สามารถเพิ่มมูลค่าในห่วงโซ่อุปทานได้ ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในด้านการผลิตชิ้นส่วนที่มีความซับซ้อน การออกแบบชิป หรือการพัฒนาเทคโนโลยีที่ใช้ในกระบวนการผลิต ซึ่งจะช่วยให้ไทยสามารถเพิ่มบทบาทในตลาดโลกได้มากขึ้น

3. แนวทางพัฒนาจุดแข็งของไทยในห่วงโซ่อุปทานเซมิคอนดักเตอร์ หนึ่งในแนวทางสำคัญที่สามารถช่วยเพิ่มศักยภาพของไทยในอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์คือการขยายความเชี่ยวชาญในกระบวนการผลิตเฉพาะทาง ซึ่งรวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการผลิตชิ้นส่วนเซมิคอนดักเตอร์ระดับกลางและสูง การลงทุนในการวิจัยและพัฒนา (R&D) จะช่วยเสริมสร้างความสามารถในการออกแบบและผลิตชิปที่มีเทคโนโลยีซับซ้อนมากขึ้น รวมถึงการสร้างพันธมิตรกับมหาวิทยาลัยและองค์กรวิจัย เพื่อพัฒนาความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ นอกจากนี้ การพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่มีความสามารถในด้านวิศวกรรมอิเล็กทรอนิกส์และเซมิคอนดักเตอร์ จะช่วยเสริมสร้างฐานความรู้ในประเทศ และสนับสนุนการขยายตัวของอุตสาหกรรมได้อย่างยั่งยืน

4. การวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้าน การศึกษาบทบาทของไทยในห่วงโซ่อุปทานเซมิคอนดักเตอร์ควรมีการวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชีย โดยเฉพาะการเปรียบเทียบกับประเทศที่มีการพัฒนาอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์อย่างรวดเร็ว เช่น เวียดนามและอินเดีย ซึ่งเป็นคู่แข่งที่มีความสามารถในการผลิตชิ้นส่วนที่ซับซ้อนและได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในการลงทุนในเทคโนโลยีที่ทันสมัยประเทศไทยสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ของประเทศเหล่านี้เพื่อหาจุดยืนที่ชัดเจนในตลาดโลก โดยการกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการพัฒนาอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ในด้านการผลิตและการออกแบบชิป ที่จะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับห่วงโซ่อุปทานในระดับภูมิภาคและระดับโลก การพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของไทยในอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์สามารถทำได้โดยการเสริมสร้างการวิจัยและนวัตกรรมในประเทศ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการลงทุนในเทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อให้ประเทศไทยสามารถเพิ่มบทบาทและความยืดหยุ่นในห่วงโซ่อุปทานระดับโลกได้ในระยะยาว เพื่อให้เห็นภาพชัดเจนสามารถวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างประเทศไทยกับประเทศอื่นในภูมิภาค เพิ่มความเข้าใจในมิติของผลกระทบและแสดงถึงความได้เปรียบหรือข้อจำกัดของไทย ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบบทบาทและข้อได้เปรียบ/ข้อจำกัดของประเทศไทยในห่วงโซ่อุปทานเซมิคอนดักเตอร์

ประเด็นเปรียบเทียบ	ไต้หวัน	เวียดนาม	เกาหลีใต้	ไทย
ความสามารถในการผลิตชิปขั้นสูง	การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตชิปขั้นสูงมีความเชี่ยวชาญในการผลิตชิปที่มีเทคโนโลยีสูงและซับซ้อน	การพัฒนาในขั้นตอนต้น และไม่สามารถแข่งขันในตลาดเทคโนโลยีขั้นสูงได้	เป็นหนึ่งในผู้ผลิตชิปชั้นนำ มีเทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยและยั่งยืน	มีบทบาทในกระบวนการผลิตชิ้นส่วนและการประกอบชิป แต่ยังไม่พัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูง
การลงทุนใน R&D	มีการลงทุนใน R&D อย่างต่อเนื่องและมีความแข็งแกร่งในด้านนวัตกรรม	การลงทุนใน R&D ยังจำกัด แต่กำลังเติบโตในบางกลุ่มอุตสาหกรรม	การลงทุนใน R&D มีระดับสูงและเน้นที่นวัตกรรมด้านเทคโนโลยีขั้นสูง	การลงทุนใน R&D ยังไม่มากพอที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูงอย่างยั่งยืน
การดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ	สร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนการลงทุนในอุตสาหกรรมเทคโนโลยีและอุปกรณ์เซมิคอนดักเตอร์	มีแรงจูงใจจากค่าจ้างแรงงานต่ำและสิทธิประโยชน์ทางภาษีดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ	สภาพแวดล้อมที่ดีในการดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ โดยมีสิทธิประโยชน์ทางภาษีและการสนับสนุนจากรัฐบาล	การลงทุนจากต่างชาติยังอยู่ในระดับที่จำกัด ส่วนใหญ่เป็นการผลิตชิ้นส่วนระดับต่ำ
ค่าจ้างแรงงาน	ค่าจ้างแรงงานสูงกว่าในภูมิภาค แต่สามารถแข่งขันได้ในเทคโนโลยีขั้นสูง	ค่าจ้างแรงงานต่ำ และสามารถดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติได้ดี	ค่าจ้างแรงงานสูง แต่มีการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อที่จะรักษาความสามารถในการแข่งขัน	ค่าจ้างแรงงานปานกลาง และมีต้นทุนที่แข่งขันได้ในระดับภูมิภาค

ประเด็นเปรียบเทียบ	ไต้หวัน	เวียดนาม	เกาหลีใต้	ไทย
ข้อได้เปรียบด้านโครงสร้างพื้นฐาน	โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยี/โลจิสติกส์มีความทันสมัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานกำลังเติบโตแต่ยังไม่ครบถ้วนทั่วประเทศ	มีโครงสร้างพื้นฐานที่ทันสมัยในการผลิตและการส่งออก	โครงสร้างพื้นฐานด้านโลจิสติกส์ดีและเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาค แต่ยังไม่ครบวงจรในบางส่วน
ความเสี่ยงจากการพึ่งพาวัตถุดิบ	มีแหล่งวัตถุดิบที่มั่นคงและมีความยืดหยุ่นในห่วงโซ่อุปทาน	พึ่งพาการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศและความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์	พึ่งพาวัตถุดิบจากภายนอกเช่นกัน แต่มีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ	ยังพึ่งพาวัตถุดิบจากประเทศที่มีความไม่มั่นคง เช่น ไต้หวันและเกาหลีใต้ ทำให้เสี่ยงต่อการหยุดชะงัก
ความเสี่ยงจากการแข่งขันในภูมิภาค	เป็นผู้นำในตลาดและมีคู่แข่งหลักในตลาดโลก	การแข่งขันกำลังเติบโตจากเวียดนามที่กำลังดึงดูดการลงทุนจากต่างชาติ	เป็นหนึ่งในผู้นำในอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ แต่ต้องเผชิญกับความท้าทายจากจีน	ต้องเผชิญกับการแข่งขันที่เพิ่มขึ้นจากประเทศในภูมิภาค เช่น เวียดนาม และอินเดีย

ตารางนี้แสดงให้เห็นถึงการเปรียบเทียบบทบาทของประเทศไทยในห่วงโซ่อุปทานเซมิคอนดักเตอร์เมื่อเทียบกับไต้หวัน เวียดนาม และเกาหลีใต้ โดยประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในด้านโครงสร้างพื้นฐานและกำลังแรงงานที่แข่งขันได้ในภูมิภาค แต่ยังขาดความสามารถในการผลิตชิ้นส่วนที่มีเทคโนโลยีขั้นสูงและการลงทุนใน R&D อย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจจำกัดการเติบโตในระดับโลก เมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งที่มีการลงทุนในเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่มากกว่า การพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูงและการเสริมสร้างขีดความสามารถในการวิจัยและพัฒนาจะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของไทยในอนาคต

การพัฒนานโยบายสนับสนุน R&D ในอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ของไทย

อุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรมที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนนวัตกรรมทางเทคโนโลยีและเศรษฐกิจของโลก โดยเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาเทคโนโลยีที่สำคัญหลากหลาย เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI) Internet of Things (IoT) รถยนต์ไฟฟ้า และเทคโนโลยี 5G ดังนั้น การพัฒนาอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ในประเทศไทยจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจดิจิทัลและการยกระดับขีดความสามารถทางเทคโนโลยีของประเทศในระยะยาว ดังนั้น การวิจัยและพัฒนา (R&D) ในอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ถือเป็นกุญแจสำคัญในการส่งเสริมการเติบโตของอุตสาหกรรมนี้ โดยการลงทุนช่วยให้เกิดนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่สามารถเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก ปัจจุบันประเทศไทยยังคงพึ่งพาการนำเข้าชิ้นส่วนเซมิคอนดักเตอร์จากต่างประเทศและยังไม่มีฐานการผลิตที่ครบวงจรเท่าที่ควร การสนับสนุน R&D จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมให้สามารถผลิตและพัฒนาเทคโนโลยีได้เอง สามารถวิเคราะห์ได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. สถานะปัจจุบันของการลงทุนใน R&D ของประเทศไทย อุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ในประเทศไทยถือเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในระดับประเทศ โดยปัจจุบันประเทศไทยเป็นหนึ่งในผู้ผลิตและผู้จัดหาชิ้นส่วนเซมิคอนดักเตอร์ระดับโลก เช่น ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์และแผงวงจร แต่การลงทุนในงานวิจัยและพัฒนา (R&D) ในอุตสาหกรรมนี้ยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่ประเทศอื่น ๆ เช่น ไต้หวันหรือเกาหลีใต้ จากข้อมูลของสำนักงาน

คณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ประเทศไทยยังคงมีการลงทุนใน R&D ค่อนข้างต่ำเมื่อเทียบกับประเทศคู่แข่งในภูมิภาค เช่น ไต้หวันและเกาหลีใต้ ซึ่งได้ลงทุนในการพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูง โดยเฉพาะในด้านการผลิตเซมิคอนดักเตอร์ที่ใช้ในอุปกรณ์ต่างๆ เช่น ชิปประมวลผลและอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับ Quantum Computing และ Artificial Intelligence (AI) ข้อมูลจาก The World Bank พบว่า การลงทุนในงานวิจัยของประเทศไทยในสาขาเทคโนโลยีขั้นสูงยังมีขนาดเล็กและจำกัด ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมในระยะยาว (The World Bank, 2020)

2. แนวทางการเพิ่มการลงทุนในเทคโนโลยีที่มีศักยภาพ เพื่อเพิ่มการลงทุนใน R&D สำหรับอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ของประเทศไทยและก้าวทันการพัฒนาเทคโนโลยีระดับโลก, นโยบายสนับสนุนการวิจัยในสาขาที่มีศักยภาพสูงเช่น Quantum Computing และ Artificial Intelligence (AI) ควรได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน ประกอบด้วย

- 1) การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรม หนึ่งในแนวทางสำคัญในการสนับสนุน R&D คือการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้ออำนวยต่อการวิจัยและพัฒนา การสร้างห้องปฏิบัติการหรือศูนย์วิจัยที่มีเทคโนโลยีทันสมัยสามารถช่วยให้บริษัทและสถาบันการศึกษาทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การสร้างเครือข่ายการวิจัยที่เชื่อมโยงกับสถาบันระดับโลกจะช่วยเสริมสร้างความร่วมมือและการเข้าถึงเทคโนโลยีขั้นสูงที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาเซมิคอนดักเตอร์
- 2) การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน การร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการลงทุน R&D เป็นอีกหนึ่งวิธีที่สามารถเร่งการพัฒนาเทคโนโลยีเซมิคอนดักเตอร์ในประเทศไทย ภาครัฐควรสร้างนโยบายที่กระตุ้นให้ภาคเอกชนลงทุนในงานวิจัยและพัฒนา โดยการจัดตั้งกองทุนสนับสนุน R&D สำหรับบริษัทต่าง ๆ ที่ดำเนินงานในด้านเซมิคอนดักเตอร์
- 3) การสนับสนุนบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพัฒนา R&D ในอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ต้องการบุคลากรที่มีทักษะและความรู้ที่ทันสมัย ดังนั้น การสร้างโปรแกรมการฝึกอบรมและการสนับสนุนการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยภาครัฐควรสนับสนุนทุนการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้ความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ของการพัฒนาเซมิคอนดักเตอร์
- 4) การสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีที่เป็นนวัตกรรมและเฉพาะทาง การพัฒนาเทคโนโลยีที่มีความเฉพาะทางและทันสมัย เช่น การพัฒนาเซมิคอนดักเตอร์ในระดับนาโนหรือการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น Quantum Computing สามารถยกระดับขีดความสามารถของประเทศไทยในตลาดโลก การสนับสนุน R&D ในด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ ดังกล่าวจะช่วยให้ประเทศไทยสามารถผลิตผลิตภัณฑ์เซมิคอนดักเตอร์ที่มีมูลค่าเพิ่มสูงและตอบโจทย์ตลาดโลกได้
- 5) การสนับสนุนมาตรการด้านการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา ในการวิจัยและพัฒนาเซมิคอนดักเตอร์ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property: IP) เป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ผู้ประกอบการมั่นใจว่าเทคโนโลยีที่พัฒนาขึ้นจะไม่ถูกลอกเลียนแบบและสามารถนำไปใช้สร้างมูลค่าเพิ่มได้ภายใต้การคุ้มครองที่เหมาะสม การพัฒนาและส่งเสริมการใช้ระบบการจดสิทธิบัตรและการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาในระดับนานาชาติจะช่วยสนับสนุนการลงทุนใน R&D

3. กรณีศึกษา : การประยุกต์ใช้ Generative AI กับการผลิตชิป (Chip)

Generative AI (Gen AI) เป็นเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ที่สามารถสร้างเนื้อหาใหม่ ๆ เช่น ภาพ เสียง หรือโมเดลข้อมูล ซึ่งในบริบทของการผลิตชิป (Chip) เทคโนโลยีนี้กำลังเข้ามามีบทบาทสำคัญในการพัฒนากระบวนการและเพิ่มประสิทธิภาพในหลายด้าน ดังนี้

ตารางที่ 2 การประยุกต์ใช้ Generative AI กับการผลิตชิป (Chip)

การประยุกต์ใช้ Generative AI กับการผลิตชิป (Chip)	
การออกแบบชิป (Chip Design)	การสร้างแบบจำลองวงจร : Gen AI ช่วยสร้างและปรับแต่งแบบจำลองวงจร (Circuit Design) ได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ ลดเวลาที่วิศวกรต้องใช้ในการออกแบบ

การประยุกต์ใช้ Generative AI กับการผลิตชิป (Chip)	
	การเพิ่มประสิทธิภาพการออกแบบ (Design Optimization) : เทคโนโลยี AI ช่วยจำลองการทำงานของวงจรและปรับแต่งโครงสร้างเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด เช่น การลดการใช้พลังงานหรือการเพิ่มความเร็ว ตัวอย่าง : การใช้ AI-Guided Placement ช่วยจัดตำแหน่งขององค์ประกอบต่าง ๆ ในวงจรชิปให้เหมาะสมที่สุด
การพัฒนาและตรวจสอบกระบวนการผลิต (Manufacturing Process)	การตรวจจับข้อบกพร่อง (Defect Detection) : Gen AI วิเคราะห์ข้อมูลภาพหรือข้อมูลกระบวนการจากเครื่องจักร เพื่อค้นหาข้อบกพร่องบนเวเฟอร์หรือในขั้นตอนการผลิต การปรับแต่งกระบวนการ (Process Adjustment) : AI ช่วยปรับกระบวนการผลิตให้เหมาะสมโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเซ็นเซอร์แบบเรียลไทม์ (Real-Time Sensors) ตัวอย่าง : การใช้ Computer Vision AI เพื่อตรวจสอบชั้นวัสดุในระดับนาโนเมตร (Nm)
การสร้างแบบจำลองวัสดุ (Material Modeling)	การออกแบบวัสดุใหม่ : AI สามารถจำลองและคาดการณ์คุณสมบัติของวัสดุที่ใช้ในการผลิตเซมิคอนดักเตอร์ เช่น วัสดุที่ช่วยเพิ่มความสามารถของชิปในอุณหภูมิสูง การปรับปรุงวัสดุเดิม : ช่วยทดสอบวิธีปรับปรุงวัสดุที่มีอยู่เดิมให้เหมาะกับการใช้งานเฉพาะด้าน
การจัดการข้อมูลในห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Management)	การคาดการณ์ความต้องการ (Demand Forecasting) : AI ใช้ข้อมูลจากตลาดและลูกค้าเพื่อช่วยให้บริษัทวางแผนการผลิตและการจัดส่งได้อย่างแม่นยำ การปรับปรุงโลจิสติกส์ : ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการซัพพลายเชน เช่น การบริหารวัตถุดิบที่ใช้ใน Front-End Process และ Back-End Process
การพัฒนานวัตกรรมชิปขั้นสูง	AI-Enhanced Chip : ชิปที่ออกแบบโดย AI สามารถรองรับเทคโนโลยีใหม่ เช่น การประมวลผล AI ในตัวชิป หรือการสร้างชิปที่ประหยัดพลังงานมากขึ้น การสร้างโมเดลสำหรับชิปขนาดเล็ก : AI ช่วยสร้างต้นแบบสำหรับชิปขนาดนาโนเมตรที่ต้องการความแม่นยำสูง ตัวอย่าง : การใช้ Gen AI ในการพัฒนา Neuromorphic Chips ที่เลียนแบบการทำงานของสมองมนุษย์

การประยุกต์ใช้ Generative AI ในการผลิตชิปในประเทศไทยมีศักยภาพในการเพิ่มขีดความสามารถและประสิทธิภาพในการผลิตชิปได้อย่างมีนัยสำคัญ การขับเคลื่อนอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ไทยให้ก้าวหน้าต่อไปในระดับสากล การเตรียมความพร้อมและการปรับตัวให้ทันกับเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถเปลี่ยนวิกฤตให้เป็นโอกาสในการพัฒนาอุตสาหกรรมนี้ในอนาคต (ปาริชาติ จิรวัชร, 2567) โดยประเทศไทยสามารถดำเนินการได้ในหลายแนวทาง เช่น 1) การพัฒนา R&D ไทยควรให้ความสำคัญกับการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาในด้าน Generative AI ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบชิป การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาจะช่วยพัฒนาเทคโนโลยีนี้ในประเทศ 2) การสร้างความร่วมมือกับบริษัทระดับโลก การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศไทยกับบริษัทที่เกี่ยวข้องทางด้าน AI และเทคโนโลยีเซมิคอนดักเตอร์ระดับโลกจะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งในอุตสาหกรรมนี้ 3) การพัฒนาบุคลากร ไทยต้องพัฒนาบุคลากรในด้านวิศวกรรมเซมิคอนดักเตอร์และปัญญาประดิษฐ์ เพื่อรองรับความต้องการที่เพิ่มขึ้นในอุตสาหกรรมนี้และ 4) การสนับสนุนทางนโยบาย รัฐบาลควรมีนโยบายสนับสนุนที่ส่งเสริมการใช้ Generative AI ในการ

ผลิตชิป เช่น การสนับสนุนทุนวิจัย การให้สิทธิประโยชน์ทางภาษี และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเทคโนโลยีในประเทศ (ณรงค์ศักดิ์ ปลอดมีชัย, 2566)

ความเสี่ยงจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ในห่วงโซ่อุปทานเซมิคอนดักเตอร์

การพัฒนาอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ถือเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนเทคโนโลยีระดับโลก แต่ในยุคดิจิทัลปัจจุบัน ภัยคุกคามทางไซเบอร์ได้กลายเป็นปัญหาที่มีผลกระทบโดยตรงต่อความมั่นคงของห่วงโซ่อุปทานในอุตสาหกรรมนี้ การโจมตีทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นในห่วงโซ่อุปทานอาจเกิดขึ้นจากหลายรูปแบบ เช่น การโจมตีระบบการผลิต การแลกเปลี่ยนข้อมูลในกระบวนการออกแบบ หรือการขโมยเทคโนโลยีขั้นสูงที่เกี่ยวข้องกับการผลิตเซมิคอนดักเตอร์ (Europol, 2021) ข้อมูลจาก Cybersecurity and Infrastructure Security Agency (CISA) ชี้ให้เห็นว่า การโจมตีจากแฮกเกอร์ที่มีเป้าหมายในการขโมยข้อมูลทางเทคนิค เช่น เทคโนโลยีการออกแบบชิปหรือข้อมูลการผลิตเป็นภัยคุกคามที่มีผลกระทบสูงต่ออุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ (CISA, 2022) ประเทศไทยซึ่งเป็นผู้ผลิตและผู้ส่งออกชิ้นส่วนเซมิคอนดักเตอร์ในระดับโลก กำลังเผชิญกับภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีในประเทศ โดยเฉพาะในส่วนของการโจมตีระบบการผลิต ที่อาจทำให้กระบวนการผลิตหยุดชะงักและลดประสิทธิภาพการผลิต รวมถึง การขโมยเทคโนโลยี ซึ่งอาจทำให้ประเทศไทยสูญเสียความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก (Kshetri, 2021) ซึ่งสามารถวิเคราะห์ผลกระทบได้ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ข้อกังวลที่สำคัญในด้านความมั่นคงปลอดภัยทางไซเบอร์

ข้อกังวลที่สำคัญ	ความเสี่ยง (Risk)	ผลกระทบ (Impact)
การโจมตีระบบห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Attacks)	การโจมตีในห่วงโซ่อุปทานของเซมิคอนดักเตอร์ เช่น การปลอมแปลงชิ้นส่วนหรือการแทรกมัลแวร์ในซอฟต์แวร์และชิป	อาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพและความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ขั้นสุดท้าย เช่น อุปกรณ์ที่ใช้ในงานในระบบทางทหารหรือโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ
การโจรกรรมข้อมูลทางเทคนิค (Intellectual Property Theft)	ข้อมูลการออกแบบชิปและเทคโนโลยีการผลิตเป็นเป้าหมายของแฮกเกอร์ โดยเฉพาะในประเทศที่มีการแข่งขันด้านเทคโนโลยี	การสูญเสียทรัพย์สินทางปัญญาอาจลดความสามารถในการแข่งขันและทำให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจ
การแฮกระบบการผลิต (Industrial Systems Hacking)	ระบบการผลิตอัตโนมัติในโรงงานเซมิคอนดักเตอร์ที่เชื่อมต่อผ่าน IoT อาจถูกแฮกเกอร์เจาะระบบเพื่อก่อการกวนการผลิต	อาจเกิดความล่าช้าในกระบวนการผลิตหรือการผลิตชิปที่ไม่ได้มาตรฐาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานทั่วโลก
การโจมตีด้วย Ransomware (มัลแวร์ประเภทหนึ่ง)	แฮกเกอร์อาจเข้ารหัสข้อมูลสำคัญในโรงงานผลิตหรือระบบจัดการห่วงโซ่อุปทาน และเรียกค่าไถ่เพื่อปลดล็อกข้อมูล	ก่อให้เกิดความเสียหายทางการเงินและส่งผลกระทบต่อการค้าเงินธุรกิจ
ช่องโหว่ในซอฟต์แวร์และฮาร์ดแวร์ (Software and Hardware Vulnerabilities)	เซมิคอนดักเตอร์อาจมีช่องโหว่ที่แฮกเกอร์สามารถใช้โจมตี เช่น การแฮกเฟิร์มแวร์ (Firmware) หรือการใช้ช่องโหว่ในโครงสร้างชิป	ทำให้อุปกรณ์ที่ใช้ชิปเหล่านี้ไม่ปลอดภัยอาจถูกใช้ในการโจรกรรมข้อมูลหรือก่อวินาศกรรม

ข้อกังวลที่สำคัญ	ความเสี่ยง (Risk)	ผลกระทบ (Impact)
ความเสี่ยงด้านความมั่นคงระดับชาติ	ชิปที่มีการออกแบบหรือผลิตในต่างประเทศอาจถูกแทรกซอฟต์แวร์ที่เป็นอันตรายเพื่อใช้ในการโจรกรรมข้อมูล	สร้างความเสี่ยงต่อความมั่นคงของโครงสร้างพื้นฐานสำคัญ เช่น ระบบพลังงานหรือเครือข่ายการสื่อสารได้
การโจมตีผ่านบุคคลภายใน (Insider Threats)	การรั่วไหลของข้อมูลหรือการกระทำที่มิเจตนาร้ายจากบุคลากรในองค์กร เช่น วิศวกรที่เข้าถึงข้อมูลสำคัญ	ข้อมูลการออกแบบหรือกระบวนการผลิตอาจรั่วไหลไปยังคู่แข่ง

จากตารางข้างต้น การโจมตีทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นในห่วงโซ่อุปทานเซมิคอนดักเตอร์อาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศไทยในหลายมิติ ทั้งในด้านการสูญเสียข้อมูลที่มีค่า การหยุดชะงักของกระบวนการผลิต และการลดความเชื่อมั่นของลูกค้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ เมื่อเกิดการรั่วไหลของข้อมูลสำคัญ หรือการแฮกระบบที่มีความสำคัญต่อการผลิต การฟื้นฟูจากเหตุการณ์เหล่านี้อาจใช้เวลาและค่าใช้จ่ายสูง (CISA, 2022) การโจมตีเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะมีผลกระทบทางเศรษฐกิจโดยตรง แต่ยังสามารถสร้างผลกระทบทางการเมืองและสังคม เช่น การเพิ่มความตึงเครียดระหว่างประเทศหากข้อมูลที่ถูกโจมตีหรือขโมยไปมีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ (Kshetri, 2021) นอกจากนี้การขาดความสามารถในการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์ในห่วงโซ่อุปทานอาจทำให้ประเทศไทยสูญเสียความสามารถในการผลิตและส่งออกเซมิคอนดักเตอร์ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

นำไปสู่แนวทางการป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ อาทิ การพัฒนาเทคโนโลยี Blockchain เป็นหนึ่งในแนวทางที่สำคัญในการป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์ในห่วงโซ่อุปทานเซมิคอนดักเตอร์ โดย Blockchain สามารถช่วยในเรื่องการติดตามข้อมูลที่เชื่อถือได้และการรักษาความปลอดภัยของข้อมูลในกระบวนการผลิต ซึ่งจะลดความเสี่ยงในการแทรกแซงข้อมูลหรือการโจมตีจากภายนอกที่อาจเกิดขึ้น (Varma and Dixit, 2024) การใช้ Blockchain ช่วยให้มีการตรวจสอบความโปร่งใสในห่วงโซ่อุปทาน รวมถึงสามารถติดตามข้อมูลของแต่ละขั้นตอนในกระบวนการผลิตได้อย่างปลอดภัย ทำให้ยากต่อการปลอมแปลงหรือขโมยข้อมูล นอกจากนี้การพัฒนาระบบ Cybersecurity ที่มีความรัดกุมและมีการอัปเดตอย่างต่อเนื่องจะช่วยเสริมความปลอดภัยในกระบวนการผลิตเซมิคอนดักเตอร์ เช่น การติดตั้งระบบป้องกันแบบหลายชั้น และการเข้ารหัสข้อมูลที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีการผลิต การลงทุนในเทคโนโลยีความปลอดภัยทางไซเบอร์และการฝึกอบรมบุคลากรในอุตสาหกรรมเพื่อให้มีทักษะในการรับมือกับภัยคุกคามใหม่ ๆ จะช่วยลดความเสี่ยงจากการโจมตีทางไซเบอร์ในอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การรวมมิติทางไซเบอร์เข้ากับการวิเคราะห์ห่วงโซ่อุปทานในปัจจุบันได้รับความสนใจอย่างมาก เนื่องจากภัยคุกคามทางไซเบอร์ที่เกิดขึ้นสามารถส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานของห่วงโซ่อุปทานในทุกขั้นตอน โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีขั้นสูง ซึ่งมักมีข้อมูลและกระบวนการที่มีความซับซ้อนและละเอียดอ่อน การผสมผสานระหว่างการรักษาความปลอดภัยทางไซเบอร์และการจัดการห่วงโซ่อุปทานสามารถช่วยให้ความยืดหยุ่นและความมั่นคงในระยะยาวได้ การพัฒนานโยบายที่เข้มแข็งและการใช้เทคโนโลยีเชิงลึก เช่น Blockchain และการเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางไซเบอร์จะเป็นกุญแจสำคัญในการป้องกันภัยคุกคามทางไซเบอร์และเพิ่มความมั่นคงในห่วงโซ่อุปทานของอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ของประเทศไทยในอนาคต

การสร้างระบบนิเวศ (Ecosystem) อุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ที่ยั่งยืนในประเทศไทย

อุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์เป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจโลกในยุคปัจจุบัน เนื่องจากเป็นเทคโนโลยีที่ใช้ในทุกด้านของชีวิตประจำวัน ตั้งแต่สมาร์ตโฟนไปจนถึงอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ ซึ่งการพัฒนาอุตสาหกรรมนี้ให้ยั่งยืนในประเทศไทยไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการผลิตที่มีประสิทธิภาพ แต่ยังต้องสร้างระบบนิเวศที่สามารถรองรับการ

เติบโตและเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีได้ในระยะยาว และเพื่อให้การพัฒนาเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน ประเทศไทยจำเป็นต้องมีความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาในการขับเคลื่อนและพัฒนาอุตสาหกรรมนี้ ประกอบด้วย

1. แนวทางการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา การสร้างระบบนิเวศที่ยั่งยืนสำหรับอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ในประเทศไทยนั้นต้องอาศัยการร่วมมือกันจากทุกภาคส่วนที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา โดยภาครัฐมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการลงทุนและการเติบโตของอุตสาหกรรม ในขณะที่ภาคเอกชนจะต้องลงทุนในเทคโนโลยีและกระบวนการผลิตที่มีความทันสมัย และสุดท้ายคือสถาบันการศึกษาที่ต้องผลิตบุคลากรที่มีทักษะและความรู้ในด้านเซมิคอนดักเตอร์ เพื่อสนับสนุนการเติบโตและการพัฒนาในระยะยาว ประกอบด้วย 1) ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ช่วยส่งเสริมการเติบโตของอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ โดยการออกนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ที่ส่งเสริมการลงทุนในเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น การสนับสนุนด้านการเงินและภาษี : ภาครัฐสามารถให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่บริษัทที่ลงทุนในด้านการวิจัยและพัฒนา (R&D) หรือการผลิตชิประดับโลก เช่น CHIPS Act ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นการให้ทุนสนับสนุนแก่ผู้ผลิตชิป เพื่อพัฒนากระบวนการผลิตและเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน (U.S. Government Accountability Office, 2022) และการสร้างโครงสร้างพื้นฐาน : การพัฒนาศูนย์วิจัยและพัฒนา (R&D Centers) รวมถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในการผลิต เช่น โรงงานผลิตชิปหรือเทคโนโลยีการประกอบชิประดับสูง ถือเป็นสิ่งสำคัญในการเสริมสร้างโอกาสในการพัฒนาอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ของประเทศ 2) ภาคเอกชนจะต้องมีบทบาทในการลงทุนในเทคโนโลยีที่ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการผลิตของอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ในประเทศไทย โดยการสร้างห่วงโซ่อุปทานที่ยั่งยืน ซึ่งการร่วมมือกับผู้ผลิตวัสดุในท้องถิ่นและนักวิจัยจะสามารถเพิ่มความมั่นคงและยืดหยุ่นในห่วงโซ่อุปทาน เช่น การพัฒนาเครื่องมือและเทคโนโลยีการผลิต : การลงทุนในเครื่องมือผลิตชิปที่ทันสมัย รวมถึงการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและลดค่าใช้จ่ายในการผลิต และการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา (R&D) : การลงทุนใน R&D ไม่เพียงแต่ช่วยในการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ แต่ยังสามารถเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมใหม่ที่สามารถยกระดับอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ในประเทศไทย 3) สถาบันศึกษามีบทบาทในการสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ โดยการฝึกอบรมบุคลากรที่มีทักษะสูงในด้านเทคโนโลยีเซมิคอนดักเตอร์ และการวิจัยทางวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ เช่น การฝึกอบรมบุคลากร : สถาบันการศึกษาสามารถพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมเฉพาะทาง เช่น หลักสูตรการออกแบบชิป (Chip Design) หรือวิศวกรรมการผลิตเซมิคอนดักเตอร์ และการวิจัยและพัฒนา (R&D) : สถาบันการศึกษาจะต้องเป็นผู้นำในการวิจัยเทคโนโลยีใหม่ ๆ และการพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการผลิตชิปในประเทศ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ให้ทันสมัยและสามารถแข่งขันได้ในระดับโลก

2. กรณีศึกษาจากประเทศอื่น ๆ : เกาหลีใต้และไต้หวัน การศึกษากรณีจากประเทศที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ เช่น เกาหลีใต้และไต้หวัน สามารถให้บทเรียนที่สำคัญในการสร้างระบบนิเวศที่ยั่งยืน เช่น เกาหลีใต้เป็นตัวอย่างที่สำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ โดยภาครัฐได้ให้การสนับสนุนการวิจัยและการลงทุนในอุตสาหกรรมนี้อย่างต่อเนื่อง ผ่านการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีและการสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการพัฒนาเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังมีบริษัทใหญ่ เช่น Samsung Electronics และ SK hynix ที่เป็นผู้นำในอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ระดับโลก การลงทุนใน R&D และการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในระดับมหาวิทยาลัยและภาครัฐช่วยเสริมความแข็งแกร่งให้กับอุตสาหกรรมนี้ หรือประเทศไต้หวันเป็นประเทศที่มีบทบาทสำคัญในอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ โดย TSMC (Taiwan Semiconductor Manufacturing Company) เป็นผู้นำในการผลิตชิประดับโลก ไต้หวันได้สร้างระบบนิเวศที่แข็งแกร่งผ่านการสนับสนุนจากภาครัฐและความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาเทคโนโลยีเซมิคอนดักเตอร์ ตัวอย่างเช่น การสนับสนุนจากรัฐบาลในเรื่องของการออกนโยบายเพื่อส่งเสริมการผลิตชิป รวมทั้งการร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในด้านการวิจัยและพัฒนา

3. โมเดลความร่วมมือที่สามารถนำไปพัฒนาอุตสาหกรรมของไทยให้ยั่งยืน โมเดลความร่วมมือที่สามารถนำไปพัฒนาอุตสาหกรรมเคมีคอนดักเตอร์ของไทยให้ยั่งยืนสามารถนำหลักการจากเกาหลีใต้และไต้หวันมาใช้ โดยควรมีการสนับสนุนจากภาครัฐในการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีและการส่งเสริมการลงทุนใน R&D การร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษาในการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ และการฝึกอบรมบุคลากรที่มีทักษะสูงจะช่วยเสริมความสามารถในการแข่งขันในอุตสาหกรรมนี้ การสร้างความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพสามารถทำได้โดยการจัดตั้งศูนย์วิจัยร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชน การฝึกอบรมบุคลากรในด้านเทคโนโลยีเฉพาะทาง การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และการสนับสนุนการลงทุนในอุตสาหกรรม R&D

กล่าวได้ว่า การสร้างระบบนิเวศอุตสาหกรรมเคมีคอนดักเตอร์ที่ยั่งยืนในประเทศไทยต้องการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา การเรียนรู้จากกรณีศึกษาจากประเทศเกาหลีใต้และไต้หวันสามารถช่วยให้ประเทศไทยสามารถสร้างระบบนิเวศที่แข็งแกร่งและยั่งยืนได้ โดยการพัฒนาโมเดลความร่วมมือที่เหมาะสมสำหรับอุตสาหกรรมเคมีคอนดักเตอร์ของไทยจะช่วยให้การเติบโตและการพัฒนาในระยะยาวเป็นไปอย่างยั่งยืนและมีศักยภาพในการแข่งขันในระดับโลก

กรอบการวิเคราะห์ความเสี่ยงแบบบูรณาการสำหรับประเทศไทย

กรอบการวิเคราะห์ความเสี่ยงแบบบูรณาการ (Integrated Risk Analysis Framework) เป็นเครื่องมือที่สามารถช่วยในการประเมินและจัดการความเสี่ยงในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับภูมิรัฐศาสตร์ เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความสัมพันธ์กันและสามารถส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อประเทศต่างๆ รวมถึงประเทศไทยที่มีสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกประเทศที่สามารถเป็นปัจจัยเสี่ยงสำคัญในการพัฒนาอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจ กรอบการวิเคราะห์นี้มีเป้าหมายเพื่อให้สามารถประเมินความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากปัจจัยต่าง ๆ และเสนอกลยุทธ์ในการจัดการกับความเสี่ยงในสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในด้านอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ เช่น อุตสาหกรรมเคมีคอนดักเตอร์ การผลิตชิป และเทคโนโลยีขั้นสูงอื่น ๆ ดังนี้

รูปที่ 3 กรอบการวิเคราะห์ความเสี่ยงแบบบูรณาการ

การพัฒนากรอบการวิเคราะห์ความเสี่ยงแบบบูรณาการที่ปรับให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยมีความสำคัญต่อการจัดการความเสี่ยงที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพการณ์โลกที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในสภาวะที่มี

- 1) การเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitical Risk) วิเคราะห์การแข่งขันทางการค้าและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจในโลก เช่น การขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการจัดหาวัตถุดิบและการลงทุน

ความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย เช่น ความเสี่ยงจากการพึ่งพาผู้ผลิตรายใหญ่ในไต้หวันหรือเกาหลีใต้ การควบคุมการส่งออกและการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อการผลิตและการจัดหาเทคโนโลยี 2) การวิเคราะห์ปัจจัยเศรษฐกิจ (Economic Risk) วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในแนวโน้มการลงทุนระดับโลก การกระจายฐานการผลิตไปยังประเทศอื่น ๆ เช่น เวียดนาม อินเดีย ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย การกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอุตสาหกรรม เช่น การส่งเสริมการลงทุนในเทคโนโลยีขั้นสูงและการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา (R&D) หรือภาวะเศรษฐกิจโลกที่ส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงในภาคการผลิตและการค้าระหว่างประเทศ 3) การวิเคราะห์ปัจจัยเทคโนโลยี (Technological Risk) วิเคราะห์ความเสี่ยงจากการพึ่งพาผู้ผลิตเทคโนโลยีขั้นสูงจากประเทศอื่นๆ เช่น เทคโนโลยีการผลิตเซมิคอนดักเตอร์จากไต้หวันหรือเกาหลีใต้ ความเสี่ยงจากการโจมตีทางไซเบอร์ในห่วงโซ่อุปทานที่อาจส่งผลกระทบต่อผลิตและการพัฒนาเทคโนโลยี ความเสี่ยงจากการพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่อาจทำให้เทคโนโลยีเดิมล้าสมัยหรือเสี่ยงต่อการถูกทดแทน และ 4) การวิเคราะห์ปัจจัยสิ่งแวดล้อม (Environmental Risk) ความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เช่น การเกิดภัยธรรมชาติที่อาจส่งผลกระทบต่อผลิตและห่วงโซ่อุปทาน ความเสี่ยงจากข้อกำหนดที่เข้มงวดเกี่ยวกับการควบคุมมลพิษและการจัดการของเสีย ความเสี่ยงจากการขาดแคลนวัตถุดิบที่จำเป็น เช่น ซิลิกอนและโลหะหายากที่มีแหล่งผลิตจำกัด

องค์ความรู้ใหม่จากการพัฒนารอบการวิเคราะห์นี้ การพัฒนารอบการวิเคราะห์ความเสี่ยงแบบบูรณาการที่ปรับให้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยมีความสำคัญต่อการจัดการความเสี่ยงที่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามสภาพการณ์โลกที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะในสถานะที่มีการเปลี่ยนแปลงทางภูมิรัฐศาสตร์ เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ซึ่งประเทศไทยสามารถนำกรอบนี้ไปใช้ในการปรับกลยุทธ์เพื่อพัฒนาอุตสาหกรรมและสร้างความมั่นคงในห่วงโซ่อุปทานในระยะยาว การใช้กรอบการวิเคราะห์นี้ยังสามารถสนับสนุนการกำหนดนโยบายเชิงรุกและพัฒนากลยุทธ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลกและรับมือกับปัจจัยเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากภายนอกอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการศึกษา: การวิเคราะห์ความเสี่ยงและการพัฒนาอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ในประเทศไทย

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นถึงความท้าทายที่ประเทศไทยต้องเผชิญในอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ โดยเฉพาะจากปัจจัยเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์ ความเสี่ยงจากการพึ่งพาผู้ผลิตเซมิคอนดักเตอร์รายใหญ่ในประเทศอื่น ๆ และปัจจัยด้านเทคโนโลยี ซึ่งทั้งหมดนี้ส่งผลกระทบต่อความเติบโตและความมั่นคงของห่วงโซ่อุปทานในอุตสาหกรรมนี้

จากผลการศึกษาเชื่อมโยงผลลัพธ์กับทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์และการจัดการ เช่น ทฤษฎีความเปราะบางของห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Vulnerability Theory) แสดงให้เห็นว่า การวิเคราะห์ความเปราะบางของห่วงโซ่อุปทานที่เกิดขึ้นจากการพึ่งพาผู้ผลิตหรือแหล่งที่มาของวัตถุดิบที่มีความเสี่ยงสูง เช่น การพึ่งพาผู้ผลิตเซมิคอนดักเตอร์รายใหญ่ในไต้หวันหรือเกาหลีใต้ ซึ่งหากเกิดวิกฤตทางภูมิรัฐศาสตร์หรือเหตุการณ์ไม่คาดคิด อาจทำให้การผลิตและการจัดส่งวัตถุดิบเกิดการหยุดชะงักและกระทบต่อการผลิตในประเทศที่พึ่งพาห่วงโซ่อุปทานนี้อย่างมาก (Christopher & Peck, 2004) ในกรณีของประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า ความเสี่ยงจากการพึ่งพาผู้ผลิตเซมิคอนดักเตอร์จากต่างประเทศ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออก ทำให้ประเทศไทยไม่มีความยืดหยุ่นเพียงพอในการตอบสนองต่อวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ตัวอย่างเช่น การค้าระหว่างสหรัฐฯ และจีนที่อาจส่งผลกระทบต่อส่งออกเซมิคอนดักเตอร์จากประเทศในภูมิภาคเอเชีย การสร้างห่วงโซ่อุปทานที่ยั่งยืนและไม่พึ่งพาผู้ผลิตจากเพียงไม่กี่ประเทศจึงเป็นแนวทางที่สำคัญในการลดความเสี่ยงนี้ หรือทฤษฎีเกม (Game Theory) สามารถนำมาใช้ในการวิเคราะห์การแข่งขันเชิงกลยุทธ์ระหว่างประเทศที่มีอำนาจทางการค้าและเศรษฐกิจ เช่น สหรัฐฯ และจีน ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่ออุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ของประเทศไทย โดยเฉพาะเมื่อเกิดความตึงเครียดทางการค้าระหว่างสองมหาอำนาจนี้ การใช้ทฤษฎีเกมในการวิเคราะห์จะช่วยให้เราเข้าใจถึงกลยุทธ์ของทั้งสองประเทศในเรื่องการควบคุมห่วงโซ่อุปทานและการผลิตเซมิคอนดักเตอร์ เพื่อคาดการณ์ทิศทางของอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ในระดับโลก รวมถึงแนวทางที่ประเทศไทยจะสามารถปรับตัวให้

เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ (Oster, 1999) การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ของประเทศต่าง ๆ จะเกี่ยวข้องกับการเลือกพันธมิตรทางเศรษฐกิจ การควบคุมทรัพยากร และการจัดการการส่งออก ซึ่งประเทศไทยต้องพิจารณาถึงความสำคัญของการเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการเข้าร่วมในพันธมิตรหรือการสร้างทางเลือกทางเศรษฐกิจที่สามารถรับมือกับการแข่งขันในภูมิภาคได้ รวมถึงทฤษฎีการจัดการความเสี่ยง (Risk Management Theory) มีความสำคัญในการประเมินและลดความเสี่ยงในกระบวนการผลิต การพัฒนาเทคโนโลยี และการจัดการห่วงโซ่อุปทาน โดยทฤษฎีนี้ช่วยให้เราเข้าใจถึงวิธีการประเมินและลดความเสี่ยงที่เกิดจากปัจจัยภายนอก เช่น การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีหรือปัจจัยทางภูมิรัฐศาสตร์ ในการพัฒนาอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ในประเทศไทย การจัดการความเสี่ยงอย่างมีระบบจึงเป็นส่วนสำคัญในการปรับตัวให้ทันกับความท้าทายที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอก (Aven, 2012)

การปรับเปลี่ยนนโยบายในระดับรัฐบาลไทยเพื่อรับมือกับปัจจัยเสี่ยง ประกอบด้วย 1) การลงทุนในอุตสาหกรรมภายในประเทศ จากผลการศึกษาว่า รัฐบาลไทยสามารถส่งเสริมการลงทุนภายในประเทศ โดยการสนับสนุนการตั้งโรงงานผลิตเซมิคอนดักเตอร์และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มสูง เช่น ชิปที่ใช้ในอุตสาหกรรมเฉพาะทาง เช่น ยานยนต์ไฟฟ้า หรือเทคโนโลยี IoT การสนับสนุนนี้สามารถทำได้โดยการลดภาษีสำหรับการลงทุนในอุตสาหกรรมเทคโนโลยีชิปหรือการจัดตั้งศูนย์วิจัยและพัฒนา (R&D Centers) ในประเทศ เพื่อให้ไทยสามารถพัฒนาศักยภาพการผลิตและเทคโนโลยีในประเทศ และลดการพึ่งพาจากต่างประเทศ และ 2) การสร้างพันธมิตรทางเศรษฐกิจและการสร้างความร่วมมือกับประเทศในภูมิภาคอาเซียน เช่น การตั้ง Supply Chain Hub ในอาเซียนจะช่วยกระจายความเสี่ยงและลดการพึ่งพาผู้ผลิตชิปจากภายนอก ประเทศไทยสามารถใช้ประโยชน์จากการเชื่อมโยงทางการค้ากับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ เช่น การร่วมมือกับประเทศที่มีศักยภาพในการผลิตวัตถุดิบ หรือการพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งสามารถนำเอาผลลัพธ์ผลลัพธ์ไปประยุกต์ใช้ในระดับอุตสาหกรรมได้อย่างยั่งยืน อาทิ ภาคเอกชนควรสร้าง คลังสินค้าสำรอง หรือทำสัญญาการจัดซื้อระยะยาวกับผู้จำหน่ายวัตถุดิบจากประเทศที่มีเสถียรภาพสูง และสามารถจัดหาวัตถุดิบได้ตามความต้องการ การสร้างสัญญาซื้อขายระยะยาวจะช่วยให้ธุรกิจสามารถบริหารจัดการความเสี่ยงจากปัญหาห่วงโซ่อุปทาน และลดความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงภายนอก หรือภาคอุตสาหกรรม ควรสร้างมูลค่าเพิ่มจากการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการผลิตชิป เช่น การพัฒนาชิปสำหรับอุตสาหกรรมเฉพาะทาง เช่น ชิปสำหรับรถยนต์ไฟฟ้าหรืออุปกรณ์ IoT สามารถช่วยเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก และสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับอุตสาหกรรม เซมิคอนดักเตอร์ของไทยได้

และในส่วนแนวทางเลือกเชิงกลยุทธ์สำหรับในอนาคต ควรเน้นไปที่การเปลี่ยนประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการผลิต ประเทศไทยสามารถใช้วิกฤตการณ์เหล่านี้เป็นโอกาสในการพัฒนาและสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยการเปลี่ยนประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตเซมิคอนดักเตอร์ในภูมิภาคอาเซียน ด้วยการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การพัฒนาท่าเรือ สนามบิน และการเชื่อมโยงกับเครือข่ายการคมนาคม ซึ่งจะทำให้ประเทศไทยสามารถดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศและสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Shi, 2017) และการนำ Generative AI มาใช้ในการออกแบบและปรับปรุงกระบวนการผลิตเซมิคอนดักเตอร์ จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ลดต้นทุน และพัฒนาชิปที่สามารถตอบสนองความต้องการในอุตสาหกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เช่น การผลิตชิปที่มีความจุสูงขึ้น หรือการผลิตชิปที่มีประสิทธิภาพพลังงานสูง ดังนั้น การสร้างระบบนิเวศอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ที่ยั่งยืนในประเทศไทย จำเป็นต้องใช้ความร่วมมือจากภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษา รวมถึงการสร้างความยืดหยุ่นในห่วงโซ่อุปทาน การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยและการพัฒนาโมเดลความร่วมมือเชิงกลยุทธ์ในระดับภูมิภาคและระดับโลก โดยการบูรณาการทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ การจัดการความเสี่ยง และการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถรับมือกับปัจจัยเสี่ยงและพัฒนาอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ได้อย่างยั่งยืน

สรุป (Conclusion)

อุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ของไทยเผชิญความท้าทายจากปัจจัยเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์ที่มีผลต่อห่วงโซ่อุปทานในระดับโลก ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งระหว่างประเทศมหาอำนาจ การพึ่งพาผู้ผลิตรายใหญ่ การขาดแคลนวัตถุดิบและเทคโนโลยี ภัยคุกคามทางไซเบอร์และการเปลี่ยนแปลงนโยบายระดับโลก ถึงแม้จะมีปัจจัยเสี่ยงจากภูมิรัฐศาสตร์ที่ท้าทาย ประเทศไทยยังคงมีโอกาสในการเติบโตและพัฒนาในหลายด้าน เช่น 1) การกระจายความเสี่ยงจากห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Diversification) ประเทศไทยสามารถใช้ประโยชน์จากการกระจายฐานการผลิตในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และการค้นหาแหล่งวัตถุดิบใหม่ ๆ เพื่อลดการพึ่งพาประเทศที่มีความเสี่ยงสูง การลงทุนในเทคโนโลยีการผลิตในประเทศจะช่วยเสริมความมั่นคงในห่วงโซ่อุปทาน 2) การส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา (R&D) การลงทุนในงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเซมิคอนดักเตอร์ จะช่วยเสริมสร้างศักยภาพในการผลิตและพัฒนาผลิตภัณฑ์ขั้นสูง เช่น ชิปสำหรับอุปกรณ์ปัญญาประดิษฐ์ (AI) และ Internet of Things (IoT) ซึ่งมีความต้องการสูงในตลาดโลก 3) การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างรัฐบาลและภาคธุรกิจในการสร้างนวัตกรรมและกระตุ้นการลงทุน จะช่วยยกระดับอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ของไทยให้สามารถแข่งขันในระดับโลกได้มากขึ้น 4) การเพิ่มความสามารถในการผลิตชิปที่มีมูลค่าเพิ่มสูง (High-Value Chips) ประเทศไทยสามารถเน้นการพัฒนาและผลิตชิปที่มีมูลค่าเพิ่มสูง เช่น ชิปสำหรับยานยนต์ไฟฟ้า (EV) และอุปกรณ์ 5G ซึ่งมีแนวโน้มเติบโตในอนาคต การมุ่งเน้นที่การพัฒนาเทคโนโลยีขั้นสูงจะช่วยเปิดโอกาสในตลาดโลกที่มีความต้องการสูง 5) การพัฒนาทักษะบุคลากร การฝึกอบรมและพัฒนาทักษะของบุคลากรในอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์จะช่วยเสริมสร้างแรงงานที่มีความเชี่ยวชาญในด้านเทคโนโลยีและการผลิตขั้นสูง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ และ 6) การเป็นศูนย์กลางของการผลิตและการประกอบ (Manufacturing Hub) การใช้ประโยชน์จากสถานะของไทยในฐานะศูนย์กลางการผลิตในอาเซียน จะช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก โดยเฉพาะการดึงดูดการลงทุนในอุตสาหกรรมชิปและเทคโนโลยีขั้นสูงจากทั่วโลก จากที่กล่าวมา การเตรียมพร้อมเชิงกลยุทธ์จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถรับมือกับความเสี่ยง “พลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส” ในการแข่งขันของอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์และลดผลกระทบจากความเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง (References)

- จิรภา บุญพาสุข. (2566). จับตาวินาศอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์โลกและก้าวต่อไปของไทย. สืบค้นจาก <https://www.scbeic.com/th/detail/file/product/9212/gow8klvdh4/SCB-EIC-In-Focus-Semiconductor-20230919>
- ณรงค์ศักดิ์ ปลอดมีชัย. (2566). ‘เซมิคอนดักเตอร์’ โอกาสการลงทุนกับพลังขับเคลื่อนหลักของนวัตกรรมแห่งอนาคต. สืบค้นจาก <https://thestandard.co/semiconductor-2/>
- ปาริชาติ จิรวัชร. (2565). เซมิคอนดักเตอร์มีบทบาทที่สำคัญต่อเศรษฐกิจอย่างไร. สืบค้นจาก <https://www2.deloitte.com/th/en/pages/about-deloitte/articles/semiconductor-th.html>
- ปาริชาติ จิรวัชร. (2567). แนวโน้มอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์ 2567 และบทบาทของ Gen AI. สืบค้นจาก <https://www2.deloitte.com/th/en/pages/about-deloitte/articles/2024-semiconductor-outlook-th.html>
- เพ็ญประภา ภัทรานุกรม. (2562). การจัดระเบียบโลกใหม่ (New World Order) กับการปรับตัวทางการศึกษาของประเทศไทย. วารสารร่มพญักษ์ มหาวิทยาลัยเกริก, 37(2), 57–66.

- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2565). รายงานสถานการณ์และแนวโน้มอุตสาหกรรมเซมิคอนดักเตอร์โลก และนโยบายต่อประเทศไทย. กรุงเทพฯ: กองวิจัยเศรษฐกิจการค้ามหภาค สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า.
- สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2566). สรุปผลการศึกษาโครงการห่วงโซ่อุปทาน (*Decoupling*) ของอุตสาหกรรมสำคัญระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนและนโยบายต่อเศรษฐกิจการค้าไทย. กรุงเทพฯ: กองวิจัยเศรษฐกิจการค้ามหภาค สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า.
- Aven, T. (2008). *Risk analysis: Assessing uncertainties beyond expected values and probabilities*. Wiley.
- Aiyar, S., Chen, J., Ebeke, C. H., Garcia-Saltos, R., Gudmundsson, T., Ilyina, A., Kangur, A., Kunaratskul, T., Rodriguez, S. L., Ruta, M., Schulze, T., Soderberg, G., & Trevino, J. P. (2023). *Geo-economic fragmentation and the future of multilateralism*. International Monetary Fund.
- Chen, Y. (2023). Sustainability challenges and opportunities in the semiconductor supply chain. *Supply Chain and Sustainability Research: SCSR*, 1(4), 41–59.
- Christopher, M., & Peck, H. (2004). Building the resilient supply chain. *International Journal of Logistics Management*, 15(2), 1–13.
- Cinar, B. (2023). Supply chain cybersecurity: Risks, challenges, and strategies for a globalized world. *Journal of Engineering Research and Reports*, 25(9), 196–210.
- Cybersecurity and Infrastructure Security Agency (CISA). (2022). *2022 Cybersecurity Advisory Committee (CSAC) annual report*. https://www.cisa.gov/sites/default/files/2023-01/csac_annual_report_2023-01-18_508_0.pdf
- Dario, C., & Iacoviello, M. (2022). Measuring geopolitical risk. *American Economic Review*, 112(4), 194–225.
- Europol. (2021). *Internet organised crime threat assessment (IOCTA) 2021*. https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/internet_organised_crime_threat_assessment_iocta_2021.pdf
- Houselink. (2023). *Investment report Vietnam chip-semiconductor industry*. https://vietnamconstruction.vn/wp-content/uploads/2023/10/SUMMARY-REPORT-VIETNAM-CHIP-SEMICONDUCTOR-INDUSTRY_compressed_v1-final-2.10.23.pdf
- International Monetary Fund. (2024). *World economic outlook: A long and difficult ascent*. <https://www.imf.org/en/Publications/WEO>
- Kshetri, N. (2021). Blockchain's roles in strengthening cybersecurity and protecting privacy. *Telecommunications Policy*, 41(10), 1027–1038.
- McDougall, N., & Davis, A. (2024). The local supply chain during disruption: Establishing resilient networks for the future. *Journal of Cleaner Production*, 462, 142743.
- Oster, S. M. (1999). *Modern competitive analysis*. Oxford University Press.
- Mohammad, W., Elomri, A., & Kerbache, L. (2022). The global semiconductor chip shortage: Causes, implications, and potential remedies. *IFAC-PapersOnLine*, 55(10), 476–483.

- Shi, Y., Guo, S., & Sun, P. (2017). The role of infrastructure in China's regional economic growth. *Journal of Asian Economics*, 49, 26–41.
- The World Bank. (2020). *Private participation in infrastructure (PPI) 2020 annual report*.
https://ppi.worldbank.org/content/dam/PPI/documents/PPI_2020_AnnualReport.pdf
- Tse, Y. K., Dong, K., Sun, R., & Mason, R. (2024). Recovering from geopolitical risk: An event study of Huawei's semiconductor supply chain. *International Journal of Production Economics*, 275, 109347.
- U.S. Government Accountability Office. (2022). *Performance and accountability report, fiscal year 2022*. <https://www.gao.gov/products/gao-23-900398>
- Varma, A., & Dixit, N. (2024). Blockchain technology for sustainable supply chains: A comprehensive review and future prospects. *World Journal of Advanced Research and Reviews*, 21(3), 980–994.
- Wang, C., Nhieu, N., Chiang, C., & Wang, Y. (2024). Assessing Southeast Asia countries' potential in the semiconductor supply chain: An objectively weighting multi-criteria decision-making approach. *Humanities and Social Sciences Communications*, 11, 1260.

แนวทางการลงทุนในกองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน ให้ได้สิทธิประโยชน์ ด้านภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา : กรณีศึกษา Thai ESG Fund

Guidelines for Investing in Thai Sustainable Mutual Funds to Gain Personal Income Tax Benefits: A Case Study of Thailand ESG Fund

นภัทร จันทรจตุรภัทร¹ จินณิชา รอบคอบ² และ อัครวิชัย รอบคอบ^{3*}

Napat Jantarajaturapath¹ Jinnicha Robkob² and Aukkarawit Robkob^{3*}

Received: December 3, 2024

Revised: December 29, 2024

Accepted: January 2, 2025

บทคัดย่อ

ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ภาครัฐจึงออกมาตรการส่งเสริมการลงทุนในกองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน (Thai ESG Fund) เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว พร้อมสนับสนุนการวางแผนการออมหลังเกษียณ ควบคู่ไปกับการลดความไม่เท่าเทียมในสังคมและมาตรการทางภาษี การศึกษานี้มุ่งวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนในกองทุนรวม Thai ESG พร้อมทั้งเปรียบเทียบสิทธิประโยชน์ทางภาษีกับกองทุนรวมเพื่อการออม (SSF) และกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF)

ผลการศึกษาพบว่า กองทุนรวม Thai ESG มีความโดดเด่นด้านนโยบายการลงทุนที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล โดยผู้ลงทุนสามารถลดหย่อนภาษีได้สูงสุด 30% ของรายได้สุทธิ หรือไม่เกิน 300,000 บาทต่อปี อีกทั้งไม่กำหนดจำนวนเงินลงทุนขั้นต่ำ และไม่บังคับให้ลงทุนต่อเนื่องทุกปี เมื่อเปรียบเทียบกับกองทุน SSF และ RMF กองทุนรวม Thai ESG มีความยืดหยุ่นด้านระยะเวลาการลงทุน และสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่ไม่รวมวงเงินกับการลงทุนอื่น นอกจากนี้ การลงทุนในกองทุนรวม Thai ESG ยังส่งผลดีต่อหลายฝ่าย ผู้เสียภาษีได้รับสิทธิลดหย่อนและสนับสนุนธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม กองทุนช่วยเสริมการเติบโตของธุรกิจที่เน้น ESG กรมสรรพากรส่งเสริมการออม และการลงทุนระยะยาวของประชาชน และรัฐบาลสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนและการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ในอนาคต

คำสำคัญ : การลงทุน กองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน สิทธิประโยชน์ด้านภาษีอากร

Abstract

Environmental, Social, and Governance (ESG) issues have gained increasing public attention. The government has implemented measures to promote investment in the Thai ESG Fund to address these challenges, support retirement savings planning, and reduce social inequality alongside tax measures. This study aims to analyze the concepts, theories, and legal frameworks related to investment in the Thai ESG Fund while comparing its tax benefits with those of the Super Savings Fund (SSF) and Retirement Mutual Fund (RMF).

The study found that the Thai ESG Fund stands out with its investment policies prioritizing ESG factors. Investors can claim tax deductions of up to 30% of their net income or a maximum of 300,000 baht annually, with no

¹อาจารย์ ดร., สาขาการบัญชี คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

¹Lecturer Dr., Mahasarakham Business School, Mahasarakham University, Mahasarakham

²กองบริหารงานทรัพยากรมนุษย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

²Resource Management Division, Rajamangala University of Technology Lanna Phitsanulok

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาการบัญชี คณะการบัญชีและการจัดการ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³Asst. Prof. Dr., Mahasarakham Business School, Mahasarakham University, Mahasarakham

*Corresponding author. E-mail: phai boon.r@acc.msu.ac.th

minimum investment required and no obligation for continuous annual investment. Compared to SSF and RMF, the Thai ESG Fund offers flexibility in investment duration and tax benefits that do not overlap with other investment allocations. Moreover, the Thai ESG Fund provides benefits to multiple stakeholders. Taxpayers gain deductions while supporting socially and environmentally responsible businesses. The fund promotes the growth of ESG-focused enterprises, encourages long-term savings and investments among citizens as supported by the Revenue Department, and aids the government in achieving sustainable development goals and net-zero greenhouse gas emissions in the future.

Keywords: Investment, Thailand ESG Fund, Tax Deduction

บทนำ (Introduction)

ปัญหาสภาวะโลกร้อน ปัญหาฝุ่นพิษ PM 2.5 การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องของก๊าซเรือนกระจก ส่งผลให้สภาพภูมิอากาศของโลกเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและรุนแรง จากภาวะโลกร้อน (Global Warming) เข้าสู่ยุคภาวะโลกเดือด (Global Boiling) (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2566) ทั่วโลกเริ่มให้ความสำคัญกับการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาลมากขึ้น รวมถึงประเทศไทยก็ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าว จึงเป็นประเด็นสำคัญให้กับภาครัฐของไทย กำหนดเป็นวาระของประเทศกระตุ้นบริษัทให้เปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล เพื่อให้นักลงทุนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียใช้ข้อมูลดังกล่าว ในการตัดสินใจลงทุนและมีส่วนร่วมต่อองค์กร บริษัทที่เปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล จะช่วยให้ธุรกิจสามารถสร้างชื่อเสียงและดึงดูดความสนใจของนักลงทุนได้ ดังนั้นการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล จึงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่นักลงทุนสามารถประเมินความมั่นคงและยั่งยืนของบริษัทได้อย่างถูกต้อง และส่งผลต่อราคาหุ้นของบริษัทมีความแข็งแกร่งมากขึ้น (จิราวัฒน์ แสงเป้า และคณะ, 2566); (สมาคมบริษัทหลักทรัพย์ไทย, 2566)

จากเดิมประเทศไทย มีกองทุนที่ภาครัฐใช้เป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการลงทุน และเป็นสิทธิประโยชน์ทางภาษีอากรในปัจจุบัน ได้แก่ กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (Retirement Mutual Fund: RMF) และกองทุนรวมเพื่อการออม (Super Savings Fund: SSF) โดยกองทุนรวม RMF เป็นกองทุนรวมที่มุ่งเน้นการลงทุน เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเกษียณอายุและสิทธิประโยชน์ทางภาษี โดยมีเงื่อนไขและข้อจำกัดที่ต้องปฏิบัติตามประมวลรัษฎากรกำหนดไว้ ส่วนกองทุนรวม SSF เป็นกองทุนรวมที่มีการลงทุนในสินทรัพย์ที่หลากหลาย เช่น หุ้น พันธบัตร ตลาดเงิน และอสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น ซึ่งช่วยให้ผู้ลงทุนสามารถกระจายความเสี่ยงและเพิ่มโอกาสสร้างผลตอบแทนที่ดีในระยะยาว ถึงแม้ว่ากองทุนรวม RMF และ SSF จะได้รับประโยชน์ค่าลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาก็ตาม เมื่อพิจารณาแล้วพบว่า ยังมีช่องว่างของการลงทุนที่ผ่านมา คือ การลงทุนยังไม่เพียงพอ ครอบคลุม ที่จะเป็เครื่องมือในการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลอย่างแท้จริง เนื่องจากกองทุนดังกล่าว มุ่งเน้นไปกับผลตอบแทนจากการลงทุน การเตรียมเงินเกษียณหรือการสนับสนุนสวัสดิการต่าง ๆ และค่าลดหย่อนด้านภาษีอากรเพียงอย่างเดียว โดยไม่มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมแต่อย่างใด (จิณณรัชช์ เจตนารัษฎรงค์, 2567) ด้วยเป้าหมายที่ประเทศไทยตั้งไว้ใน การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ภายในปี พ.ศ. 2608 ภายใต้ข้อตกลงปารีส (Paris Agreement) กองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืนจึงถือกำเนิดขึ้นเพื่อสนับสนุนการลงทุนที่สอดคล้องกับหลัก ESG ซึ่งรวมถึงการลงทุนในหุ้นและตราสารหนี้ที่ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อม สังคม และการกำกับดูแลที่ดี กองทุนรวมนี้ยังช่วยเติมเต็มช่องว่างที่กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) และกองทุนรวมเพื่อการออม (SSF) ไม่สามารถตอบสนองได้อย่างครบถ้วน โดยเฉพาะในแง่ของการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมควบคู่กับการลดหย่อนภาษี

กองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน (Thailand ESG Fund: Thai ESG) จึงเป็นกองทุนที่มีนโยบายการลงทุนที่ให้ความสำคัญด้านปัจจัยสิ่งแวดล้อม สังคม และการกำกับดูแลกิจการ (ESG) ตามหลักกองทุนรวมเพื่อความยั่งยืน (SRI Fund) สามารถนำจำนวนเงินที่จ่ายไป นำไปหักเป็นค่าลดหย่อนในการคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา กองทุนรวม

Thai ESG จะมุ่งเน้นให้ความสำคัญ 3 ด้านหลัก ประกอบด้วย 1) สังคม (Social) หมายถึง การบริหารทรัพยากรบุคคลในองค์กรอย่างเท่าเทียม การคำนึงถึงสภาพแวดล้อมในการทำงาน รวมถึงการให้ความสำคัญกับชุมชนที่อยู่รอบข้าง 2) สิ่งแวดล้อม (Environmental) หมายถึง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ การรักษาและฟื้นฟูสภาพแวดล้อมที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจ และ 3) บรรษัทภิบาล (Governance) หมายถึง การดำเนินธุรกิจอย่างโปร่งใส ต่อต้านการทุจริต มีการกำกับดูแลกิจการที่ดี และดูแลผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับบริษัทอย่างเป็นธรรม ถือเป็นการลงทุนที่ผสมผสานระหว่างการเติบโตทางการเงิน ส่งเสริมสังคมและสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกัน ด้วยการบริหารกองทุนอย่างมีประสิทธิภาพและการเลือกลงทุนที่ชัดเจน จะสามารถสร้างผลตอบแทนที่มั่นคง โดยไม่หวังเพียงแค่ผลกำไร แต่ยังเป็นการลงทุนที่ส่งเสริม ดูแลรักษา สิ่งแวดล้อม สังคม และการกำกับดูแลกิจการ หรือตามหลัก ESG สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษีของกองทุนรวม Thai ESG มีจุดเด่น คือ ช่วยให้นักลงทุนมีอิสระในการเลือกและตัดสินใจลงทุนตามวัตถุประสงค์และสถานะการเงินของตนเองได้อย่างอิสระ (ธนาคารเกียรตินาคินภัทร, 2566) หากแต่ลงทุนในกองทุนรวม Thai ESG นั้น ต้องเป็นไปตามนโยบายการลงทุนที่ภาครัฐกำหนด ซึ่งไม่มีการจ่ายเงินปันผล สามารถได้รับสิทธิในการลดหย่อนภาษีเพิ่มขึ้น ตามอัตราส่วนของรายได้ที่กำหนดไว้ เริ่มนับจากวันที่ซื้อกองทุนในปีนั้น สามารถใช้ลดหย่อนภาษีในปีเดียวกันได้ โดยไม่กำหนดจำนวนเงินลงทุนขั้นต่ำ และไม่บังคับให้ซื้อต่อทุกปี โดยนโยบายการลงทุนที่มุ่งเน้นไปที่หุ้นไทยและตราสารหนี้ไทย ที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืน (FINNOMENA FUNDS, 2566a)

ในยุคที่ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG) มีความสำคัญเพิ่มขึ้นทั่วโลก แนวคิดเกี่ยวกับการลงทุนเพื่อความยั่งยืนได้กลายเป็นหัวใจสำคัญในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความไม่เท่าเทียมในสังคม เพื่อสนับสนุนแนวทางดังกล่าว ประเทศไทยได้จัดตั้งกองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน หรือ Thai ESG Fund ซึ่งเป็นเครื่องมือทางการเงินที่ตอบสนองความต้องการทั้งด้านการสร้างผลตอบแทนระยะยาว และการได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ผู้เขียนจึงสนใจศึกษาเรื่อง กองทุนรวม Thai ESG ลงทุนอย่างไร ให้ได้สิทธิประโยชน์ด้านภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เพื่อทราบสิทธิประโยชน์ของการลงทุนในกองทุนรวม Thai ESG รวมถึงนำไปใช้ในการหักลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอย่างถูกต้อง และทราบความแตกต่างระหว่างกองทุนรวม Thai ESG กับกองทุนอื่น ๆ ผลลัพธ์ที่ได้จากการศึกษาจะเป็นแนวทางให้นักลงทุนรายย่อยสามารถพิจารณา และเปรียบเทียบโอกาสในการตัดสินใจลงทุนที่เหมาะสมกับความต้องการ อีกทั้งได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาหลังการลงทุนในกองทุนรวม Thai ESG เกิดความยั่งยืนมากขึ้น และสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ในอนาคต

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษา แนวคิด ทฤษฎี ความเป็นมา และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ การลงทุนในกองทุนรวม Thai ESG
- 2) เพื่อสรุป นโยบายการลงทุน แนวโน้มและทิศทางการลงทุน และสิทธิประโยชน์ด้านภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่ถูกต้อง จากการลงทุนในกองทุนรวม Thai ESG
- 3) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ระหว่างกองทุนรวม Thai ESG กับกองทุนรวมอื่น

แนวคิด ทฤษฎี และความเป็นมาของกองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน : Thai ESG

ประเด็นความยั่งยืน (Sustainability) ได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา เนื่องจากปัญหาสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงจากการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้โลกเข้าสู่ภาวะโลกเดือด (Global Boiling) อย่างเต็มรูปแบบ กระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมทั่วโลก เพื่อแก้ปัญหานี้ ประเทศต่าง ๆ รวมถึงประเทศไทย ได้ลงนามในสัญญา Paris Agreement ที่มีประเทศเข้าร่วมลงนามถึง 195 ประเทศ เพื่อควบคุมการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยมีเป้าหมายสำคัญ คือ การปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero Emissions) ใน

อนาคต ส่งผลให้แนวคิด ESG (Environmental, Social, Governance) กลายเป็นประเด็นสำคัญ โดยเฉพาะในภาคธุรกิจที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลง (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2566)

สำหรับประเทศไทย รัฐบาลได้วางเป้าหมาย Net Zero ภายในปี 2608 และดำเนินการอย่างจริงจังเพื่อให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยคาร์บอนจนเป็นศูนย์ ในส่วนของภาคการลงทุน กระทรวงการคลังร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้จัดตั้งกองทุนรวมลดหย่อนภาษี Thai ESG เพื่อส่งเสริมให้ธุรกิจในประเทศเข้าสู่แนวคิด ESG มากขึ้น และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสนับสนุนความยั่งยืนผ่านการลงทุน แนวคิดเกี่ยวกับความยั่งยืนทางธุรกิจ เป็นหัวข้อที่ได้รับความสนใจอย่างมากหลังจากการประชุมสหประชาชาติ เรื่องสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ในปี 1992 ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาเพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติระดับโลก นับเป็นจุดเริ่มต้นของแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) เป็นการดำเนินกิจกรรมทั้งภายในและภายนอกองค์กรที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสังคม โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในสังคมนั้นคือการดำเนินธุรกิจที่มีจริยธรรมและการจัดการที่ดีเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2566)

Corporate Social Responsibility: CSR เป็นแนวคิดที่เน้นการดำเนินธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมุ่งเน้นการสร้างคุณค่าให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นพนักงาน ลูกค้า ชุมชน และสิ่งแวดล้อม ในขณะที่ ESG ขยายความคิดนี้ ไปยังการประเมินผลกระทบของการดำเนินธุรกิจต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental) สังคม (Social) และการกำกับดูแลกิจการ (Governance) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่นักลงทุนใช้ในการประเมินความเสี่ยงและโอกาสในการลงทุน ดังนั้น CSR และ ESG ทั้งสองมีบทบาทสำคัญในการสร้างความยั่งยืนในธุรกิจ และเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจทางธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งส่งผลดีต่อทั้งบริษัทและสังคมโดยรวม (สมาคมบริษัทหลักทรัพย์ไทย, 2566)

Environmental Social and Corporate Governance: ESG เป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนาองค์กรสู่ความยั่งยืน เริ่มเป็นที่สนใจของผู้ประกอบการ และนักลงทุนตั้งแต่ช่วงปี 1960 เนื่องจากนำมาใช้เป็นหนึ่งกลยุทธ์ที่ทำให้หลาย ๆ ธุรกิจประสบความสำเร็จ ต่อมาในปี 2004 Kofi Annan เลขาธิการสหประชาชาติ ได้กล่าวในที่ประชุมของสหประชาชาติ (United Nations Global Compact: UNGC) เป็นแนวคิดริเริ่มนโยบายเชิงกลยุทธ์สำหรับธุรกิจที่มีพันธะผูกพันในการกำหนดให้การปฏิบัติงาน เป็นไปตามหลักการที่ยอมรับในระดับสากล และได้เผยแพร่ไว้ในรายงาน “Who Cares Wins” ของ World Bank-2017) เป็นการทำงานร่วมกับสถาบันการเงินมากกว่า 20 แห่ง โดยให้คำแนะนำแก่ธุรกิจด้านการเงิน ในเรื่องสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล เพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์การจัดการสินทรัพย์ และการซื้อขายหลักทรัพย์ให้ดีขึ้น นอกจากนี้ กลุ่มธุรกิจด้านการเงิน ยังได้รับการสนับสนุนและได้นำไปปรับใช้ในด้านต่าง ๆ ของธุรกิจ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการแข่งขันกับบริษัทระดับโลก นำปรับใช้ในการบริหารจัดการเพื่อให้ธุรกิจประสบความสำเร็จ และเพิ่มมูลค่าให้กับผู้ถือหุ้น ด้วยเหตุนี้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในธุรกิจด้านการเงิน จึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานกำกับดูแลในการกำหนดหัวข้อการเปิดเผยข้อมูลด้าน ESG ที่เกี่ยวกับกฎหมายเพื่อสนับสนุนการวิเคราะห์ การแลกเปลี่ยน เพื่อเสริมสร้างการศึกษาสำหรับบริษัทที่จดทะเบียน และช่วยในการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ผู้จัดการสินทรัพย์จึงได้มีการบูรณาการเกี่ยวกับ ESG ให้เข้ากับการตัดสินใจของนักลงทุน โดยการปรับปรุงกลไก และเพิ่มแรงจูงใจในการลงทุนในด้าน ESG มากขึ้น ทำให้นักวิเคราะห์ได้มีการรวม ESG เข้ากับการวิจัยการลงทุนเพื่อช่วยผู้จัดการสินทรัพย์ในการลงทุน ESG หน่วยงานกำกับดูแลตลอดจนองค์กรวิชาชีพบัญชีจึงได้มีการพัฒนามาตรฐานการเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส และประเมินผลได้ เพื่อให้บริษัทจดทะเบียน คณะกรรมการบริษัท และฝ่ายจัดการนำมาใช้วางแผนในการพัฒนาบริษัทในระยะยาวเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม สังคม ธรรมาภิบาล จะทำให้บริษัทมีความน่าสนใจ มีการลดลงของต้นทุน และจะช่วยให้การลงทุนอย่างยั่งยืนเพิ่มโอกาสการเติบโตในภาคธุรกิจมากขึ้น (World Bank, 2017)

ปัจจุบันแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนอย่างยั่งยืน มีอิทธิพลต่อตลาดทุนเป็นอย่างมาก นักลงทุนส่วนใหญ่ทั้งที่เป็นนักลงทุนในต่างประเทศ บุคคล และสถาบัน ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการลงทุนด้าน ESG มากยิ่งขึ้น เนื่องจาก เป็นแนวคิดที่นักลงทุนใช้พิจารณาในการลงทุน รวมถึงธุรกิจที่ให้ความสำคัญกับความรับผิดชอบต่อสังคมที่ส่งผลต่อผู้มีส่วนได้

เสีย ทั้งนี้หากธุรกิจกำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาที่ยั่งยืน จะช่วยให้ธุรกิจมีความน่าเชื่อถือ และเติบโตในระยะยาว (กาญจนาภรณ์ พรหมเลขา, 2564) ดังนั้น การลงทุนในหุ้น ESG ของบริษัทที่บริหารจัดการธุรกิจอย่างรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม สังคม และการกำกับดูแลกิจการ มีผลการดำเนินงานที่ดีกว่าหุ้นทั่วไป โดยเฉพาะในกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ซึ่งเป็นข้อมูลสนับสนุนให้นักลงทุนตัดสินใจลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นการส่งเสริมให้บริษัทมีการบริหารจัดการด้าน ESG มากขึ้น (เยาวลักษณ์ ปริญญาพล และคณะ, 2565) นอกจากนี้ การลงทุนในกองทุน ESG ในประเทศอังกฤษ ยังพบว่าผลตอบแทนที่ดีกว่ากองทุนบำนาญแบบดั้งเดิม (Traditional Mutual Funds เช่น Private Equity Funds, Retirement Funds) และกองทุนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsible Investing: SRI) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากมีการคัดกรองปัจจัย กองทุน ESG อย่างเข้มข้นมากขึ้น ก็จะส่งผลให้ได้รับผลตอบแทนที่ดีขึ้นและผลตอบแทนจากการลงทุนเพิ่มมากขึ้นด้วย (Alda, 2020) ซึ่งการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น เป็นการพัฒนาที่อยู่ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เนื่องจากการนำเอาทรัพยากรทั้งหมดมาใช้เพื่อก่อให้เกิดความมั่นคง ยิ่งไปกว่านั้น การนำหลักการ ESG มาบูรณาการในกลยุทธ์ทางธุรกิจ การเงิน เทคโนโลยี และการกำกับดูแลจะช่วยสร้างชื่อเสียง ภาพลักษณ์ และความน่าเชื่อถือให้กับธุรกิจได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะนำไปสู่การเติบโตของธุรกิจในระยะยาว (สุวิมล มธุรส และคณะ, 2566) ข้อสังเกตว่า การดำเนินงานที่คำนึงถึง ESG ไม่ส่งผลต่อประสิทธิภาพทางการเงินของบริษัทอย่างมีนัยสำคัญ ยกเว้นกรณีของบริษัทเข้าร่วมกลุ่มหุ้นยั่งยืน Thailand Sustainability Investment (THSI) ซึ่งบริษัทได้รับการคัดเลือกจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) เนื่องจากการดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงความยั่งยืนในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และการกำกับดูแล (ESG) อย่างครบถ้วน (ณัฐนันท์ ใจสะอาด, 2565) ดังนั้น การลงทุนจึงถือเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่นักลงทุนใช้เพื่อประเมินองค์กรและผลการดำเนินงานของกิจการในอนาคต ซึ่งแนวคิดการลงทุนเพื่อประเมินการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์กร มีปัจจัยพื้นฐาน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นไปตามหลักแนวคิดของ Barbier (1987) ประกอบไปด้วย 1) สิ่งแวดล้อม (Environment) เป็นหลักเกณฑ์ที่ต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อธุรกิจต่อสิ่งแวดล้อม 2) ด้านสังคม (Social) เป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้วัดว่าบริษัทมีการจัดการความสัมพันธ์และมีการสื่อสารที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์กับพนักงาน ลูกจ้าง ตัวแทนจำหน่าย ลูกค้า หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และ 3) ด้านธรรมาภิบาล (Governance) เป็นหลักการที่ใช้วัดว่าธุรกิจมีการดำเนินงาน การบริหารความสัมพันธ์ในเชิงการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ คำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสีย และนำเสนอผลการดำเนินงานในการพัฒนาธุรกิจให้เติบโตอย่างยั่งยืน

ทฤษฎีที่ใช้ในการอธิบายความสัมพันธ์ของการลงทุนในกองทุนรวม Thai ESG ของผู้ลงทุนนั้น ผู้เขียนนำ ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย (Stakeholder Theory) มาใช้ในการศึกษา ทฤษฎีนี้มีพื้นฐานมาจากแนวคิดของ Barnard (1968) ที่นำเสนอมุมมองด้านบวกของผู้บริหารในการสนับสนุนความรับผิดชอบต่อสังคม ต่อมา Freeman (1994) ได้สนับสนุนทฤษฎีนี้ว่า ผู้มีส่วนได้เสียควรเป็นกลุ่มหรือบุคคลที่มีผลต่อความสำเร็จของบริษัท เช่น พนักงาน ลูกค้า คู่ค้า คู่แข่ง ผู้ถือหุ้น และชุมชนท้องถิ่น หากบริษัทจัดการความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสียเหล่านี้ได้ดี ก็จะสามารถประสบความสำเร็จมากขึ้นในระยะยาว การเปิดเผยข้อมูลที่ครบถ้วน โปร่งใส และตรวจสอบได้ ช่วยลดปัญหาความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล เมื่อบริษัทเปิดเผยข้อมูล ESG จะส่งผลให้ผลการดำเนินงานและความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น (Dkhili, 2023) นอกจากนี้ บริษัทที่มีผลการดำเนินงานทางการเงินในระดับสูงและมีการกำกับดูแลกิจการที่ดี จะสามารถรักษาความสามารถในการทำกำไรและราคาหุ้นให้มีเสถียรภาพได้ (Pinheiro et al., 2023) แม้การลงทุนด้าน ESG อาจเพิ่มภาระทางการเงินในระยะสั้น แต่สามารถปรับปรุงประสิทธิภาพทางการเงินและการดำเนินงานของบริษัทในระยะยาว กิจกรรม ESG ได้รับการยอมรับจากรัฐบาล และสังคม ช่วยสร้างความรับผิดชอบต่อสังคม ภาพลักษณ์ที่ดี และเพิ่มมูลค่าให้กับกิจการในระยะยาว กล่าวโดยสรุป การจัดการความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่มอย่างดี ควบคู่ไปกับการเปิดเผยข้อมูลที่โปร่งใส และการลงทุนด้าน ESG จะช่วยเพิ่มผลการดำเนินงาน ความสามารถในการแข่งขัน และมูลค่าของบริษัทในระยะยาว แม้จะมีต้นทุนเพิ่มในระยะสั้น

กองทุนรวม Thailand ESG Fund หรือ Thai ESG เป็นกองทุนรวมที่ส่งเสริมการลงทุนเพื่อความยั่งยืนของประเทศไทย เป็นหนึ่งในกองทุนที่เรียกว่า SRI fund ย่อมาจาก Sustainable and Responsible Investing หรือกองทุนรวมเพื่อความยั่งยืน ซึ่งมีที่มาจากสหประชาชาติในเรื่องการพัฒนาโลกอย่างยั่งยืน ในระดับโลกมีดัชนีที่ใช้วัดความยั่งยืนพัฒนาโดย RobecoSAM เป็นบริษัทการลงทุนระหว่างประเทศที่มุ่งเน้นการลงทุนด้านความยั่งยืน ร่วมกับ S&P Dow Jones ซึ่งดัชนีที่พัฒนานั้น มีชื่อเรียกว่า Dow Jones Sustainability Index (DJSI) เป็นดัชนีที่มีการยอมรับในระดับสากล สร้างโอกาสให้การลงทุนให้แกกิจการที่มีความยั่งยืนและได้รับผลตอบแทนในระดับที่ดีจึงมีการคัดเลือกเป็น “หุ้นยั่งยืนระดับโลก” ที่มีความโดดเด่นในการทำธุรกิจและคำนึงถึงประเด็นเรื่องความยั่งยืนเป็นหลัก (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2565) โดยมุ่งเน้นที่ปัญหาทางสังคม สิ่งแวดล้อม และผลกระทบจากมลพิษต่าง ๆ ส่งผลให้นักลงทุนเริ่มให้ความสนใจกับเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น โดยจากการศึกษาของ Cowen et al., (1987) พบว่ากลุ่มธุรกิจหรืออุตสาหกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มักถูกจับตามองจากภายนอก จึงทำให้นักลงทุนเห็นความสำคัญในการตัดสินใจเลือกลงทุนมากขึ้น รวมไปถึงการเลือกลงทุนในหุ้นหรือบริษัทที่ให้ความสำคัญในด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) เช่น การลดปริมาณคาร์บอน ใช้พลังงานสะอาด น้ำสะอาด ด้านสังคม (Social) เช่น ลดความยากจน ความหิวโหย และด้านธรรมาภิบาล (Governance) เช่น ความถูกต้อง มีความโปร่งใส หรือที่เรียกว่า ESG ซึ่งเป็นการลงทุนที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และเป็นทางเลือกที่ดีในการส่งเสริมการลงทุนที่มีความยั่งยืนในประเทศไทย (เยาวลักษณ์ ปริญาพล และคณะ, 2565)

นโยบายการลงทุนในกองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน : Thai ESG

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) ได้มีการกำหนด 2 ขั้นตอนสำคัญเพื่อให้การลงทุนในกองทุนรวมเพื่อความยั่งยืนของประเทศไทย (Thai ESG) มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น โดยกองทุนรวม Thai ESG เป็นกองทุนรวมที่ภาครัฐให้การสนับสนุนมาตรการภาษี เพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนเพื่อความยั่งยืนของประเทศไทย ควบคู่ไปกับการสร้างทางเลือกในการออมระยะยาวสำหรับประชาชน

ขั้นตอนแรก คือ นโยบายการลงทุน เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของภาครัฐ กลต. จึงได้กำหนดให้กองทุนรวม Thai ESG และเน้นการลงทุน ซึ่งผู้ออกที่เป็นภาครัฐหรือกิจการไทยที่มีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม หรือเพื่อส่งเสริมความยั่งยืน โดยแบ่งทรัพย์สินที่สามารถลงทุนได้ ประกอบไปด้วย หุ้นที่เป็นหลักทรัพย์จดทะเบียนใน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (Stock Exchange of Thailand: SET) หรือตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ (Market for Alternative Investment: mai) ที่ได้รับการคัดเลือกว่ามีความโดดเด่นด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความยั่งยืน ซึ่งเป็นไปตามการประเมินหุ้นยั่งยืน หรือมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Greenhouse gases: GHGs) แผนการจัดการ และตั้งเป้าหมายในการลดปริมาณการปล่อย GHGs และตราสารโดยผู้ออกตราสารเป็นของบริษัทเอกชน หรือ พันธบัตร หรือหุ้นกู้อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อส่งเสริมความยั่งยืน ที่ออกโดยรัฐบาลหรือรัฐวิสาหกิจที่มีกระทรวงการคลังเป็นผู้ค้ำประกันเงินต้นและดอกเบี้ย ต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อนำเงินไปใช้ในโครงการต่าง ๆ ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมเพื่อความยั่งยืน รวมไปถึงเทคโนโลยีเพื่อการลงทุน ที่ออกตามพระราชกำหนดการประกอบธุรกิจสินทรัพย์ดิจิทัล พ.ศ. 2561 ซึ่งจะต้องเป็นโครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่มีความยั่งยืน

ขั้นตอนที่สอง คือ การเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืน กลต. กำหนดให้บริษัทหลักทรัพย์และบริหารจัดการกองทุนรวม Thai ESG ต้องเปิดเผยข้อมูลด้านความยั่งยืนของกองทุนรวม ให้เป็นตามหลักเกณฑ์ของ กองทุนรวมเพื่อความยั่งยืน เช่น นโยบายและกลยุทธ์ในการบริหารจัดการลงทุนอย่างยั่งยืน เพื่อให้ผู้ลงทุนได้มีข้อมูลประกอบการตัดสินใจลงทุน และสามารถเปรียบเทียบข้อมูลระหว่างกองทุนรวม Thai ESG ที่มีนโยบายการลงทุนแบบเดียวกันได้ สะดวกยิ่งขึ้น นอกจากนี้ บลจ. จะต้องรายงานผลการบริหารจัดการในรอบระยะเวลา 6 เดือน และรอบระยะเวลาบัญชีให้ผู้ลงทุนได้ทราบ เมื่อผู้ลงทุนมีความเข้าใจกองทุนรวม Thai ESG จะสามารถลงทุนระยะยาวผ่านกองทุนดังกล่าว ได้

อย่างมั่นใจมากยิ่งขึ้น ในปัจจุบันผู้ลงทุนทั่วโลกให้ความสำคัญกับการลงทุนเพื่อความยั่งยืนมากขึ้น ภาครัฐจึงมีมาตรการภาษีเพื่อส่งเสริมการลงทุนเพื่อความยั่งยืน จนนำไปสู่การพัฒนา กองทุนรวม Thai ESG นี้ แสดงให้เห็นว่าการให้ความสำคัญด้านความยั่งยืน เพื่อสร้าง แรงจูงใจและกระตุ้นให้ภาคเอกชน ให้ความสำคัญกับการดำเนินธุรกิจที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อมและ ความยั่งยืนของประเทศอย่างจริงจัง อีกทั้งเป็นการขับเคลื่อนประเทศไทยสู่เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) 17 เป้าหมาย ได้แก่ ขจัดความยากจน ขจัดความหิวโหย มีสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี มีการศึกษาที่เท่าเทียมกัน ความเท่าเทียมทางเพศ และลดความเหลื่อมล้ำ เป็นต้น ในปี ค.ศ. 2030 และการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero) ในปี ค.ศ. 2065 ต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์, 2566ก)

การเกิดขึ้นของกองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน : Thai ESG ตามกฎกระทรวง 390 พ.ศ. 2566

การจัดตั้งกองทุนรวม Thai ESG ที่ภาครัฐได้มีการสนับสนุนเพื่อส่งเสริมการลงทุนอย่างยั่งยืนในประเทศไทย โดยกองทุนมีความโดดเด่นในเรื่องการลงทุน หรือตราสารหนี้ในประเทศไทย เป็นการสนับสนุนให้ผู้ลงทุนมีทางเลือกที่หลากหลายและเป็นการส่งเสริมการออมที่มีประสิทธิภาพในระยะยาวของประชาชน หรือทำให้ธุรกิจมีสภาพคล่องทางการเงิน โดยได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี และเป็นการสนับสนุนให้ประเทศไทยสามารถบรรลุเป้าหมายความยั่งยืนของประเทศโดยเฉพาะเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้เป็นศูนย์ (Net Zero) ในปี ค.ศ. 2065 ตามพันธสัญญาที่ให้ไว้ใน Paris Agreement ซึ่งสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ของสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) ในการยกระดับศักยภาพตลาดทุนเพื่อความยั่งยืน (Sustainable Capital Market) โดยสนับสนุนให้ภาคธุรกิจ ทั้งบริษัทจดทะเบียนและผู้ประกอบการ ซึ่งทาง กลต. ได้สร้างต้นแบบธุรกิจที่มีการดำเนินงานด้าน ESG เพื่อเป็นแบบอย่าง ซึ่งในปี 2566 มีบริษัทจดทะเบียนได้รับคัดเลือกให้อยู่ในรายชื่อบริษัทที่มีความโดดเด่นด้านความยั่งยืน หรือมีการเปิดเผยข้อมูล โดยตั้งเป้าหมายที่จะลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจก อย่างยั่งยืนถึง 200 กว่าบริษัท และได้กำหนดดัชนีขึ้นมาใหม่ เรียกว่า SETESG มี เป็นดัชนีที่สะท้อนการเคลื่อนไหวด้านราคาหลักทรัพย์ของกลุ่มหลักทรัพย์ของบริษัทที่มีการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการพัฒนาธุรกิจเกี่ยวกับ ESG หรือเป็นตราสารหนี้ เช่น ตราสารเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (Green Bond) ตราสารเพื่อความยั่งยืน (Sustainability Bond) หรือตราสารส่งเสริมความยั่งยืน (Sustainability-linked Bond) ซึ่งเป็นตราสารหนี้ที่ออกมาเพื่อระดมทุนเพื่อเป้าหมายเกี่ยวกับโครงการเพื่อความยั่งยืนที่สามารถลงทุนได้ในกองทุน ให้มีการแข่งขันการดำเนินธุรกิจที่คำนึงถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG) ซึ่งเป็นการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยเฉพาะกระทรวงการคลัง กรมสรรพากร และ สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ กลต. (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2566)

กรมสรรพากร ได้ออกกฎกระทรวงฉบับที่ 390 พ.ศ. 2566 ออกตามความในประมวลรัษฎากร ว่าด้วยการยกเว้นรัษฎากร อาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 4 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2513 และมาตรา 42 (17) แห่งประมวลรัษฎากร ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลรัษฎากร (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2496 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังออกกฎกระทรวงไว้ กองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน Thailand ESG Fund (Thai ESG) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีการออมและการลงทุนระยะยาวผ่านกองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน ตามกฎหมายว่าด้วยหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ โดยส่งเสริมให้ประชาชนมีการลงทุนในกิจการที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล ตามกฎกระทรวงฉบับที่ 390 พ.ศ. 2566 มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) ให้อยกเลิกช้อยยกเว้นภาษีเงินได้จากการขายหน่วยลงทุนในกองทุนรวม สำหรับกองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน 2) เงินได้ที่จ่ายเป็นค่าซื้อหน่วยลงทุนในกองทุนรวม Thai ESG ในอัตราไม่เกิน ร้อยละ 30 ของเงินได้พึงประเมิน แต่ไม่เกิน 300,000 บาทต่อปี สำหรับบุคคลธรรมดา โดยต้องถือหน่วยลงทุนไม่น้อยกว่า 5 ปี ยกเว้นกรณีทุพพลภาพหรือเสียชีวิต มีผลบังคับใช้สำหรับเงินได้ตั้งแต่ 21 พ.ย. 2566 - 31 ธ.ค. 2575 และ 3) เงินหรือผลประโยชน์ใด ๆ ที่ได้รับจาก

การขายคืนหน่วยลงทุนกองทุนรวม Thai ESG ที่มาจากเงินได้พึงประเมินที่ได้รับยกเว้นตาม มาตรา 105 และถือหน่วยลงทุนมาแล้วไม่น้อยกว่า 5 ปี แบบวันชนวัน ยกเว้นกรณีทุพพลภาพหรือเสียชีวิต ได้รับยกเว้นไม่ต้องนำมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีเงินได้ โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ. 2566 (กรมสรรพากร, 2566)

สิทธิประโยชน์ทางภาษีของกองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน : Thai ESG

กองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน (Thai ESG Fund) เป็นนโยบายที่ภาครัฐริเริ่มเพื่อส่งเสริมการลงทุนที่คำนึงถึงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (Environmental, Social, Governance: ESG) โดยมุ่งหวังให้เกิดผลกระทบเชิงบวกทั้งในระยะสั้นและระยะยาวต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งช่วยลดภาระภาษีสำหรับนักลงทุนรายย่อยและผู้ประกอบการ (กรมสรรพากร, 2566; ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2566) สำหรับนักลงทุน กองทุนนี้มอบสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่โดดเด่น โดยสามารถลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้สูงสุด 30% ของรายได้สุทธิ หรือไม่เกิน 300,000 บาทต่อปี โดยไม่มีข้อกำหนดเรื่องเงินลงทุนขั้นต่ำและไม่จำเป็นต้องลงทุนต่อเนื่องทุกปี นอกจากนี้ เงินได้จากการขายคืนหน่วยลงทุนในกองทุนที่ถือครองไม่น้อยกว่า 5 ปี ได้รับการยกเว้นภาษี โดยวงเงินลดหย่อนนี้ ไม่รวมกับวงเงินลดหย่อนของกองทุนรวมเพื่อการออม (SSF) และกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) ซึ่งช่วยให้นักลงทุนได้รับสิทธิประโยชน์เพิ่มเติมและยืดหยุ่นมากขึ้น (FINNOMENA FUNDS, 2566a)

สำหรับผู้ประกอบการ การลงทุนในกองทุน Thai ESG ช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับองค์กร โดยการแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นต่อความยั่งยืน และยังช่วยเพิ่มโอกาสดึงดูดนักลงทุนในประเทศและต่างประเทศ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2566) ในส่วนของรัฐบาล กองทุนนี้สนับสนุนเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) และเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero Emissions) ช่วยกระตุ้นการออมระยะยาวและการลงทุนในภาคเศรษฐกิจที่ยั่งยืน การเปรียบเทียบกับกองทุน SSF และ RMF พบว่า Thai ESG มีระยะเวลาการถือครองขั้นต่ำ 5 ปี แตกต่างจาก SSF ที่ต้องถือครอง 10 ปี และ RMF ที่ต้องถือครองจนถึงอายุ 55 ปี ทั้งนี้ กองทุน Thai ESG ยังช่วยเพิ่มเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและส่งเสริมความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับองค์กรและบุคคล (กรมสรรพากร, 2566)

อย่างไรก็ตาม ผู้ลงทุนควรศึกษาข้อมูลอย่างละเอียด รวมถึงวางแผนการลงทุนให้เหมาะสมกับเป้าหมายทางการเงินของตนเอง เพื่อให้ได้รับประโยชน์สูงสุดจากการลงทุนในกองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน ทั้งในมุมมองด้านภาษีอากรและความยั่งยืนของเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว (FINNOMENA FUNDS, 2566c)

การแจ้งสิทธิลดหย่อนภาษี สำหรับผู้ลงทุนในกองทุนรวม SSF RMF และ Thai ESG

การลงทุนอย่างยั่งยืนเป็นที่ยอมรับจากนักลงทุนทั่วโลก และมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง ในปัจจุบัน กรมสรรพากรจึงได้มีการออกกฎหมายใหม่ จำนวน 2 ฉบับ ได้แก่ ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ ฉบับที่ 414 และ ฉบับที่ 415 เกี่ยวกับหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขเพื่อการยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับนักลงทุนที่ซื้อกองทุนรวมเพื่อการออม (SSF) กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) และกองทุนรวมเพื่อความยั่งยืน (Thai ESG) เริ่มตั้งแต่ 1 มกราคม 2565 ผู้ที่จะใช้สิทธิลดหย่อนภาษีมีหน้าที่ต้องแจ้งความประสงค์ที่จะใช้สิทธิลดหย่อนภาษีกับทางบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม (บลจ.) หรือตัวแทนขายและผ่าน Link ของ บลจ. หรือแบบฟอร์มการแจ้งความประสงค์ที่ได้ซื้อหน่วยลงทุนไว้ จากนั้นบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม (บลจ.) จะเป็นผู้นำส่งข้อมูลการลงทุนของผู้มีเงินได้ต่อกรมสรรพากร โดยสามารถแจ้งภายในวันทำการสุดท้ายของรอบปีภาษี (ปีที่ซื้อ) และแจ้งครั้งเดียวใช้ได้ตลอดจนกว่าผู้ถือหน่วยลงทุนจะแจ้งว่าไม่ประสงค์จะส่งข้อมูล ซึ่งเมื่อผู้ถือหน่วยลงทุนแจ้งความประสงค์แล้ว สามารถใช้สิทธิลดหย่อนภาษีได้ ตามที่กฎหมายกำหนดโดยกรมสรรพากรจะนำข้อมูลการซื้อที่ได้รับจาก บลจ. ขึ้นไว้ในระบบการยื่นภาษีออนไลน์ โดยผู้ถือหน่วยลงทุนสามารถปรับเปลี่ยนตัวเลขที่จะขอลดหย่อนได้ และหากผู้ถือหน่วยลงทุนไม่แจ้งความประสงค์จะไม่

สามารถใช้สิทธิลดหย่อนภาษีได้ เนื่องจาก บลจ. ไม่สามารถนำส่งข้อมูลให้กรมสรรพากรได้ เพราะถือว่าเป็นการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล โดยผู้ถือหน่วยลงทุนจะไม่สามารถใช้หนังสือรับรองการซื้อหน่วยลงทุนไปใช้ยื่นในการเสียภาษีได้ (กรมสรรพากร, 2565ก)

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้นักลงทุน ตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน : Thai ESG

การออมระยะยาว (Long-Term Investments) มีความสำคัญต่อความมั่นคงทางการเงินในอนาคตของแต่ละบุคคล โดยปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมเพื่อการออม (SSF) กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) และกองทุนรวมเพื่อความยั่งยืน (Thai ESG) สะท้อนความต้องการของผู้ลงทุน ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับภาครัฐและผู้ลงทุนในการพิจารณาการลงทุน สำหรับกองทุนรวมเพื่อการออม (SSF) ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุน ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจของผู้ลงทุน ความสะดวกในการซื้อขาย ผลตอบแทนที่สม่ำเสมอ (ชรีพร สีนินท์, 2553; อภิสิทธิ์ ตระการไพโรจน์, 2563; อัจฉราพรรณ ขนประชา และวุฒิยา สาหร่ายทอง, 2566) และสามารถนำไปลดหย่อนภาษี (ปัทมา ศรีสวัสดิ์, 2560) ส่วนของกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการตัดสินใจลงทุนของผู้ลงทุน ได้แก่ การลงทุนได้ผลตอบแทนที่สม่ำเสมอ ความเสี่ยงต่ำ ผลตอบแทนที่มีความมั่นคงและคงที่ รวมถึงการออมระยะยาวเพื่อเพิ่มความมั่นคงทางการเงินในอนาคต แม้จะมีระยะเวลาการถือกองทุนนานเกินไปและให้ผลตอบแทนต่ำกว่ากองทุนรวมอื่น ๆ ในระยะยาวก็ตาม (ปฐมพงศ์ พุกนาถ, 2562; อัจฉราพรรณ ขนประชา และวุฒิยา สาหร่ายทอง, 2566)

กล่าวโดยสรุป กองทุนรวม SSF มีนโยบายการลงทุนที่หลากหลาย สามารถลงทุนในหลักทรัพย์ทุกประเภท ทำให้ผู้ลงทุนเลือกลงทุนตามระดับความเสี่ยงและผลตอบแทนที่คาดหวังได้ รวมถึง มองเห็นประโยชน์ที่รับจากการลงทุนสามารถนำหน่วยลงทุนไปลดหย่อนภาษีได้ ซึ่งเป็นทางเลือกสำคัญสำหรับผู้มีรายได้อยู่ในเกณฑ์เสียภาษี สำหรับกองทุนรวม RMF ผู้ลงทุนมองว่า นอกเหนือจากประโยชน์ทางภาษีแล้ว ยังเป็นการวางแผนทางการเงินระยะยาวเพื่อสร้างความมั่นคงในอนาคตด้วย เนื่องจากกองทุนรวม RMF มีเงื่อนไขให้ลงทุนอย่างต่อเนื่อง ไม่น้อยกว่า 5 ปี จนถึงอายุ 55 ปี - 85 ปี หรือกว่านั้น ทำให้เงินลงทุนถูกสะสมและเพิ่มพูนอย่างต่อเนื่อง ผลตอบแทนจะขึ้นอยู่กับเงินต้น ผลตอบแทน และระยะเวลาการลงทุน นอกจากนี้ ผู้ลงทุนยังสามารถสับเปลี่ยนหน่วยลงทุนระหว่างกองทุนรวม RMF ด้วยตนเองได้ เพื่อปรับให้เหมาะสมกับสภาวะการลงทุน (อัจฉราพรรณ ขนประชา และวุฒิยา สาหร่ายทอง, 2566)

สำหรับกองทุนรวมเพื่อความยั่งยืน (Thai ESG) นั้น ผู้ลงทุนเน้นให้ความสำคัญกับด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และการกำกับดูแลกิจการ เป็นการลงทุนระยะยาวที่ให้ผลตอบแทนสูง มีสิทธิประโยชน์ทางภาษีสามารถนำไปลดหย่อนภาษี (ปัทมา ศรีสวัสดิ์, 2560) และสามารถขายคืนได้ง่ายหากต้องการ (สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์, 2566ข)

แนวโน้มและทิศทางการลงทุนในกองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน : Thai ESG

การดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงผลกำไรเป็นหลัก แต่ยังให้ความสำคัญกับการสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวมในระยะยาว ทั้งในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม แนวคิดนี้ช่วยเสริมสร้างความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ที่ดีแก่องค์กร ซึ่งมีความสำคัญต่อความสำเร็จของธุรกิจในระยะยาว แนวโน้มและทิศทางการลงทุนจึงได้รับการจำแนกออกเป็น 5 ด้านหลัก ประกอบไปด้วย 1) การสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน เนื่องจากผู้บริโภคยุคใหม่ที่มีความใส่ใจและตระหนักถึงผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Conscious Lifestyles) ให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม กลุ่มผู้บริโภคที่มีความใส่ใจต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (Consciouslites) นี้ จะใส่ใจสังคมและสิ่งแวดล้อม สนับสนุนผลิตภัณฑ์ที่ตนเชื่อมั่น ยินดีจ่ายเพิ่มให้กับธุรกิจหรือตราสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และช่วยเหลือสังคม 2) การบริหารองค์กรอย่างโปร่งใสและปราศจากการทุจริต กิจกรรมนโยบายต่อต้านการทุจริต การจัดการด้านภาษี โครงสร้างผู้บริหารที่ชัดเจน และกระบวนการทำงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ เพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนและการเติบโตในระยะ

ยาว 3) การสร้างความน่าเชื่อถือแก่องค์กร ธุรกิจยังยืนกำลังเป็นที่นิยมของนักลงทุนและสถาบันการเงิน มีการคาดการณ์ว่าการลงทุน ESG จะเพิ่มขึ้นกว่าเท่าตัวในอีก 3 ปีข้างหน้า เนื่องจากมีความเสี่ยงต่ำกว่า เช่น ความเสี่ยงด้านชื่อเสียง 4) วางแผนธุรกิจระยะยาวเพื่อการเติบโตอย่างยั่งยืน โดยประเมินความเสี่ยงทั้งภายในและภายนอก ปัจจัยเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่อาจส่งผลกระทบต่อ สร้างแผนรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใสเพื่อสร้างความไว้วางใจจากสังคม และ 5) การสร้างความเชื่อมั่นให้ลูกค้าเดิมและขยายฐานลูกค้าใหม่ ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริโภคให้ความสนใจเพื่อการตัดสินใจซื้อสินค้า การให้ความสำคัญกับ ESG จะสร้างความเชื่อมั่นและภักดีจากลูกค้า ตลอดจนเพิ่มโอกาสในการแนะนำบอกต่อ (Krungsri The COACH, 2566)

กล่าวได้ว่าแนวทางเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลักการ ESG เป็นปัจจัยสู่ความสำเร็จของธุรกิจ สร้างความได้เปรียบการแข่งขัน สามารถดึงดูดนักลงทุนและลูกค้าให้สนใจในกิจการ ตลอดจนการสร้างภาพลักษณ์ และความน่าเชื่อถือแก่องค์กรในระยะยาวได้

เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกองทุนรวม Thai ESG และ SSF และ RMF

กองทุนรวม Thailand ESG Fund (Thai ESG) เป็นกองทุนสำหรับผู้มีเงินได้นำไปลดหย่อนภาษีได้ เช่นเดียวกับกองทุนประเภทอื่น ๆ ได้แก่ กองทุนรวมเพื่อการออม Super Saving Funds (SSF) และ กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (Retirement Mutual Fund: RMF) แต่มีความแตกต่างกันในนโยบายการลงทุนของกองทุนและเงื่อนไขในการลดหย่อนภาษี โดยกองทุนรวม Thai ESG มีสิทธิในการลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาได้ ไม่เกินร้อยละ 30 ของรายได้ตลอดปี แต่ไม่เกิน 300,000 บาท สามารถลงทุนได้ในหลักทรัพย์ประเภทหุ้นไทยและตราสารหนี้ไทยที่อยู่ในเกณฑ์ของ ESG และต้องลงทุนเป็นเวลา 5 ปี นับจากวันที่ซื้อ แต่กองทุนรวมเพื่อการออม (SSF) และ กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) มีสิทธิในการลดหย่อนภาษี ไม่เกินร้อยละ 30 ของรายได้ทั้งปีแต่ไม่เกิน 200,000 บาท และ 500,000 บาท ตามลำดับ แต่เมื่อรวมกับค่าลดหย่อนการออมอื่น ๆ เช่น กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ กองทุนสงเคราะห์ครูเอกชน กองทุนเพื่อการออมแห่งชาติ และประกันชีวิตแบบบำนาญแล้ว ต้องไม่เกิน 500,000 บาท อีกทั้งกองทุนรวม SSF และ RMF สามารถกำหนดนโยบายลงทุนได้ในหลักทรัพย์ทุกประเภท โดยกองทุนรวม SSF ต้องลงทุนเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 10 ปี นับจากวันที่ซื้อ และกองทุนรวม RMF ต้องลงทุนเป็นเวลา ไม่น้อยกว่า 5 ปี อีกทั้งยังต้องซื้อต่อเนื่องทุกปีหรืออย่างน้อยปีเว้นปี สามารถขายได้เมื่ออายุครบ 55 ปีบริบูรณ์ (Innovestx, 2566) ซึ่งกองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน Thai ESG เหมาะกับเป้าหมายการลงทุนระยะยาวและต้องการวางแผนลดหย่อนภาษีเพิ่มเติม กองทุนรวมเพื่อการออม (SSF) เหมาะกับเป้าหมายลงทุนระยะยาว 10 ปีขึ้นไป พร้อมลดหย่อนภาษี และกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) เหมาะกับเป้าหมายวางแผนเกษียณพร้อมลดหย่อนภาษี (FINNOMENA FUNDS, 2566c)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกองทุนรวม Thai ESG และ SSF และ RMF

กองทุนรวม หัวข้อ	Thai ESG	SSF	RMF
นโยบายการลงทุน	- กองทุนรวมที่ลงทุนในหุ้นและตราสารหนี้ของไทยที่อยู่ในเกณฑ์ ESG	- กองทุนรวมที่ลงทุนในสินทรัพย์หลายประเภททั้งใน และต่างประเทศ	- กองทุนรวมที่ลงทุนในสินทรัพย์หลายประเภททั้งในและต่างประเทศ
ลดหย่อนภาษีสูงสุด	- ไม่เกินร้อยละ 30 หรือ ซื้อได้ไม่เกิน 300,000 บาท ของรายได้ตลอดทั้งปีภาษี	- ไม่เกินร้อยละ 30 หรือ ซื้อได้ไม่เกิน 200,000 บาท ของรายได้ตลอดทั้งปีภาษี	- ไม่เกินร้อยละ 30 หรือ ซื้อได้ไม่เกิน 500,000 บาท ของรายได้ตลอดทั้งปีภาษี

ระยะเวลาการ ลงทุน	- 5 ปีขึ้นไป นับจากวันลงทุน	- 10 ปีขึ้นไปนับจากวันลงทุน	- 5 ปีขึ้นไป นับจากวันลงทุน และอายุครบ 55 ปีบริบูรณ์ จนถึงอายุ 85 ปี
สิทธิประโยชน์ ทางภาษี	- ลดหย่อนภาษีได้ ปี 2566- 2575	- ลดหย่อนภาษีได้ปี 2563- 2567	- ใช้สิทธิได้ในปีที่ลงทุน
เหมาะกับใคร	- ผู้ที่ต้อง ลงทุนในระยะยาว ต้องการเติบโตในหุ้นที่ยั่งยืน และลดหย่อนภาษี	- ผู้ต้องการออมเงินระยะยาว 10 ปีขึ้นไป และลดหย่อน ภาษี	- ผู้ที่ต้องการออมเงินเพื่อวัย เกษียณ และลดหย่อนภาษี

ตัวอย่าง การคำนวณภาษี ก่อนและหลังจากลงทุนในกองทุนรวม SSF RMF และ Thai ESG

1) กรณีผู้เสียภาษีมีเงินได้พึงประเมินสูง

สมมติว่า นางสาวดวงมณี อายุ 50 ปี ทำงานเป็นพนักงานบริษัท ได้รับเงินเดือน ๆ ละ 100,000 บาท (รวมทั้งปี 1,200,000 บาท) นางสาวดวงมณี สถานภาพโสด ไม่มีภาระทางครอบครัวอื่น ๆ จึงได้ใช้สิทธิลดหย่อน ประกอบด้วย เงินสมทบกองทุนประกันสังคม 9,000 บาทต่อปี กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ 30,000 บาทต่อปี ซื้อหน่วยลงทุนในกองทุนรวมเพื่อการออม (SSF) เป็นจำนวนเงิน 50,000 บาทต่อปี กองทุนเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) เป็นจำนวนเงิน 100,000 บาทต่อปี โดยแสดงการคำนวณแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ (ก) ก่อนวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และ (ข) หลังวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา วางแผนการลงทุนในกองทุนรวม Thai ESG เป็นเงิน 150,000 บาท ตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การคำนวณภาษีก่อนและหลังการลงทุนในกองทุนรวม SSF RMF และ Thai ESG

รายการ	(ก) ก่อนวางแผน	(ข) หลังวางแผน
เงินได้พึงประเมิน ตามมาตรา 40(1) เงินเดือนตลอดปีภาษี	1,200,000	1,200,000
หัก หมวดภาระและค่าใช้จ่าย		
- หักค่าใช้จ่ายได้ร้อยละ 50% แต่ไม่เกิน 100,000 บาท	100,000	100,000
- ค่าลดหย่อนส่วนตัว	60,000	60,000
หัก หมวดเงินสะสมที่ทำงาน		
- ประกันสังคม	9,000	9,000
- กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ	30,000	30,000
หัก ค่าลดหย่อน หมวดประกันและการลงทุน		
- กองทุนรวมเพื่อการออม (SSF)	50,000	50,000
- กองทุนรวม เพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF)	100,000	100,000
- กองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน (Thai ESG)		150,000
เงินได้สุทธิเพื่อคำนวณภาษี	851,000	701,000
ภาษีก่อนคำนวณจากเงินได้สุทธิ	85,200	57,650

ตารางที่ 2 เมื่อพิจารณาแล้ว พบว่า จากการเปรียบเทียบก่อนและหลังการวางแผนภาษีของนางสาวดวงมณี ซึ่งมีรายได้ประจำปี จำนวน 1,200,000 บาท พบว่า (ก) ก่อนวางแผนภาษี นางสาวดวงมณีได้รับสิทธิลดหย่อนผู้มีเงินได้จำนวน 60,000 บาท เงินสมทบกองทุนประกันสังคม จำนวน 9,000 บาท กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ จำนวน 30,000 บาท ค่าใช้จ่ายส่วนตัว จำนวน 100,000 บาท กองทุนรวมเพื่อการออม (SSF) จำนวน 50,000 บาท และกองทุนเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) จำนวน 100,000 บาท รวมเป็นเงินลดหย่อน จำนวน 249,000 บาท ทำให้เหลือเงินได้สุทธิ จำนวน 851,000

บาท และต้องชำระภาษี จำนวน 85,200 บาท ในขณะที่ (ข) หลังวางแผนภาษี เพิ่มการลงทุนใน กองทุนรวมเพื่อความยั่งยืน (Thai ESG) จำนวน 150,000 บาท ส่งผลให้สิทธิลดหย่อนรวมเพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 399,000 บาท ทำให้เหลือเงินได้สุทธิ จำนวน 701,000 บาท และภาษีที่ต้องชำระลดลงเหลือ จำนวน 57,650 บาท ซึ่งช่วยประหยัดภาษีได้ถึง จำนวน 27,550 บาท แสดงให้เห็นว่าการวางแผนการลงทุนอย่างเหมาะสมในกองทุนที่ได้รับสิทธิลดหย่อนภาษีมีบทบาทสำคัญในการลดภาระภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการลงทุนในประกัน กองทุนรวม SSF RMF และ Thai ESG

2) กรณีผู้เสียภาษีมีเงินได้พึงประเมินต่ำ

สมมติว่า นางสาวดวงมณี อายุ 50 ปี ทำงานเป็นพนักงานบริษัท ได้รับเงินเดือน ๆ ละ 50,000 บาท (รวมทั้งปี จำนวน 600,000 บาท) นางสาวดวงมณี สถานภาพโสด ไม่มีภาระทางครอบครัวอื่น ๆ จึงได้ใช้สิทธิลดหย่อน ประกอบด้วย เงินสมทบกองทุนประกันสังคม จำนวน 9,000 บาทต่อปี กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ จำนวน 30,000 บาทต่อปี ซื้อหน่วยลงทุนในกองทุนรวมเพื่อการออม (SSF) จำนวน 50,000 บาทต่อปี กองทุนเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) เป็นจำนวนเงิน 100,000 บาทต่อปี โดยแสดงการคำนวณแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ (ก) ก่อนวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และ (ข) หลังวางแผนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การคำนวณภาษีก่อนและหลังการลงทุนในกองทุนรวม SSF RMF และ Thai ESG

รายการ	(ก) ก่อนวางแผน	(ข) หลังวางแผน
เงินได้พึงประเมิน ตามมาตรา 40(1) เงินเดือนตลอดปีภาษี	600,000	600,000
หัก หมวดภาระและค่าใช้จ่าย		
- หักค่าใช้จ่ายได้ร้อยละ 50% แต่ไม่เกิน 100,000 บาท	100,000	100,000
- ค่าลดหย่อนส่วนตัว	60,000	60,000
หัก หมวดเงินสะสมที่ทำงาน		
- ประกันสังคม	9,000	9,000
- กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ	30,000	30,000
หัก ค่าลดหย่อน หมวดประกันและการลงทุน		
- กองทุนรวมเพื่อการออม (SSF)	50,000	50,000
- กองทุนรวม เพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF)	100,000	100,000
- กองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน (Thai ESG)		101,000
เงินได้สุทธิเพื่อกำหนดภาษี	251,000	0
ภาษีกำหนดจากเงินได้สุทธิ	5,050	0

ตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาแล้ว พบว่า จากการเปรียบเทียบก่อนและหลังการวางแผนภาษีของนางสาวดวงมณี ซึ่งมีรายได้ประจำปี จำนวน 600,000 บาท พบว่า (ก) ก่อนวางแผนภาษี นางสาวดวงมณีได้รับสิทธิลดหย่อนผู้มีเงินได้ 60,000 บาท เงินสมทบกองทุนประกันสังคม จำนวน 9,000 บาท กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ จำนวน 30,000 บาท ค่าใช้จ่ายส่วนตัว จำนวน 100,000 บาท กองทุนรวมเพื่อการออม (SSF) จำนวน 50,000 บาท และกองทุนเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) จำนวน 100,000 บาท รวมเป็นเงินลดหย่อน จำนวน 249,000 บาท ทำให้เหลือเงินได้สุทธิ จำนวน 251,000 บาท และต้องชำระภาษี จำนวน 5,050 บาท ในขณะที่ (ข) หลังวางแผนภาษี กรณีนี้จะเพิ่มการลงทุนในกองทุนรวมเพื่อความยั่งยืน (Thai ESG) เป็นเงินเพียง จำนวน 101,000 บาท ส่งผลให้สิทธิลดหย่อนรวมเพิ่มขึ้นเป็น 5,050 บาท ทำให้เหลือเงินได้สุทธิ จำนวน 150,000 บาท และภาษีที่ต้องชำระลดลงเหลือ 0 บาท ซึ่งช่วยประหยัดภาษีได้ถึง จำนวน 27,550 บาท

แสดงให้เห็นว่าการวางแผนการลงทุนอย่างเหมาะสมในกองทุนที่ได้รับสิทธิลดหย่อนภาษีมีบทบาทสำคัญในการลดภาระภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการลงทุนในประกัน กองทุนรวม SSF RMF และ Thai ESG

3) กรณีที่ผู้เสียภาษีไม่สามารถถือครองกองทุนรวม Thai ESG จนครบกำหนด

หากนางสาวดวงมณี อายุ 50 ปี ทำงานเป็นพนักงานบริษัท มีรายได้เดือนละ 100,000 บาท (รวมทั้งปี 1,200,000 บาท) และลงทุนในกองทุนรวมเพื่อการออม (SSF) จำนวน 50,000 บาท กองทุนเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) จำนวน 100,000 บาท และกองทุนรวมเพื่อความยั่งยืน (Thai ESG) จำนวน 150,000 บาท โดยได้รับสิทธิลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาตามเงื่อนไขของกรมสรรพากร แต่ภายหลังขายคืนหน่วยลงทุนในกองทุนรวม Thai ESG ก่อนครบกำหนดระยะเวลาการถือครอง 5 ปี จะส่งผลให้สิทธิลดหย่อนภาษีที่ได้รับจากกองทุนดังกล่าวถูกยกเลิก โดยจะต้องนำเงินที่เคยใช้ลดหย่อนภาษี จำนวน 150,000 บาทกลับมาคำนวณรวมเป็นรายได้สุทธิเพื่อเสียภาษีใหม่ในปีที่ขายคืน พร้อมทั้งชำระภาษีย้อนหลังในอัตราที่กำหนด ตามมาตรา 48(3) แห่งประมวลรัษฎากร และต้องชำระเงินเพิ่มในอัตราร้อยละ 1.5 ต่อเดือนหรือเศษของเดือนของจำนวนภาษีที่ต้องชำระเพิ่มเติมตามมาตรา 27 แห่งประมวลรัษฎากร

ในกรณีนี้ หากนางสาวดวงมณีมีสิทธิลดหย่อนภาษี จำนวน 45,000 บาทในปีนั้น จะต้องคืนภาษีดังกล่าวพร้อมชำระเงินเพิ่ม เช่น หากขายคืนหน่วยลงทุนหลังจากครบ 1 ปี จะต้องชำระเงินเพิ่มอีก 1.5% ต่อเดือน รวมเป็น 18% ของจำนวนภาษี 45,000 บาท หรือ 8,100 บาท ส่งผลให้รวมภาษีและเงินเพิ่มที่ต้องชำระคืน เป็นจำนวน 53,100 บาท ดังนั้น การขายคืนหน่วยลงทุนก่อนครบกำหนดจะเพิ่มภาระภาษีอย่างมีนัยสำคัญ และควรหลีกเลี่ยงโดยการปฏิบัติตามเงื่อนไขการถือครองให้ครบกำหนดเพื่อคงสิทธิประโยชน์ทางภาษีตามกฎหมาย

นอกจากนี้ กรมสรรพากรยังมีการเพิ่มบริการ สร้างความสะดวกให้กับผู้เสียภาษี ด้วยระบบ “My Tax Account” ที่สามารถดึงข้อมูลการลงทุน สามารถตรวจสอบกองทุนที่ซื้อไว้ได้ทันที ไปใช้ในการยื่นแบบแสดงรายการภาษี ภ.ง.ด. 90, ภ.ง.ด. 91 ผ่านอินเทอร์เน็ต ได้ทันที ไม่ต้องกรอกข้อมูลใหม่ มีเป้าหมายในการอำนวยความสะดวกแก่ผู้มีเงินได้ ให้สามารถเข้าถึงบริการและข้อมูลได้อย่างสะดวก และรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการยื่นแบบไว้ ณ จุดเดียว ไม่ว่าจะเป็นการลงทุนมากหรือน้อยก็มีข้อมูลทั้งหมดอยู่ในระบบนี้ อีกทั้งยังสามารถตรวจสอบสถานะการขอคืนภาษี และการส่งเอกสารหลักฐานเพื่อประกอบการพิจารณาคืนภาษีของผู้เสียภาษีได้อีกด้วย (กรมสรรพากร, 2565ข)

สรุป (Conclusion)

Thailand ESG FUND (Thai ESG) หรือ กองทุนรวมเพื่อความยั่งยืน ถือเป็นกองทุนรวมที่ส่งเสริมการลงทุนเพื่อความยั่งยืนของประเทศไทย โดยให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาทางสังคม สิ่งแวดล้อม และผลกระทบจากการทำธุรกิจที่มีส่วนทำให้เกิดมลพิษต่าง ๆ ซึ่งกองทุนนี้ เหมาะสำหรับผู้ลงทุนที่สนใจการลงทุนในหุ้นของบริษัทที่มีความโดดเด่นด้านความยั่งยืน จากการสนับสนุนมาตรการภาษีของภาครัฐ ทำให้ผู้ลงทุนได้รับสิทธิประโยชน์ในการลดหย่อนภาษีตามที่กฎหมายกำหนด

ผลการศึกษาพบว่า กองทุนรวม Thai ESG ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อตอบโจทย์การลงทุนที่เน้นความยั่งยืน โดยอ้างอิงแนวคิด ESG (สิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล) ซึ่งเป็นการลงทุนที่สอดคล้องกับเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเป็นศูนย์ (Net Zero) ภายในปี พ.ศ. 2608 และข้อตกลงปารีส (Paris Agreement) โดยมีพื้นฐานจากแนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคม (CSR) และการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เป็นที่ยอมรับในระดับสากล กฎหมายที่เกี่ยวข้อง เช่น กฎกระทรวงฉบับที่ 390 พ.ศ. 2566 ได้กำหนดแนวทางให้กองทุนที่มีความยืดหยุ่นด้านการลงทุน โดยไม่มีขั้นต่ำและไม่บังคับให้ลงทุนต่อเนื่อง ซึ่งเหมาะสำหรับนักลงทุนที่ต้องการลดหย่อนภาษีและส่งเสริมธุรกิจที่ยั่งยืน

สำหรับนโยบายการลงทุน กองทุนรวม Thai ESG มุ่งเน้นลงทุนในหุ้นและตราสารหนี้ของบริษัทที่ดำเนินธุรกิจตามแนวคิด ESG และได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐผ่านสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่โดดเด่น นักลงทุนสามารถลดหย่อน

ภาษีได้สูงสุด 30% ของรายได้สุทธิ หรือไม่เกิน 300,000 บาท โดยไม่รวมวงเงินลดหย่อนกับการลงทุนในกองทุนอื่น เช่น SSF และ RMF ซึ่งทำให้กองทุนนี้เป็นทางเลือกที่ช่วยกระตุ้นการลงทุนในธุรกิจที่คำนึงถึงความยั่งยืน และส่งเสริมการพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมในระยะยาว เมื่อเปรียบเทียบสิทธิประโยชน์ทางภาษีระหว่างกองทุนรวม Thai ESG กับกองทุน SSF และ RMF พบว่า การลงทุนในกองทุนรวม Thai ESG ช่วยลดภาระภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยสามารถนำมูลค่าการลงทุนมาหักลดหย่อนภาษีได้สูงสุด 30% ของรายได้สุทธิ หรือไม่เกิน 300,000 บาท ซึ่งไม่รวมกับวงเงินลดหย่อนจากกองทุนอื่น ๆ เช่น กองทุนเพื่อการออม (SSF) หรือกองทุนเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF) ทำให้ผู้เสียภาษีโดยเฉพาะผู้ที่มีฐานภาษีสูง สามารถใช้สิทธิลดหย่อนภาษีได้เพิ่มเติม นอกจากนี้ การลงทุนยังช่วยสนับสนุนธุรกิจที่ดำเนินการตามแนวคิด ESG ซึ่งเป็นการสร้างผลกระทบเชิงบวกต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งได้รับผลตอบแทนทางการเงินในระยะยาว อีกทั้งยังไม่กำหนดจำนวนเงินลงทุนขั้นต่ำและไม่บังคับให้ลงทุนต่อเนื่องทุกปี ทำให้นักลงทุนมีความยืดหยุ่นในการจัดการการเงินของตนเองตามเป้าหมายและสถานะทางการเงิน.

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษา

- 1) บริษัทจัดการกองทุน หรือ บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม ควรจัดทำข้อมูลที่ชัดเจนและเข้าใจง่ายเกี่ยวกับกองทุนรวม Thai ESG เพื่อให้ประชาชนทั่วไปและนักลงทุนมีความรู้เกี่ยวกับสิทธิประโยชน์ทางภาษีและแนวทางการลงทุนอย่างยั่งยืน รวมถึงเปรียบเทียบความแตกต่างกับกองทุน SSF และ RMF อย่างชัดเจน
- 2) บริษัทจัดการกองทุน หรือ บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเงินใหม่ที่สอดคล้องกับแนวคิด ESG เช่น กองทุนที่เน้นการลงทุนในธุรกิจที่ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกหรือส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อเพิ่มทางเลือกและสร้างความหลากหลายให้กับนักลงทุน
- 3) บริษัทจัดการกองทุน หรือ บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม ควรมีการศึกษาผลกระทบและผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุนในกองทุน ESG เพื่อช่วยให้นักลงทุนสามารถประเมินความคุ้มค่าและความเสี่ยงในการลงทุนได้อย่างเหมาะสม
- 4) บริษัทจัดการกองทุน หรือ บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม ควรส่งเสริมให้บริษัทและผู้ประกอบการที่เข้าร่วมกองทุนเปิดเผยข้อมูลด้าน ESG อย่างครบถ้วนและโปร่งใส เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนและผู้มีส่วนได้เสีย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) ควรออกกฎหมายและนโยบายเพิ่มเติม เพื่อส่งเสริมการลงทุนในกองทุนรวม Thai ESG เช่น การลดหย่อนภาษีเพิ่มเติม หรือการให้สิทธิพิเศษสำหรับธุรกิจที่ดำเนินการตามหลัก ESG
- 2) กระทรวงการคลัง ควรกำหนดมาตรการจูงใจที่เหมาะสม เช่น การเพิ่มวงเงินลดหย่อนภาษีสำหรับการลงทุนในกองทุน ESG เพื่อดึงดูดนักลงทุนและสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 3) สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (กลต.) ควรกำหนดให้บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์มีการเปิดเผยข้อมูลด้าน ESG อย่างเป็นระบบ เพื่อให้นักลงทุนสามารถใช้ข้อมูลดังกล่าวในการตัดสินใจลงทุน
- 4) กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (อว.) ควรสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับ ESG เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในสังคมและส่งเสริมให้เกิดการลงทุนที่มุ่งเน้นความยั่งยืน

5) กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควรสนับสนุนนโยบายสนับสนุโครงการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การใช้พลังงานสะอาดและการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยให้ความสำคัญกับการลงทุนในโครงการที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

องค์ความรู้ใหม่

กองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน (Thailand ESG Fund: Thai ESG) อาจจะเป็นเรื่องใหม่ในประเทศไทย แต่ในต่างประเทศนั้น มีการลงทุนอย่างต่อเนื่องในหลายปีที่ผ่านมา นอกจากนี้ยังเป็นกองทุนลดหย่อนภาษีเงินได้กองทุนใหม่ มีนโยบายลงทุนที่มีวัตถุประสงค์เพิ่มเติมนอกเหนือจากกองทุนอื่น ๆ ที่สามารถนำไปลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ได้แก่ กองทุนรวมเพื่อการออม (Super Saving Funds: SSF) และกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ Retirement Mutual Fund (RMF) ซึ่งกองทุนรวม Thai ESG เป็นการลงทุนระยะยาวที่ไม่จำเป็นต้องลงทุนต่อเนื่องทุกปี ลงทุนได้ไม่มีขั้นต่ำ ลดหย่อนภาษีได้ไม่เกินร้อยละ 30 ของเงินได้พึงประเมินที่ต้องเสียภาษี ในวงเงินสูงสุดไม่เกิน 300,000 บาท และไม่ต้องนับรวมวงเงินกับการลงทุนใน SSF และ RMF ที่กำหนดไว้ไม่เกิน 500,000 บาท เหมาะสำหรับผู้มีเงินได้สูงที่ต้องการได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษีเพิ่มขึ้น วัตถุประสงค์ของกองทุนรวม Thai ESG ได้มีการให้ความสำคัญในเรื่องความยั่งยืนตามหลัก ESG ได้แก่ สิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล ต้องได้รับการรับรอง SET ESG Ratings ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของมูลค่าทรัพย์สินสุทธิ เพื่อส่งเสริมให้เกิดการลงทุนระยะยาวในกิจการที่เน้นด้านความยั่งยืนของประเทศไทย โดยกองทุนรวม Thai ESG สามารถแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มตราสารหนี้ลงทุนหลักในตราสารหนี้ ESG ที่มีความเสี่ยงต่ำสุด 2) กลุ่มผสม ลงทุนบางส่วนในหุ้น ESG และบางส่วนในตราสารหนี้ ESG มีความเสี่ยงระดับปานกลาง และ 3) กลุ่มหุ้น ลงทุนเฉพาะในหุ้น ESG มีความเสี่ยงสูงสุด เนื่องจากหุ้นมีความผันผวนของราคาสูง

กล่าวโดยสรุป การลงทุนในกองทุนรวม Thai ESG จึงเหมาะสมสำหรับนักลงทุนที่มุ่งหวังให้การลงทุนของตนส่งเสริมความยั่งยืนของโลก ควบคู่ไปกับการสนับสนุนการพัฒนาสังคมและการกำกับดูแลกิจการที่ดี โดยกองทุนจะลงทุนในกลุ่มธุรกิจไทยที่ยึดหลักการกำกับดูแลกิจการที่ดี ไปพร้อมกันกับความรับผิดชอบต่อสังคม และการดำเนินธุรกิจอย่างเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดตามหลัก ESG

เอกสารอ้างอิง (References)

- กรมสรรพากร. (2565ก). *ถาม-ตอบเรื่องการแจ้งความประสงค์ที่จะใช้สิทธิลดหย่อนภาษีสำหรับผู้ลงทุนในกองทุนรวม SSF/RMF*. สืบค้นจาก <https://media.ttbkbank.com/1/promotion/mf/oct22/taxconsent-aimc-qa.pdf>
- กรมสรรพากร. (2565ข). *ทำความเข้าใจกับระบบ My Tax Account*. สืบค้นจาก https://www.rd.go.th/fileadmin/user_upload/lorchor/press_release/2022/03/my_tax_edit.pdf
- กรมสรรพากร. (2566). *กฎกระทรวง ฉบับที่ 390 มาตรการภาษีเพื่อส่งเสริมการลงทุนเพื่อความยั่งยืนของประเทศไทย*. ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 140. ตอนที่ 69 ก. หน้า 1 – 2. สืบค้นจาก https://www.rd.go.th/fileadmin/user_upload/kormor/newlaw/mr390.pdf
- กาญจน์กมล พรหมเหล่า. (2564). *แนวคิด ESG คืออะไร ทำไมถึงได้รับความนิยมในกลุ่มนักลงทุนในปัจจุบัน* สืบค้นจาก <https://www.tris.co.th/esg/>
- จิณณรัชช์ เจตนารัษฎรงค์. (2567). *ลงทุนกองทุนรวม RMF และ SSF ตอนอายุ 40 จะสายเกินไปไหม?* สืบค้นจาก <https://www.moneyadvice.com/content/7271/is-it-too-late-to-invest-in-funds-at-40s>

- จิราวัฒน์ แสงเป่า ศุภสิทธิ์ จารุพัฒน์หิรัญ และสุภา ทองคง. (2566). ความสำคัญของการเปิดเผยข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน. *วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 6(3), 107 – 119.
- ซูริพร สีสนิท. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวโน้มการตัดสินใจลงทุนในกองทุนรวมหุ้นระยะยาว ของลูกค้า บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวมแห่งหนึ่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*.
- ณัฐนันท์ ใจสะอาด. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพด้านการเงิน และการดำเนินธุรกิจโดยคำนึงถึงสิ่งแวดล้อม สังคม และบรรษัทภิบาล (ESG). *การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ 17 ปี วันพุธที่ 10 สิงหาคม, 2565*. (หน้า 56 – 64). กรุงเทพฯ, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2565). *สำรวจหุ้นไทยในดัชนีระดับโลก DJSI*. สืบค้นจาก <https://www.setinvestnow.com/th/knowledge/article/65-investhow-djsi-2021>
- ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2566). *ส่องกองทุนภาษี “ThaiESG” กองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน*. สืบค้น จาก <https://www.setinvestnow.com/th/knowledge/article/439-mutualfund-thai-esg-2023>
- ธนาคารเกียรตินาคินภัทร. (2566). *THAI ESG กองทุนรวมไทยเพื่อความยั่งยืน*. สืบค้นจาก <https://media.kkpfgr.com/document/2023/Dec/สิทธิประโยชน์ทางภาษี.pdf>
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2566). *ภาวะโลกเดือด ผลกระทบที่ต้องเผชิญ*. สืบค้น มกราคม 23, 2567 จาก <https://www.mnre.go.th/phangnga/th/news/detail/168716>
- ปฐมพงศ์ พุกนาถ. (2562). *ปัจจัยที่มีผลต่อผลการดำเนินงานกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF)*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ปัทมา ศรีสวัสดิ์. (2560). *การศึกษาปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการเลือกลงทุนของ RMF LTF และประกันชีวิตของผู้มีเงินได้ประจำในเขตจังหวัดกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- เยาวลักษณ์ ปริญญาพล, เอกชัย นิตยาเกษตรวัฒน์, และวิยะดา นิตยาเกษตรวัฒน์. (2565). ประสิทธิภาพของหุ้น ESG: กรณีศึกษาของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจ นิด้า*. 2(31), 42-60.
- สมาคมบริษัทหลักทรัพย์ไทย. (2566). *ASCO. ESG ปัจจัยสำคัญสู่แนวทางการประกอบธุรกิจตามหลักความยั่งยืน*. สืบค้นจาก http://www.asco.or.th/uploads/upfiles/files/ASCO%20article_ESG_ed.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2566ก). *กองทุนรวม Thai ESG ช่วยสร้างอนาคตไทย ยั่งยืน*. สืบค้นจาก <https://www.sec.or.th/TH/Template3/Articles/2566/221266.pdf?fbclid=IwAR1IEAL-c8Y8gM2DMRGDKs9nMJ4pjUHIMc92um1h29OCIE0PuQ-VEli508k>
- สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (2566ข). *ESG เทรนด์การลงทุนที่ยั่งยืน – กลุ่มอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้าง*. สืบค้นจาก <https://www.setinvestnow.com/th/knowledge/article/409-iaa-esg-propcon-2023>
- สุวิมล มธรส, จันทิมา อีรรุจิจรเดช, และญาดา ชื่นชุ่ม. (2023). แนวทางการเปลี่ยนแปลงเพื่อการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนตามหลักการ ESG. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*. 3(1), 211–226. สืบค้นจาก <https://doi.org/10.14456/iarj.2023.14>
- อภิสิทธิ์ ตระการไพโรจน์. (2563). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจออมเพื่อการเกษียณอายุของกลุ่มคนวัยทำงาน Generation Y ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อัจฉราพรรณ ขนประชา และวุฒิยา สาหร่ายทอง. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกลงทุนในกองทุนรวมเพื่อการออม (SSF) และกองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (RMF). *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒนา*. 5(1), 15-30.

- Alda, M. (2020). ESG fund scores in UK SRI and conventional pension funds: Are the ESG concerns of the SRI niche affecting the conventional mainstream?. *Finance Research Letters*. 36(2), 101-313. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.frl.2019.101313>
- Barbier, Edward B. (1987). The Concept of Sustainable Economic Development. *Environmental Conservation*. 14(2), 101-110.
- Barnard, C. I. (1968). *The Executive Functions* (13^{ed}). Cambridge Massachusetts and London, England: Harvard University Press.
- Cowen, S. S., Ferreri, L. B., & Parker, L. D. (1987). The impact of corporate characteristics on social responsibility disclosure: A typology and frequency-based analysis. *Accounting, Organizations and Society*. 12(2), 111-122. [Online]. [https://doi.org/10.1016/0361-3682\(87\)90001-8](https://doi.org/10.1016/0361-3682(87)90001-8).
- Dkhili, H. (2023). Does environmental, social and governance (ESG) affect market performance? The moderating role of competitive advantage. *Competitiveness Review*. 34(2), 327 - 352. [Online]. Retrieved from <https://doi.org/10.1108/CR-10-2022-0149>
- FINNOMENA FUNDS. (2566a). กองทุน Thai ESG คืออะไร? ลดหย่อนภาษีแบบใหม่ เทียบกับ SSF RMF ต่างกันอย่างไร? สืบค้นจาก <https://www.finnomena.com/finnomenafunds/what-is-tesg/>
- FINNOMENA FUNDS. (2566b). จัดกลุ่มกองทุน Clean Energy + Climate Change + ESG มีเยอะแค่ไหนก็ไม่งง. สืบค้นจาก <https://www.finnomena.com/dekfinance/esg-fund-category/>
- FINNOMENA FUNDS. (2566c). ซื้อกองทุน Thai ESG เท่าไหร่ดี? ให้ประหยัดภาษีที่สุด. สืบค้นจาก <https://www.finnomena.com/finnomenafunds/buy-thaiesg-kept/>
- Freeman, R. E. (1994). The politics of stakeholder theory: Some future directions. *Business Ethics Quarterly*. 4(4), 409-421. <https://doi.org/10.2307/3857340>
- Innovestx. (2566). กองทุน Thai ESG ลดหย่อนภาษี'น้องใหม่' มีอะไรบ้าง?. สืบค้นจาก <https://www.innovestx.co.th/knowledge-hub/detail/start-investing-the-first-step/mutual-funds-tesg-conditions>.
- Krungsri The COACH. (2566). เทรนด์ลงทุน ESG มาแรง ชี้เป้ากองทุนน่าเก็บเข้าพอร์ต. สืบค้นจาก <https://www.krungsri.com/th/krungsri-the-coach/investments/investment-knowledge/trend-invest-esg-mutual-fund>
- Pinheiro, A. B., Panza, G. B., Berhorst, N. L., Toaldo, A. M. M., and Segatto, A. P. (2023). Exploring the relationship among ESG, innovation, and economic and financial performance: evidence from the energy sector. *International Journal of Energy Sector Management*. 18(3), 500 – 516. [Online]. <https://doi.org/10.1108/IJESM-02-2023-0008>
- World Bank. (2017). *Who cares wins : connecting financial markets to a changing world (English)*. [Online]. <https://documents1.worldbank.org/curated/en/280911488968799581/pdf/113237-WP-WhoCaresWins-2004.pdf>

การวางแผนครอบครัวในอิสลาม Family Planning in Islam

ทงศ์ศักดิ์ หมดทั้ง¹ มุฮัมมัด เหลี่ยมกุล² วสิฐ มุเสมสะเดา³ และซาฟีอี อาดำ^{4*}

Tanongsak Madthing¹ Muhammad Lemkul² Wasit Musemsadao³ and Sarfee Ardham^{4*}

Received: November 25, 2024

Revised: January 7, 2025

Accepted: January 8, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่อง “การวางแผนครอบครัวในอิสลาม” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความหมาย ความสำคัญและองค์ประกอบของการวางแผนครอบครัวเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการวิถีชีวิตภายในครอบครัว เป็นบทความเอกสารเชิงพรรณนาวิเคราะห์ เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารจากอัลกุรอาน อัลหะดีษ ทัศนะของอุละมาอ์ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากการศึกษาพบว่า การวางแผนครอบครัวคือการวางแผนชีวิตมนุษย์โดยใช้ครอบครัวเป็นฐาน จึงมีความสำคัญในการสร้างคุณภาพชีวิต และองค์ประกอบต่างๆ ที่มีความสำคัญในการวางแผนครอบครัว ได้แก่ 1) การเลือกคู่ครอง 2) การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ 3) การอบรมเลี้ยงดูบุตร 4) การปรับตัวทางด้านบุคลิกภาพ และ 5) การสร้างแบบอย่างที่ดี การวางแผนครอบครัวที่มีความสำคัญกับองค์ประกอบต่างๆ ดังกล่าวนี้นี้จะช่วยให้เกิดความผูกพัน การเอาใจใส่ดูแลกัน ความรักและความสามัคคี ซึ่งจะเป็นพลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนปัจเจกบุคคล ครอบครัว และสังคมสู่ความผาสุกและสันติสุข

คำสำคัญ: การวางแผน ครอบครัว อิสลาม

Abstract

The objectives of this academic article are to study the meaning, importance and elements of family planning in Islam to apply it in administering way of life in family. The study is documentary adopting descriptive and analytical method and collecting document data from al-Quran, al-Hadith, and views of Muslim scholars including related research. The study resulted in finding that family planning is life planning based on family. It is very important because it helps make family life maintenance the most efficient possible. The study resulted in finding that the elements which are important to family planning include 1) selecting spouse, 2) dividing responsibilities, 3) bringing up children, 4) characteristic adaptation, and 5) creating good examples. Family planning based on the aforesaid important elements could help generate good relationship, mutual care, love and solidarity which enable individuals, family and society to gain well-being and peace.

Keywords: Planning, Family, Islam

^{1,2}นักวิชาการอิสระ

^{1,2}Independent Scholar

³นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาอิสลามศึกษา คณะวิทยาการอิสลาม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

³Doctor of Philosophy student in Islamic Studies Faculty of Islamic Studies Prince of Songkla University

⁴ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นักวิชาการอิสระ

⁴Assistant Professor Independent Scholar

*Corresponding author. E-mail: ardam1234@gmail.com

บทนำ (Introduction)

ศาสนาอิสลามประมวลไว้ซึ่งบทบัญญัติหรือหลักคำสอนต่างๆ ที่อำนวยความสะดวกดำเนินชีวิตทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล ครอบครัว และสังคม และเป็นแบบแผนให้มนุษย์ปฏิบัติหน้าที่ตรงตามเป้าหมายและดำรงตนอยู่ภายใต้กรอบครองอันเที่ยงธรรม ในยุคปัจจุบันจะเห็นได้ว่าปัญหาภายในครอบครัวเกิดขึ้นทุกพื้นที่ ทั้งความขัดแย้งภายใน การทะเลาะวิวาท ปักจี้ยังชีพ และอื่นๆอีกมากมาย ดังนั้นการวางแผนครอบครัวย่อมมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในอนาคต เนื่องจากครอบครัว คือรากฐานแห่งความสมบูรณ์ของชีวิตตามกฎเกณฑ์ที่อัลลอฮ์ ﷻ และท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ได้วางระบบไว้ให้ใช้ชีวิตร่วมกันเป็นคู่สามีภรรยา ไม่ใช่อยู่คนเดียวอย่างโดดเดี่ยว ด้วยเหตุนี้การสมรสในมุมมองอิสลามคือการยอมรับกฎเกณฑ์และตอบสนองความต้องการความเป็นมนุษย์ ซึ่งถือเป็นการเจริญรอยตามแบบอย่างของท่านนบีมุหัมมัด ﷺ ในแง่ของวิถีปฏิบัติ ซึ่งเป็นหนทางที่มนุษย์จะบรรลุความสมบูรณ์ในชีวิตด้วยการมีครอบครัวที่ดี (อิสมาแอลลุดดี จะปะเกีย, 2549 หน้า 29) อัลลอฮ์ ﷻ ทรงมีพระดำรัสไว้ว่า

﴿وَحَلْفَانَاكُمْ أَنْزَوْا﴾

ความว่า “และเราได้บังเกิดพวกเจ้าให้เป็นคู่ครองกัน”

(อัลกุรอาน บทอัน-นะบะอ, โองการที่ 8)

จากโองการข้างต้นท่านอิมามอิบนุกะซีร رحمه ได้อธิบายว่า และเราได้บังเกิดพวกเจ้าให้เป็นคู่ครองกันนั้น หมายถึงชายและหญิงต่างได้รับความสุขซึ่งกันและกัน เนื่องจากการสมรสของทั้งคู่ (Ibn Kathir, 1999 หน้า 82)

ดังนั้นการวางแผนครอบครัวคือแบบแผนการบริหารจัดการที่สำคัญอย่างยิ่งในอิสลาม โดยเริ่มจากการศึกษาเรียนรู้ข้อบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบวางแผนครอบครัวเพื่อให้การดำเนินชีวิตในครอบครัวบรรลุความสมบูรณ์ทางด้านกายภาพและจิตวิญญาณ เช่น การเลือกคู่ครอง การรับผิดชอบในหน้าที่ การอบรมเลี้ยงดูบุตร การปรับตัวทางด้านบุคลิกภาพ และการสร้างแบบอย่างที่ดีในด้านต่างๆ การวางแผนครอบครัวที่มีความสำคัญกับองค์ประกอบต่างๆ ดังกล่าวนี้อาจช่วยให้เกิดความผูกพัน การเอาใจใส่ดูแลกัน ความรักและความสามัคคี ซึ่งจะเป็นพลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนปัจเจกบุคคล ครอบครัว และสังคมสู่ความผาสุกและสันติสุข

วิธีการศึกษา (Methodology)

การศึกษานี้ใช้วิธีการศึกษาข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลขั้นปฐมภูมิ (Primary Data) คือ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจากแหล่งข้อมูลขั้นต้นซึ่งได้มาจากแหล่งข้อมูลโดยตรง ได้แก่ อัลกุรอาน อัลหะดีษ เป็นหลัก รวมถึงทัศนะนักวิชาการในอิสลาม
2. ข้อมูลขั้นทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจากแหล่งข้อมูล เช่น หนังสือ ตำราวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยมีขอบเขตเกี่ยวกับการวิจัย ภายหลังจากการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาศึกษาวิเคราะห์แล้วเรียบเรียงนำเสนอผลการวิจัยและข้อเสนอแนะต่อไป

ผลการศึกษา (Results)

จากการศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัวในอิสลามนั้น ผู้เขียนขอเสนอผลจากการศึกษา ประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. ความหมาย “การวางแผนครอบครัว”

วางแผน หมายถึง การกำหนดแผนหรือโครงการที่จะดำเนินการต่อไป (ประธานชำระพจนานุกรมและคณะกรรมการ, 2544 หน้า 1065) หรือหมายถึง การพิจารณาและกำหนดแนวทางปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย หรือการ

คาดการณ์สิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้นอย่างใช้ดุลย หรือหมายถึง กระบวนการกำหนดวัตถุประสงค์สำหรับการทำงานในอนาคต พร้อมทั้งกำหนดแนวทางการกระทำในทางปฏิบัติจริงเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ดังนั้นการวางแผนทรัพยากรมนุษย์ เป็นเรื่องที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการดำเนินงาน ซึ่งกระบวนการเริ่มต้นของการจัดการทรัพยากรมนุษย์อันเปรียบเสมือนเป็นประตูด่านแรก (สุรศักดิ์ ชะมารัมย์, 2560 หน้า 414)

ส่วนคำว่า ครอบครัว หมายถึง น. สถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วยสามีภรรยาและหมายความรวมถึงลูกด้วย และบางมุมมองคำว่า ครอบครัว หมายถึง การอยู่ร่วมกันของกลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิก ซึ่งมีความสัมพันธ์กันผูกพันกัน เช่น ความสัมพันธ์ทางสายเลือด หรือการรับเป็นบุตรบุญธรรม สมาชิกที่มีความสัมพันธ์กันและมีบทบาทและหน้าที่แตกต่างกัน เช่น เป็นบิดา เป็นมารดา เป็นสามีหรือภรรยา หรือเป็นบุตร (ประธานชำระพยานุกรมและคณะกรรมการ, 2544 หน้า 220)

ท่าน Haad Sobh ได้กล่าวว่า ครอบครัวคือสถานที่ที่มนุษย์พำนักอาศัยนับตั้งแต่เกิดจนกระทั่งถึงวาระสุดท้ายของชีวิต ดังนั้นครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อมนุษย์ในด้านความเชื่อ บุคลิกภาพและพฤติกรรมอย่างมาก หากครอบครัวอบอุ่นด้วยบรรยากาศแห่งความรัก ความร่วมมือ ความซื่อสัตย์และความบริสุทธิ์ใจ มวลสมาชิกที่เติบโตมาในบริบทดังกล่าวก็จะเป็นพลังสร้างสรรค์อันเข้มแข็งในอนาคต (Haad Sobh, 1993 หน้า 183)

ในทัศนะอิสลามการวางแผนครอบครัวคือการจัดการและเตรียมความพร้อมโครงสร้างความสัมพันธ์แห่งอนาคตที่เหมาะสมและถูกต้องตามหลักคำสอนอิสลามระหว่างสามี ภรรยา ลูกและบุคคลภายในครอบครัวเพื่อให้สมาชิกทุกคนได้รับความสงบสุขและความจำเริญร่วมกัน (รุตียะห์ หะ, 2566 หน้า 24) อิสลามไม่ได้จำกัดนิยามการวางแผนครอบครัว เช่นดังของสากลที่หมายถึงการคุมกำเนิด หรือในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเท่านั้น แต่ครอบคลุมทุกบริบทของการจัดการภายในครอบครัวที่นำไปสู่ปฏิสัมพันธ์อันดีงามตามเจตนารมณ์แห่งบทบัญญัติอิสลาม พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ดำรัสถึงโครงสร้างครอบครัวไว้ว่า

﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ
بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾

ความว่า “และหนึ่งจากสัญญาณต่างๆ ของพระองค์คือ ทรงสร้างคู่
ครองให้แก่พวกเจ้าจากตัวของพวกเจ้าเพื่อพวกเจ้าจะได้มีความสุข
อยู่ด้วยกัน และทรงมีความรักใคร่และความเมตตาระหว่างพวกเจ้า
แท้จริงในการนี้ แน่นนอนย่อมเป็นสัญญาณแก่หมู่ชนผู้ใคร่ครวญ”

(อัลกุรอาน บทอรุรัม, โองการที่ 21)

อัญญาบะรีย (al-Tabariy, 2000 เล่ม20 หน้า86) ได้อธิบายว่า: “สายรายงานจากเกาะตาตะฮุกกล่าวว่าพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงสร้างคู่ครองแก่พวกเจ้าจากชีโครหนึ่งของพวกเจ้า และพวกเจ้าจะเกิดความรักใคร่และความรู้สึกมีเมตตาต่อกัน”

เห็นได้ชัดว่าพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ทรงกำหนดการใช้ชีวิตแบบครอบครัวโดยเริ่มต้นจากคนสองคนซึ่งคู่ครองผู้เป็นภรรยาถูกสร้างมาจากอวัยวะส่วนหนึ่งของผู้เป็นสามีอันก่อให้เกิดความความรัก ความหึงหวง และการแสดงออกซึ่งความมีเมตตาต่อกัน

ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่าความหมายของการวางแผนครอบครัว คือกระบวนการสร้างความพร้อมเชิงระบบด้วยการตัดสินใจเลือกแนวทางปฏิบัติสำหรับอนาคตเพื่อให้ครอบครัวบรรลุผลสำเร็จและก่อให้เกิดความดีงามตรงตามเจตนารมณ์อิสลาม

2. ความสำคัญของการวางแผนครอบครัว

อาจกล่าวได้ว่า ในทุกบริบทของการดำเนินชีวิตเชิงปฏิบัติการณ์มนุษย์คือผู้ออกแบบความสำเร็จหรือความล้มเหลว และการรู้จักวางแผนบ่งบอกถึงการให้ความสำคัญมิติต่างๆ ของการดำเนินชีวิต ครอบครัวคือวิถีชีวิตของมนุษย์ทุกคน ดังนั้นการวางแผนครอบครัวจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับคุณธรรมจริยธรรมและการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านสังคมและเศรษฐกิจ ฯลฯ และปัจจัยอื่นๆ

ดังจะศาสนทูต ﷺ จากสายรายงานของท่านหญิงอาอิชะฮ์ رضي الله عنها ว่า

((النِّكَاحُ مِنْ سُنَّتِي، فَمَنْ لَمْ يَعْمَلْ بِسُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي، وَتَزَوَّجُوا، فَإِنِّي مُكَاثِّرٌ بِكُمْ الْأُمَمَ، وَمَنْ كَانَ ذَا طَوْلٍ فَلْيَنْكِحْ، وَمَنْ لَمْ يَجِدْ فَعَلَيْهِ بِالصِّيَامِ، فَإِنَّ الصَّوْمَ لَهُ وَجَاءٌ))

ความว่า “การแต่งงานคือส่วนหนึ่งในแบบฉบับของฉัน ดังนั้นผู้ใดไม่ปฏิบัติตามแบบฉบับของฉันย่อมไม่ใช่จากฉันและเจ้าทั้งหลาย จงแต่งงานเถิด เพราะแท้จริงประชาชาติ (ในโลกหน้า) จะมีมาก ด้วยพวกเจ้า ผู้ใดมีความสามารถก็จงแต่งงาน และผู้ใดไม่สามารถก็จงถือศีลอดเพราะมันยับยั้งอารมณ์ตัณหาได้”

(บันทึกโดย Ibn Majah, 2009, หน้า 1846)

จะศาสนทูต ﷺ ข้างต้นบ่งชี้ถึงความสำคัญของการวางแผนครอบครัวว่า 1) เป็นแบบอย่างของศาสนทูต ﷺ และส่งเสริมให้ประชาชาติปฏิบัติตาม 2) เป็นการเพิ่มจำนวนประชาชาติอิสลาม และ 3) หากไม่สามารถก็จงถือศีลอด เพราะมันยับยั้งอารมณ์ตัณหาได้และสามารถลดละสายตาศรีเพศและป้องกันอวัยวะเพศจากการผิดประเวณี

ดังที่ศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวไว้อีกว่า

((يَا مَعْشَرَ الشَّبَابِ مَنْ اسْتَطَاعَ مِنْكُمُ الْبَاءَةَ فَلْيَتَزَوَّجْ فَإِنَّهُ أَغْضُ لِلْبَصَرِ وَأَحْصَنُ لِلْفَرْجِ وَمَنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَعَلَيْهِ بِالصَّوْمِ فَإِنَّهُ لَهُ وَجَاءٌ))

ความว่า “โอ้บรรดาชายหนุ่มทั้งหลาย ผู้ใดในหมู่พวกเจ้ามีความสามารถ (ในการครองคู่) ก็จงแต่งงานเถิด เพราะแท้จริงนั้น (การแต่งงาน) เป็นการลดสายตาให้ต่ำลง อีกทั้งช่วยสงวนอวัยวะเพศของพวกเจ้า และผู้ใดไม่สามารถก็จงถือศีลอดเถิด เพราะการถือศีลอดสามารถยับยั้งอารมณ์ตัณหาได้”

(บันทึกโดย al-Bukhari, 2001, หน้า 5066)

จะเห็นได้ว่าหลักคำสอนอิสลามส่งเสริมให้มีการแต่งงานเพราะสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านกายภาพและจิตวิญญาณ ในขณะที่เดียวกันก็เสนอวิธีการที่เป็นทางออกสำหรับผู้ที่ไม่สามารถแต่งงาน เพื่อเป็นการปกป้องเกียรติศักดิ์ศรีและเป็นการป้องกันปัญหาทางสังคมที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต

ในประเด็นสำคัญดังกล่าวนี้ศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวว่

((تَزَوَّجُوا النِّسَاءَ؛ فَإِنَّهُنَّ يَأْتِيَنَّكُمْ بِالْمَالِ))

ความว่า “ท่านทั้งหลายจงแต่งงานกับสตรีเพศเถิด เพราะแท้จริงพวกนาง⁵

⁵ กล่าวคือพวกนางเป็นสาเหตุของการได้รับซึ่งปัจจัยยังชีพอันมากมาย

จะนำมาซึ่งทรัพย์สินแก่พวกท่าน”

(บันทึกโดย 'Abu Dawud, 1987, หน้า203)⁶

วจนะศาสนทูต ﷺ ข้างต้นยืนยันว่าการแต่งงานเป็นเหตุผลหนึ่งทางเศรษฐกิจที่ช่วยเพิ่มพูนปัจจัยยังชีพแก่ครอบครัวซึ่งจะสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตสามี ภรรยาและลูกๆ เพราะภรรยาและลูกๆ คืออะมานะฮ์ (ความรับผิดชอบ) ที่พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ได้ประทานแก่ผู้เป็นสามีที่ต้องเลี้ยงดูโดยการแสวงหาหรือเตรียมพร้อมปัจจัยต่างๆ⁷ ที่จำเป็นสำหรับชีวิตของนางและลูกๆ จึงเห็นได้ชัดว่าตามทัศนะอิสลามการแต่งงานเป็นการวางแผนครอบครัวที่มีความสำคัญทั้งทางด้านคุณธรรมจริยธรรม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งในด้านสังคมและเศรษฐกิจ

3. องค์ประกอบการวางแผนครอบครัว

การวางแผนครอบครัวในมุมมองอิสลามคือการวางแผนชีวิตมนุษย์ให้มีคุณภาพสูงสุด จึงมีองค์ประกอบต่างๆ ของการวางแผนที่รัดกุมและหยืดหยุ่นเพื่อรักษาคุณภาพของสมาชิกในครอบครัวและให้สมาชิกครอบครัวได้รับประโยชน์สูงสุดจากการดำเนินชีวิต นอกจากนี้การวางแผนจะช่วยสร้างภาพลักษณ์ทางสังคมอันทรงคุณค่าตามแบบอิสลาม โดยเริ่มจากหน่วยสังคมเล็กๆ ตั้งแต่ครอบครัวไปจนถึงหน่วยสังคมที่ใหญ่ นั่นคือประชาชาติอิสลามซึ่งเราสามารถศึกษาองค์ประกอบการวางแผนครอบครัวได้โดยอาศัยการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากจากบทบัญญัติต่างๆ แห่งอัลกุรอานหรืออัลหะดีษที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

3.1 การเลือกคู่ครองที่ดี

ท่านศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวจากสายรายงานของท่านอิบนุอุมร์ رضي الله عنه ว่า
(إِنَّمَا الدُّنْيَا مَتَاعٌ وَلَيْسَ مِنْ مَتَاعِ الدُّنْيَا شَيْءٌ أَفْضَلُ مِنَ الْمَرْأَةِ الصَّالِحَةِ)

ความว่า “อันแท้จริงโลกนี้คือสถานแห่งการรื่นรมย์ (เพียงชั่วคราว) และไม่มีสิ่งใดในสถานแห่งการรื่นรมย์นี้จะประเสริฐยิ่งไปกว่าการมีสตรีที่ดี (ภรรยาที่ดี)”

(บันทึกโดย Ibn Majah, 2009, หน้า 1855)

ในหะดีษดังกล่าวท่านศาสนทูต ﷺ ได้ให้ความสำคัญและเล็งเห็นความประเสริฐของสตรีที่คอลีหะฮ์ (ดี) เพราะเธอจะให้ความสุขความรื่นเริงแก่สามีได้ทั้งทางร่างกายและจิตวิญญาณ สอดคล้องกับหะดีษที่กำชับเกี่ยวกับกรอบคุณสมบัตินี้⁸ สี่ประการของกุลสตรีที่ควรเลือกเป็นคู่ครอง คือ ทรัพย์สิน วงศ์ตระกูล ความสวยงาม และ (ความเคร่งครัดในหลักคำสอน) ศาสนา และท่านศาสนทูตได้ย้ำถึงการเลือกสตรีที่มีศาสนา เพราะเธอจะนำมาซึ่งความสุขสันติแก่สามีและลูกๆ ได้ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า

3.2 หน้าทีรับผิตชอบ

ท่านศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวจากสายรายงานของท่านอิบนุอุมร์ رضي الله عنه ว่า
(أَلَا كُلُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْنُوءٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ فَإِلِمَامُ الَّذِي عَلَى النَّاسِ رَاعٍ وَهُوَ مَسْنُوءٌ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَالرَّجُلُ رَاعٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ وَهُوَ مَسْنُوءٌ)

⁶เป็นหะดีษมารฟูอ คือหะดีษที่ถูกนำไปพาดพิงกับท่านนบี (ศ็อลฯ) จากคำพูด หรือการกระทำ หรือการยอมรับ หรือคุณลักษณะของท่าน นักนิติศาสตร์คอรอซานเรียกหะดีษนี้ว่า เคาะบ์ร.

⁷นั่นคือค่าใช้จ่ายอาหาร ต้องเตรียมที่พักอาศัย ต้องมีเครื่องแต่งกาย ต้องมีคำรักษาพยาบาล และอื่นๆ.

⁸คำว่า راع หมายถึงสิ่งที่อนุมัติเพื่อความเพลิดเพลินและรื่นเริงทางอารมณ์.

عَنْ رَعِيَّتِهِ وَالْمَرْأَةِ رَاعِيَّةٍ عَلَى أَهْلِ بَيْتِ زَوْجِهَا وَوَلَدِهِ وَهِيَ مَسْئُولَةٌ عَنْهُمْ وَعَبْدُ الرَّجُلِ رَاعٍ عَلَى مَالِ سَيِّدِهِ وَهُوَ مَسْئُولٌ عَنْهُ إِلَّا فَكُّكُمْ رَاعٍ وَكُلُّكُمْ مَسْئُولٌ عَنْ رَعِيَّتِهِ))

ความว่า “พึงทราบเถิดว่า ท่านทั้งหลายมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบและท่านทั้งหลายจะถูกสอบสวนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน ดังนั้นผู้นำที่มีหน้าที่เหนือผู้ตามคือหน้าที่รับผิดชอบ และเขาจะถูกสอบสวนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเขา และสามีมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อครอบครัวในบ้านของเขา และภรรยามีหน้าที่รับผิดชอบในบ้านของสามีและลูกๆ ของเขา และเธอจะถูกสอบสวนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเธอและทาสของนายมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อทรัพย์สินสมบัติของนายและเขาจะถูกสอบสวนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเขา พึงระวังเถิด ดังนั้นท่านทั้งหลายมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบและท่านทั้งหลายจะถูกสอบสวนเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน”

(บันทึกโดย al-Bukhari, 1998, หน้า 7138)

หะดีษข้างต้นของท่านศาสนทูต ﷺ ได้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของหน้าที่รับผิดชอบระหว่างผู้ที่มีพันธะต่อกัน เช่น ระหว่างผู้นำและผู้ตามที่อยู่ภายใต้การปกครอง ระหว่างสามีและภรรยา ระหว่างทาสและนาย เพราะในโลกหน้าทุกคนที่มีพันธะต่อกันจะถูกสอบสวนอย่างแน่นอนว่าแต่ละคนได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างครบถ้วนหรือไม่? หากในโลกนี้ทุกฝ่ายได้ปฏิบัติตามหน้าที่รับผิดชอบแล้วก็จะทำให้ทุกคนไม่ว่าจะเป็นปัจเจกบุคคล ครอบครัว และสังคมได้รับความมั่นคงและสงบสุขร่วมกัน

3.3 การอบรมเลี้ยงดูบุตร

การอบรมเลี้ยงดูบุตรเป็นองค์ประกอบสำคัญในการวางรากฐานอารยธรรมมนุษย์ที่ต้องเริ่มต้นจากหน่วยสังคมขนาดเล็ก แต่สำคัญที่สุดคือครอบครัววิธีการดังกล่าวมีแนวทางปฏิบัติเชิงหลักการระบุอยู่ในอัลกุรอานดังต่อไปนี้

يَا بُنَيَّ أَقِمِ الصَّلَاةَ وَأْمُرْ بِالْمَعْرُوفِ وَانْهَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأَصْبِرْ عَلَى مَا أَصَابَكَ إِنَّ ذَلِكَ مِنْ عَزْمِ الْأُمُورِ

ความว่า “โอ้ลูกเอ๋ย เจ้าจงดำรงไว้ซึ่งการละหมาด และจงใช้กันให้

กระทำความดี และจงห้ามปรามกันให้ละเว้นการทำความชั่วและจงอดทน

ต่อสิ่งที่ประสบกับเจ้า แท้จริง นั่นคือส่วนหนึ่งจากกิจการที่หนักแน่น มั่นคง”

(อัลกุรอาน บทลูกหลาน โองการที่ 17)

อิบน์ กะษีร ได้อธิบายว่า: “การดำรงไว้ซึ่งการละหมาด โดยปฏิบัติตามกรอบเงื่อนไขต่างๆ องค์ประกอบหลักและในเวลาที่กำหนดไว้ และจงใช้กันให้กระทำความดีและจงห้ามปรามกันให้ละเว้นการทำความชั่ว โดยใช้พลังความสามารถและความพยายามที่แน่วแน่ และจงอดทนต่อสิ่งที่ประสบกับเจ้า เพราะรู้ว่าการใช้กันให้กระทำความดีและห้ามปรามกันให้ละเว้นการทำความชั่วนั้นต้องประสบกับความเดือดร้อนจากผู้อื่น ดังนั้นจึงสั่งให้อดทนกับสิ่งเหล่านั้น แท้จริงการอดทนต่อการสร้างความเดือดร้อนจากผู้อื่นนั้นเป็นส่วนหนึ่งจากกิจการงานที่หนักแน่น” (Ibn Kathir, 1999 เล่ม 6 หน้า 338)

จากโองการและคำอธิบายข้างต้นสรุปได้ว่า ท่านลูกหลานได้สั่งใช้ให้ลูกปฏิบัติและยืนหยัดในกรณีกิจ¹⁰ ที่สำคัญ คือ การละหมาด ใช้กันให้กระทำความดี ห้ามกันในการทำความชั่ว และอดทนกับอุปสรรคต่างๆ ทั้ง 4 ประการนี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของวิถีปฏิบัติที่จะเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมภายในครอบครัวและนำมาซึ่งความสำเร็จได้ทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ด้วยเหตุนี้บริบทการเลี้ยงดูบุตรที่มีองค์ประกอบหลากหลายทั้งเคร่งครัดและหย่อนหยุ่น ที่สำคัญคือการกำชับให้บุตรกระทำความดีจึงเป็นบริบทหนึ่งของวางแผนครอบครัวให้มีความมั่นคงและสงบสุขได้

3.4 การปรับตัวทางด้านบุคลิกภาพ

ท่านศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวจากสายรายงานของท่านหญิงอาอิชะฮ์ رضي الله عنها ว่า
(إِنَّ أَكْمَلَ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا وَأَلَطْفُهُمْ بِأَهْلِهِ)

ความว่า “แท้จริงบรรดาผู้ศรัทธาที่มีอิมานสมบูรณ์ที่สุด คือบุคคลที่มีมารยาทดีที่สุดในหมู่พวกเขา และบุคคลที่สุภาพอ่อนโยนที่สุดต่อครอบครัวของเขาในหมู่พวกเขา”

(บันทึกโดย al-Tirmiziy, 1987, หน้า2612)¹¹

บุคลิกภาพที่ท่านศาสนทูต ﷺ กล่าวไว้ในหะดีษข้างต้นบ่งบอกว่าการมีมารยาทที่ดีงามและสุภาพอ่อนโยนไม่ว่าจะเป็นวาจา อากัปกิริยา และแม้แต่วางของจิตใจที่ดีงามถือเป็นสัญลักษณ์ของการการมีความศรัทธา (อิมาน) ที่สมบูรณ์ของผู้ศรัทธาและถือเป็นลักษณะหนึ่งของการปรับตัวระหว่างกันที่เสริมสร้างมิตรภาพในครอบครัว

ศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวจากสายรายงานของท่านญะรีย رضي الله عنه อีกว่า
(مَنْ لَا يَرْحَمُ النَّاسَ لَا يَرْحَمُهُ اللَّهُ)

ความว่า “ผู้ใดไม่มีความเมตตาต่อมนุษย์เขาก็จะไม่ได้รับความเมตตาจากอัลลอฮ์”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, 2001: 497)¹²

จากหะดีษข้างต้น ท่านศาสนทูต ﷺ แนะนำให้มีความเมตตาต่อมนุษย์ด้วยกันไม่ว่าจะเป็นบุคคลในครอบครัวหรือบุคคลทั่วไป เพราะความเมตตาจะนำมาซึ่งความรัก มิตรไมตรี และความสงบสุขที่ล้ำค่า ซึ่งในขณะเดียวกันพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ก็จะประทานความเมตตาตอบแทนแก่ผู้ที่มีความเมตตาต่อผู้อื่นเช่นกัน ถือเป็นอีกบริบทหนึ่งของการปรับตัวที่จะนำมาซึ่งความเห็นอกเห็นใจกันและไม่ขัดแย้งกันซึ่งจะนำไปสู่ความรักสามัคคีต่อกัน

ดังศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวจากสายรายงานของท่านอิบนุ มัสอูด رضي الله عنه อีกว่า
(لَا تَخْتَلَفُوا فَإِنَّ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ اخْتَلَفُوا فَهَلَكُوا)

ความว่า “พวกเจ้าอย่าขัดแย้งกัน แท้จริงชนรุ่นก่อนหน้าพวกเขาเคยขัดแย้งกัน แล้วพวกเขาก็ได้ประสบกับความพินาศ”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, 2001 หน้า 2279)

¹⁰หมายถึง กิจที่พึงทำ, หน้าที่อ้างถึงทำ.

¹¹อัลญามิอเศาะฮียะฮ์ สุนันอัลติรมิซีย : 5/9. และอัลติรมิซียเองทักท้วงว่าเศาะฮียะฮ์.

¹²al-Jam' baina al-Sahihain al-Bukhariy wa Muslim: 1/195.

ในหะดีษข้างต้นท่านศาสนทูต ﷺ ห้ามการขัดแย้งกันเพราะความขัดแย้งไม่ก่อให้เกิดความสุขร่วมกัน แต่จะนำมาซึ่งหายนะและความพินาศ ทั้งอดีต ปัจจุบัน และรวมถึงอนาคต ไม่ว่าจะอยู่ร่วมกันในครอบครัวหรือในสังคมจำเป็นต้องใช้หลักสามัคคีร่วมกันถึงจะนำมาซึ่งความรักและความกลมเกลียวระหว่างกัน กล่าวได้ว่าการมีมารยาทที่ดีงาม ความมีเมตตา และความสามัคคี คือบริบทของการปรับตัวที่มีความสำคัญเพื่อการวางแผนชีวิตครอบครัวที่จะนำมาซึ่งความสันติสุขระหว่างกัน

3.5 การสร้างแบบอย่างที่ดี

การสร้างแบบอย่างที่ดีเป็นองค์ประกอบการวางแผนครอบครัวที่ให้ผลลัพธ์ที่ดีงามแก่มวลสมาชิกครอบครัว ในทางปฏิบัติการสร้างแบบอย่างเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ส่งผลให้ทุกคนในครอบครัวได้รับความผาสุกและความจำเริญ การสร้างแบบอย่างมีหลายรูปแบบที่อิสลามได้บัญญัติไว้

ดังศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวจากรายงานของท่านอะนัส บินมาลิก رضي الله عنه ว่า
(قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَا بَنِيَّ إِذَا دَخَلْتَ عَلَى أَهْلِكَ
فَسَلِّمْ يَكُونُ بَرَكَهَةٌ عَلَيْكَ وَعَلَى أَهْلِ بَيْتِكَ))

ความว่า ท่านศาสนทูตได้สั่งสอนแก่นั่นว่า โอ้อูกรักของฉัน เมื่อยามใด
ที่เข้าบ้านของครอบครัวเจ้า จงกล่าวสวัสดีเพื่อความบะเราะกะฮฺ
จะเกิดแก่เจ้าและครอบครัวของเจ้า”

(บันทึกโดย al-Tirmiziyy, 1987, หน้า 2698)¹³

การกล่าวสวัสดีให้แก่ครอบครัวทุกครั้งที่ย่างเข้าในบ้าน จะทำให้เกิดความจำเริญแก่คนในครอบครัว เพราะคำกล่าวทักทายที่ว่า “السَّلَامُ عَلَيْكُمْ” นั้น มีความหมายที่บ่งบอกถึงการขอพรความสันติสุขให้ประสบแด่ผู้ที่ได้ทักทายด้วย และคำทักทายตามรูปแบบอิสลามนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในทุกบริบทของการดำเนินชีวิตทางสังคมทุกระดับ

การสร้างแบบอย่างดีไม่เพียงแต่การกระทำที่แสดงออก แต่ยังรวมถึงการละทิ้งสิ่งที่ต้องแสดงให้เห็นเป็นแบบอย่างเพื่อร่วมสร้างความสำเร็จและป้องกันความเสื่อมเสีย

ดังที่พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ดำรัสว่า

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنْصَابُ وَالْأَزْلَامُ رَجْسٌ
مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ)

(المائدة: 90)

ความว่า “ผู้ศรัทธาทั้งหลาย! แท้จริงสุรา การพนัน แท่นหินสำหรับ
เชือดสัตว์บูชาอันและการเสี่ยงตัวนั้นเป็นสิ่งโสโมมอันเกิดจากการ
กระทำของชัยฏอน ดังนั้นพวกเจ้าจงห่างไกลจากมันเสีย เพื่อว่า
พวกเจ้าจะได้รับความสำเร็จ”

(อัลกุรอาน บทอัลมาอิดะฮ์ โองการที่90)

อะหมัด ชากิร (Ahmad Shakir, 2005 : เล่ม 1 หน้า723-724) ได้อธิบายว่า: “จากส่วนหนึ่งของโองการ رَجْسٌ
مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ อิบน์อับบาส رضي الله عنه กล่าวว่า คือสิ่งโสโครกจากพฤติกรรมของชัยฏอน และสะอีด บินญะบีร กล่าวว่า
มันคือบาป ส่วนชัยด์ บินอัลลัมกล่าวว่า คือความชั่วจากการกระทำของชัยฏอน”

¹³ อัลญามิอะฮ์ สุนันอัลติรมิซีย : 5/59. และอัลติรมิซียเองหุ้มนะหะดีษนี้ว่าหะสัน.

จากโองการและคำอธิบายข้างต้นสรุปได้ว่า สุราและยาเสพติดทุกชนิด การพนันทุกรูปแบบ การเชือดสัตว์เพื่อบูชายันต์ และการเสียยวาทังหลายเป็นพฤติกรรมที่นำมาซึ่งบาปที่รอรับการลงโทษ และเป็นพฤติกรรมที่ขัดแย้งกับหลักศาสนา หากนำพฤติกรรมเหล่านี้มาปฏิบัติจะทำให้ชีวิตครอบครัวประสบความเสียหายและหายนะ การหลีกเลี่ยงจากสิ่งเหล่านี้จะนำพาชีวิตครอบครัวไปสู่ความสันติสุขและความจำเริญ เป็นการวางแผนครอบครัวอีกบริบทหนึ่งที่ต้องให้ความสำคัญ โดยการสร้างแบบอย่างที่ดีจากบุคคลในครอบครัวและภาวะแวดล้อมที่ดีทางสังคมซึ่งต้องอาศัยกฎหมายบ้านเมืองที่เข้มงวดในการใช้มาตรการเพื่อลงโทษต่อผู้ที่มีพฤติกรรมดังกล่าว และครอบครัวถือเป็นสถาบันหลักที่จะต้องแนะนำและตักเตือนบุตรหลานให้ห่างไกลจากสิ่งเหล่านั้น

อีกประเด็นหนึ่งที่ต้องให้ความสำคัญในบริบทการสร้างแบบอย่างที่ดีในระดับครอบครัวคือการให้มวลสมาชิกรู้สึกว่ามีคามเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกัน ดังที่ศาสนทูต ﷺ ได้กล่าวว่า¹⁴

((أَعْطَانِي أَبِي عَطِيَّةً فَقَالَتْ عَمْرَةُ بِنْتُ رَوَاحَةَ : لَا أَرْضِي حَتَّى تَشْهَدَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : فَاتَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ إِنِّي أُعْطِيتُ ابْنِي مِنْ عَمْرَةَ بِنْتِ رَوَاحَةَ عَطِيَّةً فَأَمَرْتَنِي أَنْ أَشْهَدَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ : قَالَ ((أُعْطِيتُ سَائِرَ وَلَدِكَ مِثْلَ هَذَا)) قَالَ : لَا قَالَ ((فَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْبُدُوا بَيْنَ أَوْلَادِكُمْ)) . قَالَ : فَرَجَعَ فَرَدَّ عَطِيَّةَهُ))

ความว่า “บิดาได้มอบของขวัญให้ฉันหนึ่ง อันเราะฮฺ บินเราะวาหะฮฺ

ได้กล่าวว่า ฉันไม่ยินยอมจนกว่าท่านจะไปให้ท่านศาสนทูต ﷺ เป็น

พยานเสียก่อน จากนั้นเขาได้ไปหาท่านศาสนทูต ﷺ แล้วได้กล่าวว่า

ฉันได้ให้ของขวัญชิ้นหนึ่งแก่ลูกชายของฉันที่เกิดกับอัมเราะฮฺ บิน

เราะวาหะฮฺ แล้วเธอให้ฉันมาหาท่านเพื่อเป็นพยาน โอ้ศาสนทูต ﷺ,

ท่านศาสนทูต ﷺ ได้ถามว่า “ท่านได้ให้แก่ลูกทุกคนของท่านเหมือนกับ

กับคนนี้ใช่ไหม?” เขาตอบว่า ไม่ใช่ ท่านศาสนทูต ﷺ จึงกล่าวว่า

“พวกท่านจงยำเกรงอัลลอฮ์ และจงให้ความยุติธรรมแก่ลูก ๆ ของ

พวกท่าน” เขาเล่าว่า เขาได้กลับไปและเรียกเอาของขวัญกลับคืน”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, 2001, หน้า 2447)

จากหะดีษข้างต้นพอสรุปได้ว่า “ที่กล่าวมานี้เป็นสิ่งที่ปวงประชาญ์มีความเห็นพ้องต้องกันและได้มีมติเป็นเอกฉันท์ว่าสมควรอย่างยิ่งที่จะมอบให้แก่พวกเขา (ลูกๆ) เท่ากัน แม้จะมีทัศนะนักปราชญ์บางท่านที่เห็นต่างในเรื่องความหมายและวิธีการของคำว่า “เท่ากัน” ก็ตาม แต่ทัศนะนักปราชญ์สำนักคิดอิมามอัชชาฟีอีและหะนะฟีย์ส่วนใหญ่ กล่าวว่า “ความหมายที่วามอบให้เท่ากันคือให้ผู้หญิงได้เท่ากับผู้ชาย” เพราะถือตามด้วยหะดีษ ส่วนมุฮัมมัด นักปราชญ์สำนักคิดหะนะฟีย์กล่าวว่า การให้เท่ากันในลักษณะเดียวกับการแบ่งมรดก คือ ผู้หญิงได้รับหนึ่งส่วนและผู้ชายได้รับสองส่วน¹⁵ นั้นก็ยังมีมุมมองว่ามีความเป็นธรรม¹⁶ ประการหลังนี้เป็นทัศนะที่มีน้ำหนักน้อยกว่าทัศนะของนักวิชาการส่วนใหญ่ แต่อาจมอง

¹⁴จากสายรายงานของท่านนุอมาน บินบะชีร رضي الله عنه.

¹⁵นั่นคือ เท่ากันในสิทธิที่จะได้รับส่วนแบ่ง ถึงแม้ว่าส่วนแบ่งจะต่างกันสักทีก็ตาม.

¹⁶เพราะในยุคญาฮิลียะฮ์ ลูกสาวถูกตัดสินสิทธิไม่มีส่วนแบ่งเลย และมองว่าลูกชายนั้นเหนือกว่าในการทำงานมากกว่า และส่วนแบ่งที่ลูกสาวรับไปก็จะตกเป็นกรรมสิทธิ์ของสามีและลูกๆต่อไป.

ได้ว่าเป็นทัศนะที่ถูกต้อง (صحیح) ในกรณีที่บรรดาลูกๆ มีความจำเป็นเท่าเทียมกันและผู้ให้ไม่ประสงค์ให้เกิดความเหลื่อมล้ำกัน ส่วนกรณีที่บางคนอาจมีความจำเป็นมากกว่าคนอื่น ๆ หรือยินยอมให้เหลื่อมล้ำกันได้ ก็อนุญาตให้กระทำได้ตามความเหมาะสมโดยไม่ถือว่าขาดความเป็นธรรมแต่อย่างใด”

เป็นที่ชัดเจนว่าการแบ่งปันทรัพย์สินให้แก่ลูกๆ นั้นก็ต้องมองถึงบริบททางสังคมและความจำเป็นที่แตกต่าง แต่การให้ที่เท่าเทียมกันนั้นจะก่อให้เกิดความรัก ความห่วงใย ไม่ก่อให้เกิดความอิจฉาริษยาระหว่างกัน และที่สำคัญจะทำให้ครอบครัวเกิดพลังแห่งคุณงามความดีระหว่างมวลสมาชิกมากยิ่งขึ้น

สรุปและอภิปรายผล (Conclusion and discussion)

จากการศึกษาข้างต้นแสดงให้เห็นชัดว่า อิสลามได้ให้ความสำคัญต่อองค์ประกอบต่างๆ ของการวางแผนครอบครัวอันได้แก่ การเลือกคู่ครอง การแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ การอบรมเลี้ยงดูบุตร การปรับตัวทางด้านบุคลิกภาพที่ดีงามต่างๆ และการสร้างแบบอย่างที่ดีในด้านต่างๆ เช่น การทักทาย การละทิ้งยาเสพติดและอบายมุข และการสร้างความเสมอภาค ซึ่งเป็นวิธีการวางแผนครอบครัวในทัศนะอิสลามที่ก่อให้เกิดความสงบสุขในโลกนี้และได้รับความดีงามในโลกหน้า

เอกสารอ้างอิง (References)

- ประธานกรรมการชำระพจนานุกรมและคณะกรรมการ. (2544). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- รูตียะห์ หะ. (2566). *การบริหารจัดการครอบครัวมุสลิมที่มีภรรยาหลายคน*. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุรศักดิ์ ชะมารัมย์. (2560). *การวางแผนทรัพยากรมนุษย์*. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- อิสมาอีล ลุดฟีจะปะเกีย. (2549). *40 โอวาทเพื่อการสร้างครอบครัวเปี่ยมสุข* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อัล-อิหม่าน.
- Abu Dawud, Sulayman bin al-Ashadh al-Sajastaniy. (1987). *al-Marasil*. Bairut: Muassasat al-Risalat.
- Ahmad Shakir. (2005). *Umdah al-Tafsir ‘ala al-Hafiz Ibn Kathir*. Saudi Arabia : Dar al-Wafa.
- Al-Bukhariy, Abu Abdullah Muhammad bin Ismail bin Ibrahim bin al-Mughirah Al-Jafiy, Muhakkiq Muhammad Fuad Abdu al-Baqiy. (1998). *al-Jami’ al-Musnad al-Sahih al-Mukhtasar min Umur Rasulillah fi Sunanih wa Aiyamih*. Riyad : Dar as-Salam.
- Al-Bukhariy, Abu Abdullah Muhammad bin Ismail bin Ibrahim bin Al-Mughirah Al-Jafiy, Dr. Mustafa dib al-Bagha. (2001). *al-Jami’ al- Sahih al-Mukhtasar*. Bairut: Dar Ibn Kathir, al-Jamamah.
- Al-Tabariy, Abu Jafar Muhammad bin Jarir bin Yazir al’Amiliy. (2000). *Jami al-Bayan fi Tawil al-Quran*. Saudiy: Mawk i Majma al-Malik Fahd li Ittiba’ah al-Mashaf al-Sharif.
- Haad Sobh, Muhammad Ahmad. (1993). *al-Tarbiyyah al-Islamiyyah: Dirasah Muqaranah*. Cairo: Maktabah al-Kulliyat al-Azhariyyah.
- Ibn Kathir, (1999), *Tafsir al-Quran al-Azheem*. Saudi Arabia: Maokia Majmak al-Malik Fahd lit-Tibaah al-Mushaf al-Sharif (al-Maktabah al-Shamilah).
- Ibn Majah, Muhammad bin Yazir al-Qazuwainiy. (2009). *Sunan Ibn Majah*. Saudi Arabia: Dar al-Risalat al-‘Alamiyyah.

การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการคลังพัสดุเพื่อความยั่งยืน

กรณีศึกษามหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง

Development of Sustainable Supply Store Management Efficiency

A Case Study of a Private University

วิชาดา เอักระโทก¹ และ ชลิตา ตรียาวนิช^{2*}

Wichada Akathok¹ and Chalita Thriyawanich^{2*}

Received: January 24, 2025

Revised: February 11, 2025

Accepted: February 16, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการคลังพัสดุในมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการรับ การจัดเก็บ และการกระจายพัสดุภายในมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง และ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการคลังพัสดุให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง โดยใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง 437 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 คน ผลการวิจัยพบว่า ระบบการจัดการคลังพัสดุในปัจจุบันมีประสิทธิภาพในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.93) โดยกระบวนการรับ-จ่ายพัสดุมีประสิทธิภาพสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.15) รองลงมาคือระบบการติดตามและตรวจสอบ (ค่าเฉลี่ย 3.92) และการพัฒนาบุคลากร (ค่าเฉลี่ย 3.85) อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาสำคัญ ได้แก่ ข้อจำกัดของระบบติดตามพัสดุ การขาดแคลนบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ และงบประมาณไม่เพียงพอ ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ทั้งกระบวนการจัดการคลังพัสดุ ทรัพยากรในการดำเนินงาน และระบบสนับสนุนการทำงาน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการดำเนินงานและความยั่งยืนของระบบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = 0.645-0.725$) โดยกระบวนการจัดการคลังพัสดุมีอิทธิพลสูงสุดต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ได้แก่ การนำเทคโนโลยี RFID และระบบ Real-time มาใช้ในการติดตามพัสดุ การพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างต่อเนื่อง และการปรับปรุงระบบการจัดการให้มีความยั่งยืน ผลการวิจัยนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการคลังพัสดุสำหรับสถาบันการศึกษาอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน

คำสำคัญ: การจัดการคลังพัสดุ ความยั่งยืน เทคโนโลยี Real-time

Abstract

This research aimed to 1) analyze factors affecting supply store management efficiency at a private university, 2) study problems and obstacles in the receiving, storage, and distribution processes within a private university's supply store, and 3) propose guidelines for developing an efficient supply store management system that aligns with a private university's needs. Using mixed methodology, the study comprised quantitative research with 437 samples and qualitative research through in-depth interviews with 15 key informants. The findings revealed that the current supply store management system operates at a high efficiency level (mean 3.93), with the receiving-distribution process showing highest efficiency (mean 4.15), followed by monitoring and inspection systems (mean 3.92), and personnel development (mean 3.85). However, significant challenges were identified, including limitations in the tracking system, shortage of expert personnel, and insufficient budget. Hypothesis testing showed that supply store management processes, operational resources, and work support systems all had statistically significant positive correlations with operational

^{1,2}คณะบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานเพื่อความยั่งยืน มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

^{1,2}Master of Business Administration Program in Sustainable Logistics and Supply Chain Management, Bangkokthonburi University

*Corresponding author. E-mail: chalita.thr@bkkthon.ac.th

efficiency and system sustainability ($r = 0.645-0.725$), with supply store management processes having the strongest influence on operational efficiency. Research recommendations include implementing RFID technology and real-time systems for supply tracking, continuous personnel development, and improving management systems for sustainability. These research findings can serve as guidelines for developing supply store management systems in other educational institutions with similar contexts.

Keywords: Supply Store Management, Sustainability, Real-time Technology

บทนำ (Introduction)

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา การจัดการโลจิสติกส์และซัพพลายเชนในสถาบันอุดมศึกษาได้กลายเป็นประเด็นที่มีความสำคัญเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความท้าทายด้านความยั่งยืนเข้ามามีบทบาทมากขึ้น (Zhen & Li, 2022) การพัฒนาและปรับปรุงระบบการจัดการโลจิสติกส์ภายในสถาบันการศึกษามีบทบาทสำคัญในการลดต้นทุนการดำเนินงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการ การศึกษาของวิลาวรรณ มังคลา (2565) พบว่า สถาบันการศึกษาที่มีระบบการจัดการโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพสามารถลดต้นทุนการดำเนินงานได้ถึงร้อยละ 15-20 พร้อมทั้งเพิ่มความพึงพอใจของผู้ใช้บริการได้ถึงร้อยละ 35

การบริหารคลังพัสดุเป็นหนึ่งในกิจกรรมโลจิสติกส์หลักที่มีผลกระทบโดยตรงต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถาบันการศึกษา การบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพสามารถลดต้นทุนการจัดเก็บและการดำเนินงานได้อย่างมีนัยสำคัญ ทั้งยังช่วยส่งเสริมคุณภาพของการให้บริการและความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว (เจษฎากร อินทพงศ์ และ ธิญภัฏ เมื่องปิ่น, 2567) การนำระบบการจัดการคลังพัสดุอัจฉริยะมาใช้ในมหาวิทยาลัยไม่เพียงแต่ช่วยลดการใช้ทรัพยากรได้ถึงร้อยละ 25 แต่ยังช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ร้อยละ 30 (Gunasekaran, Subramanian, & Ngai, 2019) ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาอย่างยั่งยืน

สำหรับประเทศไทย การจัดการโลจิสติกส์ในสถาบันอุดมศึกษายังมีความท้าทายสำคัญ ได้แก่ การขาดระบบเทคโนโลยีที่ทันสมัย ส่งผลให้การดำเนินงานไม่มีประสิทธิภาพและไม่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ร้อยละ 42.5) การจัดการพื้นที่คลังพัสดุที่ไม่มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เกิดการสูญเสียพื้นที่และต้นทุนการดำเนินงานที่สูงขึ้น (ร้อยละ 38.2) และการขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ ในการบริหารจัดการโลจิสติกส์ (ร้อยละ 35.8) (สุพิศ ขำพงษ์ไผ่, 2567) นอกจากนี้ สถาบันการศึกษาในประเทศไทยส่วนใหญ่มองขาดการบูรณาการระบบการจัดการโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ (ทัตชัย วงศ์คำจันทร์, 2566)

มหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง ซึ่งมีประชากรรวมกว่า 5,000 คน (มหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง, 2567) กำลังเผชิญกับความท้าทายในการจัดการคลังพัสดุใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ (1) กระบวนการทำงานที่ล่าช้าและขาดมาตรฐาน (2) ระบบเทคโนโลยีที่มีข้อจำกัดในการเชื่อมโยงข้อมูลและการรายงานผลแบบ Real-time และ (3) ปัญหาด้านบุคลากรทั้งในแง่ทักษะและจำนวน

การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องใช้แนวทางแบบบูรณาการที่ครอบคลุมทั้งการปรับปรุงกระบวนการทำงาน การพัฒนาระบบเทคโนโลยี และการเพิ่มศักยภาพบุคลากร โดยคำนึงถึงความยั่งยืนในมิติเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (Ramísio et al., 2019) งานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการคลังพัสดุของมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่งให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนเพื่อเป็นแบบอย่างให้กับสถาบันการศึกษาอื่น ๆ ที่ต้องการพัฒนาระบบการจัดการคลังพัสดุของตนเอง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการคลังพัสดุในมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง

2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการรับ การจัดเก็บ และการกระจายพัสดุภายในมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการคลังพัสดุให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง

สมมติฐานของการวิจัย

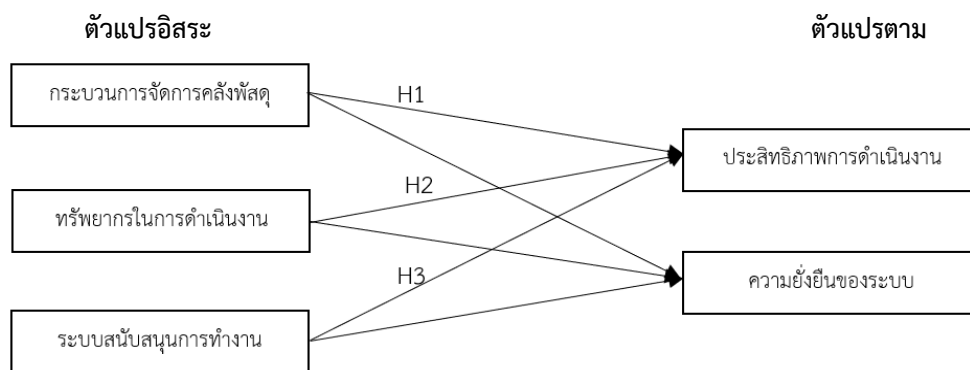
H1 กระบวนการจัดการคลังพัสดุส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานและความยั่งยืนของระบบ

H2 ทรัพยากรในการดำเนินงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานและความยั่งยืนของระบบ

H3 ระบบสนับสนุนการทำงานส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานและความยั่งยืนของระบบ

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนในการจัดการคลังพัสดุ โดยกำหนดตัวแปรอิสระ 3 ด้าน ได้แก่ กระบวนการจัดการคลังพัสดุ ทรัพยากรในการดำเนินงาน และระบบสนับสนุนการทำงาน ซึ่งคาดว่าจะส่งผลต่อตัวแปรตาม 2 ด้าน คือ ประสิทธิภาพการดำเนินงานและความยั่งยืนของระบบ ดังแสดงในรูปที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากกรอบแนวคิดการวิจัยข้างต้น ตัวแปรแต่ละด้านประกอบด้วยองค์ประกอบย่อยดังนี้

ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

1. กระบวนการจัดการคลังพัสดุ ได้แก่ ระบบการจัดเก็บและการจัดการพื้นที่ ระบบการติดตามและตรวจสอบ กระบวนการรับ-จ่ายพัสดุ และการบริหารจัดการข้อมูล

2. ทรัพยากรในการดำเนินงาน ได้แก่ ความรู้และทักษะของบุคลากร เทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ งบประมาณ และทรัพยากร และการพัฒนาบุคลากร

3. ระบบสนับสนุนการทำงาน ได้แก่ นโยบายและระเบียบปฏิบัติ การสื่อสารและประสานงาน การควบคุมและตรวจสอบ และการปรับปรุงและพัฒนาระบบ

ตัวแปรตาม ประกอบด้วย

1. ประสิทธิภาพการดำเนินงาน ได้แก่ ความถูกต้องแม่นยำในการจัดการคลังพัสดุ ความรวดเร็วในการให้บริการ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ต้นทุนการดำเนินงาน และความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ

2. ความยั่งยืนของระบบ ได้แก่ การลดการใช้ทรัพยากร การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ความสามารถในการปรับตัว และการสร้างคุณค่าระยะยาว

วิธีการศึกษา (Methodology)

การศึกษานี้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี โดยเน้นการวิจัยเชิงปริมาณและเสริมด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Creswell & Plano Clark, 2018) ประชากรแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ปฏิบัติงาน 25 คน และกลุ่มผู้ใช้บริการ 3,930 คน รวมประชากรทั้งสิ้น 3,955 คน

การวิจัยเชิงปริมาณกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดตัวอย่าง 437 คน และใช้การสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามสัดส่วน เพื่อให้ได้ตัวแทนที่เหมาะสมจากแต่ละกลุ่ม ประกอบด้วย ผู้บริหาร 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.14 อาจารย์ 82 คน คิดเป็นร้อยละ 18.76 เจ้าหน้าที่และบุคลากร 100 คน คิดเป็นร้อยละ 22.88 และนักศึกษา 250 คน คิดเป็นร้อยละ 57.22

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การเลือกแบบเจาะจงจำนวน 15 คน โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจาก 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูง 5 คน ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจด้านการจัดการคลังพัสดุ มีประสบการณ์บริหารไม่น้อยกว่า 5 ปี หัวหน้างานคลังพัสดุ 4 คน ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานคลังพัสดุไม่น้อยกว่า 5 ปี และเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงาน 6 คน ที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานด้านคลังพัสดุไม่น้อยกว่า 3 ปี การกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 คนนี้ เป็นไปตามแนวคิดของ Guest et al. (2006) ที่พบว่าการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 12-15 คน จะทำให้ได้ข้อมูลที่อิ่มตัวเพียงพอสำหรับการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามที่พัฒนาตามแนวคิดของ Likert (1932) แบ่งเป็น 5 ส่วน ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์การยอมรับที่ 0.50 ขึ้นไป (Rovinelli & Hambleton, 1977) และเมื่อนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงจำนวน 30 คน พบว่ามีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.89 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ที่ 0.70 (Nunnally & Bernstein, 1994) สำหรับแบบสัมภาษณ์เชิงลึกพัฒนาตามแนวทางของ Kvale (2007) ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.67-1.00 และได้นำไปทดลองสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลที่มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 ท่าน เพื่อตรวจสอบความชัดเจนของคำถาม ความเหมาะสมของภาษา และระยะเวลาที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ก่อนนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น (Minichiello et al., 2008)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ความคิดเห็น และการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์และการถดถอยพหุคูณ สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและแก่นสาระ โดยวิเคราะห์ความถี่ของคำสำคัญที่ปรากฏในการสัมภาษณ์ และจัดกลุ่มประเด็นตามกรอบแนวคิดการวิจัย พร้อมตรวจสอบความน่าเชื่อถือด้วยวิธีการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ตามแนวทางของ Denzin (2017)

เกณฑ์การให้คะแนนและการแปลผลแบบสอบถามใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับตามแนวทางของ Likert (1932) โดย 5 คะแนน = มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00) 4 คะแนน = มาก (ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20) 3 คะแนน = ปานกลาง (ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40) 2 คะแนน = น้อย (ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60) 1 คะแนน = น้อยที่สุด (ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80) ส่วนการแปลผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ใช้เกณฑ์ตามแนวทางของ Cohen (1988) แบ่งเป็น 0.50-1.00 = ความสัมพันธ์สูง 0.30-0.49 = ความสัมพันธ์ปานกลาง 0.10-0.29 = ความสัมพันธ์ต่ำ และ 0.00-0.09 = ไม่มีความสัมพันธ์

ผลการศึกษา (Results)

การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการคลังพัสดุเพื่อความยั่งยืน เป็นกรณีศึกษาของมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์และปรับปรุงการจัดการคลังพัสดุในสถาบันอุดมศึกษาให้มีประสิทธิภาพและยั่งยืน

มากยิ่งขึ้น โดยเน้นการลดต้นทุนการดำเนินงาน เพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการ และส่งเสริมความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เข้าใจข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามในงานวิจัยนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลทั่วไป (n=437)

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	187	42.79
	หญิง	245	56.06
	ไม่ระบุ	5	1.15
อายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	98	22.43
	20-30 ปี	152	34.78
	31-40 ปี	103	23.57
	41-50 ปี	65	14.87
	มากกว่า 50 ปี	9	4.35
สถานภาพ	ผู้บริหาร	5	1.14
	อาจารย์	82	18.76
	เจ้าหน้าที่/บุคลากร	100	22.88
	นักศึกษา	250	57.22
ประสบการณ์การทำงาน/การศึกษา น้อยกว่า 1 ปี		85	19.45
1-3 ปี		185	42.33
4-6 ปี		102	23.34
มากกว่า 6 ปี		65	14.88
ความถี่ในการใช้บริการ	ทุกวัน	25	5.72
	2-3 ครั้งต่อสัปดาห์	78	17.85
	สัปดาห์ละครั้ง	85	19.45
	เดือนละครั้ง	199	45.54
	น้อยกว่าเดือนละครั้ง	50	11.44

จากตารางที่ 1 พบว่า ด้านเพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 245 คน (ร้อยละ 56.06) รองลงมาเป็นเพศชาย จำนวน 187 คน (ร้อยละ 42.79) และไม่ระบุเพศ จำนวน 5 คน (ร้อยละ 1.15) ด้านอายุ ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 20-30 ปี จำนวน 152 คน (ร้อยละ 34.78) รองลงมาคือ อายุ 31-40 ปี จำนวน 103 คน (ร้อยละ 23.57) และอายุต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 98 คน (ร้อยละ 22.43) ตามลำดับ ด้านสถานภาพ ส่วนใหญ่เป็นนักศึกษา จำนวน 250 คน (ร้อยละ 57.22) รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่/บุคลากร จำนวน 100 คน (ร้อยละ 22.88) และอาจารย์ จำนวน 82 คน (ร้อยละ 18.76) ด้านประสบการณ์การทำงาน/การศึกษา ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ 1-3 ปี จำนวน 185 คน (ร้อยละ 42.33) รองลงมาคือ 4-6 ปี จำนวน 102 คน (ร้อยละ 23.34) และน้อยกว่า 1 ปี จำนวน 85 คน (ร้อยละ 19.45) ด้านความถี่ในการใช้บริการ ส่วนใหญ่ใช้บริการเดือนละครั้ง จำนวน 199 คน (ร้อยละ 45.54) รองลงมาคือ สัปดาห์ละครั้ง จำนวน 85 คน (ร้อยละ 19.45) และ 2-3 ครั้งต่อสัปดาห์ จำนวน 78 คน (ร้อยละ 17.85) ข้อสังเกตที่สำคัญ กลุ่ม

ผู้ใช้บริการส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาและบุคลากรรุ่นใหม่ (อายุ 20-30 ปี) มีประสบการณ์การทำงาน/การศึกษาไม่เกิน 3 ปี เป็นส่วนใหญ่ รูปแบบการใช้บริการส่วนใหญ่เป็นแบบรายเดือน สัดส่วนผู้บริหารมีจำนวนน้อยที่สุด (ร้อยละ 1.14) ข้อมูลเหล่านี้สามารถนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาระบบการจัดการคลังพัสดุให้สอดคล้องกับลักษณะและพฤติกรรมของผู้ใช้บริการส่วนใหญ่ได้อย่างเหมาะสม

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกระบวนการจัดการคลังพัสดุ (n=437)

กระบวนการจัดการคลังพัสดุ	Mean	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
ระบบการจัดเก็บและการจัดการพื้นที่	3.85	0.72	มาก	3
ระบบการติดตามและตรวจสอบ	3.92	0.68	มาก	2
กระบวนการรับ-จ่ายพัสดุ	4.15	0.65	มาก	1
การบริหารจัดการข้อมูล	3.78	0.75	มาก	4
ภาพรวม	3.93	0.70	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า กระบวนการรับ-จ่ายพัสดุมีประสิทธิภาพสูงสุด (ค่าเฉลี่ย 4.15) และมีการกระจายตัวของข้อมูลต่ำสุด (S.D. = 0.65) แสดงถึงความสอดคล้องของความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ระบบการติดตามและตรวจสอบมีประสิทธิภาพรองลงมา (ค่าเฉลี่ย 3.92) การกระจายตัวของข้อมูลอยู่ในระดับปานกลาง (S.D. = 0.68) ระบบการจัดเก็บและการจัดการพื้นที่มีประสิทธิภาพในระดับที่สาม (ค่าเฉลี่ย 3.85) มีการกระจายตัวของข้อมูลค่อนข้างสูง (S.D. = 0.72) การบริหารจัดการข้อมูลมีประสิทธิภาพต่ำสุด (ค่าเฉลี่ย 3.78) และมีการกระจายตัวของข้อมูลสูงสุด (S.D. = 0.75) แสดงถึงความแตกต่างของความคิดเห็นในประเด็นนี้

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของทรัพยากรในการดำเนินงาน (n=437)

ทรัพยากรในการดำเนินงาน	Mean	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
ความรู้และทักษะของบุคลากร	3.95	0.68	มาก	1
เทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ	3.68	0.82	มาก	3
งบประมาณและทรัพยากร	3.52	0.85	มาก	4
การพัฒนาบุคลากร	3.85	0.72	มาก	2
ภาพรวม	3.72	0.78	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาพรวมของทรัพยากรในการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.72, S.D. = 0.78) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ความรู้และทักษะของบุคลากร มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.95, S.D. = 0.68) แสดงให้เห็นว่าบุคลากรมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำที่สุด สะท้อนถึงความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของผู้ตอบแบบสอบถาม การพัฒนาบุคลากร อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.85, S.D. = 0.72) แสดงว่าองค์กรให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร เทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.68, S.D. = 0.82) สะท้อนว่ามีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินงาน แต่อาจต้องมีการปรับปรุงให้ทันสมัยมากขึ้น งบประมาณและทรัพยากร มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.52, S.D. = 0.85) และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด แสดงถึงความคิดเห็นที่แตกต่างกันในประเด็นนี้

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระบบสนับสนุนการทำงาน (n=437)

ระบบสนับสนุนการทำงาน	Mean	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
นโยบายและระเบียบปฏิบัติ	3.88	0.70	มาก	1
การสื่อสารและประสานงาน	3.75	0.75	มาก	4
การควบคุมและตรวจสอบ	3.80	0.74	มาก	3
การปรับปรุงและพัฒนาระบบ	3.85	0.73	มาก	2
ภาพรวม	3.82	0.73	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาพรวมของระบบสนับสนุนการทำงานอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.82, S.D. = 0.73) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า นโยบายและระเบียบปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.88, S.D. = 0.70) และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำที่สุด แสดงว่าองค์กรมีนโยบายและระเบียบการปฏิบัติงานที่ชัดเจน และผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน การปรับปรุงและพัฒนาระบบ อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.85, S.D. = 0.73) สะท้อนให้เห็นว่าองค์กรมีการพัฒนาและปรับปรุงระบบอย่างต่อเนื่อง การควบคุมและตรวจสอบ อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.80, S.D. = 0.74) แสดงถึงการมีระบบการควบคุมและตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพ การสื่อสารและประสานงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.75, S.D. = 0.75) และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด บ่งชี้ว่าควรปรับปรุงระบบการสื่อสารและประสานงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิภาพการดำเนินงาน (n=437)

ประสิทธิภาพการดำเนินงาน	Mean	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
ความถูกต้องแม่นยำในการจัดการคลังพัสดุ	3.92	0.68	มาก	1
ความรวดเร็วในการให้บริการ	3.88	0.70	มาก	2
การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า	3.85	0.72	มาก	3
ต้นทุนการดำเนินงาน	3.75	0.75	มาก	5
ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ	3.85	0.73	มาก	3
ภาพรวม	3.85	0.72	มาก	

จากตารางที่ 5 พบว่า ภาพรวมของประสิทธิภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.85, S.D. = 0.72) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า ความถูกต้องแม่นยำในการจัดการคลังพัสดุ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.92, S.D. = 0.68) และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานต่ำที่สุด แสดงว่าระบบมีความแม่นยำในการจัดการ และผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน ความรวดเร็วในการให้บริการ อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.88, S.D. = 0.70) สะท้อนประสิทธิภาพในการให้บริการที่ดี การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.85) แสดงถึงการบริหารจัดการทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพและสร้างความพึงพอใจแก่ผู้ให้บริการ ต้นทุนการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.75, S.D. = 0.75) และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด บ่งชี้ว่าควรมีการปรับปรุงการบริหารต้นทุน

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความยั่งยืนของระบบ (n=437)

ความยั่งยืนของระบบ	Mean	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
การลดการใช้ทรัพยากร	3.68	0.76	มาก	2
การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	3.62	0.80	มาก	4
การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง	3.70	0.75	มาก	1
ความสามารถในการปรับตัว	3.65	0.78	มาก	3
การสร้างคุณค่าระยะยาว	3.60	0.82	มาก	5
ภาพรวม	3.65	0.78	มาก	

จากตารางที่ 6 พบว่า ภาพรวมของความยั่งยืนของระบบอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.65, S.D. = 0.78) เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับจากมากไปน้อย พบว่า การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.70, S.D. = 0.75) และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานใกล้เคียงกับค่าเฉลี่ย แสดงว่าระบบให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นค่อนข้างสอดคล้องกัน การลดการใช้ทรัพยากร อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.68, S.D. = 0.76) สะท้อนประสิทธิภาพในการบริหารจัดการทรัพยากร ความสามารถในการปรับตัว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับภาพรวม อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.65, S.D. = 0.78) แสดงถึงความยืดหยุ่นขององค์กร การลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มีค่าเฉลี่ยรองลงมา อยู่ในระดับมาก (Mean = 3.62, S.D. = 0.80) บ่งชี้ถึงความใส่ใจต่อสิ่งแวดล้อม การสร้างคุณค่าระยะยาว มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.60, S.D. = 0.82) และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสูงสุด ซึ่งบ่งชี้ว่าควรให้ความสำคัญกับการสร้างคุณค่าระยะยาวเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r)	p-value	ผลการทดสอบ
H1a กระบวนการจัดการคลังพัสดุ → ประสิทธิภาพการดำเนินงาน	0.725	0.000*	ยอมรับ
H1b กระบวนการจัดการคลังพัสดุ → ความยั่งยืนของระบบ	0.682	0.000*	ยอมรับ
H2a ทรัพยากรในการดำเนินงาน → ประสิทธิภาพการดำเนินงาน	0.698	0.000*	ยอมรับ
H2b ทรัพยากรในการดำเนินงาน → ความยั่งยืนของระบบ	0.645	0.000*	ยอมรับ
H3a ระบบสนับสนุนการทำงาน → ประสิทธิภาพการดำเนินงาน	0.712	0.000*	ยอมรับ
H3b ระบบสนับสนุนการทำงาน → ความยั่งยืนของระบบ	0.675	0.000*	ยอมรับ

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 7 การทดสอบสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม โดยมีการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้น (Assumptions) ดังนี้

1. การแจกแจงของข้อมูลเป็นแบบปกติ ทดสอบด้วย Kolmogorov-Smirnov Test ($p > .05$)
2. ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเป็นเชิงเส้นตรง ตรวจสอบด้วย Scatter Plot
3. ไม่มี Outliers ที่ส่งผลกระทบต่อการวิเคราะห์

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า

H1 กระบวนการจัดการคลังพัสดุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน ($r = 0.725, p < .001$) และความยั่งยืนของระบบ ($r = 0.682, p < .001$) ในระดับสูง การที่ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เป็นบวกและมีค่าสูง แสดงว่าเมื่อมีการพัฒนากระบวนการจัดการคลังพัสดุให้ดีขึ้น จะส่งผลให้ประสิทธิภาพการดำเนินงานและความยั่งยืนของระบบดีขึ้นตามไปด้วยอย่างมีนัยสำคัญ

H2 ทรัพยากรในการดำเนินงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน ($r = 0.698, p < .001$) และความยั่งยืนของระบบ ($r = 0.645, p < .001$) ในระดับสูง แสดงให้เห็นว่าการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสมจะช่วยสนับสนุนให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้น

H3 ระบบสนับสนุนการทำงานมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน ($r = 0.712, p < .001$) และความยั่งยืนของระบบ ($r = 0.675, p < .001$) ในระดับสูง สะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาระบบสนับสนุนที่ดีจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนของระบบ

ผลกระทบในทางปฏิบัติ (1) ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนากระบวนการจัดการคลังพัสดุเป็นลำดับแรก เนื่องจากมีความสัมพันธ์สูงที่สุดกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน ($r = 0.725$) (2) การพัฒนาระบบสนับสนุนการทำงานควรดำเนินการควบคู่ไปด้วย เพราะมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในระดับสูง ($r = 0.712$) (3) แม้ทรัพยากรในการดำเนินงานจะมีความสัมพันธ์น้อยที่สุด ($r = 0.645$) แต่ก็ยังอยู่ในระดับสูงและมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงควรพัฒนาควบคู่กันไปทั้งสามด้าน

ขนาดของความสัมพันธ์ทั้งหมดที่อยู่ในระดับสูง ($r > 0.60$) แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาในทุกด้านจะส่งผลกระทบเชิงบวกต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของระบบอย่างมีนัยสำคัญ จึงควรวางแผนพัฒนาแบบบูรณาการที่ครอบคลุมทุกด้านไปพร้อมกัน

ตารางที่ 8 สรุปประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

ประเด็น	ความถี่ (f)	ร้อยละ
1. ด้านกระบวนการจัดการคลังพัสดุ		
- ต้องการระบบติดตามแบบ Real-time	12	80.00
- ควรปรับปรุงระบบการจัดเก็บ	10	66.67
- ต้องการลดขั้นตอนการทำงาน	9	60.00
2. ด้านทรัพยากรในการดำเนินงาน		
- ต้องการเพิ่มบุคลากร	13	86.67
- ควรปรับปรุงระบบเทคโนโลยี	11	73.33
- ต้องการเพิ่มงบประมาณ	8	53.33
3. ด้านระบบสนับสนุนการทำงาน		
- ต้องการปรับปรุงการสื่อสาร	11	73.33
- ควรพัฒนาระบบรายงาน	9	60.00
- ต้องการนโยบายที่ชัดเจน	8	53.33

จากตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกนี้ได้มาจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารระดับสูง จำนวน 5 คน หัวหน้าแผนกคลังพัสดุ จำนวน 4 คน เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานคลังพัสดุ จำนวน 6 คน พบว่า

ด้านกระบวนการจัดการคลังพัสดุ ความต้องการระบบติดตามแบบ Real-time สูงที่สุด (ร้อยละ 80.00, $f = 12$) การปรับปรุงระบบการจัดเก็บ (ร้อยละ 66.67, $f = 10$) ความต้องการลดขั้นตอนการทำงาน (ร้อยละ 60.00, $f = 9$)

ด้านทรัพยากรในการดำเนินงาน ต้องการเพิ่มบุคลากรมากที่สุด (ร้อยละ 86.67, $f = 13$) ควรปรับปรุงระบบเทคโนโลยี (ร้อยละ 73.33, $f = 11$) ต้องการเพิ่มงบประมาณ (ร้อยละ 53.33, $f = 8$) ด้านระบบสนับสนุนการทำงาน ต้องการปรับปรุงการสื่อสาร (ร้อยละ 73.33, $f = 11$) ควรพัฒนาระบบรายงาน (ร้อยละ 60.00, $f = 9$) ต้องการนโยบายที่ชัดเจน (ร้อยละ 53.33, $f = 8$)

ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพนี้สอดคล้องกับผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณที่ผ่านมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความต้องการพัฒนาและปรับปรุงระบบเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืน ประเด็นสำคัญที่ควรให้ความสนใจ ได้แก่ การเพิ่มบุคลากร การปรับปรุงระบบเทคโนโลยี และการพัฒนาระบบติดตามแบบ Real-time เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

การเชื่อมโยงผลการวิจัยกับวัตถุประสงค์

ตารางที่ 9 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์	ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ
1. เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการคลังพัสดุในมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง	- ภาพรวมอยู่ในระดับมาก - กระบวนการรับ-จ่ายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด	- ต้องการปรับปรุงระบบติดตาม - ต้องการเพิ่มบุคลากร
2. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการรับ การจัดเก็บ และการกระจายพัสดุภายในมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง	- ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์เชิงบวก - กระบวนการจัดการมีผลมากที่สุด	- การจัดการที่เป็นระบบ - เทคโนโลยีที่ทันสมัย
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการคลังพัสดุให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง	- ต้องพัฒนาด้านเทคโนโลยี - ต้องเพิ่มงบประมาณ	- ระบบ Real-time - การพัฒนาบุคลากร

จากตารางที่ 9 สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์สามารถอธิบายได้ดังนี้

วัตถุประสงค์แรก การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการคลังพัสดุ ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยกระบวนการรับ-จ่ายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ผลการวิจัยเชิงคุณภาพชี้ให้เห็นความต้องการปรับปรุงระบบติดตามและเพิ่มบุคลากร

วัตถุประสงค์ที่สอง ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการรับ การจัดเก็บ และการกระจายพัสดุ ผลการวิจัยเชิงปริมาณพบว่า ทุกปัจจัยมีความสัมพันธ์เชิงบวก โดยกระบวนการจัดการมีผลมากที่สุด ผลการวิจัยเชิงคุณภาพสะท้อนถึงความสำคัญของการจัดการที่เป็นระบบและเทคโนโลยีที่ทันสมัย

วัตถุประสงค์ที่สาม เสนอแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการคลังพัสดุ ผลการวิจัยเชิงปริมาณชี้ให้เห็นความจำเป็นในการพัฒนาด้านเทคโนโลยีและเพิ่มงบประมาณ ส่วนผลการวิจัยเชิงคุณภาพเสนอให้มีการพัฒนาระบบ Real-

time สำหรับการตรวจสอบสถานะพัสดุ การเคลื่อนย้าย และการจัดเก็บแบบทันที พร้อมทั้งยกระดับศักยภาพบุคลากรด้านการใช้เทคโนโลยีและการจัดการคลังสมัยใหม่

สรุปภาพรวม งานวิจัยนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบการจัดการคลังพัสดุอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีมาใช้ การเพิ่มประสิทธิภาพบุคลากร และการพัฒนาระบบติดตามที่มีความทันสมัยและรวดเร็ว

อภิปรายผล (Discussion)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการจัดการคลังพัสดุ

ผลการวิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจหลายประการ โดยภาพรวมระบบการจัดการคลังพัสดุมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า กระบวนการรับ-จ่ายพัสดุมีประสิทธิภาพสูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าระบบการจัดการมีความเป็นระบบและมีมาตรฐานที่ดี การดำเนินงานมีขั้นตอนที่ชัดเจน และบุคลากรมีความเข้าใจในกระบวนการทำงาน ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Tiwari (2023) ที่พบว่าการใช้ระบบติดตามแบบ Real-time สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานได้อย่างมีนัยสำคัญถึงร้อยละ 35 โดยช่วยลดความผิดพลาดในกระบวนการรับ-จ่ายพัสดุ และเพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการแก่ผู้ใช้งาน ในส่วนของระบบการติดตามและตรวจสอบซึ่งมีประสิทธิภาพรองลงมา แสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยมีระบบการควบคุมภายในที่ดี มีการกำหนดจุดตรวจสอบที่สำคัญในกระบวนการทำงาน อย่างไรก็ตาม ยังมีโอกาสในการพัฒนาโดยเฉพาะการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยในการติดตามและตรวจสอบสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Hasan et al. (2022) ที่พบว่าการใช้ระบบ IoT ในการติดตามพัสดุสามารถเพิ่มความแม่นยำในการจัดการได้ถึงร้อยละ 45 ซึ่งจะช่วยยกระดับประสิทธิภาพการทำงานให้สูงขึ้น สำหรับด้านการพัฒนาบุคลากร แม้จะมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดแต่ยังคงอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นว่าองค์กรตระหนักและให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพิศ ขำพงษ์ไผ่ (2567) ที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์กร โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีและระบบการทำงานมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การพัฒนาบุคลากรจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การศึกษาปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการจัดการคลังพัสดุ

ผลการวิจัยพบประเด็นปัญหาที่สำคัญ 3 ประการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของระบบคลังพัสดุในมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง ประการแรก ด้านเทคโนโลยีระบบสารสนเทศยังขาดการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานและไม่สามารถรายงานผลแบบ Real-time ได้ ทำให้การรายงานสถานะพัสดุและการติดตามการเคลื่อนย้ายไม่สามารถทำได้ทันที ส่งผลกระทบต่อความตัดสินใจของผู้บริหารและประสิทธิภาพในการจัดการพัสดุ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hasan et al. (2022) ที่ชี้ให้เห็นว่าการมีระบบสารสนเทศที่สามารถเชื่อมโยงและรายงานผลแบบ Real-time เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดการคลังพัสดุ โดยเฉพาะในยุคที่เทคโนโลยีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประการที่สอง ด้านบุคลากรพบปัญหาการขาดแคลนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ กล่าวคือ จำนวนบุคลากรไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน และบุคลากรที่มีอยู่ยังขาดทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะทักษะด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุพิศ ขำพงษ์ไผ่ (2567) ที่ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน และการขาดการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพการให้บริการในระยะยาว ประการที่สาม ด้านกระบวนการทำงานพบความล่าช้าในการค้นหาและจัดส่งพัสดุ อันเนื่องมาจากระบบการจัดเก็บที่ไม่เป็นระเบียบและขาดการวางแผนการจัดการพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิลาวรรณ มังคลา (2565) ที่ระบุว่าปัญหาด้านความล่าช้าในกระบวนการทำงานเป็นปัญหาที่พบได้ทั่วไปในสถาบันการศึกษาทั่วภูมิภาค และจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบผ่านการปรับปรุงกระบวนการทำงานและการนำเทคโนโลยีมาช่วยสนับสนุน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แนวทางการพัฒนาระบบการจัดการคลังพัสดุ

จากผลการวิจัยมีข้อเสนอให้การพัฒนาระบบการจัดการคลังพัสดุในปัจจุบันมุ่งเน้นการบูรณาการอย่างครอบคลุมระหว่างเทคโนโลยี บุคลากร และแนวคิดการจัดการอย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อยกระดับประสิทธิภาพการบริหารคลังพัสดุให้มีความทันสมัย แม่นยำ และรวดเร็ว ระบบ Real-time ถือเป็นนวัตกรรมสำคัญที่จะช่วยปฏิวัติการจัดการคลังพัสดุ โดยระบบนี้จะสามารถติดตามสถานะพัสดุได้อย่างทันทีผ่านระบบออนไลน์ ครอบคลุมตั้งแต่การแสดงตำแหน่งการจัดเก็บ การเคลื่อนย้าย และการบันทึกประวัติการเคลื่อนไหวอย่างละเอียด ระบบการรายงานและแจ้งเตือนจะเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารคลังพัสดุ โดยสามารถรายงานปริมาณคงเหลือแบบ Real-time แจ้งเตือนเมื่อถึงจุดสั่งซื้อ และแจ้งเตือนความเคลื่อนไหวที่ผิดปกติ ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารสามารถควบคุมและตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ ควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบเทคโนโลยี การพัฒนาบุคลากรถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ขาดไม่ได้ ซึ่งประกอบด้วยการฝึกอบรมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการคลังพัสดุ การพัฒนาทักษะการวิเคราะห์ข้อมูล และการเสริมสร้างความรู้ด้านการจัดการอย่างยั่งยืน แนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ramísio et al. (2019) ที่เน้นความสำคัญของการพัฒนาครอบคลุมทั้งด้านเทคโนโลยี บุคลากร และความยั่งยืน เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการจัดการคลังพัสดุอย่างยั่งยืนในระยะยาว เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาระบบนี้ คือการสร้างระบบการจัดการคลังพัสดุที่มีความทันสมัย มีประสิทธิภาพ โปร่งใส และสามารถสนับสนุนการตัดสินใจของผู้บริหารได้อย่างแม่นยำและรวดเร็ว ผ่านการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีขั้นสูง ทักษะของบุคลากร และแนวคิดการจัดการอย่างมีความรับผิดชอบต่อ

การอภิปรายผลตามสมมติฐานการวิจัย

การอภิปรายผลตามสมมติฐานการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืนของการจัดการคลังพัสดุ ซึ่งผลการศึกษาค้นพบที่น่าสนใจดังนี้

สมมติฐานที่ 1 (H1) ได้รับการยอมรับ โดยพบความสัมพันธ์เชิงบวกทั้งต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhen & Li (2022) ที่ให้ความสำคัญกับการบูรณาการกระบวนการทำงาน กล่าวคือ การออกแบบและปรับปรุงกระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบจะส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานและสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กร

สมมติฐานที่ 2 (H2) ก็ได้รับการยอมรับเช่นกัน โดยพบความสัมพันธ์เชิงบวกต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืน ซึ่ง Tiwari (2024) ได้ยืนยันว่าการพัฒนาทรัพยากรบุคคลและเทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กร การลงทุนในการพัฒนาบุคลากรและนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้จะช่วยให้เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สมมติฐานที่ 3 (H3) ยังได้รับการยืนยันด้วยการพบความสัมพันธ์เชิงบวกต่อประสิทธิภาพและความยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Abad-Segura et al. (2020) ที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของการจัดการด้านนโยบายและการสื่อสารต่อความยืดหยุ่นขององค์กร การกำหนดนโยบายที่ชัดเจนและมีการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยสนับสนุนการดำเนินงานและสร้างความต่อเนื่องทางธุรกิจ

การอภิปรายผลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการคลังพัสดุจำเป็นต้องดำเนินการอย่างบูรณาการ ครอบคลุมทั้งด้านกระบวนการ ทรัพยากร และระบบสนับสนุน โดยคำนึงถึงความยั่งยืนในระยะยาว กล่าวคือ ต้องมีการพัฒนาอย่างองค์รวม เริ่มตั้งแต่การปรับปรุงกระบวนการทำงาน การพัฒนาศักยภาพของบุคลากร การนำเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ รวมถึงการกำหนดนโยบายและการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ แนวทางการพัฒนาดังกล่าวจะช่วยยกระดับการจัดการคลังพัสดุให้มีความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ และสามารถปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่ความได้เปรียบในการแข่งขันและความยั่งยืนขององค์กรในระยะยาว

สรุป (Conclusion)

จากการศึกษาการพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์ภายในด้านการบริหารคลังพัสดุของมหาวิทยาลัยเอกชนแห่งหนึ่ง สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการ กระบวนการจัดการโดยรวมอยู่ในระดับดี โดยการรับ-จ่ายพัสดุมีประสิทธิภาพสูงสุด บุคลากรมีศักยภาพในการปฏิบัติงาน แต่มีข้อจำกัดด้านงบประมาณ นโยบายและระเบียบปฏิบัติมีความชัดเจน แต่ต้องปรับปรุงด้านการสื่อสาร

2. ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ กระบวนการทำงานยังขาดความคล่องตัวและการเชื่อมโยงข้อมูล ระบบการจัดเก็บและติดตามพัสดุยังไม่ทันสมัย การประสานงานระหว่างหน่วยงานยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

3. แนวทางการพัฒนา นำเทคโนโลยี Real-time และ RFID มาใช้ในการติดตามและบริหารจัดการ พัฒนาศักยภาพบุคลากรและเพิ่มผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ปรับปรุงระบบการสื่อสารและการรายงานผลให้มีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาระบบคลังพัสดุต้องดำเนินการแบบบูรณาการ ครอบคลุมทั้งด้านกระบวนการ บุคลากร และเทคโนโลยี โดยคำนึงถึงความยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย สามารถนำเสนอข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนากระบวนการจัดการคลังพัสดุของมหาวิทยาลัยใน 3 ระดับ ดังนี้

ด้านนโยบาย มหาวิทยาลัยควรจัดทำแผนพัฒนาระบบคลังพัสดุระยะ 3-5 ปี ที่มีเป้าหมายและทิศทางชัดเจน โดยให้ความสำคัญกับการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอต่อการดำเนินงาน และสนับสนุนการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่อย่าง AI และ IoT มาใช้ในการบริหารจัดการ

ด้านการปฏิบัติ ควรเร่งพัฒนาระบบจัดเก็บและติดตามพัสดุแบบ Real-time เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน พร้อมจัดอบรมให้บุคลากรมีทักษะด้านการจัดการข้อมูลและการใช้เทคโนโลยี นอกจากนี้ ควรนำหลัก Lean Management มาประยุกต์ใช้เพื่อลดขั้นตอนที่ซ้ำซ้อนและเพิ่มความรวดเร็วในการให้บริการ

สำหรับการวิจัยในอนาคต ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระบบคลังพัสดุระหว่างมหาวิทยาลัยต่าง ๆ เพื่อค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด วิเคราะห์การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงในการเพิ่มประสิทธิภาพ และศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบคลังพัสดุอัจฉริยะ (Smart Warehouse) ที่เหมาะสมกับบริบทของสถาบันการศึกษาไทย การดำเนินการตามข้อเสนอแนะเหล่านี้จะช่วยยกระดับการจัดการคลังพัสดุให้มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการขององค์กรได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง (References)

- เกษฎากร อินทพงศ์ และ ธัญภัส เมืองปิ่น. (2567). การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการคลังพัสดุ: กรณีศึกษาคลังเชื้อเพลิง กรมพลอากาศทหารเรือ. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*, 14(1), 265-275.
- ทัตชัย วงศ์คำจันทร์. (2566). ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารงานพัสดุในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. *วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*.
- วิลาวรรณ มังคลา. (2565). การจัดการงานพัสดุที่มีประสิทธิภาพของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์สุพรรณบุรี. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(4), 403-414.
- สุพิศ ขำพงษ์ไผ่. (2567). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานภายใต้พระราชบัญญัติและระเบียบกระทรวงการคลังว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560 ของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานพัสดุสังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารศาสตร์สาธารณสุขและนวัตกรรม*, 4(1), 16-28.

- Abad-Segura, E., González-Zamar, M.-D., Infante Moro, J. C., & Ruipérez García, G. (2020). Sustainable management of digital transformation in higher education: Global research trends. *Sustainability*, 12(5), 2107.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). SAGE Publications.
- Denzin, N. K. (2017). *The research act: A theoretical introduction to sociological methods* (3rd ed.). Routledge.
- Guest, G., Bunce, A., & Johnson, L. (2006). How many interviews are enough? An experiment with data saturation and variability. *Field Methods*, 18(1), 59-82.
- Gunasekaran, A., Subramanian, N., & Ngai, E. (2019). Quality management in the 21st century enterprises: Research pathway towards Industry 4.0. *International Journal of Production Economics*, 207(3), 125-129.
- Hasan, M. K., Junjie, M., Habib, A. K. M. A., & Mamun, A. A. (2022). *IoT-based warehouse management system*. Proceedings of the 2022 International Conference on Cyber Resilience (ICCR).
- Kvale, S. (2007). *Doing interviews*. SAGE Publications.
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 22(140), 1-55.
- Minichiello, V., Aroni, R., & Hays, T. (2008). *In-depth interviewing: Principles, techniques, analysis* (3rd ed.). Pearson Education Australia.
- Nunnally, J. C., & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). McGraw-Hill.
- Ramísio, P. J., Pinto, L. M. C., Gouveia, N., Costa, H. L., & others. (2019). Sustainability strategy in higher education institutions: Lessons learned from a nine-year case study. *Journal of Cleaner Production*, 222(6), 300-309.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(1), 49-60.
- Tiwari, S. (2023). Smart warehouse: A bibliometric analysis and future research direction. *Sustainable Manufacturing and Service Economics*, 2(4), 100014.
- Tiwari, S. P. (2024). Digital transformation framework for higher education: Principles, guidelines, and actionable recommendations. *International Journal of Social Science Research and Review*, 7(9), 132-139.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper & Row.
- Zhen, L., & Li, H. (2022). A literature review of smart warehouse operations management. *Frontiers of Engineering Management*, 9(10).

ความคาดหวังและความเป็นจริงในการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

Expectations and realities in the management of graduate programs,
Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology
Krungthep

แวววิเชียร ม่วงคง^{1*}

Waelvichian Mounkong^{1*}

Received: January 9, 2025

Revised: February 7, 2025

Accepted: February 10, 2025

บทคัดย่อ

การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์ ตลอดจนแนวคิดและกระบวนการทำงานของพนักงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ เป็นอีกหนึ่งมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาด้วยมาตรฐานและคุณภาพที่ดีตามที่กำหนดไว้ในประกาศกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม หรือ สวทช. ทุกประการ มีวัตถุประสงค์การวิจัยหลัก 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาความคาดหวังในการบริหารโครงการบัณฑิตศึกษา คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ 2) เพื่อศึกษาสภาพความเป็นจริงในการบริหารโครงการบัณฑิตศึกษา คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ 3) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารโครงการบัณฑิตศึกษา คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ การวิจัยเชิงคุณภาพนี้ใช้การสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอนหลักสูตรปริญญาโทเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการหรือเทคนิคต่างๆ รวมถึงนโยบายในการดำเนินโครงการบัณฑิตศึกษา ของคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ผลปรากฏว่าขณะนี้หลักสูตรปริญญาโทหรือ MBA มีทั้งหมด 12 รุ่น และจะเปิดรุ่นที่ 13 ในภาคการศึกษาหน้าปี 2568 โดยหลักแล้วนโยบายการบริหารจัดการจะอยู่ภายใต้การควบคุมของอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรซึ่งประกอบด้วยอาจารย์ 3 ท่าน และจะรายงานตรงต่อคณบดีคณะฯ ขณะนั้นนโยบายการบริหารจัดการและสถานการณ์โดยรวมอยู่ในเกณฑ์ดีเนื่องจากหลักสูตรได้รับผลตอบรับที่ดีจากนักศึกษาปัจจุบันและนักศึกษาที่สำเร็จการศึกษาจากปีก่อน นอกจากนี้ ในปีนี้หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิตจะดำเนินการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรใหม่ให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการเปลี่ยนแปลงของโลกธุรกิจในปัจจุบัน โดยหลักสูตรฯ ได้รับข้อมูลอันมีค่าจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายราย เช่น คณะผู้บริหาร อาจารย์ผู้สอน นักศึกษาปัจจุบัน ศิษย์เก่า และเจ้าหน้าที่ ผลการวิจัยนี้สรุปได้ว่า ความคาดหวังและความเป็นจริงในการบริหารจัดการโครงการบัณฑิตศึกษาอยู่ในเกณฑ์ผ่านเกณฑ์ และบรรลุความคาดหวัง ซึ่งอาจารย์ประจำหลักสูตรจะได้ทุ่มเทความพยายามรักษามาตรฐานที่ดี และยกระดับคุณภาพของโครงการต่อไปในอนาคต

คำสำคัญ: หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต ความคาดหวัง การบริหารการศึกษา

Abstract

Graduate studies play an important role in developing knowledge, abilities, skills, experiences, as well as ideas and work processes of personnel to be more efficient. The Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Krungthep is another university that offers graduate studies with good standards and quality as specified in the regulations of the Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation or MHESI in all

¹คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

¹Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Krungthep

*Corresponding author: E-mail address: waelvichian.m@mail.rmuk.ac.th

respects. There are 3 main research objectives, 1) To study the expectations of the administration of the graduate program, Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Krungthep, 2) To study the reality of the administration of the graduate program, Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Krungthep, 3) To present guidelines for developing the quality of the administration of the graduate program, Faculty of Business Administration, Rajamangala University of Technology Krungthep. This qualitative research uses the interview method to interview the professor in charge of the master's degree program about management style or technic including policy to run the master's degree program at the Business Administration Faculty of Rajamangala University of Technology Krungthep. The result shows that right now, the master's degree program or MBA already has 11 batches and we are going to open the 12th batch in the next semester of 2025. In principle, the management policy is under the control of the course professor, who consists of 3 professors and will directly report to the dean of the faculty. Now the management policy and general situation is good because the program got good feedback from our present students and also from graduated students from the year before. Moreover, This year, the Master of Business Administration program will undergo a curriculum revision and development to create a modernized program that aligns with current labor market demands and contemporary business world dynamics. We got valuable information from several stakeholders such as present students, aluminized, lecturers, management teams, and officers. This research concluded that expectations and realities in the management of graduate programs passed the standard and reach the expectation, which the program's course professor will put their effort to keep the good standard and increase the quality of the program in the future.

Keyword: Master of Business Administration Program, Expectations, Educational Administration

บทนำ (Introduction)

การศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์ รวมถึงแนวคิด และกระบวนการทำงานของบุคลากรให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งทางคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ก็เป็นอีกมหาวิทยาลัยหนึ่งซึ่งเปิดสอนในระดับบัณฑิตศึกษาซึ่งมีมาตรฐานและคุณภาพที่ดีตามที่กำหนดไว้ในกฎของกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม หรือ อว. ทุกประการ

การเรียนระดับปริญญาบัณฑิตศึกษาและปริญญาตรีมีความแตกต่างกันหลายด้าน (Glatthorn et al., 2005) เช่น ระดับความรู้ โดยการศึกษาในระดับปริญญาตรีจะเน้นการเรียนรู้พื้นฐานในสาขาวิชาต่างๆ ส่วนบัณฑิตศึกษาจะมุ่งเน้นไปที่การศึกษาลึกในสาขาวิชาที่เลือกและการวิจัย ด้านโครงสร้างหลักสูตรปริญญาตรีมักมีหลักสูตรที่กำหนดไว้ชัดเจนและมีวิชาเลือกน้อยกว่าในขณะที่บัณฑิตศึกษามักมีความยืดหยุ่นมากกว่าในเรื่องของวิชาเลือกและสามารถเลือกศึกษาตามความสนใจรูปแบบการเรียนการสอนในระดับปริญญาตรี มักมีการเรียนการสอนในรูปแบบที่เป็นทางการมากขึ้น เช่น การบรรยาย ส่วนบัณฑิตศึกษาจะเน้นการอภิปรายและการวิจัยมากขึ้น ส่วนในด้านระยะเวลาเรียนนั้น ระยะเวลาเรียนทั้งสองระดับแตกต่างกัน โดยปริญญาตรีมักใช้เวลาเรียนประมาณ 4 ปี ในขณะที่บัณฑิตศึกษามักใช้เวลาในการเรียนประมาณ 2-3 ปีเท่านั้น เพราะนักศึกษาที่เรียนต่อในระดับบัณฑิตศึกษาจะเป็นผู้ที่มีพื้นฐานการเรียนในสาขาต่างๆ มาจากระดับปริญญาตรีถึง 4 ปีแล้ว ดังนั้นจึงถือว่าเป็นผู้ที่มีความรู้ขั้นพื้นฐานในสาขาต่างๆ เป็นอย่างดีจึงนำมาต่อยอดในระดับบัณฑิตศึกษาต่อไป สุดท้ายคือความแตกต่างในด้านวัตถุประสงค์ของการเรียน คือปริญญาตรีมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีความรู้พื้นฐานเพื่อเข้าสู่ตลาดแรงงานหรือศึกษาต่อ ส่วนบัณฑิตศึกษามักมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะเฉพาะทางและความรู้ลึก

ความสำคัญของการเรียนต่อบัณฑิตศึกษาสามารถแบ่งออกเป็นหลายหัวข้อ (Fletcher, 2005; Tehranineshat & Rakhshan, 2018) เช่น ความหมายของบัณฑิตศึกษา บัณฑิตศึกษาเป็นระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาเชิงลึกในสาขาที่นักเรียนสนใจ ถือเป็นการศึกษาระดับสูงเป็นการลงทุนเพื่ออนาคต ทั้งในด้านความรู้และโอกาส

ทางอาชีพ นอกจากนี้การเรียนต่อในระดับบัณฑิตศึกษาเป็นการพัฒนาความรู้และทักษะเฉพาะทาง ซึ่งเป็นความรู้เชิงลึก เพราะการเรียนบัณฑิตศึกษาช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจแนวคิดและทฤษฎีในสาขาที่เลือกได้อย่างลึกซึ้ง รวมถึงความรู้ในการใช้เทคโนโลยี เนื้อหาหลักสูตรมักรวมถึงเทคโนโลยีและเครื่องมือใหม่ที่สำคัญในสาขานั้นๆ การเรียนต่อในระดับบัณฑิตศึกษายังเป็นการเพิ่มโอกาสในการทำงานทั้งในแง่ของการเพิ่มโอกาสในตลาดแรงงาน และการจ้างงานในองค์กรชั้นนำ โดยการเพิ่มโอกาสในตลาดแรงงานคือ เมื่อพนักงานเป็นผู้ที่มีวุฒิปริญญาบัณฑิตศึกษามักมีโอกาสมากขึ้นในการทำงานสูงกว่าและสามารถเข้าทำงานในตำแหน่งที่มีความรับผิดชอบมากขึ้น และในด้านการจ้างงานในองค์กรชั้นนำคือ หลายองค์กรต้องการผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและการศึกษาที่สูงขึ้นเพื่อเข้าทำงานในตำแหน่งที่สำคัญ

การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์เป็นอีกหนึ่งลักษณะพิเศษของการศึกษาต่อในระดับบัณฑิตศึกษา (Borisova et al., 2021; Vladimirovna, 2021) ซึ่งถือว่าเป็นเอกลักษณ์ที่เฉพาะอย่างหนึ่งของการเรียนในระดับบัณฑิตศึกษาซึ่งจะมุ่งเน้นทั้งการวิเคราะห์ข้อมูล และการแก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งการหาแนวทางแก้ไขโดยอาศัยหลักการและทฤษฎีต่างๆ เข้ามาประยุกต์ใช้ การวิเคราะห์ข้อมูลนั้นจะเป็นการเรียนการสอน ซึ่งช่วยพัฒนาทักษะการคิดอย่างเป็นระบบ และการแก้ปัญหาในระดับบัณฑิตศึกษาจะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนจะได้ฝึกฝนการคิดเชิงสร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาที่ซับซ้อนในสาขาวิชาต่างๆ การสร้างเครือข่ายอาชีพ การเรียนในระดับบัณฑิตศึกษาทำให้ผู้เรียนได้พบปะกับเพื่อนร่วมชั้น อาจารย์ และผู้เชี่ยวชาญในสาขาเดียวกัน

นอกจากนี้ยังเป็นโอกาสในการร่วมงานวิจัย การทำงานร่วมกับอาจารย์และนักวิจัยสามารถเปิดโอกาสในการสร้างผลงานวิจัยที่มีคุณค่า เป็นการฝึกฝนการพัฒนาความรับผิดชอบและการบริหารเวลา ซึ่งการบริหารและจัดการเวลาสำหรับการเรียนในระดับปริญญาโท นั้น มีความกดดันสูง เนื่องจากนักศึกษาหลายคนอยู่ในวัยผู้ใหญ่ หรือวัยทำงาน รวมถึงนักศึกษาหลายคนก็มีครอบครัวที่ต้องดูแล ดังนั้นนักศึกษาต้องเรียนรู้การจัดการเวลาและความรับผิดชอบในหลายๆ ด้าน การเตรียมความพร้อมสำหรับโลกการทำงานถือเป็นอีกทักษะในการบริหารเวลาและความรับผิดชอบเป็นสิ่งที่จำเป็นในอาชีพ การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม และการนำความรู้ไปใช้ถือเป็นอีกจุดมุ่งหมายหลักอีกหนึ่งประการสำหรับผู้จบการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่จะสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการพัฒนาสังคม ชุมชน ที่ทำงาน และประเทศต่อไปในอนาคต

จากการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นการศึกษาในระดับสูง ดังนั้นการทำงานเพื่อสังคมโดยใช้ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนและการทำงานมาใช้จึงเป็นสิ่งสำคัญและก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น ต่อสังคม รวมถึงประเทศชาติ หลายคนเลือกที่จะใช้ทักษะของตนในการทำงานเพื่อสังคม เช่น การวิจัย หรือการทำงานกับองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ดีและตรงตามวัตถุประสงค์ของการเรียนในระดับบัณฑิตศึกษา

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ เป็นสถาบันการศึกษาที่มุ่งการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงาน และสามารถนำความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียน การศึกษาดูงาน รวมถึงการวิจัย ไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 18 มกราคม 2548 จากการรวมตัวของสถาบันอาชีวศึกษา 3 แห่ง ได้แก่ วิทยาลัยเทคนิคสตรีพระนครใต้ (วิทยาเขตใต้) ที่มีความเชี่ยวชาญด้านงานเทคนิคสำหรับสตรี วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพ (วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพ) ที่เชี่ยวชาญด้านวิศวกรรมอุตสาหกรรม และวิทยาเขตบพิตรพิมุข มหาเมฆที่มีความโดดเด่นด้านบริหารธุรกิจและภาษาต่างประเทศ ปัจจุบันมหาวิทยาลัยประกอบด้วย 7 คณะและ 1 วิทยาลัย

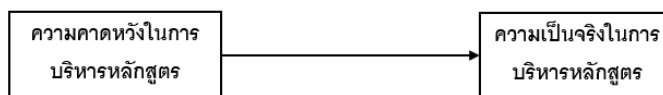
คณะบริหารธุรกิจจัดตั้งขึ้นตามกฎกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2549 เพื่อผลิตบุคลากรด้านบริหารธุรกิจตามยุทธศาสตร์ชาติ จัดการศึกษาทั้งระดับปริญญาตรี โท และเอก รวม 12 หลักสูตร โดยมีการจัดการเรียนการสอนใน 2 พื้นที่คือ วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพและวิทยาเขตบพิตรพิมุข มหาเมฆ

วัตถุประสงค์งานวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคาดหวังในการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
2. เพื่อศึกษาความเป็นจริงในการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

คำถามการวิจัย

ความคาดหวังและความเป็นจริงในการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพมีความเหมือนหรือต่างกันอย่างไร

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ความคาดหวังและความเป็นจริงในการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้า และรวบรวมเอกสารในเชิงทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยนี้ เพื่อให้เป็นแนวทางในการวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ การบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษา เป็นการบริหารงานที่มีความท้าทาย และมีสิ่งที่ต้องคำนึงถึงมากมาย งานวิจัยในด้านการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ก็ได้มีการทำงานวิจัยจากนักวิจัยหลายท่านมาอย่างต่อเนื่องและยาวนานเช่นกัน

ศุภฤกษ์ โพธิ์ไพรัตน์ (2562) ศึกษาการบริหารหลักสูตรด้านการสื่อสารและนิเทศศาสตร์ พบว่าระดับปริญญาตรีควรเน้นการพัฒนา Multi Skills โดยบูรณาการการเรียนการสอนกับการบริการวิชาการ การวิจัย และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม รวมถึงสร้างความร่วมมือกับองค์กรวิชาชีพเพื่อฝึกประสบการณ์จริง สำหรับระดับปริญญาโทเน้นการพัฒนาความสามารถด้านการวิจัย และการนำองค์ความรู้ไปวิเคราะห์และแก้ปัญหาจริงจากหน่วยงานของผู้เรียนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน

นิพนธ์ วรรณเวช (2566) ศึกษาปัจจัยจูงใจในการเรียนต่อระดับบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี พบว่านักศึกษามีแรงจูงใจโดยรวมสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ($p < .01$) โดยปัจจัยจูงใจสูงสุดคือความสำเร็จในการทำงาน รองลงมาคือความรับผิดชอบ ความสัมพันธ์ ความก้าวหน้า และการยอมรับ ตามลำดับ ทั้งนี้

ไม่พบความแตกต่างของแรงจูงใจเมื่อจำแนกตามเพศและประสบการณ์การทำงาน (พีรยา เวชศาสตร์ และคณะ, 2567; Glatthorn et al., 2005)

สาริสา เจนเขว่า และคณะ (2567) สำรวจความต้องการศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยชินวัตร จากกลุ่มครูในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล จำนวน 205 คน พบว่า 1) ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับเวลาที่เหมาะสมของวันในการจัดการสอนและการเรียนรู้ คือ วันเสาร์-อาทิตย์ เวลา 08.30-16.30 น. โดยส่วนใหญ่จะเรียนออนไลน์และบางครั้งก็เรียนในชั้นเรียน หลักสูตรนี้ได้รับการรับรองจากสภาครูแห่งประเทศไทย และมีความสนใจที่จะศึกษาต่อในระดับปริญญาโทสาขาวิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยชินวัตร 2) ข้อกำหนดสำหรับการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยชินวัตร พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับสูงสุด เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน ตั้งแต่ค่าเฉลี่ยสูงสุด ตามลำดับ ข้อมูลเฉพาะหลักสูตร การพัฒนาทักษะพิเศษของนักศึกษา และข้อมูลทั่วไปของหลักสูตร 3) ความคาดหวังสำหรับการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา มหาวิทยาลัยชินวัตร พบว่าโดยรวมอยู่ในระดับสูงสุด เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน ตั้งแต่ค่าเฉลี่ย สูงสุด ตามลำดับข้อมูลเฉพาะหลักสูตร การพัฒนาทักษะพิเศษของนักศึกษา และข้อมูลทั่วไปของหลักสูตร (Lewis and Baker, 2005)

Fletcher, K. M. (2005) ศึกษาผลกระทบของการศึกษาระดับปริญญาโทสาขาการจัดการองค์กรไม่แสวงหา กำไรต่อการทำงาน พบว่าบัณฑิตมีการรับรู้โดยรวมในเชิงบวกเกี่ยวกับผลลัพธ์ของโปรแกรม สิ่งนี้เป็นจริงไม่ว่าผู้ตอบ แบบสอบถามจะสำเร็จการศึกษามากน้อยแค่ไหนและทำงานในภาคส่วนไม่แสวงหากำไรมากี่ปีแล้ว คำตอบสำหรับคำถาม ปลายเปิดเกี่ยวกับความพึงพอใจของผู้สำเร็จการศึกษาที่มีต่อปริญญาโทนั้นเป็นเชิงบวกเป็นส่วนใหญ่ แต่ความคิดเห็นเชิงลบ ชี้ให้เห็นถึงพื้นที่ที่สามารถปรับปรุงโปรแกรมได้ (Borisova et al, 2021; Fitzpatrick et al, 2012; Tehranineshat and Rakhshan, 2018; Vladimirovna, 2021)

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการบริหารงานหลักสูตรปริญญาโททั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ นำมา ซึ่งการทำการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับความคาดหวังและความเป็นจริงในการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของคณะ บริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

วิธีการศึกษา (Methodology)

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการศึกษาเอกสาร โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ จำนวน 3 ท่าน คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์การเป็นผู้มี ส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารหลักสูตร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยการทดลองใช้ (Try out) กับผู้ให้ข้อมูลที่มี ลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน
2. แบบบันทึกการสังเกต (Field note)
3. อุปกรณ์บันทึกเสียงและวิดีโอ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น เล่มหลักสูตร เล่มประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร ระเบียบ และ ประกาศต่างๆ

2. สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล โดยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและครอบคลุม
3. บันทึกข้อมูลด้วยการจดบันทึก การบันทึกเสียง และวิดีโอ
4. ถอดเทปสัมภาษณ์และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการให้รหัสข้อมูล (Coding) ตามแนวทางของ Braun and Clarke (2006) โดยอ่านข้อมูลซ้ำหลายครั้งเพื่อจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล

ใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ทั้งด้านข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล และผู้ให้ข้อมูล รวมถึงการตรวจสอบข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล (Member Checking) เพื่อยืนยันความถูกต้อง

จริยธรรมการวิจัย

การวิจัยนี้ได้รับความยินยอมจากผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน มีการชี้แจงวัตถุประสงค์และสิทธิในการถอนตัวจากการวิจัย รักษาความลับของข้อมูล และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม

ผลการศึกษา (Results)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยมีดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาความคาดหวังในการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ผลการวิจัยพบว่า มีความคาดหวังใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้เนื้อหาหลักสูตรทันสมัยและเน้นการปฏิบัติจริง มีการศึกษาดูงานเพื่อเพิ่มประสบการณ์ และมีวิทยากรผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกมาให้ความรู้ ด้านการพัฒนาผู้เรียน คาดหวังให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานได้จริงและมีทักษะการทำงานเป็นทีม และด้านมาตรฐานคุณภาพ ที่ต้องเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยผู้เรียนต้องมีผลการเรียนเฉลี่ยไม่ต่ำกว่า 3.00 และเรียนครบ 36 หน่วยกิต

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาสภาพความเป็นจริงในการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรได้ดำเนินการจัดการศึกษาโดยมีการจัดรายวิชาที่ทันสมัย เช่น วิชาการวางกลยุทธ์ทางธุรกิจ เศรษฐกิจดิจิทัล และวิชาผู้ประกอบการรุ่นใหม่ มีการจัดศึกษาดูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่นและจีน เพื่อเปิดโลกทัศน์แก่ผู้เรียนมีการจัดกิจกรรม Social Enterprise เพื่อพัฒนาทักษะการทำงานเป็นทีม ผลลัพธ์ที่เห็นได้ชัดคือบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานจนได้รับการเลื่อนตำแหน่ง และหลักสูตรได้ผ่านการรับรองมาตรฐานจากกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ พบประเด็นสำคัญที่ต้องพัฒนาใน 3 ด้านหลัก

ด้านแรกคือการจัดการเรียนการสอน โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญได้แก่ การปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรให้มีความทันสมัยมากขึ้น การเพิ่มรายวิชาที่จำเป็นต่อการบริหารองค์กรในยุคปัจจุบัน และการพัฒนาระบบการประเมินผลการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถวัดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างแม่นยำและเป็นธรรม

ด้านที่สองคือกิจกรรมเสริมหลักสูตร มุ่งเน้นการเพิ่มกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียนให้มากขึ้น เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง รวมถึงการขยายเครือข่ายความร่วมมือกับภาคธุรกิจ ซึ่งจะช่วยเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะวิชาชีพของผู้เรียน

ด้านที่สามคือการประกันคุณภาพ โดยมุ่งเน้นการรักษามาตรฐานตามเกณฑ์ของกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมอย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งพัฒนาระบบการติดตามคุณภาพบัณฑิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

แนวทางการพัฒนาทั้งสามด้านนี้จะถูกนำไปปรับใช้ในหลักสูตรใหม่ที่กำลังอยู่ในขั้นตอนการพิจารณาจากสภาวิชาการของมหาวิทยาลัย โดยมุ่งหวังให้หลักสูตรมีความทันสมัย ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน รักษามาตรฐานคุณภาพการศึกษาได้อย่างยั่งยืน ซึ่งจะส่งผลให้บัณฑิตที่สำเร็จการศึกษามีความพร้อมในการทำงานและเติบโตในสายอาชีพได้อย่างมั่นคง

สรุปและอภิปรายผล (Conclusion and discussion)

การวิจัยเรื่องการศึกษาความคาดหวังและความเป็นจริงในการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ สามารถสรุปและอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. ความคาดหวังในการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ผลการวิจัยพบว่า มีความคาดหวังใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติจริง ด้านการพัฒนาผู้เรียนให้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้จริง และด้านมาตรฐานคุณภาพตามเกณฑ์กระทรวง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาริศา เจนแก้ว และคณะ (2567) ที่พบว่าผู้เรียนระดับบัณฑิตศึกษามีความคาดหวังต่อหลักสูตรในด้านการนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาวิชาชีพ และสอดคล้องกับ Fletcher (2005) ที่ระบุว่าผู้เรียนคาดหวังให้หลักสูตรส่งผลกระทบเชิงบวกต่อชีวิตการทำงาน

2. สภาพความเป็นจริงในการบริหารหลักสูตร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารหลักสูตรมีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ โดยจัดรายวิชาที่ทันสมัย มีการศึกษาดูงาน และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Borisova et al. (2021) ที่เสนอว่าหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาควรมีรูปแบบการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับภาคธุรกิจ และสอดคล้องกับ Glatthorn et al. (2005) ที่เน้นความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและตลาดแรงงาน

3. แนวทางการพัฒนาคุณภาพการบริหารหลักสูตร ผลการวิจัยพบแนวทางการพัฒนาใน 3 ด้าน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน กิจกรรมเสริมหลักสูตร และการประกันคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lewis and Baker (2005) ที่เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรระดับปริญญาโทให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ Stufflebeam (2007) ที่เน้นความสำคัญของการประเมินและพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง

การอภิปรายผลในภาพรวมพบว่า การบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ มีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับความคาดหวังในทุกด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิรยา เวชศาสตร์ และคณะ (2567) ที่พบว่าปัจจัยสำคัญในการจัดการศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาคือการตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและการรักษามาตรฐานคุณภาพ นอกจากนี้ การที่บัณฑิตสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้จนได้รับการเลื่อนตำแหน่งยังสอดคล้องกับ Tehranineshat and Rakhshan (2018) ที่พบว่าการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษาส่งผลต่อการพัฒนาความรู้และความสามารถในการทำงาน แนวทางการพัฒนาหลักสูตรที่นำเสนอมีความสอดคล้องกับ Vladimirovna (2021) ที่เน้นความสำคัญของศักยภาพการบริหารในการพัฒนาการศึกษาระดับปริญญาโท และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภฤกษ์ โพธิ์ไพรटना (2562) ที่เสนอแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อผลิตบัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านการจัดการเรียนการสอน

- ควรเพิ่มความร่วมมือกับสถานประกอบการในการพัฒนาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้เนื้อหามีความทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

- ควรพัฒนาระบบการเรียนการสอนแบบผสมผสาน (Hybrid Learning) เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่นให้กับผู้เรียน
- ควรจัดทำฐานข้อมูลวิทยากรผู้เชี่ยวชาญจากภายนอกเพื่อสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง

1.2 ด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร

- ควรขยายเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรธุรกิจทั้งในและต่างประเทศเพื่อเพิ่มโอกาสในการศึกษาดูงาน
- ควรพัฒนาโครงการ Social Enterprise ให้มีความหลากหลายและต่อเนื่อง
- ควรสร้างเครือข่ายศิษย์เก่าให้เข้มแข็งเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างโอกาสทางวิชาชีพ

1.3 ด้านการประกันคุณภาพ

- ควรพัฒนาระบบการติดตามและประเมินผลคุณภาพบัณฑิตอย่างเป็นระบบ
- ควรสร้างกลไกการรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่มอย่างสม่ำเสมอ
- ควรพัฒนาระบบการเก็บข้อมูลเพื่อการประกันคุณภาพให้มีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

- 2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบเกี่ยวกับหลักสูตรบัณฑิตศึกษาของสถาบันอื่นๆ เพื่อค้นหาแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)
- 2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
- 2.3 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนในยุคดิจิทัล
- 2.4 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความต้องการของตลาดแรงงานที่มีต่อคุณลักษณะของมหาบัณฑิตในอนาคต
- 2.5 ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบของการจัดกิจกรรม Social Enterprise ต่อการพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะเหล่านี้มุ่งหวังให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการบริหารหลักสูตรบัณฑิตศึกษาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เพื่อผลิตมหาบัณฑิตที่มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของสังคมและตลาดแรงงานในอนาคต

เอกสารอ้างอิง (References)

- นิพนธ์ วรรณเวช. (2566). สาเหตุที่เป็นแรงจูงใจในการเลือกเรียนหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ กาญจนบุรี. *วารสารนวัตกรรม การศึกษา และ การวิจัย*, 7(4), 1171-1185.
- พริยา เวชศาสตร์, วศินี หนูนภักดี, มานิต สาริตสมิตพงษ์. (2567). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเรียนหลักสูตรปริญญาโท: กรณีศึกษาหลักสูตรนโยบายและการบริหารดิจิทัล วิทยาลัยนวัตกรรม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ*, 12(2), 94-105.
- ศุภฤกษ์ โพธิ์ไพรัตน์. (2562). การบริหารจัดการหลักสูตรด้านการสื่อสารการสื่อสารมวลชน และนิเทศศาสตร์เพื่อผลิตบัณฑิตที่มี คุณลักษณะที่พึงประสงค์ในทศวรรษหน้า. *วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์*, 23(1), 232-244.
- สาริศา เจนเข้ว่า, เสวียน เจนเข้ว่า, ชูขวัญ รัตนพิทักษ์ธาดา, สมพร ยอดคำเนิน และจิรัฐ สีนธูอารีย์. (2567). ความต้องการและความคาดหวังในการศึกษาต่อระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยชินวัตร. *วารสารมหาจุฬานาครทรรศ*, 11(11), 64-74.
- Borisova, A., Khayrullina, M., & Kirichenko, E. (2021). Corporate and project Master's degree program: a new format of interaction between business and university. In *IV International Scientific and Practical Conference* (pp. 1-6).
- Fitzpatrick, J. L., Sanders, J. R., Worthen, B. R., & Wingate, L. A. (2012). *Program evaluation: Alternative approaches and practical guidelines*. Boston: Pearson.

- Fletcher, K. M. (2005). The impact of receiving a master's degree in nonprofit management on graduates' professional lives. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly*, 34(4), 433-447.
- Glatthorn, A. A., Boschee, F., & Whitehead, B. M. (2005). *Curriculum Leadership: Development and Implementation*. SAGE Publications. 2455 Teller Road, Thousand Oaks, CA 91320.
- Lewis, K. O., & Baker, R. C. (2005). Development and implementation of an online master's degree in education program for health care professionals. *Academic Medicine*, 80(2), 141-146.
- STUFFLEBEAM, D. S. (2007). *AJ Fundamentos of evaluation*. STUFFLEBEAM, DL; SHINKFIELD, AJ *Evaluation theory, models & applications*. San Francisco: Published by Jossey-Bass a Wiley Imprint.
- Tehranineshat, B., & Rakhshan, M. (2018). The relationship between knowledge management and creativity in bachelor degree compared to master degree nursing students. *Investigación Y Educación En Enfermería*, 36(3). <https://doi.org/10.17533/udea.iee.v36n3e05>
- Vladimirovna, M. E. (2021). *Management potential in the development of education on master's degree*. *Science and innovations 2021: development directions and priorities*.

การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานอย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

Sustainable Logistics and Supply Chain Management of Silk Weaving Community Enterprises in Ban Khwao District Chaiyaphum Province

ชุลีรัตน์ เกิดศรี¹ และ ชิตพงษ์ อัยसानนท์^{2*}

Chuleerut Kertsri¹ and Chitpong Ayasanond^{2*}

Received: February 3, 2025

Revised: March 7, 2025

Accepted: March 10, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานตามแบบจำลอง SCOR Model กับประสิทธิภาพการดำเนินงาน และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานตามแบบจำลอง SCOR Model กับความยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม ประชากรคือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ กลุ่มตัวอย่าง 165 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ ใช้แบบสอบถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่า การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.75$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านการจัดหา ($\bar{x} = 3.92$) รองลงมาคือด้านการวางแผน ($\bar{x} = 3.85$) องค์ประกอบของ SCOR Model มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการดำเนินงานในระดับสูงทุกด้าน โดยด้านการจัดหามีความสัมพันธ์สูงสุด ($r = 0.725$, $p < .05$) องค์ประกอบของ SCOR Model มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความยั่งยืนในระดับสูงทุกด้าน โดยด้านการส่งมอบมีความสัมพันธ์สูงสุด ($r = 0.755$, $p < .05$) ผลการวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากลยุทธ์การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่เหมาะสมกับขนาดของวิสาหกิจชุมชน โดยมุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการจัดหาวัตถุดิบที่มีคุณภาพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงาน และการส่งมอบผลิตภัณฑ์อย่างมีคุณภาพเพื่อความยั่งยืนของชุมชน

คำสำคัญ: การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน SCOR Model วิสาหกิจชุมชนผ้าไหม ความยั่งยืน

Abstract

This research aimed to 1) study the current state of logistics and supply chain management of silk weaving community enterprises in Ban Khwao District, Chaiyaphum Province, 2) examine the relationship between logistics and supply chain management based on SCOR Model and operational performance, and 3) investigate the relationship between logistics and supply chain management based on SCOR Model and sustainability. The population was members of silk weaving community enterprises in Ban Khwao District, Chaiyaphum Province. The sample size of 165 respondents was selected using stratified random sampling. The research instrument was a questionnaire with IOC values between 0.67-1.00 and reliability coefficient of 0.93. Data were analyzed using frequency, percentage, mean, standard deviation, One-way ANOVA, and Pearson's correlation analysis. The results revealed that the overall logistics and supply chain management was at a high level ($\bar{x} = 3.75$), with sourcing having the highest mean ($\bar{x} = 3.92$), followed by planning ($\bar{x} = 3.85$). All SCOR Model components showed high positive correlations with operational performance, with sourcing having

^{1,2}คณะบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์และโซ่อุปทานเพื่อความยั่งยืน มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

^{1,2}Master of Business Administration Program in Sustainable Logistics and Supply Chain Management, Bangkokthonburi University

*Corresponding author. E-mail: chitpong.aya@bkkthon.ac.th

the highest correlation ($r = 0.725, p < .05$). Similarly, all components showed high positive correlations with sustainability, with delivery having the highest correlation ($r = 0.755, p < .05$). The research findings can be applied to develop logistics and supply chain management strategies suitable for different sizes of community enterprises, focusing on developing quality raw material sourcing systems to enhance operational efficiency and delivering value-added products for community sustainability.

Keywords: Logistics and Supply Chain Management, SCOR Model, Silk Weaving Community Enterprise, Sustainability

บทนำ (Introduction)

การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานอย่างยั่งยืนได้กลายเป็นประเด็นสำคัญในการพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันของวิสาหกิจชุมชนในยุคปัจจุบัน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่มีความซับซ้อนมากขึ้น การพัฒนาที่ยั่งยืนตามเป้าหมาย SDGs ขององค์การสหประชาชาติ โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 8 การส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุมและยั่งยืน การจ้างงานเต็มที่และมีผลิตภาพ และเป้าหมายที่ 12 การสร้างหลักประกันให้มีรูปแบบการผลิตและการบริโภคที่ยั่งยืน (United Nations, 2023) จึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

การศึกษาของ Carter and Rogers (2023) ชี้ให้เห็นว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องสร้างสมดุลระหว่างมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตามแนวคิด Triple Bottom Line ของ Elkington (1997) ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในบริบทของวิสาหกิจชุมชนที่มักมีข้อจำกัดด้านอำนาจต่อรองทางการค้าและทรัพยากร การพัฒนาระบบการจัดการโลจิสติกส์จึงเป็นกลยุทธ์สำคัญในการเพิ่มศักยภาพให้กับชุมชน โดยเฉพาะในด้านการจัดการวัตถุดิบ การควบคุมคุณภาพ และการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ นับเป็นแหล่งผลิตผ้าไหมที่มีชื่อเสียงและมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมาอย่างยาวนาน มีการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมจากรุ่นสู่รุ่น และมีการพัฒนาตลาดที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น มีการดำเนินงานแบบครบวงจรตั้งแต่การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การสาวไหม การย้อมสี ไปจนถึงการทอผ้าไหมสำเร็จรูป แต่ปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังประสบปัญหาสำคัญในการจัดการห่วงโซ่อุปทาน ทั้งการขาดแคลนวัตถุดิบตามฤดูกาล การควบคุมคุณภาพการผลิตให้ได้มาตรฐาน และการขาดระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2566)

เหตุผลที่เลือกใช้ SCOR Model และประโยชน์ในการแก้ปัญหาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

แบบจำลอง SCOR Model (Supply Chain Operations Reference Model) เป็นเครื่องมือที่ได้รับการยอมรับในระดับสากลสำหรับการบริหารห่วงโซ่อุปทาน (Becker, 2023) ด้วยความครอบคลุมในทุกมิติของการจัดการ ตั้งแต่การวางแผน (Plan) การจัดหา (Source) การผลิต (Make) การส่งมอบ (Deliver) และการจัดการการส่งคืน (Return) นอกจากนี้ SCOR Model ยังสามารถพัฒนาต่อยอดเป็น Green SCOR ที่บูรณาการมิติด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมเข้ากับกระบวนการทางธุรกิจ (Sustainable Supply Chain Foundation, 2023) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การเลือกใช้ SCOR Model ในงานวิจัยนี้มีเหตุผลหลัก ๆ ดังนี้

1. ความครอบคลุม SCOR Model สามารถประยุกต์ใช้ได้กับทุกขั้นตอนของห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบจนถึงการส่งมอบสินค้าให้กับลูกค้า ซึ่งช่วยให้วิสาหกิจชุมชนสามารถจัดการกระบวนการต่าง ๆ ได้อย่างเป็นระบบ
2. การปรับปรุงประสิทธิภาพ SCOR Model ช่วยในการวิเคราะห์และปรับปรุงประสิทธิภาพการดำเนินงาน โดยเฉพาะในด้านการลดต้นทุน การเพิ่มความเร็วในการส่งมอบ และการควบคุมคุณภาพ
3. การบูรณาการด้านความยั่งยืน ด้วยการพัฒนาต่อยอดเป็น Green SCOR ทำให้สามารถบูรณาการมิติด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมเข้ากับกระบวนการทางธุรกิจ ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

สภาพปัจจุบันของการจัดการโลจิสติกส์ของชุมชนและช่องว่างที่ต้องปรับปรุง

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมอำเภอบ้านเขว้ายประสบปัญหาหลัก ๆ ในการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน ดังนี้

1. การขาดแคลนวัตถุดิบตามฤดูกาล การผลิตผ้าไหมต้องอาศัยวัตถุดิบจากธรรมชาติ เช่น ไผ่ไหม ซึ่งมีปริมาณไม่สม่ำเสมอตามฤดูกาล ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนวัตถุดิบในบางช่วงเวลา
2. การควบคุมคุณภาพการผลิต กระบวนการผลิตผ้าไหมยังขาดมาตรฐานที่ชัดเจน ทำให้คุณภาพของผลิตภัณฑ์ไม่สม่ำเสมอ และอาจส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของลูกค้า
3. การขาดระบบโลจิสติกส์ที่มีประสิทธิภาพ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังขาดระบบการจัดการโลจิสติกส์ที่ทันสมัย เช่น การจัดการสินค้าคงคลัง การขนส่ง และการกระจายสินค้า ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเร็วและประสิทธิภาพในการส่งมอบสินค้า

ความสัมพันธ์ระหว่าง SCOR Model กับประสิทธิภาพและความยั่งยืน

การประยุกต์ใช้ SCOR Model ในวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและสร้างความยั่งยืนได้ ดังนี้

1. ประสิทธิภาพการดำเนินงาน SCOR Model ช่วยในการวางแผนการผลิตและการจัดหาวัตถุดิบอย่างมีประสิทธิภาพ ลดการสูญเสียและเพิ่มความเร็วในการส่งมอบสินค้า ซึ่งส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของลูกค้าและความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ
2. ความยั่งยืน ด้วยการบูรณาการมิติด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมผ่าน Green SCOR ทำให้วิสาหกิจชุมชนสามารถลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาทางเศรษฐกิจกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโลจิสติกส์กับวิสาหกิจชุมชน และงานวิจัยเกี่ยวกับ SCOR Model

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโลจิสติกส์และวิสาหกิจชุมชน

ณัฐปภัสร ฤทธิ์วัฒนาวณิช และคณะ (2565) ศึกษาการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอและแปรรูปเสื่อกก พบว่าการจัดการวัตถุดิบและการควบคุมคุณภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน

วิโรจน์ เจริญลักษณ์ และคณะ (2565) ศึกษาการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย พบว่าการพัฒนาระบบโลจิสติกส์ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานและสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ SCOR Model

Kumar et al. (2023) ศึกษาการประยุกต์ใช้ SCOR Model ในอุตสาหกรรมสิ่งทอ พบว่าโมเดลนี้ช่วยยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบ

Wang and Liu (2022) ศึกษาการปรับใช้ SCOR Model ในวิสาหกิจชุมชน พบว่าโมเดลนี้ช่วยสร้างสมดุลระหว่างประสิทธิภาพเชิงธุรกิจและการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น

สรุป การวิจัยเรื่องการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานอย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการศึกษาสภาพปัจจุบัน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ และพัฒนาแนวทางการจัดการที่เหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน การสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานตามแบบจำลอง SCOR Model กับประสิทธิภาพการดำเนินงานและความยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม

สมมติฐานของการวิจัย

H1: กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมที่มีขนาดแตกต่างกันมีประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมที่แตกต่างกัน

ความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการดำเนินงาน

H2: การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานด้านการวางแผน (Plan) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม

H3: การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานด้านการจัดหา (Source) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม

H4: การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานด้านการผลิต (Make) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม

H5: การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานด้านการส่งมอบ (Deliver) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม

H6: การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานด้านการส่งคืน (Return) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม

ความสัมพันธ์กับความยั่งยืน

H7: การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานด้านการวางแผน (Plan) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม

H8: การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานด้านการจัดหา (Source) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม

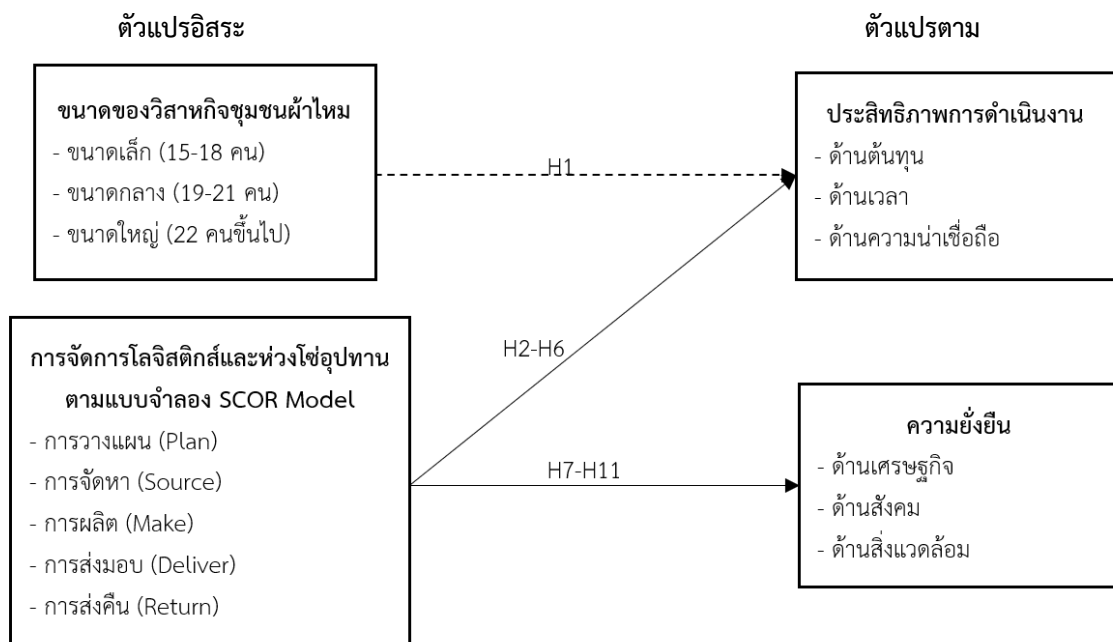
H9: การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานด้านการผลิต (Make) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม

H10: การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานด้านการส่งมอบ (Deliver) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม

H11: การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานด้านการส่งคืน (Return) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้พัฒนารอบแนวคิดการวิจัยจากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยประยุกต์จากแบบจำลอง SCOR Model (Supply Chain Council, 2012) ร่วมกับแนวคิดการพัฒนายั่งยืนตามหลัก Triple Bottom Line ของ Elkington (1997) และการศึกษาของ Carter and Rogers (2023) เกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานอย่างยั่งยืน ดังแสดงในรูปที่ 1

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากรูปที่ 1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย (1) ขนาดของวิสาหกิจชุมชน แบ่งเป็น 3 ระดับตามจำนวนสมาชิก ได้แก่ ขนาดเล็ก (15-18 คน) ขนาดกลาง (19-21 คน) และขนาดใหญ่ (22 คนขึ้นไป) (2) การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานตามแบบจำลอง SCOR Model 5 องค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผน การจัดหา การผลิต การส่งมอบ และการส่งคืน

ตัวแปรตาม ประกอบด้วย (1) ประสิทธิภาพการดำเนินงาน วัดจาก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านต้นทุน ด้านเวลา และด้านความน่าเชื่อถือ (2) ความยั่งยืน ประเมินจาก 3 มิติ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

สัญลักษณ์ที่ใช้ เส้นประ (--->) แสดงความสัมพันธ์ของ H1: ความแตกต่างระหว่างขนาดวิสาหกิจชุมชนกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน

เส้นทึบ (—>) แสดงความสัมพันธ์เชิงบวกของ H2-H6: SCOR Model กับประสิทธิภาพการดำเนินงาน และ H7-H11: SCOR Model กับความยั่งยืน

วิธีการศึกษา (Methodology)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีประชากร คือ สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 280 คน จาก 14 กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Yamane (1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และความคลาดเคลื่อน $\pm 5\%$ ได้กลุ่มตัวอย่าง 165 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนของสมาชิกในแต่ละกลุ่ม

การแบ่งขนาดวิสาหกิจชุมชนออกเป็น 3 กลุ่ม พิจารณาตามจำนวนสมาชิกในกลุ่ม โดยแบ่งเป็น กลุ่มขนาดเล็ก (15-18 คน) จำนวน 4 กลุ่ม รวม 40 คน สุ่มตัวอย่าง 24 คน กลุ่มขนาดกลาง (19-21 คน) จำนวน 6 กลุ่ม รวม 120 คน สุ่มตัวอย่าง 71 คน และกลุ่มขนาดใหญ่ (22 คนขึ้นไป) จำนวน 4 กลุ่ม รวม 120 คน สุ่มตัวอย่าง 70 คน

ทำการสุ่มตัวอย่างอย่างเป็นระบบในแต่ละชั้นภูมิโดยใช้รายชื่อสมาชิกเป็นกรอบการสุ่ม (Sampling Frame) เพื่อให้ได้ตัวแทนที่ดีของประชากรในแต่ละกลุ่มขนาด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามพัฒนาตามกรอบแนวคิด SCOR Model (Supply Chain Council, 2012) และการพัฒนาที่ยั่งยืน (Elkington, 1997) แบ่งเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลส่วนบุคคล เพศ อายุ การศึกษา ข้อมูลการทำงาน ประสบการณ์ ตำแหน่ง รายได้ ข้อมูลกลุ่ม ขนาดกลุ่ม ระยะเวลาการดำเนินงาน

ส่วนที่ 2 การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานตาม SCOR Model

การวางแผน (Plan) การจัดหา (Source) การผลิต (Make) การส่งมอบ (Deliver) การส่งคืน (Return)

ส่วนที่ 3 ประสิทธิภาพการดำเนินงาน

ด้านต้นทุน ด้านเวลา ด้านความน่าเชื่อถือ

ส่วนที่ 4 ความยั่งยืน

ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม

แบบสอบถามใช้มาตรวัดแบบลิเคิร์ต 5 ระดับ (5 = มากที่สุด ถึง 1 = น้อยที่สุด) โดยระดับความคิดเห็นสะท้อนถึงระดับการดำเนินการหรือการปฏิบัติจริงในแต่ละด้าน

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

ตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตามวิธีของ Rovinelli and Hambleton (1977) คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) กำหนดเกณฑ์การพิจารณา $IOC \geq 0.50$ จึงถือว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์ ผลการตรวจสอบได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00

ความเชื่อมั่น

ทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน วิเคราะห์ความเชื่อมั่นด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (1970) กำหนดเกณฑ์ค่าความเชื่อมั่น ≥ 0.70

ผลการวิเคราะห์ได้ค่าความเชื่อมั่นรายด้านดังนี้

ด้านการวางแผน = 0.89 ด้านการจัดหา = 0.87 ด้านการผลิต = 0.91 ด้านการส่งมอบ = 0.88 ด้านการส่งคืน = 0.85 ด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน = 0.90 ด้านความยั่งยืน = 0.92 ความเชื่อมั่นโดยรวมทั้งฉบับ = 0.93

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติเชิงพรรณนา ตามแนวทางของ Hair et al. (2019) ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. สถิติเชิงอนุมาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ตามวิธีของ Fisher (1925) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation) ตามแนวทางของ Cohen (1988) เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

การทดสอบสมมติฐาน

H1: กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมที่มีขนาดแตกต่างกันมีประสิทธิภาพการดำเนินงานที่ต่างกัน ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม

H2-H6: การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน (การวางแผน การจัดหา การผลิต การส่งมอบ การส่งคืน) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation) วิเคราะห์ความสัมพันธ์

H7-H11: การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน (การวางแผน การจัดหา การผลิต การส่งมอบ การส่งคืน) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความยั่งยืน ใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation) วิเคราะห์ความสัมพันธ์

การแปลผล

1. การแปลผลระดับความคิดเห็นจากค่าเฉลี่ย (Best, 1977) 4.21 - 5.00 = ระดับมากที่สุด 3.41 - 4.20 = ระดับมาก 2.61 - 3.40 = ระดับปานกลาง 1.81 - 2.60 = ระดับน้อย 1.00 - 1.80 = ระดับน้อยที่สุด

2. การแปลผลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Cohen, 1988) 10 - .29 = ความสัมพันธ์ต่ำ .30 - .49 = ความสัมพันธ์ปานกลาง .50 - 1.00 = ความสัมพันธ์สูง ค่าติดลบ = ความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้าม ค่าเป็นบวก = ความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน

3. การทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ $p < .05$ = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 $p < .01$ = มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการศึกษา (Results)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามข้อมูลทั่วไป (n=165)

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	25	15.15
	หญิง	140	84.85
	รวม	165	100
อายุ	ต่ำกว่า 30 ปี	15	9.09
	30-40 ปี	35	21.21
	41-50 ปี	55	33.33
	51-60 ปี	40	24.24
	มากกว่า 60 ปี	20	12.13
	รวม	165	100
ระดับการศึกษา	ประถมศึกษาหรือต่ำกว่า	75	45.45
	มัธยมศึกษา	55	33.33
	ปวช./ปวส.	20	12.12
	ปริญญาตรี	15	9.10
	รวม	165	100
ตำแหน่งในกลุ่ม	ประธานกลุ่ม	14	8.48
	รองประธาน	14	8.48
	เหรัญญิก	14	8.48
	สมาชิก	123	74.56
	รวม	165	100
ประสบการณ์	น้อยกว่า 5 ปี	25	15.15
	5-10 ปี	45	27.27
	11-15 ปี	55	33.33
	มากกว่า 15 ปี	40	24.25

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท	30	18.18
5,001-10,000 บาท	85	51.52
10,001-15,000 บาท	35	21.21
มากกว่า 15,000 บาท	15	9.09
ขนาดของกลุ่ม เล็ก (15-18 คน)	24	14.55
กลาง (19-21 คน)	71	43.03
ใหญ่ (22 คนขึ้นไป)	70	42.42

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 84.85) มีอายุระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 33.33) จบการศึกษาระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า (ร้อยละ 45.45) ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกกลุ่ม (ร้อยละ 74.56) มีประสบการณ์ 11-15 ปี (ร้อยละ 33.33) มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,001-10,000 บาท (ร้อยละ 51.52) และส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มขนาดกลางที่มีสมาชิก 19-21 คน (ร้อยละ 43.03) ข้อมูลนี้สะท้อนให้เห็นว่าผู้ตอบแบบสอบถามเป็นกลุ่มที่มีประสบการณ์ในการทอผ้าไหม มีความรู้จากการปฏิบัติงานจริง แม้จะมีการศึกษาไม่สูง แต่มีรายได้ที่สม่ำเสมอจากการทอผ้าไหม สอดคล้องกับลักษณะของวิสาหกิจชุมชนที่เน้นการพึ่งพาตนเองและการสร้างรายได้ในท้องถิ่น

ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน (n=165)

ด้าน	Mean	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
การวางแผน	3.85	0.62	มาก	2
การจัดหา	3.92	0.58	มาก	1
การผลิต	3.78	0.65	มาก	3
การส่งมอบ	3.75	0.70	มาก	4
การส่งคืน	3.45	0.75	มาก	5
ภาพรวม	3.75	0.66	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (Mean = 3.75, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการจัดหา (Mean = 3.92, S.D. = 0.58) รองลงมาคือ ด้านการวางแผน (Mean = 3.85, S.D. = 0.62) ด้านการผลิต (Mean = 3.78, S.D. = 0.65) ด้านการส่งมอบ (Mean = 3.75, S.D. = 0.70) และด้านการส่งคืน (Mean = 3.45, S.D. = 0.75) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานตามแบบจำลอง SCOR Model กับ ประสิทธิภาพการดำเนินงานและความยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ SCOR Model กับประสิทธิภาพการดำเนินงาน

ตัวแปร	ประสิทธิภาพการดำเนินงาน	p-value
การวางแผน	0.685*	0.000
การจัดหา	0.725*	0.000
การผลิต	0.695*	0.000
การส่งมอบ	0.675*	0.000
การส่งคืน	0.625*	0.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า องค์ประกอบทุกด้านของ SCOR Model มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุดคือ ด้านการจัดหา ($r = 0.725$) รองลงมาคือ ด้านการผลิต ($r = 0.695$) ด้านการวางแผน ($r = 0.685$) ด้านการส่งมอบ ($r = 0.675$) และด้านการส่งคืน ($r = 0.625$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาระดับความสัมพันธ์ตามเกณฑ์ของ Cohen (1988) พบว่า ทุกด้านมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r > 0.50$)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม

ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ SCOR Model กับความยั่งยืน

ตัวแปร	ความยั่งยืน	p-value
การวางแผน	0.712*	0.000
การจัดหา	0.682*	0.000
การผลิต	0.735*	0.000
การส่งมอบ	0.755*	0.000
การส่งคืน	0.645*	0.000

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า องค์ประกอบทุกด้านของ SCOR Model มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุดคือ ด้านการส่งมอบ ($r = 0.755$) รองลงมาคือ ด้านการผลิต ($r = 0.735$) ด้านการวางแผน ($r = 0.712$) ด้านการจัดหา ($r = 0.682$) และด้านการส่งคืน ($r = 0.645$) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาระดับความสัมพันธ์ตามเกณฑ์ของ Cohen (1988) พบว่า ทุกด้านมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r > 0.50$)

ผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมที่มีขนาดแตกต่างกันมีประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานจำแนกตามขนาดวิสาหกิจชุมชน

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	p-value
ระหว่างกลุ่ม	15.25	2	7.625	25.42	0.000*
ภายในกลุ่ม	48.55	162	0.300		
รวม	63.80	164			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่า ค่า $F = 25.42$ และ $p\text{-value} = 0.000$ ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ปฏิเสธ H_0 และยอมรับ H_1 แสดงว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมที่มีขนาดแตกต่างกันมีประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ระหว่างขนาดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน

จากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) ที่พบว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมที่มีขนาดแตกต่างกันมีประสิทธิภาพการดำเนินงานที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($F = 25.42$, $p = 0.000$) ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD) เพื่อระบุว่ากลุ่มขนาดใดมีประสิทธิภาพการดำเนินงานที่แตกต่างจากกลุ่มใด ผลการวิเคราะห์แสดงในตารางที่ 6 ดังนี้

ตารางที่ 6 ผลการเปรียบเทียบรายคู่ของขนาดกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกับประสิทธิภาพการดำเนินงานด้วยวิธี LSD

ขนาดกลุ่ม (I)	ขนาดกลุ่ม (J)	ผลต่างค่าเฉลี่ย (I-J)	Std. Error	p-value	ความหมาย
ขนาดเล็ก	ขนาดกลาง	-0.435*	0.128	0.001	แตกต่าง
	ขนาดใหญ่	-0.782*	0.129	0.000	แตกต่าง
ขนาดกลาง	ขนาดเล็ก	0.435*	0.128	0.001	แตกต่าง
	ขนาดใหญ่	-0.347*	0.092	0.000	แตกต่าง
ขนาดใหญ่	ขนาดเล็ก	0.782*	0.129	0.000	แตกต่าง
	ขนาดกลาง	0.347*	0.092	0.000	แตกต่าง

หมายเหตุ: * $p < .05$ (I) หมายถึง กลุ่มต้นทางที่นำมาเปรียบเทียบ (J) หมายถึง กลุ่มปลายทางที่ถูกเปรียบเทียบกับกลุ่มต้นทาง ผลต่างค่าเฉลี่ย (I-J) คือ ค่าเฉลี่ยของกลุ่ม I ลบด้วยค่าเฉลี่ยของกลุ่ม J

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแต่ละขนาด

ขนาดกลุ่ม	จำนวน (n)	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)
ขนาดเล็ก	24	3.18	0.52
ขนาดกลาง	71	3.62	0.46
ขนาดใหญ่	70	3.96	0.38
รวม	165	3.68	0.53

จากตารางที่ 6 และ 7 พบว่าประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกคู่ ($p < .05$) โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนาดใหญ่มีค่าเฉลี่ยประสิทธิภาพการดำเนินงานสูงสุด (Mean = 3.96) รองลงมาคือกลุ่มขนาดกลาง (Mean = 3.62) และกลุ่มขนาดเล็ก

(Mean = 3.18) ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์นี้แสดงให้เห็นว่าขนาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน โดยกลุ่มที่มีขนาดใหญ่กว่าจะมีประสิทธิภาพการดำเนินงานที่สูงกว่ากลุ่มที่มีขนาดเล็กกว่า

ผลการวิเคราะห์นี้ยืนยันสมมติฐาน H1 ที่ว่ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมที่มีขนาดแตกต่างกันมีประสิทธิภาพการดำเนินงานที่ต่างกัน และนำไปสู่การอภิปรายเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้กลุ่มขนาดใหญ่มีประสิทธิภาพสูงกว่า เช่น การมีทรัพยากรที่เพียงพอ ความพร้อมด้านบุคลากร อำนาจต่อรองกับคู่ค้า และความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรม

สมมติฐานที่ 2-6 การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการดำเนินงาน

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง SCOR Model กับประสิทธิภาพการดำเนินงาน

SCOR Model	r	p-value	ระดับความสัมพันธ์	ผลการทดสอบ
การวางแผน	0.685	0.000*	สูง	ยอมรับ H2
การจัดหา	0.725	0.000*	สูง	ยอมรับ H3
การผลิต	0.695	0.000*	สูง	ยอมรับ H4
การส่งมอบ	0.675	0.000*	สูง	ยอมรับ H5
การส่งคืน	0.625	0.000*	สูง	ยอมรับ H6

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 8 สามารถสรุปผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ได้ดังนี้

1. ทุกองค์ประกอบของ SCOR Model มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน ($r = 0.625-0.725$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. การจัดหา มีความสัมพันธ์สูงที่สุด ($r = 0.725$) รองลงมาคือ การผลิต ($r = 0.695$) การวางแผน ($r = 0.685$) การส่งมอบ ($r = 0.675$) และการส่งคืน ($r = 0.625$) ตามลำดับ
3. ยอมรับสมมติฐาน H2-H6 ทั้งหมด แสดงว่าการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานทุกด้านมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการดำเนินงาน

สมมติฐานที่ 7-11การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานความสัมพันธ์กับความยั่งยืน

ตารางที่ 9 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง SCOR Model กับความยั่งยืน

SCOR Model	r	p-value	ระดับความสัมพันธ์	ผลการทดสอบ
การวางแผน	0.712	0.000*	สูง	ยอมรับ H7
การจัดหา	0.682	0.000*	สูง	ยอมรับ H8
การผลิต	0.735	0.000*	สูง	ยอมรับ H9
การส่งมอบ	0.755	0.000*	สูง	ยอมรับ H10
การส่งคืน	0.645	0.000*	สูง	ยอมรับ H11

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 9 พบว่า

1. ทุกองค์ประกอบ SCOR Model มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับความยั่งยืน ($r = 0.645-0.755$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. เรียงลำดับความสัมพันธ์จากมากไปน้อย การส่งมอบ ($r = 0.755$) การผลิต ($r = 0.735$) การวางแผน ($r = 0.712$) การจัดหา ($r = 0.682$) การส่งคืน ($r = 0.645$)

3. ยอมรับสมมติฐาน H7-H11 ทั้งหมด แสดงว่าการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานทุกด้านมีความสัมพันธ์กับความยั่งยืน

อภิปรายผล (Discussion)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ

จากผลการวิจัยพบว่าการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมบ้านเขว้ามีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพในระดับมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวและการให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบการจัดการโลจิสติกส์อย่างจริงจัง โดยเฉพาะในด้านการจัดหาวัตถุดิบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้เนื่องจากวัตถุดิบเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญในการผลิตผ้าไหม ซึ่งต้องอาศัยการวางแผนและการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิโรจน์ เกษภูลักษ์ และคณะ (2565) ที่พบว่าวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทยกำลังปรับตัวและพัฒนาระบบการจัดการโลจิสติกส์ให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสอดคล้องกับ Boongun et al. (2021) ที่ชี้ให้เห็นว่าการจัดการวัตถุดิบมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความอยู่รอดของธุรกิจผ้าไหมทอมือ โดยเฉพาะในช่วงวิกฤต COVID-19 ที่ห่วงโซ่อุปทานทั่วโลกได้รับผลกระทบ การมีระบบการจัดการวัตถุดิบที่ดีจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้วิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างต่อเนื่อง งานวิจัยของณัฐปภัสร ฤทธิ์วัฒนาวณิช และคณะ (2565) ยังสนับสนุนผลการศึกษานี้ โดยระบุว่าจัดการวัตถุดิบและการควบคุมคุณภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนหัตถกรรมพื้นบ้าน เนื่องจากคุณภาพของผลิตภัณฑ์ผ้าไหมขึ้นอยู่กับคุณภาพของวัตถุดิบเป็นสำคัญ การมีระบบการจัดการวัตถุดิบที่ดีจึงส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของผลิตภัณฑ์และความพึงพอใจของลูกค้า

Wang and Liu (2022) ได้เสนอแนวคิดที่น่าสนใจเกี่ยวกับการจัดการห่วงโซ่อุปทานของวิสาหกิจชุมชนว่าต้องคำนึงถึงความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพเชิงธุรกิจและการอนุรักษ์วัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมบ้านเขว้าที่ต้องรักษาสมดุลระหว่างการพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตและการอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแบบดั้งเดิม การมีระบบการจัดการโลจิสติกส์ที่ดีจึงไม่เพียงช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานเท่านั้น แต่ยังช่วยสนับสนุนการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างยั่งยืน

ทั้งนี้ การที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้ความสำคัญกับการจัดการวัตถุดิบมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักใน重要性ของการจัดการต้นน้ำของห่วงโซ่อุปทาน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่จะส่งผลต่อคุณภาพและประสิทธิภาพของกระบวนการผลิตในขั้นตอนต่อไป รวมถึงความสามารถในการตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานตามแบบจำลอง SCOR Model กับ ประสิทธิภาพการดำเนินงานและความยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม

ความสัมพันธ์ระหว่าง SCOR Model กับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงที่สำคัญในทุกองค์ประกอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการจัดหาที่มีความสัมพันธ์สูงสุด สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารจัดการวัตถุดิบเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานโดยรวม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Kumar et al. (2023) ที่พบว่าการใช้ SCOR Model ในอุตสาหกรรมสิ่งทอดั้งเดิมช่วยยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานได้อย่างเป็นระบบ

นอกจากนี้ งานวิจัยของ Thaisamak and Maneerattanarungrot (2023) ยังสนับสนุนผลการศึกษานี้โดยชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการห่วงโซ่อุปทานด้านการจัดหาวัตถุดิบมีผลโดยตรงต่อผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการผ้าไหม

ทอมือ เนื่องจากคุณภาพและความต่อเนื่องของการจัดหาวัตถุดิบเป็นพื้นฐานสำคัญของการผลิตผ้าไหมที่มีคุณภาพ ด้านการผลิต และการวางแผน ก็มีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการบูรณาการกระบวนการผลิตและการวางแผนอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhou et al. (2021) ที่พบว่า การวางแผนและควบคุมการผลิตเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จในการประยุกต์ใช้ SCOR Model ในวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดย่อม โดยเฉพาะในกิจการที่มีกระบวนการผลิตที่ต้องอาศัยทักษะและภูมิปัญญาเฉพาะทาง

ในด้านความยั่งยืน ผลการศึกษาพบว่า การส่งมอบมีความสัมพันธ์สูงสุดกับความยั่งยืน สะท้อนให้เห็นว่าการส่งมอบคุณค่าอย่างยั่งยืนเป็นปัจจัยหลักในการสร้างความยั่งยืนให้กับธุรกิจ สอดคล้องกับการศึกษาของ Gunasekaran et al. (2020) ที่พบว่า การส่งมอบคุณค่าที่ยั่งยืนให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการห่วงโซ่อุปทานที่ยั่งยืน โดยเฉพาะในบริบทของวิสาหกิจชุมชนที่ต้องรักษาสมดุลระหว่างการสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและการรักษาคุณค่าทางวัฒนธรรม

ความสัมพันธ์ที่พบนี้สะท้อนให้เห็นว่า SCOR Model สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทของวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม โดยช่วยเชื่อมโยงการจัดการในทุกขั้นตอนตั้งแต่การจัดหาวัตถุดิบ การวางแผน การผลิต ไปจนถึงการส่งมอบและการจัดการการส่งคืน ซึ่งส่งผลให้เกิดการพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานและความยั่งยืนอย่างเป็นระบบ การที่ทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับทั้งประสิทธิภาพการดำเนินงานและความยั่งยืนยังแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาระบบการจัดการโลจิสติกส์แบบองค์รวม ที่ต้องให้ความสำคัญกับทุกองค์ประกอบอย่างสมดุล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างขนาดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนและการเปรียบเทียบรายคู่พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมที่มีขนาดแตกต่างกัน มีประสิทธิภาพการดำเนินงานที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มขนาดใหญ่มีประสิทธิภาพการดำเนินงานสูงที่สุด รองลงมาคือกลุ่มขนาดกลาง และกลุ่มขนาดเล็ก ตามลำดับ ผลการศึกษานี้สอดคล้องกับงานวิจัยของสมพงษ์ อัครวิทย์ปิติ และคณะ (2564) ที่พบว่าขนาดของวิสาหกิจชุมชนเป็นตัวกำหนดสำคัญต่อศักยภาพในการบริหารจัดการ โดยวิสาหกิจชุมชนขนาดใหญ่มีความพร้อมด้านทรัพยากรและระบบการจัดการที่เป็นระบบมากกว่า

ความแตกต่างของประสิทธิภาพการดำเนินงานระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขนาดต่าง ๆ อาจอธิบายได้จากหลายปัจจัย ประการแรก กลุ่มขนาดใหญ่มีความได้เปรียบด้านทรัพยากรทางการเงินที่สามารถนำไปลงทุนในเทคโนโลยีเครื่องมือ และพัฒนาระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับการศึกษาของสุภาวดี ขุนทองจันทร์ (2565) ที่พบว่าขนาดของวิสาหกิจชุมชนมีผลต่อความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการโลจิสติกส์ เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนขนาดใหญ่มีความพร้อมด้านงบประมาณและบุคลากรในการลงทุนและพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการโลจิสติกส์มากกว่า

ประการที่สอง กลุ่มขนาดใหญ่มีกำลังคนและทักษะที่หลากหลายมากกว่า ทำให้สามารถแบ่งงานตามความเชี่ยวชาญและเกิดการพัฒนาความชำนาญเฉพาะด้าน ซึ่งเป็นข้อค้นพบใหม่ที่แตกต่างจากงานวิจัยก่อนหน้านี้ ที่มักไม่ได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของการแบ่งงานตามความเชี่ยวชาญในบริบทของวิสาหกิจชุมชน การศึกษานี้พบว่ากลุ่มขนาดใหญ่มีการแบ่งหน้าที่ในกระบวนการผลิตอย่างชัดเจน เช่น มีผู้เชี่ยวชาญด้านการย้อมสี ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอ และผู้เชี่ยวชาญด้านการตลาด ทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานที่สูงกว่ากลุ่มขนาดเล็กที่สมาชิกต้องรับผิดชอบงานหลายด้าน

ประการที่สาม กลุ่มขนาดใหญ่มีอำนาจต่อรองกับคู่ค้าทั้งต้นน้ำและปลายน้ำมากกว่า ทำให้สามารถจัดหาวัตถุดิบที่มีคุณภาพในราคาที่ต่ำกว่าและเข้าถึงช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลายกว่ากลุ่มขนาดเล็ก สอดคล้องกับข้อค้นพบในการศึกษาของวิโรจน์ เจริญลักษณ์ และคณะ (2565) ที่ระบุว่าอำนาจต่อรองเป็นปัจจัยสำคัญในการจัดการห่วงโซ่อุปทานของวิสาหกิจชุมชน

อย่างไรก็ตาม ข้อค้นพบที่น่าสนใจจากการศึกษานี้ซึ่งแตกต่างจากงานวิจัยก่อนหน้านี้ คือ กลุ่มขนาดเล็กกลับมีความยืดหยุ่นและความคล่องตัวในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดมากกว่ากลุ่มขนาดใหญ่ แม้จะมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและความสามารถในการแข่งขัน แต่กลุ่มขนาดเล็กสามารถตอบสนองต่อความต้องการเฉพาะของลูกค้า (Customization) ได้ดีกว่า และมีความเป็นเอกลักษณ์ในผลิตภัณฑ์มากกว่า ซึ่งเป็นจุดแข็งที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันในตลาดเฉพาะกลุ่ม (Niche Market) ได้

ผลการศึกษานี้มีนัยสำคัญต่อการกำหนดนโยบายและมาตรการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนที่ควรคำนึงถึงความแตกต่างตามขนาดของกลุ่ม โดยควรมีมาตรการสนับสนุนที่เหมาะสมกับศักยภาพและข้อจำกัดของแต่ละกลุ่ม เช่น การสนับสนุนเงินทุนและเทคโนโลยีสำหรับกลุ่มขนาดเล็ก การส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรอง และการพัฒนาทักษะการบริหารจัดการสำหรับกลุ่มที่มีศักยภาพในการขยายตัว

ข้อค้นพบใหม่ที่แตกต่างจากงานวิจัยก่อนหน้านี้

การศึกษานี้มีข้อค้นพบใหม่ที่สำคัญหลายประการที่แตกต่างจากงานวิจัยก่อนหน้านี้ ประการแรก คือ ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการบริหารจัดการภายในกลุ่มกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน โดยกลุ่มที่มีการกระจายอำนาจและเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีประสิทธิภาพการดำเนินงานสูงกว่ากลุ่มที่มีการบริหารจัดการแบบรวมศูนย์ แม้ว่ากลุ่มนั้นจะมีขนาดเล็กก็ตาม สะท้อนให้เห็นว่านอกจากปัจจัยด้านขนาดแล้ว รูปแบบการบริหารจัดการก็เป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน

ประการที่สอง คือ การพบความสัมพันธ์ระหว่างการอนุรักษ์ภูมิปัญญาดั้งเดิมกับความยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดกระแสหลักที่มุ่งเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การศึกษานี้พบว่ากลุ่มที่สามารถรักษาเอกลักษณ์และภูมิปัญญาดั้งเดิมในการผลิตผ้าไหม ควบคู่ไปกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและการจัดการสมัยใหม่อย่างเหมาะสม มีความยั่งยืนสูงกว่ากลุ่มที่มุ่งเน้นการพัฒนาเชิงพาณิชย์เพียงอย่างเดียว

ประการที่สาม คือ บทบาทของเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน การศึกษาพบว่ากลุ่มที่มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในแนวดิ่ง (Vertical Collaboration) กับผู้จัดหาวัตถุดิบและลูกค้า และในแนวราบ (Horizontal Collaboration) กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น มีประสิทธิภาพการดำเนินงานและความยั่งยืนสูงกว่ากลุ่มที่ดำเนินงานโดยลำพัง ซึ่งเป็นข้อค้นพบที่สำคัญในการพัฒนาแนวทางการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนในอนาคต

ข้อค้นพบเหล่านี้นำไปสู่แนวคิดใหม่ในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการบูรณาการระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการสมัยใหม่ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิก และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ มากกว่าการมุ่งเน้นเพียงการขยายขนาดหรือการพัฒนาเชิงพาณิชย์เพียงอย่างเดียว ซึ่งจะเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เติบโตอย่างยั่งยืนต่อไป

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานที่พบความแตกต่างของประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานตามขนาดของวิสาหกิจชุมชนสะท้อนให้เห็นถึงอิทธิพลของปัจจัยด้านขนาดองค์กรที่มีต่อความสามารถในการบริหารจัดการ สอดคล้องกับงานวิจัยของสมพงษ์ อัครวิธิปัติ และคณะ (2564) ที่พบว่าขนาดของวิสาหกิจชุมชนเป็นตัวกำหนดสำคัญต่อศักยภาพในการบริหารจัดการ โดยวิสาหกิจชุมชนขนาดใหญ่มีความพร้อมด้านทรัพยากรและระบบการจัดการที่เป็นระบบมากกว่า

นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับการศึกษาของสุภาวดี ขุนทองจันทร์ (2565) ที่ชี้ให้เห็นว่าขนาดของวิสาหกิจชุมชนมีผลต่อความสามารถในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการจัดการโลจิสติกส์ เนื่องจากวิสาหกิจชุมชนขนาดใหญ่มีความพร้อมด้านงบประมาณและบุคลากรในการลงทุนและพัฒนาาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการจัดการโลจิสติกส์มากกว่า ความแตกต่างนี้อาจเกิดจากหลายปัจจัย เช่น (1) ความพร้อมด้านทรัพยากรทางการเงินที่ต่างกัน (2) ระดับความเป็น

ทางการของโครงสร้างองค์กร (3) ความสามารถในการเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรม (4) ศักยภาพในการพัฒนาบุคลากร (5) อำนาจต่อรองกับคู่ค้าและผู้ส่งมอบ

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นความจำเป็นในการพัฒนานโยบายและมาตรการสนับสนุนที่เหมาะสมกับขนาดของวิสาหกิจชุมชน เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม โดยเฉพาะการสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและความสามารถในการพัฒนาระบบการจัดการ

ข้อจำกัดของงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดที่ควรพิจารณาในการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้และพัฒนาในการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ขอบเขตการศึกษาจำกัดเฉพาะกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมในอำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ ซึ่งอาจมีบริบทเฉพาะที่แตกต่างจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อื่นหรือผลิตภัณฑ์ประเภทอื่น การนำผลไปประยุกต์ใช้จึงควรพิจารณาความแตกต่างของบริบทพื้นที่ด้วย

2. การเก็บข้อมูลใช้แบบสอบถามที่เป็นการรายงานตนเอง (Self-report) ซึ่งอาจมีข้อจำกัดในการสะท้อนสภาพความเป็นจริงทั้งหมด การวิจัยในอนาคตอาจเพิ่มการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมมากขึ้น

3. การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ณ ช่วงเวลาหนึ่ง (Cross-sectional study) ซึ่งอาจไม่สามารถสะท้อนการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวได้ การวิจัยในอนาคตอาจพิจารณาการศึกษาระยะยาว (Longitudinal study) เพื่อติดตามการเปลี่ยนแปลงของการจัดการโลจิสติกส์และผลกระทบต่อความยั่งยืนในระยะยาว

4. แม้การศึกษาพบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ศึกษา แต่ไม่สามารถยืนยันความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (Causality) ได้อย่างชัดเจน การวิจัยในอนาคตอาจพิจารณาใช้การวิจัยเชิงทดลองหรือกึ่งทดลองเพื่อยืนยันความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานกับประสิทธิภาพการดำเนินงานและความยั่งยืน

5. การศึกษานี้เน้นศึกษาเฉพาะปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน แต่ยังไม่ได้ศึกษาปัจจัยภายนอก เช่น นโยบายภาครัฐ แนวโน้มตลาด การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และสภาวะการแข่งขัน ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานและความยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน การวิจัยในอนาคตควรศึกษาปัจจัยภายนอกเหล่านี้เพิ่มเติม

สรุป (Conclusion)

การวิจัยการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานอย่างยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม อำเภอบ้านเขว้า จังหวัดชัยภูมิ มีข้อค้นพบสำคัญดังนี้

สภาพปัจจุบันของการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านการจัดหามีค่าเฉลี่ยสูงสุด สะท้อนถึงความสำคัญของการจัดการวัตถุดิบที่มีต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน

องค์ประกอบของ SCOR Model มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน โดยด้านการจัดหามีความสัมพันธ์สูงสุด แสดงให้เห็นว่าการบริหารจัดการวัตถุดิบมีผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน

ด้านความยั่งยืน พบว่าการส่งมอบมีความสัมพันธ์สูงสุด ชี้ให้เห็นความสำคัญของการส่งมอบคุณค่าที่ยั่งยืนให้กับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รองลงมาคือด้านการผลิต และการวางแผน

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าขนาดของวิสาหกิจชุมชนที่แตกต่างกันส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทาน สะท้อนให้เห็นความจำเป็นในการพัฒนานโยบายสนับสนุนที่เหมาะสมกับขนาดขององค์กร

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า SCOR Model สามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการพัฒนาการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม โดยต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาทั้งด้านการจัดหา การผลิต และการส่งมอบอย่างบูรณาการ เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานและสร้างความยั่งยืนให้กับชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยนำไปสู่ข้อเสนอแนะใน 3 ระดับ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย มุ่งเน้นให้หน่วยงานภาครัฐสนับสนุนการพัฒนากระบวนการจัดการโลจิสติกส์แบบครบวงจร โดยเฉพาะการจัดหาวัตถุดิบและควบคุมคุณภาพซึ่งเป็นจุดสำคัญของห่วงโซ่อุปทาน การกำหนดมาตรฐานเฉพาะสำหรับวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมจะช่วยยกระดับคุณภาพการผลิตและบริการให้เป็นที่ยอมรับในวงกว้าง นอกจากนี้ ควรส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและแลกเปลี่ยนทรัพยากรในการดำเนินงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ เน้นการพัฒนากระบวนการจัดการภายในองค์กร โดยปรับปรุงระบบการจัดการวัตถุดิบและสินค้าคงคลังให้มีประสิทธิภาพ ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการเพิ่มความแม่นยำและประสิทธิภาพการดำเนินงาน พร้อมทั้งพัฒนาทักษะและความรู้ด้านการจัดการโลจิสติกส์ให้กับบุคลากรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงและแข่งขันได้ในระยะยาว

แนวทางการวิจัยในอนาคต มุ่งต่อยอดองค์ความรู้ผ่านการศึกษายิงความสำเร็จและอุปสรรคในการจัดการโลจิสติกส์ การพัฒนาระบบการจัดการสินค้าคงคลังที่เหมาะสม การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล การเปรียบเทียบรูปแบบการจัดการระหว่างพื้นที่ และการพัฒนาตัวชี้วัดประสิทธิภาพที่สอดคล้องกับบริบทของวิสาหกิจชุมชน เพื่อสร้างองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมอย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะทั้งสามระดับนี้มีความเชื่อมโยงและสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยนโยบายจากภาครัฐจะเป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาในระดับปฏิบัติ ขณะที่การวิจัยจะช่วยสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนานโยบายและแนวทางปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชนผ้าไหมในระยะยาว

องค์ความรู้

องค์ความรู้สำคัญจากการวิจัยนี้แสดงให้เห็นประสิทธิผลของ SCOR Model ในการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของวิสาหกิจชุมชนผ้าไหม โดยพบว่าการจัดหามีความสัมพันธ์สูงที่สุดกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน ขณะที่การส่งมอบสัมพันธ์สูงที่สุดกับความยั่งยืน และทุกองค์ประกอบมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูง นอกจากนี้ ขนาดขององค์กรมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการจัดการ โดยวิสาหกิจชุมชนที่มีขนาดแตกต่างกันมีความพร้อมด้านทรัพยากรและระบบที่แตกต่างกัน จึงต้องการนโยบายสนับสนุนที่เหมาะสมกับแต่ละขนาด การพัฒนาที่ยั่งยืนต้องอาศัยการบูรณาการการจัดการตลอดห่วงโซ่อุปทาน รักษาสมดุลระหว่างประสิทธิภาพและการอนุรักษ์ภูมิปัญญา พร้อมทั้งมุ่งเน้นการสร้างคุณค่าให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย องค์ความรู้นี้สามารถประยุกต์ใช้กับวิสาหกิจชุมชนอื่น โดยปรับให้เหมาะสมกับบริบทและทรัพยากร ควบคู่กับการรักษาสมดุลระหว่างการพัฒนาเชิงพาณิชย์และการอนุรักษ์วัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง (References)

- ณัฐปภัสร ฤทธิ์วัฒนาณิช, ยุทธนา คล้ายอยู่ และสุรัชญา เมฆขลา. (2565). แนวทางการจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทอและแปรรูปเสื้อกบฏบ้านโนนสะอาดจังหวัดขอนแก่น. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาพุทธศาสนา*, 7(7), 425-440.
- วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์, สุตพร ฤทธลบุตร, และธีรวัฒน์ จันทิก. (2565). การจัดการโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย. *วารสารบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 44(171), 1-22.
- สมพงษ์ อัครวิธิปัตติ, วิชัย รุ่งเรืองอนันต์, และพิภพ ลลิตาภรณ์. (2564). การพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในประเทศไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี*, 15(2), 89-101.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2566). *แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมสิ่งทอไทยอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- สุภาวดี ขุนทองจันทร์. (2565). การจัดการวิสาหกิจชุมชนในยุคดิจิทัล. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 20(1), 1-12.

- Becker, J. (2023). *Supply Chain Operations Reference Model: A Comprehensive Guide to SCOR Model Implementation* (5th ed.). New York: Springer.
- Best, J. W. (1977). *Research in education* (3rd ed.). New Jersey: Prentice Hall.
- Boongun, N., Muangwai, A., Thuraphaeng, C., & Amdee, N. (2021). Supply chains of handwoven silk production in Ban Khwao District, Chaiyaphum Province, during the COVID-19 outbreak. In *Proceedings of RSU International Research Conference 2021* (pp. 207–215). Rangsit University.
- Carter, C. R., & Rogers, D. S. (2023). A Framework of Sustainable Supply Chain Management: Moving Toward New Theory. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 38(5), 360-387.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). New York: Lawrence Erlbaum Associates.
- Cronbach, L. J. (1970). *Essentials of psychological testing* (3rd ed.). New York: Harper & Row.
- Elkington, J. (1997). *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*. Oxford: Capstone.
- Fisher, R. A. (1925). *Statistical methods for research workers*. Edinburgh: Oliver & Boyd.
- Gunasekaran, A., Papadopoulos, T., & Dubey, R. (2020). Performance measures for sustainable supply chain management. *International Journal of Production Economics*, 195(10), 43-55.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). London: Cengage Learning.
- Kumar, R., Singh, A., & Kumar, S. (2023). Implementation of SCOR model in traditional textile industries: A case study approach. *Journal of Operations Management Research*, 15(2), 145-162.
- Rovinelli, R. J., & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2(1), 49-60.
- Supply Chain Council. (2012). *Supply chain operations reference model: SCOR version 11.0*. Supply Chain Council.
- Sustainable Supply Chain Foundation. (2023). Green SCOR: Environmental and Social Standards Integration in Supply Chain Operations. *Journal of Cleaner Production*, 45(2), 89-102.
- Thaisamak, S., & Maneerattanarungrot, C. (2023). The influence of supply chain integration on the sustainable performance of handwoven silk entrepreneurs. *Journal of Business Administration*, 12(2), 31-47.
- United Nations. (2023). *Sustainable Development Goals report 2023*.
<https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>
- Wang, L., & Liu, X. (2022). Adapting SCOR model for community enterprises: Balancing efficiency and cultural preservation. *International Journal of Supply Chain Management*, 11(3), 78-92.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper & Row.
- Zhou, H., Zhang, W., & Chen, J. (2021). SCOR model application in SMEs: A systematic review and performance analysis. *Supply Chain Forum: An International Journal*, 22(1), 23-41.

ผลกระทบของการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของกำลังแรงงานไทย The Impact of the Coronavirus Disease-2019 Pandemic on Income Inequality Among Thai Workers

กฤษณะ เลิศเกษตรวิทยา¹ นริศรา เจริญพันธุ์² และ เทอดศักดิ์ ชมเฒ่าสุวรรณ^{3*}

Kitsana Lerdkasetwittaya¹ Narissara Charoenphandhu² and Thoedsak Chomtohsuwan^{3*}

Received: January 3, 2025

Revised: January 21, 2025

Accepted: April 8, 2025

บทคัดย่อ

การแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของกำลังแรงงานไทย งานวิจัยนี้วิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำทางด้านการรายได้ โดยเปรียบเทียบไตรมาสที่ 4 ของปี 2019-2020 มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาว่า กลุ่มอุตสาหกรรมใดมีความเหลื่อมล้ำมากที่สุดและเหลื่อมล้ำน้อยที่สุด และรายได้เฉลี่ย โดยใช้ข้อมูลการสำรวจกำลังแรงงาน(Labor Force Survey) เก็บรวบรวมโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ วิเคราะห์ข้อมูลใช้ดัชนีจินี (Gini Index) วัดค่าความเหลื่อมล้ำแบ่งตามกลุ่มอุตสาหกรรมจำนวน 80 กลุ่มอุตสาหกรรม ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มอุตสาหกรรมที่มีความเหลื่อมล้ำน้อยที่สุด คือกลุ่มอุตสาหกรรมการขายส่งและการขายปลีก การซ่อมยานยนต์ จักรยานยนต์ ดัชนีจินีลดลงร้อยละ33.52 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น 483.10บาท รองลงมาคือกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรและเครื่องมือ ดัชนีจินีลดลงร้อยละ20.79 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนลดลง 1,593.76 บาท และกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีความเหลื่อมล้ำมากที่สุด คือกลุ่มอุตสาหกรรมเก็บรวบรวมของเสีย การบำบัด และการกำจัดของเสีย ดัชนีจินีเพิ่มขึ้นร้อยละ29.83 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น 836.80 บาท รองลงมาคือกลุ่มอุตสาหกรรมกิจกรรมของตัวแทนธุรกิจท่องเที่ยว การจัดนำเที่ยว ดัชนีจินีเพิ่มขึ้นร้อยละ26.63 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนลดลง 6,125.98 บาท ข้อเสนอแนะคือให้ประชาชนใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับโควิด-19ไปเลย ในส่วนของภาคกลุ่มอุตสาหกรรม รัฐต้องช่วยส่งเสริม สนับสนุนเรื่องของการจ้างงาน การพัฒนาทักษะแรงงานเป็นสำคัญ

คำสำคัญ : โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา2019 ความเหลื่อมล้ำ กำลังแรงงาน อุตสาหกรรม รายได้

Abstract

The Coronavirus Disease-2019 has raised pandemic about income inequality among Thai workers. This study analyzed income inequality by comparing the fourth quarter of 2019 and 2020. The objective was to identify which industrial sectors for the highest and lowest levels of inequality and average income. The analysis was conducted by using data from the Labor Force Survey from the National Statistical Office via the Gini Index to measure inequality across 80 industrial sectors. The findings revealed that the sector with the lowest income inequality was the wholesale and retail trade sector, including motor vehicle and motorcycle repair Gini index decrease 33.52 percent and average income increase 483.10 baht , followed by the machinery and equipment manufacturing sector Gini index decrease 20.79 percent and average income decrease

¹นักศึกษา คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

¹Student, Faculty of Economics Rangsit University

²อาจารย์ ดร., คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

²Lecturer Dr., Faculty of Economics Rangsit University

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต

³Asst. Prof. Dr., Faculty of Economics Rangsit University

*Corresponding author. E-mail: thoedsak.c@rsu.ac.th

1,593.76 baht. In contrast, the sector with the highest income inequality was the waste collection, treatment, and disposal sector Gini index increase 29.83 percent and average income increase 836.80 baht , followed by the travel agency and tour operator sector Gini index increase 26.63 percent and average income decrease 6,125.98 baht. The findings could suggest that many people should adapt to living with COVID-19. For industrial sectors, the government should focus on promoting and supporting employment and workforce skill development as priorities.

Keywords: coronavirus disease-2019, inequality, workforce, industry, income

บทนำ (Introduction)

ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทยเป็นปัญหาที่ซับซ้อนและมีมานาน ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ ความเหลื่อมล้ำนี้สะท้อนให้เห็นในความแตกต่างอย่างมากของรายได้และความมั่งคั่งระหว่างกลุ่มแรงงานที่ร่ำรวยที่สุดและยากจนที่สุดซึ่งส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในด้านโอกาสการเข้าถึงบริการและคุณภาพชีวิตโดยรวมผลกระทบของความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในประเทศไทยมีมากมายความเหลื่อมล้ำนี้เป็นอุปสรรคต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาโดยจำกัดโอกาสของกลุ่มแรงงานที่มีรายได้น้อยที่สุดในการมีส่วนร่วมในเศรษฐกิจอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังนำไปสู่ปัญหาทางสังคม เช่น ความยากจน การขาดโอกาสทางการศึกษาและการดูแลสุขภาพ ความเหลื่อมล้ำยังสามารถนำไปสู่เสถียรภาพทางการเมืองและความขัดแย้งทางสังคมได้อีก

การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ก่อให้เกิดผลกระทบตามมามากมายทั้งทางด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยปี ค.ศ. 2019 การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนายังไม่เข้าสู่ประเทศไทย ตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ร้อยละ 2.4 ต่อมาปี ค.ศ. 2020 การแพร่ระบาดได้เข้าสู่ประเทศไทยในช่วงต้นปีและแพร่ระบาดหนักไปทั่วประเทศ ส่งผลให้ตัวเลขผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ลดลงถึงร้อยละ -6.1 ภาคธุรกิจ ภาคอุตสาหกรรมและประชาชนได้รับผลกระทบกันถ้วนหน้า และส่งผลกระทบทางด้านความเหลื่อมล้ำ เช่น ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ ทำให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมมากมาย ตัวอย่างเช่น ในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้เกิดการตกงานอย่างรุนแรงและผลกระทบทางลบที่มีต่อตลาดแรงงาน สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รายงานตัวเลขปี ค.ศ. 2020 อัตราการว่างงานเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.69 จากปี ค.ศ. 2019 อยู่ที่ร้อยละ 0.98 และชั่วโมงการทำงานโดยเฉลี่ยลดลง จากชั่วโมงการทำงานภาคเอกชนและอุตสาหกรรม 43.2 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ ลดลงร้อยละ 5.7 จากปี ค.ศ. 2019 ส่วนการทำงานล่วงเวลาลดลงร้อยละ 17.1 จากปี ค.ศ. 2019 เช่นกัน สะท้อนถึงผลกระทบรายได้ที่ลดลงของแรงงาน

จากสภาพปัญหาดังกล่าว การวิจัยนี้จึงได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ และรายได้เฉลี่ยในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 โดยเปรียบเทียบไตรมาสที่ 4 ของปี 2019-2020 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อรายได้และความเหลื่อมล้ำของแรงงานไทย ในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม เพื่อเสนอแนะทางการแก้ไขต่อไปในอนาคต

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Related research)

Wanetha Sudswong , Anon Plangprasopchok และ Chainarong Amornbunchornvej (2021) ได้ศึกษาเรื่อง Occupational Income Inequality of Thailand: A Case Study of Exploratory Data Analysis beyond Gini Coefficient การศึกษาได้สำรวจรายได้และอาชีพต่างๆ มากกว่า 12 ล้านครัวเรือนทั่วประเทศไทย โดยใช้วิธี Gini Coefficient และ Network Densities ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ใช้วิธีการวัดทั้งสองวิธี มีความเหลื่อมล้ำทางรายได้น้อย แต่ในขณะเดียวกันจังหวัดที่ไม่ได้ทำอาชีพเกษตรกรรมมีความเหลื่อมล้ำทางรายได้ โดยวิธีการวัดแบบ Gini

Coefficient ต่ำ แต่การวัดแบบ Network Densities สูง นอกจากนี้ผลลัพธ์ยังแสดงให้เห็นถึงช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางรายได้โดยใช้ Estimation Statistics ซึ่งไม่เพียงแต่สนับสนุนความเหลื่อมล้ำ แต่ยังสามารถบอกช่องว่างรายได้ของอาชีพต่างๆ โดยที่วิธี Gini Coefficient ไม่สามารถบอกได้

Narissara Charoenphandhu and Yukio Ikemoto (2014) ได้ศึกษาเรื่อง Income distribution and the medium-term trend of inequality in Thailand การศึกษาการกระจายรายได้ในประเทศไทย มีการกระจายรายได้ที่ไม่เท่าเทียมกันมาก โดยเฉพาะภาคเกษตรกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งมีคนยากจนมากที่สุด ถึงแม้ว่าภาคเกษตรกรรมมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจไทย แต่ค่าแรงภาคเกษตรกรรมยังอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าภาคบริการและภาคการผลิต โดยที่การวิจัยนี้ได้เน้นสำรวจในจังหวัดมหาสารคามและจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยต้องการทราบความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดที่มีความเหลื่อมล้ำกันมากที่สุด ต้องการการสนับสนุนจากภาครัฐทางด้านรายได้มากกว่าด้านอื่นๆ แต่กลับได้อย่างไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึง ในทางตรงข้ามประชาชนเหล่านั้นต่างพอใจกับการดำรงชีวิตที่เป็นอยู่และรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ในการดำรงชีวิตโดยไม่ต้องรอการสนับสนุนจากภาครัฐ

นรา แป้นประหยัด (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ผลกระทบจากผลิตภาพปัจจัยการผลิตรวมต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของครัวเรือนโดยแบบจำลองดุลยภาพทั่วไปเชิงพลวัต กรณีศึกษาประเทศไทย ศึกษาผลกระทบของผลิตภาพปัจจัยการผลิตที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของภาคครัวเรือนไทยภายใต้แบบจำลองดุลยภาพทั่วไปเชิงพลวัต พบว่าเมื่อกำหนดผลิตภาพการผลิตรวมสูงขึ้นร้อยละ 5 ในทุกภาคการผลิต ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่แท้จริงเพิ่มขึ้น โดยในปีที่ 1 เพิ่มขึ้นร้อยละ 5 และ ร้อยละ 6.11 ในปีที่ 10 เมื่อเทียบกับกรณีฐาน และทำให้มูลค่าผลผลิตเพิ่มและรายได้ของภาคครัวเรือนมีแนวโน้มสูงขึ้นในทุกภาคการผลิต แต่ความเหลื่อมล้ำทางรายได้กลับมีแนวโน้มสูงขึ้นเมื่อเทียบกับกรณีฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคเกษตรกรรม สาเหตุเพราะอัตราภาษีซึ่งเรียกเก็บจากรายได้ภาคครัวเรือนมีอัตราก้าวหน้าไม่มากพอที่จะลดรายได้ กลุ่มครัวเรือนรายได้สูงที่สุดลง ดังนั้นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายประกอบด้วย 2 ส่วนคือ 1.อัตราภาษีจะต้องมีอัตราก้าวหน้าที่เพิ่มสูงขึ้น และ 2. โยกย้ายกำลังแรงงาน และปัจจัยทุนของภาคครัวเรือนเกษตรไปสู่นอกภาคเกษตรกรรมที่มีแนวโน้มความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่น้อยกว่า

กานต์ปิมพ์ อรรถเจตน์ (2565) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของครัวเรือนเกษตรไทยหลังวิกฤติโควิด-19 พบว่าการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของครัวเรือนเกษตรในระยะยาว เพื่อช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่เกษตรกรภายหลังวิกฤติโควิด-19 ควรมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เท่าเทียมและทั่วถึง พัฒนาทักษะของเกษตรกรให้มีความรู้ด้านการบริหารจัดการธุรกิจเกษตรเพื่อให้เกษตรกรก้าวสู่การเป็นเกษตรกรมืออาชีพ สามารถบริหารจัดการการผลิตและการตลาดอย่างครบวงจร สนับสนุนเกษตรกรในการปรับตัวโดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านการเกษตร ทั้งที่ดิน แหล่งน้ำ ระบบโลจิสติกส์ ช่องทางการตลาดแบบออฟไลน์และออนไลน์ รวมทั้งส่งเสริมการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตร

กฤษณะ เลิศเกษตรวิทยา และ เทอดศักดิ์ ชมเฒ่าสุวรรณ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างทางด้านรายได้ในกำลังแรงงานไทย โดยได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากกลุ่มตัวอย่างในการสำรวจกำลังแรงงานไทย ไตรมาส 3 ปี 2557 พบว่า ปัจจัยระดับการศึกษาที่สูงจะช่วยเพิ่มรายได้ในอัตราที่สูงขึ้น ปัจจัยประสบการณ์การทำงานยิ่งสูงจะช่วยเพิ่มรายได้ในอัตราที่ลดลง ปัจจัยเพศ โดยแรงงานชายจะมีรายได้มากกว่าแรงงานหญิง ปัจจัยพื้นที่การทำงาน โดยในเมืองมีรายได้มากกว่านอกเมือง ปัจจัยภูมิภาคที่แรงงานทำงาน โดยที่กรุงเทพมหานครมีรายได้มากที่สุด และภาคใต้มีรายได้น้อยที่สุด ปัจจัยด้านอาชีพ กลุ่มอาชีพผู้จัดการ ข้าราชการอาวุโสมีรายได้มากที่สุด กลุ่มอาชีพเกษตรกร ป่าไม้และประมงมีรายได้น้อยที่สุด นอกจากนี้ในมิติด้านความเหลื่อมล้ำทางรายได้ พบว่า ปัจจัยระดับการศึกษา แรงงานในกลุ่มการศึกษาปริญญาตรีมีความเหลื่อมล้ำมาก

ที่สุด ปัจจัยประสบการณ์การทำงาน แรงงานในกลุ่มช่วง ประสบการณ์31-35 ปี มีความเหลื่อมล้ำมากที่สุด ปัจจัยเพศ แรงงานในกลุ่มเพศหญิงมีความเหลื่อมล้ำมากกว่าเพศชาย ปัจจัยพื้นที่การทำงาน แรงงานในกลุ่มพื้นที่ในเมืองมีความเหลื่อมล้ำมากกว่านอกเมือง ปัจจัยภูมิภาค แรงงานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความเหลื่อมล้ำมากที่สุด

วรรณพงษ์ ดุรงคเวโรจน์ (2560) ได้ศึกษาเรื่อง เครื่องมือในการวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำของรายได้: กรณีศึกษาประเทศไทย มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบจำลองในการวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ โดยอาศัยการเชื่อมโยงระหว่างรายได้จำแนกตามกลุ่มของประชากรกับรายได้ของประชากรที่ทำงานอยู่ในสาขาการผลิตที่แตกต่างกัน นอกจากนั้นยังได้นำข้อมูลด้านการกระจายรายจ่ายมาปรับใช้เพื่อทดสอบดูการเปลี่ยนแปลงในช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2533-2557 และได้มีการเปรียบเทียบกับดัชนีนี้ พบว่า ประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำทางรายได้ที่ลดลงเล็กน้อยในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา โดยการกระจายรายได้แย่ลงในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจและช่วงที่เกิดปัญหาภัยธรรมชาติ โดยผู้มีรายได้ต่ำมักเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจมากกว่าผู้มีรายได้สูง ซึ่งเป็นสาเหตุให้ความเหลื่อมล้ำปรับตัวแย่ลงในช่วงที่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจ

จากการทบทวนวรรณกรรมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของท่านอื่นๆ พบว่า ศึกษาเฉพาะกลุ่ม ศึกษาเฉพาะปัจจัย ศึกษาเฉพาะรายจังหวัดศึกษาภาพรวมทั้งประเทศ แต่ไม่ได้ศึกษาแบบละเอียดในรายกลุ่มอุตสาหกรรมและศึกษาในช่วงการแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา2019

วัตถุประสงค์ (Objectives)

เพื่อศึกษาผลกระทบจากการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ต่อรายได้และความเหลื่อมล้ำของแรงงานไทยในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม

วิธีดำเนินการวิจัย (Research methodology)

1. การเก็บข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยนี้ได้ใช้ข้อมูลประเภททุติยภูมิ (Secondary Data) โดยเป็นแบบข้อมูลดิบ (Raw Data) การสำรวจกำลังแรงงาน (Labor Force Survey) ในไตรมาสที่4 ปีค.ศ.2019-2020 ซึ่งข้อมูลดิบ Labor Force Survey โดยในปี ค.ศ.2019 สำรวจ 205,256 ตัวอย่าง จากทั้งหมด 68,020,986 คน หรือคิดเป็น 0.3% และปีค.ศ. 2020 สำรวจ 221,185 ตัวอย่าง จากทั้งหมด 68,152,065 คน หรือคิดเป็น 0.3% เป็นข้อมูลที่มีการจัดเก็บรวบรวมโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ (National Statistical Office) จะทำการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละปี และสำรวจครอบคลุมทั่วประเทศ โดยใช้หลักการสุ่มตัวอย่างประชากรไทยทั่วประเทศโดยการสำรวจข้อมูลจะใช้วิธีแบบสอบถาม (Questionnaire) การสำรวจสภาวะการทำงานของประชากรและการสัมภาษณ์ผู้ตอบแบบสอบถาม

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

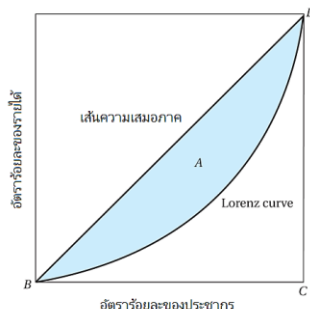
การศึกษานี้ ได้ใช้ข้อมูลรายได้ของแรงงานในช่วงก่อนสถานการณ์การแพร่ระบาดคือปี ค.ศ. 2019 ซึ่งในปีนั้นเชื้อไวรัสโคโรนากำลังระบาดอยู่ในประเทศจีน ยังไม่เข้าสู่ประเทศไทย และช่วงสถานการณ์กำลังแพร่ระบาดคือปี ค.ศ. 2020 ซึ่งในช่วงต้นปีเชื้อไวรัสโคโรนาได้เข้าสู่ประเทศไทยแล้วและเกิดการแพร่ระบาดไปทั่วประเทศ โดยการศึกษาแบ่งเป็น กลุ่มอุตสาหกรรม ตามข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้แบ่งกลุ่มอุตสาหกรรมไว้ 80 กลุ่มอุตสาหกรรม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การประยุกต์ใช้ดัชนีนี้

การวัดการกระจายรายได้ (Income Distribution) ที่นิยมกัน คือ การวัดค่าความเหลื่อมล้ำ (Inequality) โดยใช้ดัชนีจินี (Gini Index) ซึ่งคำนวณจากสัดส่วนของพื้นที่ระหว่างเส้นตรงแห่งความเท่าเทียม (Equality Line) กับเส้นโค้งลอเรนซ์ (Lorenz Curve) ต่อพื้นที่ใต้เส้นตรงแห่งความเท่าเทียมทั้งหมด ดังแสดงรูปที่ 1

รูปที่ 1 เส้นตรงแห่งความเท่าเทียมกับเส้นโค้งลอเรนซ์

โดยที่แกน Y คือ อัตราส่วนร้อยละของรายได้ และแกน X คืออัตราร้อยละของประชากร เส้นโค้งลอเรนซ์ คือเส้นที่แสดงให้อัตราร้อยละของรายได้เพิ่มขึ้นเรื่อยตามอัตราร้อยละของประชากรสะสม ยิ่งเส้นโค้งลอเรนซ์มีความโค้งมากแสดงว่ามีความเหลื่อมล้ำมาก ถ้าเส้นโค้งลอเรนซ์เป็นเส้นตรงขนานบนเส้นตรงแห่งความเท่าเทียม แสดงว่ามีความเท่าเทียมกันอย่างสมบูรณ์ ดังนั้นดัชนีจินีจะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 กับ 1 ถ้าพื้นที่ A มีค่ามาก ค่าดัชนีจินีจะยิ่งมีค่าสูง แสดงว่ามีความเหลื่อมล้ำมาก เมื่อค่าดัชนีจินีเท่ากับ 1 หมายถึงมีระดับที่มีความเหลื่อมล้ำมากที่สุด และเมื่อค่าดัชนีจินีมีค่าเท่ากับ 0 หมายถึงไม่มีความเหลื่อมล้ำเลย สามารถหาได้จากสูตรดังนี้

$$\text{ดัชนีจินี} = \frac{\text{พื้นที่ A}}{\text{พื้นที่ทั้งหมด BDC}}$$

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ใช้ดัชนีจินี (Gini Index) เพื่อวัดค่าความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ของกำลังแรงงานไทย โดยใช้สูตรการคำนวณดังนี้

$$\text{Gini Index} = (1 - \sum_{i=1}^n (X_i - X_{i-1})(Y_i + Y_{i-1})) \times 100$$

X_i คือ เปอร์เซนต์สะสมของกำลังแรงงานไทย

Y_i คือ เปอร์เซนต์สะสมของรายได้กำลังแรงงานไทย

โดยที่ผลลัพธ์ ค่า 100 แปลว่า เหลื่อมล้ำมากที่สุด และ ผลลัพธ์ ค่า 0 แปลว่า เหลื่อมลำน้อยที่สุด

ซึ่งดัชนีจินีที่เราใช้วัดการกระจายรายได้ จะคำนวณแตกต่างจากดัชนีจินีที่รัฐบาลใช้วัดการกระจายรายได้ คือ ถ้าเป็นของรัฐบาลจะใช้รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยมาคิดในการหาค่าดัชนีจินีออกมา แต่การศึกษาครั้งนี้จะใช้ข้อมูล Labor Force Survey มาคำนวณ โดยที่ไม่ได้มาเฉลี่ยจำนวนสมาชิกของครัวเรือนหรือไม่ได้มาหารด้วยจำนวนสมาชิกของครัวเรือน ทำให้เราสามารถสะท้อนถึงตัวบุคคลที่รับเงินได้จริง

ผลการศึกษา (Results)

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาในแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม

รหัส หมวด ย่อย	กลุ่มอุตสาหกรรม	รายได้เฉลี่ย (บาท/เดือน) ปี 2019	รายได้เฉลี่ย (บาท/เดือน) ปี 2020	ดัชนี จีนี ปี2019	ดัชนี จีนี ปี2020
1	การเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ การล่าสัตว์ และที่เกี่ยวข้อง	4,642.18	4,678.19	38.49	39.37
8	การทำเหมืองแร่และเหมืองหินอื่นๆ	6,880.56	9,645.21	50.65	37.09
10	การผลิตผลิตภัณฑ์อาหาร	6,390.68	6,388.99	57.97	58.15
11	การผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ม	296.44	336.51	97.36	97.60
12	การผลิตผลิตภัณฑ์ยาสูบ	908.04	990.79	88.68	87.09
13	การผลิตสิ่งทอ	5,394.52	5,097.98	61.99	64.21
14	การผลิตเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย	1,945.64	1,673.66	85.04	86.54
15	การผลิตเครื่องหนังและผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง	8,168.00	7,067.47	34.95	44.54
16	การผลิตไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้และไม้ก๊อก	3,844.48	4,113.22	72.47	70.65
17	การผลิตกระดาษและผลิตภัณฑ์กระดาษ	12,434.36	15,159.45	30.27	28.41
18	การพิมพ์และการผลิตซ้ำสื่อบันทึกข้อมูล	9,776.34	9,120.91	49.04	55.92
19	การผลิตถ่านโค้กและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการถลุง ปิโตรเลียม	34,294.46	29,624.17	36.63	35.57
20	การผลิตเคมีภัณฑ์และผลิตภัณฑ์เคมี	16,721.15	14,412.81	35.45	34.25
21	การผลิตเภสัชภัณฑ์ เคมีภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์จากพืช/สัตว์ ใช้รักษาโรค	12,082.34	14,996.93	55.86	56.75
22	การผลิตผลิตภัณฑ์ยางและพลาสติก	9,877.17	10,157.39	40.09	43.06
23	การผลิตผลิตภัณฑ์อื่นๆที่ทำจากแร่โลหะ	11,192.25	9,664.16	56.90	55.07
24	การผลิตโลหะขั้นมูลฐาน	13,122.53	15,059.84	27.88	33.62
25	การผลิตผลิตภัณฑ์โลหะประดิษฐ์	8,709.55	8,414.02	46.61	49.84
26	การผลิตผลิตภัณฑ์คอมพิวเตอร์ อิเล็กทรอนิกส์	16,173.82	16,414.38	25.04	27.52

รหัส หมวด ย่อย	กลุ่มอุตสาหกรรม	รายได้เฉลี่ย (บาท/เดือน) ปี 2019	รายได้เฉลี่ย (บาท/เดือน) ปี 2020	ดัชนี จีนี ปี2019	ดัชนี จีนี ปี2020
27	การผลิตอุปกรณ์ไฟฟ้า	14,727.74	15,063.50	30.00	30.99
28	การผลิตเครื่องจักรและเครื่องมือซึ่งมิได้จัดประเภทไว้ในที่อื่น	17,362.14	15,768.38	54.01	33.22
29	การผลิตยานยนต์ รถพ่วง และกึ่งรถพ่วง	17,931.69	17,563.22	38.60	32.73
30	การผลิตอุปกรณ์ขนส่งอื่นๆ	14,022.77	13,466.41	31.63	35.31
31	การผลิตเฟอร์นิเจอร์	4,251.65	3,884.31	73.36	72.78
32	การผลิตผลิตภัณฑ์อื่นๆ	4,877.76	4,068.12	70.00	75.46
33	การซ่อมและการติดตั้งเครื่องจักรและอุปกรณ์	7,114.99	6,241.99	63.76	61.94
35	ไฟฟ้า ก๊าซ ไอน้ำ และระบบปรับอากาศ	26,294.11	26,351.35	42.05	42.73
36	การเก็บกักน้ำ การจัดหา น้ำ และการจ่ายน้ำ	18,675.62	17,923.69	36.82	36.01
37	การจัดการน้ำเสีย	5,627.27	4,515.38	62.99	64.80
38	การเก็บรวบรวมของเสีย การบำบัด และการกำจัดของเสีย	5,951.55	6,788.35	42.25	72.08
41	การก่อสร้างอาคาร	7,119.69	7,252.39	37.13	41.12
42	งานวิศวกรรมโยธา	11,054.55	11,927.75	38.42	36.46
43	งานก่อสร้างเฉพาะทาง	6,490.63	6,252.75	56.80	59.89
45	การขายส่งและการขายปลีกการซ่อมยานยนต์ จักรยานยนต์	6,837.21	7,320.31	61.37	27.85
46	การขายส่ง (ยกเว้นยานยนต์และจักรยานยนต์)	7,314.21	7,280.00	64.04	64.79
47	การขายปลีก (ยกเว้นยานยนต์และจักรยานยนต์)	2,879.48	2,762.41	80.27	81.32
49	การขนส่งทางบกและการขนส่งทางท่อลำเลียง	5,509.71	5,601.59	75.44	74.19
50	การขนส่งทางน้ำ	8,945.45	8,376.67	61.76	70.14
51	การขนส่งทางอากาศ	45,612.58	24,425.00	43.08	43.28
52	กิจกรรมคลังสินค้าและกิจกรรมที่สนับสนุนการขนส่ง	17,042.56	17,185.91	37.16	42.59

รหัส หมวด ย่อย	กลุ่มอุตสาหกรรม	รายได้เฉลี่ย (บาท/เดือน) ปี 2019	รายได้เฉลี่ย (บาท/เดือน) ปี 2020	ดัชนี จีนี ปี2019	ดัชนี จีนี ปี2020
53	กิจกรรมไปรษณีย์และการรับส่งพัสดุภัณฑ์	14,731.14	13,926.66	28.22	30.12
55	ที่พักแรม	12,944.56	8,809.38	34.01	47.69
56	การบริการอาหารและเครื่องดื่ม	2,103.79	1,938.49	83.40	84.86
58	การจัดพิมพ์จำหน่ายหรือเผยแพร่	18,787.88	23,609.76	44.19	46.33
59	การผลิตภาพยนตร์ วิดีทัศน์ และรายการโทรทัศน์	16,841.38	19,764.10	37.36	53.94
60	การจัดผังรายการและการแพร่ภาพกระจายเสียง	17,737.91	19,044.39	40.49	40.65
61	การโทรคมนาคม	24,080.62	30,193.88	44.82	52.13
62	การจัดทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์การให้คำปรึกษา	26,214.55	27,157.78	50.00	38.26
63	การบริการสารสนเทศ	13,076.92	12,031.25	49.32	54.09
64	กิจกรรมบริการทางการเงิน	24,737.69	25,581.36	37.31	38.87
65	การประกันภัย และกองทุนบำเหน็จบำนาญ	21,848.74	21,333.40	45.05	43.31
66	กิจกรรมสนับสนุนการบริการทางการเงินและการ ประกันภัย	15,181.32	15,321.25	51.67	56.66
68	กิจกรรมอสังหาริมทรัพย์	8,958.10	9,635.84	59.87	63.10
69	กิจกรรมทางกฎหมายและการบัญชี	14,042.47	12,956.76	56.69	63.82
70	กิจกรรมของสำนักงานใหญ่และการบริการให้ คำปรึกษาด้านการบริหาร	18,508.11	24,577.78	36.24	38.38
71	กิจกรรมด้านสถาปัตยกรรมและวิศวกรรม	16,603.45	15,503.57	48.50	48.52
72	การวิจัยและพัฒนาเชิงวิทยาศาสตร์	16,177.32	17,818.03	34.66	35.95
73	การโฆษณาและการวิจัยตลาด	8,892.48	9,982.45	66.71	70.79
74	กิจกรรมทางวิชาชีพ วิทยาศาสตร์ และเทคนิคอื่นๆ	9,558.22	7,203.97	70.01	76.65
75	การบริการรักษาสัตว์	8,850.00	10,061.74	69.33	68.33
77	กิจกรรมการให้เช่า	4,790.23	4,865.41	76.27	73.20

รหัส หมวด ย่อย	กลุ่มอุตสาหกรรม	รายได้เฉลี่ย (บาท/เดือน) ปี 2019	รายได้เฉลี่ย (บาท/เดือน) ปี 2020	ดัชนี ปีนี้ ปี2019	ดัชนี ปีนี้ ปี2020
78	กิจกรรมการจ้างงาน	11,978.50	11,799.10	20.58	22.63
79	กิจกรรมของตัวแทนธุรกิจท่องเที่ยว การจัดงานเที่ยว	13,341.42	7,215.44	44.59	71.22
80	การบริการรักษาความปลอดภัยและการสืบสวน	11,854.35	11,014.71	21.94	22.65
81	กิจกรรมการบริการสำหรับอาคารและภูมิทัศน์	8,917.69	9,343.37	29.42	30.75
82	การบริการด้านการบริหารและสนับสนุนการดำเนินงาน	6,972.55	5,951.04	68.61	72.18
84	การบริหารราชการ การป้องกันประเทศ	19,240.40	19,196.68	36.51	37.30
85	การศึกษา	26,712.48	26,970.11	38.14	38.49
86	กิจกรรมด้านสุขภาพมนุษย์	22,889.85	22,540.21	38.66	39.63
87	กิจกรรมการให้การดูแลที่ให้แก่ที่พัก	17,352.38	13,801.87	20.11	36.13
88	กิจกรรมสังคมสงเคราะห์ที่ไม่ใช่ที่พัก	10,745.04	9,984.77	41.96	44.69
90	กิจกรรมการสร้างสรรคศิลปะและความบันเทิง	4,519.76	3,073.97	76.06	73.97
91	กิจกรรมห้องสมุด หอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์สถานและทางวัฒนธรรมอื่นๆ	11,307.57	17,381.22	24.42	42.65
92	กิจกรรมการพนันและการเสี่ยงโชค	1,246.06	389.87	91.58	97.46
93	กิจกรรมด้านการกีฬา ความบันเทิง และการบันเทิง	9,032.49	8,291.54	44.55	50.92
94	กิจกรรมองค์การสมาชิก	11,787.79	11,275.41	41.91	37.94
95	การซ่อมคอมพิวเตอร์และของใช้ส่วนบุคคลและของใช้ในครัวเรือน	1,564.54	1,270.61	88.69	90.87
96	กิจกรรมบริการส่วนบุคคลอื่นๆ	3,142.19	3,019.22	68.80	67.60
97	กิจกรรมการจ้างงานในครัวเรือนส่วนบุคคล	8,972.91	8,549.54	28.10	30.59
99	กิจกรรมขององค์การระหว่างประเทศและภาคีสมาชิก	19,073.08	15,884.81	39.36	65.61

จากผลการศึกษาก็จะเห็นรายได้เฉลี่ยและดัชนีชี้ของแต่ละกลุ่มอุตสาหกรรม ในปี ค.ศ. 2019-2020 ซึ่งการวิเคราะห์ครั้งนี้ได้แบ่งการวิเคราะห์เป็น 2 แบบ คือ การเปลี่ยนแปลงของดัชนีชี้ที่เป็นไปในทางบวก และการเปลี่ยนแปลงดัชนีชี้ที่เป็นไปในทางลบ

1. การเปลี่ยนแปลงของดัชนีชี้ที่เป็นไปในทางบวก 5 อันดับสูงสุด

ตารางที่ 2 การเปลี่ยนแปลงของดัชนีชี้ที่เป็นไปในทางบวก 5 อันดับสูงสุด

อันดับ	กลุ่มอุตสาหกรรม	ดัชนีชี้ ปี2019	ดัชนีชี้ ปี2020
1	การขายส่งและการขายปลีก การซ่อมยานยนต์ จักรยานยนต์	61.37	27.85
2	การผลิตเครื่องจักรและเครื่องมือซึ่งมีได้จัดประเภทไว้ในที่อื่น	54.01	33.22
3	การทำเหมืองแร่และเหมืองหินอื่นๆ	50.65	37.09
4	การจัดทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การให้คำปรึกษา	50.00	38.26
5	การผลิตยานยนต์ รถพ่วง และกึ่งรถพ่วง	38.60	32.731

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบในทางบวก อันดับที่ 1 กลุ่มอุตสาหกรรมการขายส่งและการขายปลีก การซ่อมยานยนต์ จักรยานยนต์ มีการเปลี่ยนแปลงดัชนีชี้ลดลงมากที่สุด จากปี 2019 ดัชนีชี้ร้อยละ 61.37 และในปี 2020 ดัชนีชี้ร้อยละ 27.85 ลดลงถึงร้อยละ 33.52 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น 483.10 บาท อันดับที่ 2 กลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรและเครื่องมือ ซึ่งมีได้จัดประเภทไว้ในที่อื่น มีการเปลี่ยนแปลงดัชนีชี้ลดลง จากปี 2019 ดัชนีชี้ร้อยละ 54.01 และในปี 2020 ดัชนีชี้ร้อยละ 33.22 ลดลงร้อยละ 20.79 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนลดลง 1,593.76 บาท อันดับที่ 3 กลุ่มอุตสาหกรรมการทำเหมืองแร่และเหมืองหินอื่นๆ มีการเปลี่ยนแปลงดัชนีชี้ลดลง จากปี 2019 ดัชนีชี้ร้อยละ 50.65 และในปี 2020 ดัชนีชี้ร้อยละ 37.09 ลดลงร้อยละ 13.56 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น 2,764.65 บาท อันดับที่ 4 กลุ่มอุตสาหกรรมการจัดทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การให้คำปรึกษา มีการเปลี่ยนแปลงดัชนีชี้ลดลง จากปี 2019 ดัชนีชี้ร้อยละ 50.00 และในปี 2020 ดัชนีชี้ร้อยละ 38.26 ลดลงร้อยละ 11.74 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น 943.23 บาท และอันดับที่ 5 กลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตยานยนต์ รถพ่วง และกึ่งรถพ่วง มีการเปลี่ยนแปลงดัชนีชี้ลดลง จากปี 2019 ดัชนีชี้ร้อยละ 38.60 และในปี 2020 ดัชนีชี้ร้อยละ 32.73 ลดลงร้อยละ 5.87 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนลดลง 368.47 บาท

2. การเปลี่ยนแปลงของดัชนีชี้ที่เป็นไปในทางลบ 5 อันดับสูงสุด

ตารางที่ 3 การเปลี่ยนแปลงของดัชนีชี้ที่เป็นไปในทางลบ 5 อันดับสูงสุด

อันดับ	กลุ่มอุตสาหกรรม	ดัชนีชี้ ปี2019	ดัชนีชี้ ปี2020
1	การเก็บรวบรวมของเสีย การบำบัด และการกำจัดของเสีย	42.25	72.08
2	กิจกรรมของตัวแทนธุรกิจท่องเที่ยว การจัดงานเที่ยว	44.59	71.22
3	กิจกรรมขององค์การระหว่างประเทศและภาคีสมาชิก	39.36	65.61
4	กิจกรรมห้องสมุด หอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์สถานและทางวัฒนธรรมอื่นๆ	24.42	42.65
5	การผลิตภาพยนตร์ วิดีทัศน์ และรายการโทรทัศน์	37.36	53.94

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบในทางลบ อันดับที่ 1 กลุ่มอุตสาหกรรมการเก็บรวบรวมของเสีย การบำบัด และการกำจัดของเสีย มีการเปลี่ยนแปลงดัชนีชี้เพิ่มขึ้นมากที่สุด จากปี 2019 ดัชนีชี้ร้อยละ 42.25 และในปี 2020 ดัชนีชี้ร้อยละ 72.08 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 29.83 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น 836.80 บาท อันดับที่ 2 กลุ่มอุตสาหกรรมกิจกรรมของตัวแทนธุรกิจท่องเที่ยว การจัดงานเที่ยว มีการเปลี่ยนแปลงดัชนีชี้เพิ่มขึ้น จากปี 2019 ดัชนีชี้ร้อยละ

44.59 และในปี 2020 ดัชนีจີนรี่ร้อยละ 71.22 เพิ่มขึ้นร้อยละ 26.63 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนลดลง 6,125.98 บาท อันดับที่ 3 กลุ่มอุตสาหกรรมกิจกรรมขององค์กรระหว่างประเทศและภาคีสมาชิก มีการเปลี่ยนแปลงดัชนีจີนรี่เพิ่มขึ้น จากปี 2019 ดัชนีจີนรี่ร้อยละ 39.36 และในปี 2020 ดัชนีจີนรี่ร้อยละ 65.61 เพิ่มขึ้นร้อยละ 26.25 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนลดลง 3,188.27 บาท อันดับที่ 4 กลุ่มอุตสาหกรรมกิจกรรมห้องสมุด หอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์สถานและทางวัฒนธรรมอื่นๆ มีการเปลี่ยนแปลงดัชนีจີนรี่เพิ่มขึ้น จากปี 2019 ดัชนีจີนรี่ร้อยละ 24.42 และในปี 2020 ดัชนีจີนรี่ร้อยละ 42.65 เพิ่มขึ้นร้อยละ 18.23 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น 6,073.65 บาท และอันดับที่ 5 กลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตภาพยนตร์ วิดิทัศน์และรายการโทรทัศน์ มีการเปลี่ยนแปลงดัชนีจີนรี่เพิ่มขึ้น จากปี 2019 ดัชนีจີนรี่ร้อยละ 37.36 และในปี 2020 ดัชนีจີนรี่ร้อยละ 53.94 เพิ่มขึ้นร้อยละ 16.58 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น 2,922.72 บาท

สรุปและอภิปรายผล (Conclusion and discussion)

การวิจัยนี้พบว่า ผลกระทบของการแพร่ระบาดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ในช่วงก่อนการแพร่ระบาดปี 2019 และช่วงการแพร่ระบาดปี 2020 กลุ่มอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบทางบวก คือความเหลื่อมล้ำทางรายได้ลดลง ยกตัวอย่าง กลุ่มอุตสาหกรรมการขายส่งและการขายปลีก การซ่อมยานยนต์ จักรยานต์ ดัชนีจີนรี่ลดลงร้อยละ 33.52 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น 483.10 บาท กลุ่มนี้ได้รับผลกระทบน้อยสุด เนื่องจากในช่วงการแพร่ระบาด แรงงานกลุ่มนี้ยังสามารถทำงานได้ปกติ ไม่ได้ถูกเลิกจ้าง เพราะไม่ได้รับผลกระทบจากมาตรการการป้องกันของรัฐ เช่นทำงานที่บ้าน (Work from Home) และกลุ่มอุตสาหกรรมการจัดทำโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การให้คำปรึกษา ดัชนีจີนรี่ลดลงร้อยละ 11.74 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้น 943.23 บาท กลุ่มนี้ไม่ได้รับผลกระทบมาก เนื่องจากในช่วงการแพร่ระบาด แรงงานกลุ่มนี้สามารถปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานได้ จากเดิมต้องมาพบพูดคุยพบหน้ากัน แต่เปลี่ยนเป็นการคุยผ่านทางออนไลน์ได้ เช่น ผ่าน ZOOM , Google Meet เป็นต้น หรือรับ-ส่งข้อมูลงานผ่านทางอีเมล ทำให้แรงงานยังทำงานได้ปกติ

ในขณะเดียวกันก็มีกลุ่มอุตสาหกรรมที่ได้รับผลกระทบทางลบ คือความเหลื่อมล้ำทางรายได้เพิ่มขึ้น ยกตัวอย่าง กลุ่มอุตสาหกรรมของตัวแทนธุรกิจท่องเที่ยว การจัดงานที่เกี่ยวกับดัชนีจີนรี่เพิ่มขึ้นร้อยละ 26.63 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนลดลง 6,125.98 บาท กลุ่มนี้ได้รับผลกระทบมากเนื่องจากในช่วงการแพร่ระบาด ทางภาครัฐได้ออกมาตรการต่างๆ เพื่อสกัดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เช่นมาตรการปิดเมือง (ล็อกดาวน์) ส่งผลให้นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติยกเลิกการเดินทางและจองห้องพัก ทำให้ธุรกิจท่องเที่ยวแรงงานต้องหยุดงาน หรือทำงานได้น้อยลง ดังนั้นรายได้ก็ลดลงไปด้วยเช่นกันทำให้ความเหลื่อมล้ำเพิ่มสูงขึ้น และกลุ่มอุตสาหกรรมการผลิตภาพยนตร์ วิดิทัศน์ และรายการโทรทัศน์ ดัชนีจີนรี่เพิ่มขึ้นร้อยละ 16.58 เนื่องจากในช่วงการแพร่ระบาดทางภาครัฐมีมาตรการเว้นระยะห่างทางสังคม หรือ Social Distancing ที่ต้องการให้ประชาชนอยู่ห่างกันอย่างน้อย 1-2 เมตร เพื่อป้องกันการแพร่ระบาด ส่งผลกระทบต่องานกองถ่าย โดยงานถ่ายทำโฆษณา มิวสิควิดีโอ หรือสารคดี ลดลงเกือบร้อยละ 80-90 ขณะที่งานภาพยนตร์เรื่องยาวลดลงประมาณร้อยละ 50 ทำให้แรงงานบางส่วนต้องหยุดงาน หรือทำงานน้อยลง และรายได้ก็ลดลงส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำแย่ลงไปอีก

ข้อเสนอแนะ (Suggestions)

ทางภาครัฐต้องปรับตัวคือ ให้ประชาชนใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ไปเลย เพราะช่วงที่เกิดการแพร่ระบาดเศรษฐกิจหยุดชะงักและชะลอตัวไปค่อนข้างเยอะ ส่งผลกระทบในกลุ่มอุตสาหกรรมต่างๆ การฟื้นตัวมีความไม่แน่นอนสูง แรงงานได้รับผลกระทบหนัก กลุ่มอุตสาหกรรมที่สายป่านกระแสนเงินสดสั้น เราจะเห็นภาระหนี้ที่สูงขึ้นจากประเด็นปัญหาดังกล่าวในส่วน of ภาคกลุ่มอุตสาหกรรมรัฐต้องช่วยส่งเสริมสนับสนุนเรื่องของการจ้างงาน การพัฒนาทักษะสำคัญ การเสริมสภาพคล่องในช่วงนี้

จะต้องมีแผนการจัดการอย่างไร ในระหว่างที่ต้องปิดกิจการชั่วคราวซึ่งทำให้ภาระหนี้เพิ่มขึ้น ส่วนภาคแรงงานต้องเพิ่มทักษะและศักยภาพของตัวเองให้ทำงานได้หลายอาชีพเพื่อรองรับความไม่แน่นอนในอนาคต

กิตติกรรมประกาศ (Acknowledgements)

การวิจัยนี้ต้องขอขอบคุณทางสำนักงานสถิติแห่งชาติที่ให้ความอนุเคราะห์ใช้ข้อมูลดิบ

เอกสารอ้างอิง (References)

- กฤษณะ เลิศเกษตกรวิทยา, และเทอดศักดิ์ ชมิไธ้สุวรรณ. (2557). *การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความแตกต่างทางด้านรายได้ในกำลังแรงงานไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยรังสิต
- กานต์ปัทมภ์ อรรถเจตน์. (2565). แนวทางลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรไทยหลังวิกฤติโควิด-19. *วารสารทหารพัฒนา*, 46(1), 47-58.
- นรา เป้นประหยัด. (2563). ผลกระทบจากผลิตภาพปัจจัยการผลิตรวมต่อความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของครัวเรือนโดยแบบจำลองดุลยภาพทั่วไปเชิงพลวัต กรณีศึกษาประเทศไทยศึกษาผลกระทบของผลิตภาพปัจจัยการผลิตที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของภาคครัวเรือนไทยภายใต้แบบจำลองดุลยภาพทั่วไปเชิงพลวัต. *วารสารสังคมศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 50(2), 49-70.
- วรรณพงษ์ ดุรงคเวโรจน์. (2560). เครื่องมือใหม่ในการวิเคราะห์ความเหลื่อมล้ำของรายได้ : กรณีศึกษาประเทศไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์*, 35(2), 29-48.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). *การสำรวจกำลังแรงงาน พ.ศ. 2562-2563*. สืบค้นจาก <https://www.nso.go.th/>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *รายงานสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย ปี 2563*. สืบค้นจาก <https://www.nesdc.go.th/>
- Charoenphandhu, N., & Ikemoto, Y. (2014). Income distribution and the medium-term trend of inequality in Thailand. *Journal of Economic and Social Development*. 1(1), 43-51.
- Sudswong, W., Plangprasopchok, A., & Amornbunchornvej, C. (2021). *Occupational Income Inequality of Thailand: A Case Study of Exploratory Data Analysis beyond Gini Coefficient*. General Economies. <http://doi.org/10.48550/arxiv.2111.06224>